

ΕΚΛΟΓΗ

ΑΠΟ ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΟΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΤΟΜΟΣ Δ'

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1948

ΑΡΙΘΜΟΣ 10

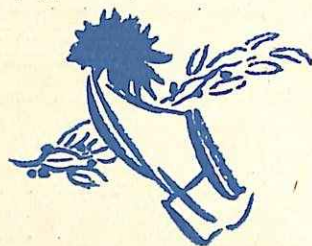
Χαιρετισμός του κ. Προέδρου της Κυβερνήσεως	1189
Ἡ Συμπολιτεία καὶ ἡ Δυτικὴ Ἑνωσις	1190
«The Economist» καὶ Anthony Eden	1198
Ταξίδι στὴν Ἰρλανδία «Hommes et Mondes», Παρίσι	1198
Πῶς καταστρέφονται τὰ δόντια ;	1205
«The Sugar Molecule», Νέα Ὑόρκη	1205
Νέες ἐξελίξεις στὶς διεθνεῖς γλώσσες	1209
«Modern Languages», Λονδίνο	1209
Τὰ μυστηριώδη ἴχνη τοῦ Τραίηλ Ἀϊλαντ	1214
«Social Demokraten», Κοπεγχάγη	1219
Τὸ χέλι ἔχει ἡλεκτρισμὸ «The Atlantic Monthly», Βοστώνη	1219
Συντελεστοὶ τῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς Εὐρώπης	1224
Ἀπομνημονεύματα (ἀποσπ.) Διον. Ταβουλάρης	1230
Ἑμμετρος ἐξετάσεις Arthur Waley	1235
Ὁ Ἰουδαϊσμός σάν πίστη καὶ τρόπος ζωῆς Ephraim Levine	1239
Ἡ τεχνικὴ καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου	1242
Emil Brunner, Guido de Ruggiero, S. Siddheswaranand	1251
Ἡ ταινία «Ὀλιβερ Τουϊστ»	1251
Κοινωνικὸς αὐτοματισμὸς καὶ ἠθικὴ ζωὴ	1260
Ε. Π. Παπανοῦτσος	1272
Ἀπροσδόκητη λύση... (διήγημα) Lord Dunsany	1272
Ἡ ἱεραρχία στὰ ἀνθρακωρυχεῖα τῆς Ε. Σ. Σ. Δ. . . .	1277
«Une Semaine dans le Monde», Παρίσι	1283
Τὰ σχέδια τοῦ Βάν Γκόνγκ Gabriel White	1283
Ἐνας σκηνοθέτης βλέπει ποδόσφαιρο Tyrone Guthrie	1294
Τὰ ἀγροκτήματα τῆς Δανίας «The Geographical Magazine»	1299
George Seferis: «The King of Asine and Other Poems»	1305
«The Times Literary Supplement», Λονδίνο	1309
Μὲ τοὺς βοσκοὺς τοῦ Κουρδιστάν François Balsan	1309

ΣΤΗ ΝΕΟΛΑΙΑ ΜΑΣ

Αὐτὸ κρατάει ἀνάλαφρο μὲς στὴν ἀνεμοζάλη,
τὸ ἀπὸ τοῦ κόσμου τῇ βοῇ πρεσβυτικὸ κεφάλι·
αὐτὸ τὸ λόγῳ θὰ σᾶς πῶ, δὲν ἔχω ἄλλο κανένα·
Μεθύστε μὲ τ' ἀθάνατο κρασί τοῦ Εἰκοσιένα.

1 Νοεμβρίου 1940

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Η «ΕΚΛΟΓΗ»

ἐκδίδεται σὲ συνεργασία
μὲ τὰ παρακάτω περιοδικά:

ÉCHO — Revue Internationale (Γαλλικό).
INTERNATIONAL ÉCHO (Ὁλλανδία, Βέλγιο).

PARHAAT (Φινλανδία).

NEUE AUSLESE (Γερμανία, Αυστρία).

ECO DEL MONDO (Ἰταλία).

WEN CHIEN: Καθόπτεις (Κίνα).

WITYA: Γνώση (Σιάμ). — ANGIN BARAT (Ἰνδονησία).

*Ἡ ἐκτύπωση τοῦ τεύχους αὐτοῦ καθυστέρησε ἐξαιτίας τῆς
ἀπεργίας τῶν πιεστῶν τῶν τυπογραφείων.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ Κ. ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

πρὸς τοὺς ἀναγνώστες τῆς «Ἐκλογῆς»

καὶ ὅλο τὸν Ἑλληνικὸ Λαὸ

28 Ὀκτωβρίου 1940

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
1. Τόμος 4
16.8.85
36005
ΗΜΕΡΟΜ. 16.8.85

Ἡ 28η Ὀκτωβρίου 1940 διδάσκει καὶ φρονηματίζει.

Καὶ αὐτὴν μπροστὰ στὸν θαμβωμένον κόσμον ἔ-
λαμψε τὸ Ἑλληνικὸν Φῶς τῆς ἀνεσπέρου Ἰδέας τῆς
Ἐλευθερίας καὶ ἐξέσπασε ἡ Ἑλληνικὴ Ὁρμὴ διὰ νὰ
ὑπερασπίσῃ τὴν πληγθεῖσαν Ἑλληνικὴν Τιμὴν.

Χωρὶς δισταγμὸν, χωρὶς ὑπολογισμὸν καὶ μὲ τὸ
Πνεῦμα τῆς θυσίας ἀνυψώθησαν αἱ Σηματαὶ Μας
εἰς τὸν τρικυμισμένον ἀέρα τῆς ἐποχῆς, ποὺ παρέσυρε
μὲ ὁρμὴν λαίλαπος καὶ Στρατοὺς καὶ Κράτη.

Ἡ Ἑλλὰς ὠρθώθη διὰ ὅλα ἔκλυτον.

Αἰσθάνεται ὑπερηφάνειαν τὸ Ἕθνος διὰ τὴν 28 Ὀ-
κτωβρίου.

Μὲ εὐλάβειαν ἱστάμεθα πρὸ τῶν ἐνδόξων σκιῶν τῶν
ἡρώων τοῦ Ἀλβανικοῦ ἔπους.

Ἡ Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος συνεχίζεται, Ἱστορία Θυ-
σιῶν, Μεγαλοουργημάτων, Δόξης.

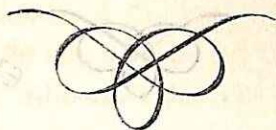
Handwritten signature: Α. Β. Ροζέ

ΤΟΜΟΣ Δ'

ΕΚΔΟΧΗ

ΑΡΙΘΜΟΣ 10

Ο Κ Τ Ω Β Ρ Ι Ο Σ 1 9 4 8

Η ΣΥΜΠΟΛΙΤΕΙΑ ΚΑΙ Η ΔΥΤΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ

Κατά τους επακολουθήσαντας την Συμφωνίαν των Βρυξελλών μήνας ὀρισμένοι πολιτικοὶ ἄνδρες ἠσχολήθησαν μὲ τὸ πρόβλημα τῆς Ἑνώσεως τῶν χωρῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης μετὰ τῶν σχετιζομένων πρὸς αὐτὰς ὑπερπόντιων ἐδαφῶν. Ὁ κ. Μπέβιν καὶ ἄλλοι ἡγέται τῆς Συμπολιτείας ὁμίλησαν δημοσίᾳ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ θέματος. Ἀναδημοσιεύομεν κατωτέρω ἄρθρον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Οἰκονομολόγος», ὅπου ἀναλύεται ἡ κατεύθυνσις τῶν ὁμιλιῶν τῶν καὶ ἐξετάζεται τὸ πρόβλημα αὐτὸ ἰδιαίτερώς, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς

Βρεταννικὰς Κτήσεις. Ἐπίσης δημοσιεύομεν ἀποσπάσματα ἀπὸ ὁμιλίαν γενομένην πρὸ ἐνὸς ἀκροατηρίου ἐπιχειρηματιῶν τοῦ Λονδίνου, ὑπὸ τοῦ κ. Ἀντονι Ἡνιαν, πρώην Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Μεγάλης Βρεταννίας, ὁ ὁποῖος ἐπὶ μακρὸν ὑπεστήριξεν μίαν φρευσμένην ἱμπεριαλιστικὴν πολιτικὴν. Ἀναλύων τὴν εὐθύνην τῆς Βρεταννίας ὡς μέλους καὶ τῶν δύο ὁμάδων, δείχνει ἐπίσης κατὰ ποῶν τρόπῳ θὰ ἔπρεπε νὰ προαχθῇ τὸ ἐμπόριον τῶν χωρῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ τῶν ὑπερποντίων ἐδαφῶν τῶν.

ΜΙΑ ΤΟΛΜΗΡΑ ΘΕΩΡΙΑ

(Ἀπὸ τὸ «The Economist», Λονδίνο)

Τοὺς τελευταίους μῆνας ἐκυκλοφόρησαν μεγάλαι θεωρίαι περὶ τοῦ ρόλου τὸν ὁποῖον θὰ ἠδύναντο νὰ παίξουν τὰ ἔθνη τῆς Βρεταννικῆς Συμπολιτείας καὶ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἐὰν ὁργανοῦντο ὡς τρίτη παγκόσμιος

δύναμις. Οἱ Ἀμερικανοὶ συνεζήτησαν μὲ τοὺς Καναδοὺς καὶ τοὺς Βέλγους τὴν ἰδέαν μιᾶς Ἀτλαντικῆς Ἑνώσεως ἢ Κοινότητος, ἐκτεινομένης ἀπὸ τοῦ Βορείου Ἀκρωτηρίου μέχρι τοῦ Ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἑλπίδος. Ὁ

κ. Μπέβιν εἶπεν εἰς τὴν Συνέλευσιν τοῦ Ἑργατικοῦ Κόμματος ὅτι ἡ πολιτικὴ τοῦ ἥτο νὰ ὑπαγάγῃ τὴν Συμπολιτείαν καὶ τὰ ὑπερπόντια ἐδάφη διὰ τὰ ὁποῖα εὐθύνόμεθα, εἰς τὴν τέχνην, ἱκανότητα καὶ παραγωγικὴν δραστηριότητα τῆς Δύσεως. Ὁ κ. Σαὶν Λωράν, ὁ Καναδὸς Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, ἐξέφρασε τὴν ἐλπίδα ὅτι ἐκ «τῶν σχεδίων τῆς Ἑνώσεως τῆς Δύσεως μπορεῖ νὰ σχηματισθῇ μία ὁμαδικὴ ἔνωσις ἀσφαλείας ἐλευθέρων κρατῶν». Ὁ δὲ στρατηγὸς Σμάτς ἐξέθεσε τὴν θεωρίαν του περὶ «μιᾶς τρίτης δυνάμεως» ἀπὸ ὁμάδα ἐθνῶν, ἡ ὁποία ἴσως θὰ μπορέσῃ νὰ κρατήσῃ τὴν ἰσορροπίαν μετὰ τὸν ἀνταγωνισμὸν τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως καὶ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν.

Οἱ λόγοι αὗτοι προεκάλεσαν μεγάλην ἐντύπωσιν, παρ' ὅλους τοὺς διαταγμοὺς ποὺ εἶχον γενῆσαι προηγουμένως αἱ προτάσεις διὰ τὴν Ἑνωσιν τῆς Δύσεως, τὴν αὐτολμον θεωρίαν ὅτι ὁ δεσμὸς τῆς Συμπολιτείας θὰ μπορούσε νὰ ἀποβῇ ἐμπόδιον διὰ τὴν ἡγεσίαν τῆς Βρεταννίας εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην καὶ ἀπὸ τὴν συγγενὴ πρὸς αὐτὴν αὐτολμον θεωρίαν, ὅτι ὑπάρχει φόβος αἱ ὑποχρεώσεις τῆς Βρεταννίας εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην νὰ χαλαρώσουν τοὺς δεσμοὺς τῆς Συμπολιτείας. Κατόπιν ἀκολουθεῖ ἡ τολμηροτέρα καὶ περὶ σσότερον καρποφόρος ἀντίληψις ὅτι μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθῇ μὲ ἔνωσις μετὰ τῶν Ἠνωμένων

Πολιτειῶν, τῆς Βρεταννίας, τῆς Συμπολιτείας καὶ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης διὰ νέων καὶ ἤδη ὑπαρχουσῶν τοπικῶν συμφωνιῶν σχετιζομένων μὲ τὴν ἀσφάλειαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν πολιτικὴν συνεργασίαν.

Ἡ πρόσεκτικὴ αὕτη εξέτασις τοῦ ὀρίζοντος ὑπὸ τῶν πολιτικῶν τῆς Συμπολιτείας, μπορεῖ βεβαίως νὰ εἶναι ἐπιβλαβὴς ὅσον καὶ χρήσιμος. Εἶναι καλὸν ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἰς τὴν Βρεταννίαν καὶ τὰς Κτήσεις θὰ βρεθοῦν ἀναγκασμένοι νὰ σκεφθοῦν—ἔστω καὶ διὰ μίαν στιγμὴν—διὰ τὰς νέας σχέσεις τῶν κρατῶν εἰς τὸν μεταπολεμικὸν κόσμον, καὶ διὰ τὴν προσπάθειαν ποὺ πρέπει νὰ γίνῃ ἀπὸ τοὺς Βρεταννοὺς καὶ τοὺς Συμμάχους τῶν, ἐὰν δὲν θέλουν ἡ Ἀμερικὴ καὶ ἡ Ρωσία νὰ βρεθοῦν ἐπ' ἀόριστον ἀντιμέτωποι ἐντὸς μιᾶς κατεστραμμένης Εὐρώπης. Ἐξ ἄλλου, εἶναι πολὺ κακὸν ὅτι κάθε νέον ἐπισόδειον, κάθε ὁμιλία ἐπὶ τολμηρῶν καὶ φανταστικῶν γραμμῶν ἀποσπᾷ τοὺς ὑπαλλήλους καὶ τοὺς ὑπουργοὺς ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τῶν καὶ δὲν τοὺς ἐπιτρέπει νὰ πάρουν τὰς θετικὰς ἀποφάσεις καὶ νὰ καταστρώσουν τὰ σχέδια διὰ τῶν ὁποίων δίδονται αἱ πολιτικαὶ κατευθύνσεις. Ἡ μακρηγορία ἐπὶ ζητημάτων ὁργανώσεως τῆς δυνάμεως δὲν εἶναι ὁ ἀντικαταστάτης τῆς ἐξασκήσεως τῆς. Ἐπίσης θὰ εἶναι κακὸν ἐὰν οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Συμπολιτείαν νομίσουν ὅτι κύριος σκοπὸς αὐ-

των των εκδηλώσεων είναι να κάνουν «έντύπωσιν εἰς τοὺς κομμουνιστάς» καὶ ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη αἱ ὠραῖαι φράσεις νὰ ἔχουν πρακτικὴν σημασίαν. Ἐξ ἄλλου ὅμως εἶναι καλὸν ὅτι εἰς διάστιμα ἕξ μηνῶν ὁ κ. Μπέβιν καὶ πέντε πολιτικοὶ τῶν Κτήσεων ἐνέκριναν, ἀνέπτυξαν ἢ ἀνέλυσαν τὴν βασικὴν ἰδέαν τῆς σημερινῆς Βρεταννικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς: ὅτι πρέπει νὰ σχηματισθῇ μεταξὺ Ἀμερικῆς καὶ Ρωσίας — καὶ ὅχι ἐναντίον τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης — μία νέα παγκόσμιος δύναμις, πέραν τῆς θέσεως τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ Βρεταννία ἐντὸς τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ ἐντὸς τῆς Συμπολιτείας.

⊖ ἂ ἦτο λάθος ἐν τούτοις νὰ φαντασθῶμεν ὅτι θὰ εἶναι εὐκολον διὰ τὸ Ἠνωμένον Βασίλειον νὰ συμβιβάσῃ τὰς δύο ἀντιλήψεις τῆς Συμπολιτείας καὶ τῆς Ἐνώσεως τῆς Δύσεως. Μία ἀιμόσφαιρα καλῆς θελήσεως ἔχει δημιουργηθῇ, τὰ πρακτικὰ ὅμως προβλήματα παραμένουν. Τὰ προβλήματα αὐτὰ εἶναι δύο εἰδῶν καὶ ἀνταποκρίνονται πρὸς τοὺς δύο σκοποὺς τοὺς ὁποίους ἐπιδιώκει ἡ Ἐνωσις τῆς Δύσεως. Ἀπὸ πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς ἀπόψεως, ἡ Δυτικὴ Ἐνωσις συνεπάγεται εὐρυτέρας καὶ σαφεστέρας υποχρεώσεις τοῦ Ἠνωμένου Βασιλείου ἀπὸ ὅσας ἔχει ἀναλάβει ποτὲ μέχρι σήμερον, καὶ αἱ Κτήσεις διερωτῶνται μέχρι ποίου σημείου θὰ δεσμευ-

θοῦν ἡθικῶς καὶ ἑδαφικῶς, καθὼς ἐπίσης καὶ ἂν ἡ Βρεταννία θὰ προχωρήσῃ περισσότερο ἀπὸ ὅσον θὰ ἐπεθύμουν νὰ τὴν ἀκολουθήσουν ἀπὸ οἰκονομικῆς δὲ πλευρᾶς ἐρωτοῦν ἐὰν ἡ «Ἐνωσις» τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης θὰ τοὺς στοιχίσῃ τὴν εὐνοϊκὴν θέσιν τὴν ὁποίαν εἶχον μέχρι σήμερον εἰς τὴν Βρεταννικὴν ἀγοράν.

Δὲν θὰ ἦτο δύσκολον νὰ εὐρεθῇ λύσις διὰ τὸ στρατηγικὸν πρόβλημα. Ὁ δισταγμὸς τῶν Κτήσεων εἶναι φυσικὸς. Παρ' ὅλον ὅτι θὰ ἐδέχοντο πάντοτε τὸ λογικὸν ἐπιχείρημα ὅτι ἡ Μεγ. Βρεταννία δὲν μπορεῖ νὰ μὴν ἐνδιαφέρεται διὰ τὸ τι συμβαίνει εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην καὶ παρ' ὅλον ὅτι ἐφάνησαν πρόθυμοι, δις ἐντὸς μιᾶς εἰκοσιπενταετίας, νὰ χύσουν τὸ αἷμα των δι' ἕνα ἀγῶνα ὁ ὁποῖος ἤρχισεν εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐν τούτοις καὶ μόνον ἡ ἀπόστασις πρὸς τὰς χωρεῖς ἀπὸ αὐτὴν θὰ ἦτο ἀρκετὴ ἐξήγησις διὰ τὴν τάσιν τὴν ὁποίαν ἔχουν, νὰ ἐπιθυμοῦν νὰ ἀπέχουν ἀπὸ τὰ προβλήματα τῆς. Δὲν ὑπῆρξαν ἐνθουσιωδέστεροι υποστηρικταί, ἀπὸ τὰς κυβερνήσεις τῶν Κτήσεων, τῆς πολιτικῆς τὴν ὁποίαν ἠολοῦθει πρὸ τοῦ πολέμου ἡ Βρεταννία νὰ ἀρῇται υποχρεώσεις καὶ νὰ καθησυχάζῃ τοὺς δικτάτορας. Αὕτη εἶναι μία στάσις ἡ ὁποία ἐπεκράτησεν ἐπὶ αἰῶνας εἰς τὴν Μεγάλῃν Βρεταννίαν καὶ ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ ὑπάρχῃ. «Γνωρίζομεν ὅτι δὲν μποροῦμε νὰ κρατήσωμε μέχρι τέλους, ἀλλὰ

θὰ ἀποφασίσωμε δι' αὐτὸ ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα». Εἰς τὴν Αὐστραλίαν τὸ γενικὸν αὐτὸ ἐνστικτῶδες αἰσθημα ἐνισχύεται ἀπὸ μίαν ἄλλην, ὅχι ὀλιγώτερον φυσικὴν τάσιν: ὅτι δηλαδὴ ὁ Εἰρηνικὸς θὰ ἔπρεπε νὰ συγκεντρώσῃ ἕνα μέρος τῶν σκέψεων καὶ τῆς ὑλικῆς βοηθείας αἱ ὁποῖαι ἀφιερῶνται διὰ τὴν Εὐρώπην.

Παρ' ὅλον ὅμως ὅτι τὰ αἰσθηματὰ αὐτὰ εἶναι φυσικά, θὰ υποχωρήσουν ὅλα πρὸ τοῦ φανεροῦ γεγονότος ὅτι οἱ μεγαλύτεροι κίνδυνοι διὰ τὴν παγκόσμιον εἰρήνην καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς Συμπολιτείας εὐρίσκονται εἰς τὴν Εὐρώπην. Κανεὶς πράγματι δὲν μπορεῖ νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἡ Συμφωνία τῶν Βρυξελλῶν δημιουργεῖ υποχρεώσεις ἡ ὁποῖα δὲν προϋπῆρχε. Διαιτυπῶναι τὴν παλαιότεραν καὶ διαρκεστέραν υποχρέωσιν τῆς Βρεταννικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Δὲν δημιουργεῖ τόσον νέα καθήκοντα διὰ τὴν Βρεταννίαν, ὅσον μέσα διὰ τῶν ὁποίων δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ ἐπιτυχῶς ἕνα ἥδη ὑπάρχον καθήκον. Ἐπίσης, ἐὰν μία στενωτέρα ἀμυντικὴ ἔνωσις εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην εἶναι — ὅπως φαίνεται πιθανόν ὅτι εἶναι — βάσις πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν Ἀμερικανικῶν υποχρεώσεων, καὶ ὁ τελευταῖος δισταγμὸς θὰ ἔπρεπε νὰ ἐξαφανισθῇ.

Δὲν ὑπάρχει, πράγματι, λόγος νὰ υποθέσωμεν ὅτι αἱ Κτήσεις δὲν ἐπικροτοῦν προθύμως τὴν Συμφωνίαν τῶν Βρυξελλῶν. Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει οὔτε πρὸς στιγμὴν, ὅτι θὰ θελήσουν

νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν Συμφωνίαν, παρ' ὅλον ὅτι μποροῦν νὰ τὸ κάμουν ὅποτε θελήσουν. Αἱ γραπτὰὶ υποχρεώσεις πρὸς τὴν Εὐρώπην εἶναι κατὰ τὸ ὅποιον δὲν σκέπτονται, ὅπως δὲν τὸ ἐσκέπτοντο ποτέ. Ἡ δημιουργία καὶ ἡ συνύφανσις τοπικῶν ἀσφαλιστικῶν σχεδίων τὰ ὁποῖα θὰ ἠδύναντο νὰ τοὺς ἐμπλέξουν εἰς τοιαύτας υποχρεώσεις εὐρίσκεται πέραν τῶν ὁρίων τῆς σημερινῆς μας συζητήσεως. Ὁ Καναδὰς ἔχει στρατιωτικὰς υποχρεώσεις πρὸς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας συμφώνως πρὸς τὸ Σύμφωνον Ἀμύνης τῆς Βορείου Ἀμερικῆς τοῦ 1940. Ἡ Αὐστραλία καὶ ἡ Νέα Ζηλανδία δεσμεύονται ἀπὸ τὴν Συμφωνίαν τοῦ Εἰρηνικοῦ τοῦ 1944. Ἐξ ἄλλου αἱ Βρεταννικαὶ Κτήσεις δὲν ἔχουν ἄλλας στρατιωτικὰς υποχρεώσεις ἐκτὸς ἐκείνων αἱ ὁποῖαι τὰς ἐνδιαφέρουν ἀμέσως. Ἡ ἀμυντικὴ των πολιτικὴ βασίζεται ἐπὶ τῆς σιωπηρᾶς ἀντιλήψεως ὅτι μία Ἠνωμένη Συμπολιτεία θὰ ἀνθίστατο ἐναντίον τῆς ἐπιθέσεως ὁποιοῦν δήποτε μέλους τῆς. Ἡ μορφή τὴν ὁποίαν λαμβάνει αὕτη ἡ ἀντίληψις πρέπει κάπως νὰ ἐννοηθῇ καὶ νὰ γίνῃ δεκτὴ παρ' ἐκείνων τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν μετὰ τῶν ὁποίων πόκειται νὰ ἐπιτευχθῇ Δυτικὴ Ἐνωσις καὶ αὐτοὶ θὰ ἔπρεπε νὰ λάβουν ὑπ' ὄψιν ὅτι τοῦτο ὑπεστήριξε καὶ ὁ Σαὶν Λωρὰν ὁ ὁποῖος εἶπεν:

«Θὰ ἔπρεπε νὰ συνεχίσωμεν τὴν ἀντίδρασίν μας, ὅπως καὶ εἰς τὸ παρελθόν, ἐναντίον τῶν προσ-

παθειών αι όποια τείνουν να περιορίσουν αυτήν την ένωσιν εις τυπικούς όρους ή ειδικάς παραχωρήσεις, την ένωσιν αυτήν ή όποια επέδειξε την ζωτικότητα της εις την κοινήν κατανόησιν επί της όποιας βασίζεται».

Το οικονομικόν ζήτημα είναι δυσκολώτερον. Αί Κτήσεις σήμερα έχουν προνομιούχον θέσιν εις την βρεταννικήν αγοράν ή όποια είχεν εξαιρετικήν αξίαν δι' αυτές εις το παρελθόν και θα έχη πάλιν όταν δοθῇ μεγαλύτερα προσοχή εις τας αγοράς μᾶλλον παρὰ εις τας πηγὰς τῶν ἐφοδίων. (Δέν ἔπρεπε νά λησμονήσωμεν ότι και τό Ἡνωμένον Βασίλειον ἔχει προνομιούχον θέσιν εις τας αγοράς τῶν Κήσεων και δέν θά ἤθελε νά τήν χάσῃ). Εἶναι σαφές, ότι ἡ ἀξία κάθε προνομιακῆς θέσεως, ἐλαττοῦται ἐάν παύσῃ νά ἐνισχύεται και ότι ἐπίσης εις ὁρισμένας περιπτώσεις δέν συμφέρει εις τας χώρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης τό ότι ἐδίδετο μεγάλη προτίμησις μέχρι σήμεραν εις τὰ προϊόντα τῆς Αὐτοκρατορίας. Ἐν τούτοις δέν θά ἦτο καθόλου ἀδύνατον νά ἐξευρεθοῦν μέσα διά τῶν ὁποίων ἡ Μεγάλη Βρεταννία νά μπορῇ νά παίξῃ σημαντικόν ρόλον εις τήν στενιότεραν οικονομικήν ένωσιν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, χωρίς νά βλάβῃ κανένα ἀπό τούς σημαντικούς οικονομικούς δεσμούς τῆς Συμπολιτείας. Ὑπάρχουν ἐμπορεύματα τὰ ὁποία δέν παράγει καμία χώρα τῆς Συμπολιτείας ἢ

τά ὁποία δέν ἤθελε νά ἐξαγάγῃ εις τήν Μεγάλην Βρεταννίαν, και θά προτιμοῦσε νά τὰ ἐξαγάγῃ εις τήν Εὐρώπην. Ἡ προτίμησις τῆς ἐξαγωγῆς χάλυρος, π. χ. εις ὠρισμένα ἢ ὅλα τὰ πεδία τῆς βιομηχανίας, θά μπορούσε νά παίξῃ σημαντικόν ρόλον εις τήν ένωσιν τῆς Εὐρώπης, και δέν θά ἐβλαπτε κανένα ἐκ τῶν συμφερόντων τῆς Συμπολιτείας. Ἀκόμη και ὅπου ὑπάρχει ἄμεσος σύγκρουσις συμφερόντων — ὅπως συμβαίνει μέ τό χοιρινόν κρέας και τό βούτυρον π. χ. — ἴσως νά ὑπάρχουν τρόποι και μέσα διακανονισμοῦ διά τοῦ μέσου τῆς χονδρικής πωλήσεως. Αἱ Κτήσεις ἴσως θά εὐχαριστοῦντο νά μοιρασθοῦν τήν προνομιακήν θέσιν τήν ὁποίαν κατέχουν εις τήν Βρεταννικήν αγοράν ἀν' ἐλάβανον τήν ὑπόσχεσιν ότι θά τούς ἐξοφαλίζετο ἄλλη ἀγορά διά νά ἀπορροφᾷ εἴτε τὰς συνήθεις ποσότητας εἴτε τὰς συνήθεις ἀναλογίας ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν Βρεταννικῶν ἐισαγωγῶν. Παρατηρηταί ἀπό τας Κτήσεις ἦσαν παρόντες κατὰ τας συζητήσεις τῆς Ἐπιτροπῆς διά τήν μελέτην τῶν τελωνειακῶν δασμῶν, ἔκαμαν δέ πειστικὰς ἐκθέσεις πρὸς τας κυβερνήσεις των ότι δέν ὑπάρχει σκέψις εις τό Λονδίνον νά ἐγκαταλειφθοῦν αἱ Κτήσεις ὑπὲρ τῶν νέων εὐνοουμένων εις τήν ἀπέναντι ὁχθὴν τῆς Μάγχης.

Μία ἀπόφασις διά τήν στάσιν και τήν συμβολήν τῆς Συμπολιτείας εις τήν Δυτικήν Ἐνωσιν και διασάφησης τῆς ἐρμηνείας

τὴν ὁποίαν δίδει ἡ Βρεταννία εις τὰς λέξεις αὐτάς εἶναι δύο πράγματα πού πρέπει νά γίνουν ἐπειγόντως. Ἐμπρὸς μας εὐρίσκονται κρίσιμοι μῆνες. Εἶναι δυνατὸν — ἴσως πιθανόν — ὅτι ἡ Ρωσικὴ πολιτικὴ θά παύσῃ ἐπ' ὀλίγον νά προκαλῇ τούς μεγά-

λους φόβους πού ἀντιμετώπισαν αἱ κυβερνήσεις τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης τὸν παρελθόντα χειμῶνα. Εἶναι ἐξαιρετικῶς σημαντικόν ἡ πολιτικὴ τῆς Βρεταννίας και τῆς Συμπολιτείας εις τήν Δυτικὴν Εὐρώπην νά εἶναι εἰλικρινῆς σαφῆς και ἀποφασιστικῆ.

ΣΥΝΑΔΕΛΦΟΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΥΠΕΡΠΟΝΤΙΟΥΣ ΧΩΡΑΣ

Τοῦ Rt. Hon. ANTHONY EDEN, P.C., M.P.
(Ἀποσπάσματα ἀπὸ ὁμιλίαν γενομένην εις τὸ
Γκᾶιλντ Χάλλ, Λονδίνον)

Δέν ἔχω τό δικαίωμα νά ἰσχυρισθῶ ότι εἶμαι εἰδικός διά τό ζήτημα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως, παρ' ὅλον ότι ἀπὸ τοῦ 1930 ὑπεστήριξα τό πρωτότυπον σχέδιον τοῦ κ. Μπριὰν διά τήν Εὐρωπαϊκὴν Ἐνωσιν. Εἶναι δέ ἀρκετός καιρός πού ἔχω πεισθῇ διά τήν ὑπάρχουσαν ἀνάγκην τῶν στενωτέρων σχέσεων εις τό πολιτικόν, οικονομικόν και στρατιωτικόν πεδίον μεταξύ τῶν ἐθνῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Πράγματι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ πολέμου, ἔγινε μεγάλη προεργασία ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ζητήματος.

Ἐπίσης συνεζήτησα σχετικῶς μέ τήν Σοβιετικὴν Κυβέρνησιν, ἡ ὁποία τότε βεβαίως δέν ἀντιτίθετο διά μίαν στενωτέραν ἔνωσιν τῶν ἐθνῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Εἶναι ὅμως σημαντικόν νά θέσωμεν τὰ διάφορα αὐτά

σχέδια, εἴτε πρόκειται διά τήν Ἐνωσιν τῆς Εὐρώπης, εἴτε διά τήν Ἐνωσιν τῆς Δύσεως ἢ δι' ἄλλα τοπικά σχέδια, ἐντός τοῦ εἰδικοῦ τῶν πλαισίου.

Οτι ἔμαθα ἐκ πείρας κατὰ τὰ ἔτη πού ἤμουν Ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν ἐνίσχυσε τήν πεποίθησίν μου ότι δέν θά ὑπάρξῃ διαρκὴς εἰρήνη εις τὸν κόσμον μέχρι ὅτου αἱ Δυνάμεις, και ἰδιαίτερως αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις, εἶναι ἐτοιμοὶ νά σεβασθοῦν μίαν διεθνή ἀρχήν και νά δεχθοῦν ἕναν κώδικα διεθνοῦς συμπεριφορᾶς. Δυστυχῶς ὅμως, πρέπει κανεὶς νά παραδεχθῇ ότι σήμερα ἡ ὁργάνωσις τοῦ κόσμου μας περισσότερον δημιουργεῖ κινδύνους παρὰ ἐξασφαλίζει.

Τοῦτο δέν σημαίνει ότι θά ἔπρεπε νά θεωρηθῇ ἡ Ἡνωμένη

Ευρώπη η αι στενότεραι σχέσεις μεταξύ των Δυτικών Ευρωπαϊκών Δυνάμεων ως μία έκδοχή αντι του 'Οργανισμού 'Ηνωμένων 'Εθνών' η ως αποτέλεσμα των δυσκολιών τας οποίας διέρχεται η οργάνωσις αυτή σήμερα. Δυστυχώς, η προοπτική ενός σχεδίου δια την 'Ενωσιν της Ευρώπης έχει περιορισθῇ υπό εξελίξεων αι οποῖαι ἔλαβον χώραν εἰς τὴν 'Ανατολικὴν Εὐρώπην, με ἀποτέλεσμα ὁ ὅρος «Δυτικὴ 'Ενωσις» ν' ἀρχίζη γὰ πλησιάζη μόνον πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς ἡπείρου εἰς τὸ ὅποιον αἱ Κυβερνήσεις εἶναι ἐλεύθεραι νὰ συνάπτουν ἀμοιβαίας συμφωνίας...

Εἰς τὸ πεδῖον αὐτὸ ἀκόμη ὑπάρχουν πράγματι ὀρισμέναι πολὺ θετικαὶ δυσκολίαι. Καὶ παίρνω πρῶτα ἐκείνην τὴν ὁποίαν νομίζω ὅτι ὁ κόσμος θεωρεῖ τρομερωτέραν. 'Εμεῖς, τὸ 'Ηνωμένον Βασίλειον, δὲν ἀποτελοῦμεν ἀπλῶς μίαν Δύναμιν ἢ ὁποία γεωγραφικῶς εὐρίσκεται εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς Εὐρώπης. Εἴμεθα ἐπίσης τὸ κέντρον μιᾶς μεγάλης Συμπολιτεῖας καὶ μιᾶς Αὐτοκρατορίας.... Τὸ ζήτημα τὸ ὅποιον πρέπει νὰ ἐξετάσωμε λοιπόν, εἶναι ἐὰν ὑπάρχη καμμία βασικὴ σύγκρουσις μεταξύ τῆς ἰδέας τοῦ ὅτι ἐμεῖς ἀποτελοῦμεν τὸ κέντρον τῆς Βρεταννικῆς Συμπολιτεῖας ἢ τῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ τοῦ ἑαυτοῦ μας ὡς μέλους τῆς Δυτικῆς Εὐρωπαϊκῆς 'Ενώσεως.

Εἶμαι πεπεισμένος ὅτι δὲν

ὑπάρχει. Τὸ δίλημμα εἶναι ἐντελῶς πλαστὸν - θὰ ἐφθάνῃ ἀκόμη νὰ πῶ ὅτι, ὑπὸ τὰς σημερινὰς παγκοσμίους συνθήκας,μποροῦμεν εὐχερέστερα νὰ παίζωμεν τὸν ρόλον μας ἀπέναντι τῶν μεγάλων ὑπερπόντιων συνεργατῶν μας, καθὼς ἐπίσης καὶ ἀπέναντι τῆς ἀποικιακῆς μας αὐτοκρατορίας, ἐὰν ἐπιτύχωμεν τὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, καὶ δώσωμεν εἰς αὐτὰς τὰς χώρας ἕνα πραγματικὸν αἶσθημα διαρκοῦς ἀσφαλείας.

Κανένα ἄλλο γεγονός δὲν θὰμποροῦσε νὰ δώσῃ μεγαλυτέραν ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ τὸ ὅτι αἱ Δυνάμεις τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης θὰ εἶναι καὶ πάλιν εἰς θέσιν νὰ κάνουν πράγματι αἰσθητήν τὴν ἐπίδρασιν των. Αὕτῃ εἶναι ἡ ὀρθὴ ἀπάντησις εἰς τὸν Κομμουνισμὸν: μία Δυτικὴ Εὐρώπη οἰκονομικῶς εὐημεροῦσα καὶ πολιτικῶς ἐλεύθερα.

Δι' ὅλα αὐτὰ τὰ προβλήματα βεβαίως, εἶναι πολὺ σημαντικὸν δι' ἡμᾶς νὰ ἐξετάσωμεν τὰς ἀπόψεις τῶν πολιτικῶν τῶν μεγάλων Κτήσεων. 'Εν τούτοις θὰ ἔχετε παρατηρήσει ὅτι οἱ δύο πολιτικοὶ οἱ ὅποιοι ὑπεστήριξαν μετὰ μὲγαν ἐνθουσιασμὸν τὴν 'Ενωσιν τῶν Κρατῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἦσαν ὁ στρατάρχης Σμάτς καὶ ὁ κ. Μακένζι Κίνγκ.

Εἰς τὸ πλέον αὐστηρῶς οἰκονομικὸν πεδῖον, εἶναι σημαντικὸν νὰ ἐνθυμούμεθα τὰ πλεονεκτήματα τὰ ὁποῖα μποροῦν νὰ

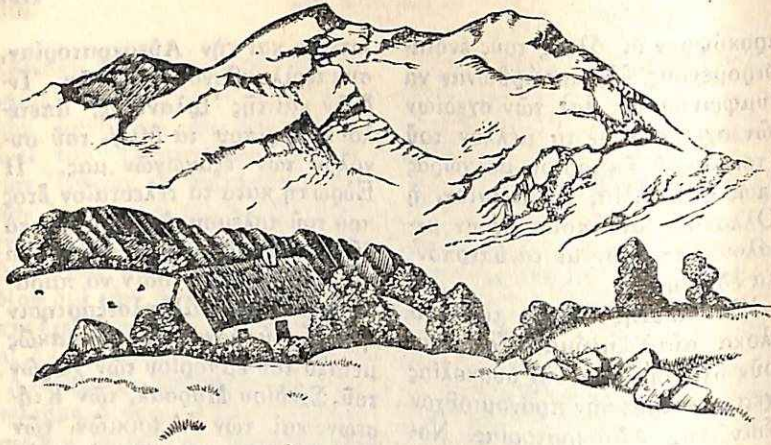
προκύβουν δι' ὅλους τοὺς ἐνδιαφερομένους, ἐὰν κατ'ὁρθον νὰ συμφωνήσουν ἐπὶ τῶν σχεδίων τῶν σχετικῶν μετὰ τὸ μέλλον τοῦ ἀποικιακοῦ ἐμπορίου μετὰ χώρας ὅπως ἡ Γαλλία, τὸ Βελγίον, ἡ 'Ολλανδία, αἱ ὁποῖαι ἔχουν μετὰ μὲγαν ἐμπόριον μετὰ τὰ ὑπερπόντια ἐδάφη των.

'Εκ πρώτης ὄψεως τὰ περίπλοκα αὐτὰ ζητήματα ἴσως φανοῦν ὅτι δημιουργοῦν δυσκολίας σχετικῶς πρὸς τὴν προνομιούχον θέσιν τῆς Αὐτοκρατορίας. Νομίζω ὅμως ὅτι αὐταὶ μποροῦν νὰ ὑπερβληθῶν κατόπιν λεπτομερῶν συνομιλιῶν. Εἶναι δὲ ἀνάγκη νὰ ἐνθυμούμεθα ὅλοι μας πόσῃ ἀξίαν θὰ εἴχε τὸ γεγονός, ἐὰν μία μεγάλη ἐμπορικὴ περιοχὴ 270000 ἑκατ. κατοίκων εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην γίνῃ περισσότερον προσιτὴ εἰς τὰ προϊόντα τῶν Κτήσεων. Κατὰ τὴν γνώμην μου, εἶναι πολὺ πιθανὸν νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι τὸ αὐτοκρατορικὸν ἐμπόριον καὶ τὸ ἐμπόριον τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, δὲν εἶναι ἀνταγωνιστικά, καὶ ὅτι εἰς τὴν πραγματικότητά τὸ ἕνα συμπληρῶναι τὸ ἄλλο.

'Ας παρατηρήσωμεν ὀρισμένας ἀπόψεις τοῦ ἰδικοῦ μας ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου. 'Η Κυβερνησίς μας εἶπεν πολὺ ὀρθῶς ὅτι πρέπει νὰ αὐξήσωμεν τὰς ἐξαγωγὰς μας κατὰ 75 %. Εἰς τὴν προπολεμικὴν ἐποχὴν, αἱ ἐξαγωγαὶ εἰς τὴν Βρεταννικὴν Συμπο-

λιτείαν καὶ τὴν Αὐτοκρατορίαν, συμπεριλαμβανομένων τῶν 'Ινδιῶν καὶ τῆς 'Ιρλανδίας, ἀπετέλουν περίπου τὰ 50 % τοῦ συνόλου τῶν ἐξαγωγῶν μας. 'Η Εὐρώπη κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος πρὸ τοῦ πολέμου, ἀπερρόφησε τὰ 35 %. 'Εξετάζοντες τὸ πρόβλημα αὐτό, ἔχομεν τὴν τάσιν νὰ παραβλέπωμεν τὴν ἀλληλοεξάρτησιν ἢ ὁποία ὑπῆρχεν προπολεμικῶς μεταξύ τοῦ ἐμπορίου τῶν χωρῶν τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ, τῶν Κτήσεων καὶ τῶν 'Αποικιῶν τῶν συνδεδεμένων πρὸς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην.

Εἰς τὰ 1937 αἱ χώραι αὐταὶ ἀπορροφοῦσαν τὰ 2/3 τῶν παγκοσμίων ἐξαγωγῶν. Αὐτοὶ εἶναι πράγματι γιγαντιαῖοι ἀριθμοί. 'Εν' ἰσότητι περιπτώσει, τὸ πρόβλημα τῶν τιμολογίων ἢ τὸ τῆς πλήρους τελωνειακῆς ἐνώσεως δὲν εἶναι ἡ ἀμεσὸς λύσις διὰ τὸ ἐμπόριον τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἐφ' ὅσον αἱ ἐμπορικαὶ σχέσεις μεταξύ τῶν διαφόρων αὐτῶν κρατῶν ἐλέγχονται σήμερα, κυρίως ὄχι ἀπὸ τὰ τελωνεῖα, ἀλλὰ ἀπὸ τὰς ἀδείας εἰσαγωγῶν, τὰς συμφωνίας ἀνταλλαγῆς ἐμπορευμάτων καὶ τὰς Κυβερνητικὰς ἀγορὰς. Τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς ἀνασυγκρότησιν τῆς Εὐρώπης διὰ τῆς ἐλευθέρως ἐμπορικῆς συναλλαγῆς εἶναι ἡ καταργησις τῶν μὴ φυσικῶν καὶ ἀνυπερβλήτων αὐτῶν ἐμποδίων.

ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗΝ ΙΡΛΑΝΔΙΑ

Του RAYMOND LAS VERGNAS
(Από το «Hommes et Mondes», Παρίσι)

Η Ίρλανδία, όπως την φανταζόμουν είχε δύο όψεις. Ήταν το εύτυχισμένο νησί, ένα νησί του θρύλου, τυλιγμένο μέσα στην άγνη των παραμυθιών όπως οι μακρυνοί τόποι που τους λούζει ο χλωμός ήλιος των βορείων θαλασσών, ένα νησί που το κατοικούν νεράιδες και φανταστικοί νάνοι ντυμένοι με πράσινο δέρμα και χορεύουν κάτω από τα κλαδιά των δέντρων, δολοίδια όπως τους είχα βροηστίς ιστορίες του Τζάιμς Στέφενς. Την έβλεπα ακόμη σαν το δυστυχισμένο νησί, ένα νησί τραγικό, όπου μέσα στην ομίχλη και στη νύχτα, ξεσπούσαν έπαναστάσεις, ενώ στις φυλακές οι πατριώτες αγωνιοούσαν και οι γυναίκες γονατιστές μπροστά στα σπίτια των καταδικασμένων σε θάνατο, προσεύχονταν κλαίγοντας.

Μήπως τα όνειρά μου έρεχαν

πιο πολύ από μένα και έδιναν στην πραγματικότητα τη μορφή που έχω επιθυμούσα; Βρήκα, ή νόμιζα πως βρήκα, ένα μαγικό καθρέφτη της πρώτης μου προσδοκίας; "Οχι πως συνάντησα στο δρόμο μου ξωικά. Είχα πολλές φορές το αίσθημα του μαγικού. Ίσως να έφταιγε η παράξενη ανάμιξη των βορείων και μεσογειακών συναισθημάτων και έντυπώσεων.

Οι Ίρλανδοί ονομάζουν το νησί τους «Κήπο της Έδέμ» και είναι αλήθεια πως η λαμπρότητα των λειβαδιών, νοτισμένων ακόμη από τις βροχές του ωκεανού, έχει ένα βελονένιο και βαθύ γαλάζιο που σ' αφήνει να φανταστής ότι υπάρχουν οι φοινικές και τα τροπικά φυτά που στολίζουν με τις χαριτωμένες τους σιλουέτες τα λιμανάκια και των κόλπους. Αλλά στις κορυφές των που χάνονται στην ομίχλη, όνειρεμέ-

νες τούφες κλαδιών έρχονται να χωματίσουν τις λίμνες, να σκιάσουν τη χλόη, να σηκώσουν το δρόμο ως τον ουρανό. Η εντύπωση πως θα συναντήσης κάτι έκκλητικό γίνεται πιο δυνατή με την παρουσία—συνηθισμένη και παράξενη μαζί—των ζώων, άρχιζοντας από κύκνους και άλεπούδες, ως λαγούς και ζαρκαδία, μια παρουσία που δίνει περισσότερο ακόμη τον τόνο της «Χιανάτης» στο εύτυχισμένο αυτό νησί. Στην Ίρλανδία αγαπούν πολύ τα ζώα. Τα τυλώνουν στο πίσω μέρος των νομισμάτων τους και φροντίζουν πολύ γι' αυτά.

ΑΡΧΑΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑ ΕΡΕΙΠΙΑ

Οι πεζοί άνθρωποι θα πούν πως ξεγελιέμαι. Θα αποδώσουν την ευδαιμονία της Ίρλανδίας στο ότι στάθηκε μακριά από τον πόλεμο. Το θέαμα των συνοικιών με τα γκρεμισμένα σπίτια που αφθονεί σε πόλεις όπως το Λονδίνο, το Μπρίστολ ή το Χάλ, είναι άγνωστο στην Ίρλανδία. Υπάρχουν πολλά ερείπια, αλλά αυτά είναι αρχαία και η θέα τους προκαλεί μάλλον ένα αίσθημα ρομαντισμού παρά μιαν έντυπωση κατωστοφής. Οι έπαλξεις, η εκκλησία, η μητρόπολη που ύψωνουν πάνω από τη γελοστή πεδιάδα τη δόξα των «Πράξεων των Βασιλέων» όπως και οι ταπεινοί τοίχοι που περιβάλλονται από τάφους, που σκεπασμένοι με χοντρές πέριες, ξεχωρίζουν μέσα στην κοιλάδα του Γκλένταλω και γεννούν την επιθυμία

μιάς ιστορικής νοσταλγίας και όχι τη φρίκη της ματαιότητας.

Δεν υπάρχει τίποτα, ακόμη ούτε και τα σύγχρονα ερείπια, πικρά ίχνη του άγώνα έναντι των Άγγλων ή πιο πικρά ακόμη του εμφυλίου πολέμου, που να μην έχει πάρει με το πέρασμα του χρόνου μια μορφή ήρεμίας. Πέρασα από πολλά κομμένα άγροκτηματα και μπορώ να πω ότι η θλίψη που αναδίνουν δεν είναι η συγκίνηση που μάς συνεπείρνει. Για να κανείς γρήγορα στην εποχή μας. Από την ημέρα που άναψαν σαν λαμπάδες, έχουν μεσολεβήσει το Κόβερντι, το Άμψουερ, ή Χιρσίμα τό..... Μπικίνι.

Η ΖΩΗ ΕΙΝΑΙ ΩΡΑΙΑ

Παρ' όλα τα ανασφάλματα σημαδια του θανάτου, σπαρμένα σ' όλη την Ίρλανδική ύπαιθρο, την πλούσια και κατάφυτη, που τη δισχίζουν δρόμοι ίσοι, έλικοειδείς και πολλές φορές αινιγματικοί, η γενική εντύπωση που κάνει είναι μιάς εύγενικής ήρεμίας, μιάς ζωής στο περιθώριο του χρόνου. Αυτή είναι τουλάχιστον η εντύπωση πολλών Άγγλων που αφού έφτασαν στο τέμα της πολιτικής ή στρατιωτικής τους σταδιοδρομίας, διάλεξαν να τελειώσουν τις ημέρες τους στην Ίρλανδία, όπου ζει κανείς εύτυχισμένα.

Οι προαισθήσεις μου δεν βγήκαν αληθινές παρά μόνο για την εύτυχισμένη όψη της Ίρλανδίας. Την τραγική δεν τη βρήκα. Η μάλλον δεν την βρήκα παρά σε πολύ σπάνιες περιπτώσεις που σχεδόν δεν το μω να τις ανασέρω. Η χήρα ενός δημάρχου μιάς πόλεως της Δυτικής Ίρλανδίας που οι «Black and Tan»¹

1. Άνδρες της Βασιλικής Ίρλανδικής Αστυνομίας.

έξετέλεσαν μέσα στο ίδιο του το σπίτι, μου μίλησε με μίσος για τους Άγγλους, αλλά αυτό ήταν μία εξαίρεση. 'Ακόμη και σ' εκείνους που έχουν χάσει ανθρώπους από την οικονομία τους, ο χρόνος έχει κάνει το έργο του και οι ανσυνήθειες έχουν ξεθωριάσει. 'Όταν προσπάθησα να εξηγήσω τί ήταν στη Γαλλία ή κατοχή, ή καταστροφή, ή αντίσταση και οι έτελέσεις, μου είπαν πολλές φορές «Κι' έμεις, το έχουμε γνωρίσει αυτό». 'Η παρατήρηση όμως γινόταν χωρίς πάθος, με ένα είδος πονεμένης ήρεμίας που ανάδινει μία μακρυνή αλήθεια, που έχει πάψει να συγκινεί. 'Ο τόπος επίσης ήταν αδιάφορος, σαν να έπρόκειτο να κάνουν κριτική ενός μυθιστορήματος του Λίαν Ό'Φλαχερτυ.

'Η Βόρεια 'Ιρλανδία παρουσιάζει για τους κατοίκους του Δουβλίνου ένα πρόβλημα με πρωταρχική σημασία. 'Ενας φίλος μου φεύγοντας από την πρωτεύουσα της 'Ιρλανδίας για το Μπέλφαστ είχε την άπειρη ψία να παρατηρήσει: «Είμαι καταλυπημένος που φεύγω από την 'Ιρλανδία». Το βλέμμα που τον κραυνοβόλησε τον έκανε να καταλάβει ότι για τους 'Ιρλανδούς του Νότου, το Μπέλφαστ και το Ούλστ είναι όπως ήταν πριν από το 1914 ή 'Αλσατία και η Λωρραίνη για

τους Γάλλους. Πρόπει ν' αναφέρω ότι κατά τη διάρκεια της διαμονής μου στο Μπέλφαστ άκουσα κάτι παράξενο. Οι κάτοικοι του Μπέλφαστ τους οποίους συνάντησα μισούσαν την ιδέα της ένωσης με το Νότο. 'Η αλήθεια είναι ότι ήταν προεστάντες. 'Επειδή η λυδία λίθος της ένωσης έχει θυμηκευτικό χαρακτήρα, δεν απογορεύεται να σκεφθούμε ότι αν επικρατούσαν οι αντίθετοι των καθολικών στη Βόρεια 'Ιρλανδία ή κρίση θα γινόταν πολύ όξεια. Κι' έτσι μόνο σε τρείς από τις έξι κομητείες επικρατούν οι καθολικοί.

Άλλο σοβαρό πρόβλημα είναι η γλώσσα. Με πείσμα που δεν μπορεί παρά να προκαλέσει μειδιάματα σε όσους έχουν χιούμορ — όμολογώ πως οι έπιγραφές με αρχαίους 'Ιρλανδικούς χαρακτήρες: «ηλεκτρονικός θάλαμος» ή «είσοδος του αεροδρομίου» είναι κάτι που δεν το περιμένει κανείς — η κυβέρνηση συνεχίζει το έργο της ανανέωσης της έπιβολής της κελτικής γλώσσας. Στο έργο αυτό βλέπει ένα αποφασιστικό σύμβολο της ανυψώσεως της 'Ιρλανδίας

έναντι στην Άγγλία. 'Η αρχαία 'Ιρλανδική γλώσσα που πριν από ένα αιώνα την μιλούσε ο μισός πληθυσμός, έπεσε έδω και τριάντα χρόνια, και πήρε τη θέση ενός σποραδικού ιδιώματος, που χρησιμοποιούν κάπου 200.000 ψαράδες και αγρότες στις απομακρυσμένες περιοχές στις όχθες του 'Ατλαντικού.

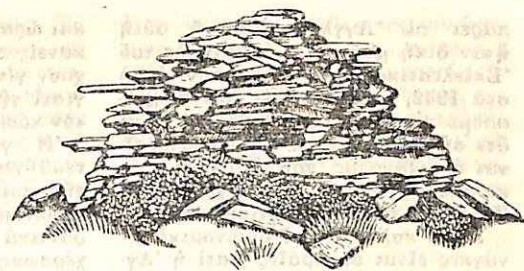
'Η 'Ιρλανδία έχει 3.000.000 κατοίκους, και σχεδόν το σύνολο του πληθυσμού της δεν μιλά την πραγματική του γλώσσα. Είναι μία πα-

ραμένη, στην οποία συνετέλεσε πολύ, εκτός από την πείνα, τις έπιδημίες και τη γοητεία των νέων χορών — όμολογείται ότι στις 'Ηνωμένες Πολιτείες μόνο υπάρχουν περισσότεροι 'Ιρλανδοί από ότι στην 'Ιρλανδία — η δρακόντεια εκπαιδευτική πολιτική που υιοθέτησε η Μεγάλη Βρετανία στον 19ο αιώνα. 'Η πρώτη πράξη του νέου Κράτους ήταν ν' αποκαταστήσει κοντά στην Άγγλιν, που ήταν η έπίσημη γλώσσα, και την 'Ιρλανδική που ήταν η έθνική. 'Η υποχρέωση των παιδιών να μαθαίνουν 'Ιρλανδικά από το δημοτικό σχολείο απαίτησε τη συστηματική δημιουργία δασκάλων.

ΟΙ ΠΕΡΙΦΗΜΕΣ ΤΡΩΓΛΕΣ ΤΟΥ ΔΟΥΒΛΙΝΟΥ

Ο άγνωσης έναντι της φτώχειας άποσχολεϊ πολύ την κυβέρνηση που έκανε μεγάλες προσπάθειες να βελτιώσει τη θέση των άπόρων το Δουβλίνο ήταν όνομαστό (ας θυμηθούμε τα δράματα του Σην Ο' Κέϋν) για τις τρώγλες του και τον άνάμικτο κόσμο που ζούσε σ' αυτές. Οι τρώγλες δεν έχουν χαθή έτελως — δεν καθαρίζει κανείς σε μία μέρα μία τέτοια κατάσταση — ώστόσο η πρόοδος που έχει γίνει είναι ούθητή. Το Δουβλίνο μου φάνηκε πολύ όραία πόλη. Είναι μία πρωτεύουσα με 600.000 κατοίκους που απλώνεται σε μία μεγαλοπρεπή τοποθεσία άνωμεσα στη θάλασσα και στο βουνό, πλούσια σε φυσικές όμορφες και μνημεία, γεμάτη κίνηση και ζωή είναι φανερό πως γεννήθηκε για να κινή την συμπάθεια.

'Όστόσο οι δυσκολίες εξακολουθούν να είναι πολλές και έπιτακτικές. 'Αποτέλεσμα της δυσκολίας της ζωής είναι και η συνεχής άποδημία

των κατοίκων. Δεν υπάρχει οικογένεια που να μην έδειξε τη φωτογραφία του γιου, του εξαδέλφου, του θείου ή του άνηψιού που «είναι έγκαιροτεστημένος» στη Μελβούρνη, στο Κερνέκ ή στο Κινγκινάτι. 'Η Άγγλία και η Βρετανική Αυτοκρατορία εξακολουθούν ν' άπορροφούν ένα μέρος των νέων που προορίζονται για το έλεύθερα επαγγέλματα: υπάρχουν δικηγόροι στο Λονδίνο, δικαστές στην Κάμπια, γιατροί στο Βρετανικό Στρατό.

Οι σχέσεις με την Άγγλία είναι περίεργες. Από πολιτική άποψη η 'Ιρλανδία είναι μία παράξενη πραγματικότητα, και είναι δύσκολο να την περιλάβει κανείς στα αυστηρά όρια ενός συμβατικού κανόνα. Οι συνταγματικές διατάξεις είναι τόσο χαλαρές που κανένας δεν έέρει καλά ως παιδί σημείο η 'Ιρλανδία άρνείται την άυταρχία του Στέμματος και όλα άνάγονται από έλαστικότητα έρμηνείας, σε ένα άφηρημένο δεσμό που συγγείει με την ήθη και ιδέα του Βασιλέα.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Ο κ. ντέ Βαλέρα κατήγγειλε την ύποτέλεια της 'Ιρλανδίας. 'Ο έδιος έπίσης κατήγγειλε την πληρωμή των 63 έτησίων φόρων που είχαν συμφωνήσει άλλοτε να πληρώνουν οι αγρότες όταν είχαν έπιστρέψει στα κτήματά τους που τα είχαν

πάρει οι Άγγλοι. «Η γη αυτή ήταν δική μας», είπε ο αρχηγός του Έκτελεστικού όταν πήρε την αρχή στα 1932, «συνεπώς δεν θα πληρώσουμε τίποτα». Το παράδοξο είναι ότι αυτός ο ίδιος κ. Ντέ Βαλέρα είναι ο άνθρωπος που διατηρεί στις καλύτερες σχέσεις που είχε ποτέ η Ίρλανδία με τη γειτονιά της.

Ξέρω καλά πώς οι οικονομικές ανάγκες είναι άμοιβαίες γιατί η Άγγλία χρειάζεται κρέας και η Ίρλανδία κάρβουνο. Οι πράσινες βυσσίδες της Ίρλανδίας, είναι γεμάτες από θαυμάσια ζώα, από τα καλύτερα του κόσμου που η συντήρησή τους δέ στοιχίζει σχεδόν τίποτα γιατί μένουν χειμώνα καλοκαίρι στο ύψαιθρο. Καύσιμη ύλη αντίθετα είναι άνεπαρκής και οι γοιάνθρωποι, η κύρια καύσιμη ύλη για τα στίβια, μόλις φθάνει για τη βιομηχανία. Στις αρχές αυτού του χρόνου υπογράφηκε μία νέα συμφωνία ανταλλαγής κρέατος με κάρβουνο. Και στα δύο άκρα της διώρυγας του Αγίου Γεωργίου η συμφωνία αυτή είχε εξαιρετικά καλή απήχηση στον τύπο.

Η επιθυμία της προσεγγίσεως ξεπερνά το πεδίο των υλικών συμφερόντων. Η Ίρλανδία που αγωνίστηκε πολύ για να μην αποκλειστεί από τον Ο.Η.Ε.—ζητήματα που δημιούργησε η Ρωσία—θέλει να συμπεριληφθεί όχι μόνο στην περιοχή της στεριώδους αλλά ακόμα και σε κείνο που συνήθισαμε να ονομάζουμε, άφρου δεν υπάρχει καλύτερος όρος, δυτικό μπλόκ.

Μία λογική εκμετάλλευση, που εφαρμόστηκε με θάρρος και ευρύ πνεύμα επέστρεψε στην Ίρλανδία να αναπτύξει στο ανώτατο όριο την αλιεία και την κτηνοτροφία. Τα Ίρλανδικά αλογα συγκαταλέγονται ανάμεσα στα καλύτερα αλογα Ισπανίας του κόσμου και η επιτυχία των Ιπποδρομιών του Δουβλίνου, που κάθε χρόνο προσελκύουν περισσότερους κόσμο, δείχνει ένα θαυμάσιο σύστημα και μία έκλεκτη οράση. Τα εξαιρετικά κυνηγετικά σκυλιά, τα κομπά

και όρατα αυτά ζώα που τα βλέπεις κανείς στους έξοχους δρόμους, έχουν γίνει πηγή εθνικού πλούτου γιατί γίνεται εξαγωγή τους σ' όλο τον κόσμο.

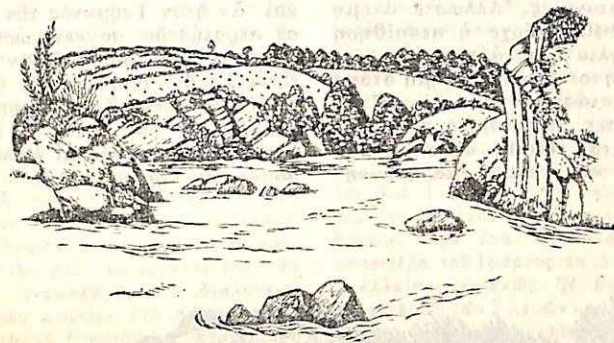
Η γεωργική πολιτική που κατευθύνεται με τη βιολογική θεωρία της ποιότητας, έχει επιτύχει καταπληκτικά αποτελέσματα: Τα άποξηραντικά και άρδευτικά έργα, η εκχέρωση των γαιών, η εξέλιξη των εργαστηριακών έρευνών, ο πολλαπλασιασμός των προτύπων άγροκτημάτων, έχουν συντελέσει στο να προμηθεύουν άφθονα γαλακτοκομικά προϊόντα, πουλερικά, άλλαντικά και γίνη υπόδειγμα ή χώρα που πριν από 50 χρόνια τη θεωρούσαμε μία από τις πιο καθυστερημένες του πλανήτη μας.

Η βιομηχανία κονσερβών όπως και η ύφαντουργία προοδεύουν. Η παραγωγή ηλεκτρισμού έχει πολύ προχωρήσει. Έχουν κατασκευαστεί φράγματα σε διάφορα ποτάμια και το σχέδιο αξιοποίησε της χώρας, προβλέπει και άλλα. Όσο για την αεροπορία είναι μία από τις κυριότερες απασχολήσεις της χώρας. Η Ίρλανδία που διαθέτει πολλά συγχρονισμένα αεροπλάνα και πολλούς εξαιρετικούς πιλότους, πρώην έθελοντές στη ΡΑΦ έχει απ' ευθείας γραμμές με την Άγγλία, το Βέλγιο και τη Γαλλία, και ετοιμάζεται να άνοιξη και άλλες με τη Σκανδιναβία και την υπόλοιπη Εύρωπη.

Μέσα σ' αυτήν την ένεργητικότητα δεν είναι παράξενη ή παρουσία στο έδαφός της του αεροδρομίου Σάννον, κέντρο των σχέσεων της με τον παγκόσμιο και νέο κόσμο, αεροδρομίου εξαιρετικού στο οποίο εκτός από τα άγγλικά σταματούν όλα τα αεροπλάνα, τα αμερικανικά μάλιστα υποχρεωτικά. Το γεγονός αυτό έχει μεταβάλλει την όψη της γειτονικής πόλης Λίμερικ που ως τώρα ήταν γνωστή για τα όμοιοκατάληκτα διςτικά της.

Ο Ίρλανδικός πολιτισμός, ένας από τους παλαιότερους της Εύρω-

πης, γεννά σ' αυτόν ομήρους. Τα διάφορα μεγαλιθικά μνημεία, τα ντόλμεν και τα κρόμλεν, έχουν κάτι που τραβά το μάτι, γιατί ένα αινιγματικά βραίνει πάνω σ' αυτούς τους όγκολίθους που σχηματίζουν πύργους και πεντάγραμμα. Θαύμασα στη Βιβλιοθήκη του Τρίνιτι Κόλλετζ στην Όξφόρδη το καταπληκτικό

«Book of Kells» που η μυστικιστική του πίστη, το χρώμα και η δύναμη των ιδεών του, ξεπερνούν τη συνηθισμένη άκτινοβολία της αριστοτεχνίας. Σ' όλα αυτά πλανιέται η σκιά του κελτικού σταυρού, που σχηματίζει με τον πέτρινο φωτιστήρα του τον κορμό και τα κλαδιά του δέντρου του πόνου.

ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΚΑΙ ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΟΙ

Οι Ίρλανδικοί μύθοι, που έχουν παραδοθή από τους τροβαδούρους και που το θέμα τους στρέφεται γύρω από τη μορφή της Νέιριντε και του Κατσελαιν υπήρχαν από την αρχή της αναγεννήσεως της πνευματικής κληρονομιάς που δημιουργήσαν οι θεατρικοί συγγραφείς του «Abbey Theatre» στο Δουβλίνο. Η προσωπικότητα του Γ. Β. Γέιτς που

ήταν συγχρόνως άνθρωπος του θεάτρου, ποιητής, έμπνευστής, πρωτοπόρος και δραματιστής, επικρατεί στην ομάδα που ένωσε τον Σύνγκε, τον Κόλεμ, τη Λαίδη Γκρέγκορ και τον Ο'Κέζυ. Μίλησα πολλή ώρα γι' αυτόν με τον Φράνκ Ο'Κόννορ, τον καλύτερο από τους νέους συγχρόνους συγγραφείς της Ιρλανδίας. Στη συ-

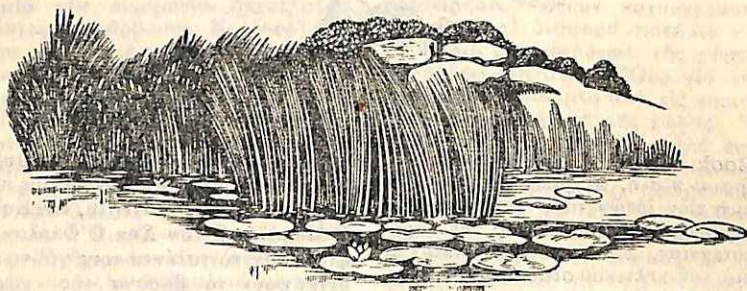
νομιλία μας δεν ξεχάσαμε να θυμηθούμε τους μυθιστοριογράφους που, σαν τον Λίσμ Ο'Φλάχερτυ, την Καίτη Ο'Μπράιεν ή τον Σην Ο'Φάολαν αφιέρωσαν το ταλέντο τους για να περιγράψουν τα βάσανα της χώρας τους.

Και ανάμεσα στα σπουδαιότερα είναι για μένα η θρησκεία. Η αξία μιας γυναίκας σαν την Καίτη Ο'Μπράιεν είναι ότι έδωσε ανάγλυφα, ζωγραφίζοντας όμορφα το κλίμα—δεν θα τ' ονομάσωμε θεοκρατικό, ή λέξη θα ήταν πολύ βαρειά και κατά βάθος άδικη—άλλα το εξομολογητικό κλίμα μέσα στο οποίο είναι βυθισμένη η Ίρλανδία. Οι συζητήσεις που έκανα με πολλούς που άφησαν την έντιμωση που άλλοτε μου είχε κάνει ο γαλλικός Καναδάς: μιας χώρας που αγαπά φλογερά την ελευθερία βούληση όσο και την ελευθερία.

Η ούδετερότητα της Ίρλανδίας στον πόλεμο δεν πρέπει να μας κάνει να την αντιπαθήσουμε. Το προβλημα της ούδετερότητας δεν ήταν άτλο και θα ήταν κακό να την καταδικάσουμε a priori. Ήταν κάπως μία κρίση αναπτύξεως και συγχρόνως μία ευκαιρία για την Κυβέρνηση να δείξει ότι η χώρα της δεν ήταν όπως πριν συστηματικά αναγκασμένη να υιοθετή πολιτική όμοια με της Μεγάλης Βρεταννίας. Άλλωστε ακόμη και στα 1940 υπήρχε η πεποίθηση ότι η Αγγλία ή αν αήτετη.

Όπωσδήποτε, αν η έπισημη στάση της ήταν στάση μη έμυλεμου και αν όρισμένες χειρονομίες παραπληνητικές ήταν τέτοιες ώστε να μας εκπλήξουν και να μας παραπληνή-

σουν, ή πραγματική της θέση ήταν έντελώς ανείθετη από την άδιαφορία. 70.000 έθελοντές κατατάχθηκαν στις μαχόμενες δυνάμεις και 250.000 εργάτες και εργάτριες πέροσαν τη θάλασσα, ή τὰ σύνορα για να πάνε να δουλέψουν με τους Βρετανούς. Όταν κατὰ τύχη ένας αεροπόρος πάθαινε ατύχημα και έπεφτε σε Ίρλανδικό έδαφος, αν ήταν σύμμαχος φρόνιζον να τον αφήσουν ελεύθερο και αν ήταν Γερμανός τον έβριζαν σε στρατόπεδο συγκεντρώσεως. Η μυστική συνεργασία με την Ίντέλλιτζενς Σέρβις βοήθησε να ανακαλυφθούν τὰ μέλη της πέμπτης φάλαγγας και να κυνηγηθή σε λιγότερο και από ένα χρόνο και ο τελευταίος πράκτορας του ναζισμού.

Πώς καταστρέφονται τὰ δόντια;

(Από τὸ «The Sugar Molecule», Νέα Ὑόρκη)

Η φθορά των δοντιών δεν συγκαταλέγεται μεταξύ των κυριωτέρων αφορμών του θανάτου. Η κοινή αυτή νόσος ή όποια είναι γνωστή ως τερηδών των όδόντων είναι κάτι τόσο σονήθες, ώστε σπανίως αντιλαμβανόμεθα ότι αποτελεί κάτι τὸ άπύκνιον. Παρατηρήατε τους αριθμούς: Τα 97 % του άμερικανικού πληθους έχουν ή/η πολλά καταστραμμένα δόντια όταν φθάσουν εις ηλικίαν 16 έτών. Το πρόβλημα ταχέως υπερβίνει τὸ πελόν της όοντοίατρικης. Αι υγειονομικαί άρχαί ενδιαφέρονται πολύ και στηρίζονται επί των έσχάτως ανακαλυφθεισών διαλύσεων φθοριούχων άλάτων, δια των όποιων ίσως καταστή δυνατόν να περιορισθ ή αυτό τὸ πρόβλημα.

Σχετικώς με αυτό τὸ ζήτημα των αφορμών και τὸ έλέγχου της φθορας των δοντιών, υπάρχουν δύο βασικαί σχολαί. Η μία θεωρεί ή υποστηρίζει ότι ή φθορά των δοντιών είναι όποθεσις πολύ έντοπισμένη. Οι μαλακοί δατάάνθρακις όρίστανται ζυμωσιν μέσα εις τὸ στόμα και όπεδοθηθών την ανάπτυξιν βακτηριδίων. Οι όργανισμοί αυτοί σχηματίζουν έξέα τὰ όποια προσβάλλουν την επιφάνειαν των δοντιών που δάν αυτοκαθαρίζεται και δημιουργούν κοιλότητες και σχισμάς αι όποια καταλήγουν εις όπήλαια. Η αντίθετος σχολή ή υποστηρίζει ότι ή διαίτα πρό της γεννήσεως και κατά τὰ πρώτα έτη της παιδικής ηλικίας έχει μεγάλην επίδρασιν εις την εδπαθειαν των δοντιών ένός ατόμου. Έχει άποδειχθ ή ότι όταν ώρισμένα στοιχεία δάν είναι άρκετά εις την τροφήν μας, όπως τὰ άμινοξέα, ή τρυπτοφάνη κ.ά., τὰ δόντια μας καταστρέφονται εύκολώτερα.

Η έρευνα έσχάτως συνεκεντρώθη

εις τὸν ρόλον των όποτων παίζουν τὰ φθοριοδχα άλατα μετά μαγνησίου και άδοσβιού εις την προστασίαν των δοντιών. Παρατηρήθη ότι δόντια τὰ όποια έχουν κάποιο ποσοστόν φθοριούχων άλάτων δάν φθειρόνται όπως εκείνα των όποιων ή σύνθεσις δάν περιέχει τωαυτα άλατα. Εις πολλές περιόχες τὸ πόσιμο νερό περιέχει εις 1.000.000 μέρην νερό 1—5 μέρη άλάτων. Όπου ή αβτή άναλογία ποικίλλει από 1—2 μέρη τὰ παιδιά φαίνονται ότι δάν έχουν τόσο καταστραμμένα δόντια, όσον όταν ή άναλογία είναι κατωτέρα του 1 μέρους κατά 1.000.000, ή έλλαίπει έντελως. Η διαρεις περισοσιέων των 2 μέρων κατά 1.000.000 προλαμβάνει την τερηδόνα, αλλά έχει ως αποτέλεσμα να κηλιδώνη άσχημα την άδραμνίνην των δοντιών.

Έχουν γίνει έπίσης πειράματα σε παιδιά των όποιων τὰ δόντια δάν απέκτησαν τὸ άδοσβιόν που έπρεπε. Η χρησιμοποίησις διαλύσεως 1.2% φθοριούχου όζαας, φαίνεται ότι έλατώνει την φθοραν των δοντιών κατά 40%. Δάν έχει άκόμη άποδειχθ ή δάν τὰ φθοριοδχα άλατα έπιδρουν άμέσως όπως άφήγουν να έννεηθ ή αυτά τὰ πειράματα; ή δάν αφορισώνονται από τὸ σωμα και από εκεί φθάνουν εις τὰ δόντια ή αν συμβαίνουν και τὰ δύο.

Κατά τὰ πέντε τελευταία έτη, 30 άμερικανικαί πολιτεία και περίπου 150 έθμοί άπεφάσιαν χάριν πειραματισμού να προσθέσουν ποσότητα φθοριούχων άλάτων εις τὸ πόσιμο νερό. Γίνονται πολλά σχετικά πειράματα, θά παρέλθουν όμως έτη πρίν όπολογισθ ή άξία της έπιδράσεως των φθοριούχων άλάτων. Έν τή μεταξύ όμως ή τοπική χρησιμοποίησις διαλύσεως φθοριούχων άλάτων όπό των όοντοίατρών

Έχει καθιερωθεί υπό του Συμβουλίου της Θεραπευτικής των 'Οδόντων της 'Αμερικανικής 'Οδοντοιατρικής 'Εταιρίας.

Ένας παλαιός συντελεστής της φθοράς των δοντιών, του οποίου την ύπαρξιν από καιρόν υποπτεύοντο, εις τόν όποτον όμως μόνον τελευταίως έδωσαν σημασίαν, πρόκειται να εξετασθή με μεγάλην προσοχήν, όπως δείχνουν τουλάχιστον αι πρόσφατοι δημοσιεύσεις τριών τεχνικών περιοδικών. Πολλοί έρευνήται δέν ικανοποιούνται με την χημικοπαραισιτική θεωρίαν της φθοράς των δοντιών ούτε με την θεωρίαν «ετι άποκτικά κανείς καλύτερα δόντια με την καλύτεραν διατροφήν».

Έάν έρευνήσωμεν την ιστορίαν, βλέπομεν ότι πολύ πρό της εισαγωγής των τροφών με μαλακούς δατάνθρακας δέν υπήρχαν πολλοί λαοί οι όποιοι δέν έπασχον από τερηδόνα των δδόντων. Οι 'Ελληνες, οι Αιγύπτιοι και οι Βαβυλώνιοι υπέφεραν πολύ από τὰ δόντια των.

Η εξέταση Ρωμαϊκών κρανίων της εποχής των Αυτοκρατόρων δείχνει ότι τὰ 85% των πολιτών είχαν πολύ κατεστραμμένα δόντια. Πολλοί δέ παλαιοί συγγραφείς έχουν αφήσει συγκινητικές περιγραφές της τρομεράς αγωνίας του πόνου των δοντιών. Πολλοί μάλιστα λέγουν «ετι είναι ο φροβρώτερος πόνος που έχει γνωρίσει ο άνθρωπος».

Ένας δ όποτος διαφωνεί προς τὰς όρθοδόξους σχολάς είναι ο δόκτωρ Χ. Χ. Νιοϋμαν, στρατιωτικός ιατρός, διπηρετών εις τό Υπουργείον 'Υγιεινής της Νέας Ζηλανδίας. Αι θεωρίαι του, αι όποται εδημοσιεύθησαν εις τό Δελτίον του Βασιλικού 'Ινστιτούτου Δημοσίας 'Υγείας και 'Υγιεινής, (Λονδίνον) ήλγουν ένα ενδιαφέρον σημείον. 'Ο δόκτωρ Νιοϋμαν γράφει: «ή μελέτη της καταστάσεως των δοντιών διαφόρων φυλών μάς δίνει ώρισμένα συμπεράσματα διά τὰ αίτια της φθοράς των δοντιών» έν τούτοις μέχρι σήμερα κανένα απ' αυτά τὰ συμπεράσματα δέν μάς έχει δώσει ικανοποιητικήν εξή-

γησιν του φαινομένου της καταστροφής των δοντιών και της προλήψεώς της, παρ' όλην την πρόδοον ή όποια έχει γίνει εις την σύγχρονον υγιεινήν και εις τὰς γνώσεις μας σχετικώς προς την διατροφήν.

Όταν οι πρωτόγονοι άνθρωποι «εκπολιτίζονται», παραδέχεται ο συγγραφέας, αρχίζουν να άποκτούν κακά δόντια, πιστεύει όμως ότι ή άφορμή δέν είναι ότι τό διαιτολόγιον των Ιθαγενών είναι πτωχόν εις δατάνθρακας έν συγκρίσει προς τό διαιτολόγιον των πολιτισμένων ανθρώπων, αλλά διότι περιέχει τροφάς αι όποται άπαιτούν περισσότερον μάσημα. 'Ο δρ. Νιοϋμαν εξήτασε τό φαινόμενον της καταστροφής των δοντιών πολλών φυλών. Όπως ή ελάττωσις της δραστηριότητος των δδόντων, των μυών ή των νεύρων οδηγεί εις την άτροφίαν των, κατά τόν ίδιον τρόπον, πιστεύει ο δρ. Νιοϋμαν, ότι και τὰ δόντια τα όποτα έχουν σχετικώς μικράν άσκησιν ένεκα της μαλακής τροφής της συγχρόνου διαίτης, τείνουν να καταστρέφονται.

Η πληροφορία αυτή υποστηρίζεται διά πολλών παραδειγμάτων εις τὰ όποτα τό είδος της τροφής μάλλον παρά ή σύνθεσις της φαίνεται ότι είναι ο άποφασιστικός συντελεστής της υγιεινής των δοντιών. Μεταξύ των διαφόρων συντελεστών οι όποτοι δέν δύνανται να εξηγηθούν και από τὰς δύο όρθοδόξους σχολάς, ο δρ. Νιοϋμαν αναφέρει τούς κατωτέρω:

«Έλλειψις ώρισμένων στοιχείων. Κατεστραμμένα δόντια εδρίσκομεν εις περιοχάς της Νέας Ζηλανδίας όπου τό νερό έχει όλιγον ασβέστιον και εις περιοχάς της Νότιου 'Αφρικής όπου, αντίθετως, είναι πολύ. Καλά δόντια έχουν οι Ιθαγενείς της 'Αλάσκας, άσχετως της μικράς ή μεγάλης περιεκτικότητος του νερού εις ασβέστιον ή φώσφορον. Φαίνεται ότι δέν υπάρχει σχέση μεταξύ της περιεκτικότητος του νερού εις ασβέστιον και φώσφορον και της καλής καταστάσεως των δοντιών.

«Έλλειψις φθορίου. Εις την Νότιον 'Αφρικήν, την Κένυαν και την

Αυστραλίαν τό φαινόμενον της καταστροφής των δοντιών επικρατεί κυρίως μεταξύ του λευκού πληθυσμού, ένώ οι μη άφομοιωμένοι Ιθαγενείς των ίδιων περιοχών σχεδόν δέν προσβάλλονται, παρ' όλον ότι χρησιμοποιοϋν τό ίδιο νερό. Τό τσάι περιέχει μεγάλην ποσότητα φθορίου, δέν έμποδίζει όμως την καταστροφήν των δοντιών εις την 'Αγγλίαν.

Κακή υγιεινή του στόματος. Συχνά, στόματα όχι πολύ καθαρά, έχουν καλά δόντια και όπως είναι φανερόν δέν υπάρχει καμία σχέση μεταξύ υγιεινής του στόματος και καταστροφής των δοντιών. Οι δδοντόδουρτες δέν έχουν μεγάλην σχέση με την ύγιαν των δοντιών.

Ανεπαρκές ήλιακόν φώς. Εις περιοχάς όπου υπάρχει πολύς ήλιος, τὰ δόντια μπορεί να είναι έν συγκρίσει καλά (όπως εις την Νότιον 'Αμερικήν) ή πολύ κακά (όπως εις την Νότιον 'Αφρικήν) και εις περιοχάς με πολύ όλιγον ήλιον τὰ δόντια μπορεί να είναι καλά (όπως εις τούς 'Εσκιμώους ή τούς Μαόρι της νοτίου Νέας Ζηλανδίας) ή πολύ κακά (όπως εις την 'Αγγλίαν).

Κληρονομικοί παράγοντες. Αι χώραι εις τὰς όποιας υπάρχουν τὰ περισσότερα κατεστραμμένα δόντια κατοικούνται δλαι από ανθρώπους Βρετανικής καταγωγής. Δέν μπορούμε ν' άποδώσωμεν αυτό εις κληρονομικόν παράγοντα διότι όλοι οι Ιθαγενείς της γής οι όποτοι υιοθετούν την Βρετανικήν διαίταν καταλήγουν να καταστρέφουν τὰ δόντια των εις τόν ίδιον βαθμόν όπως και οι Βρετανοί. Φαίνεται ότι δλαι αι φυλάι έχουν εφ' ίσου την ίδιαν προδιάθεσιν διά την φθοράν των δοντιών.

«Έλλειψις βιταμινών. Εις την Ν. Ζηλανδίαν εις την όποιαν υπάρχει τό μεγαλύτερον ποσοστόν κατεστραμμένων δοντιών του κόσμου, τό βούτυρον, τό γάλα και τὰ φρούτα άφθονούν, ο δά πληθυσμός έχει εξαιρετικήν υγιαν εκτός από τὰ δόντια. Έρουναι αι όποται έγιναν εις την περιοχήν Κάνκρα των Βορείων 'Ινδιών όπου ή κακή διατροφή, ή ραχίτις, και ή δστω-

μαλάκυνσις υπάρχουν εις πολύ μεγάλον βαθμόν, έδειξαν ότι οι άνθρωποι οι όποτοι έπασχον από σδαράν ραχίτιδα είχαν θανατώσα δόντια. Μεταξύ των 'Αμερικανών αιχμαλώτων πολέμου οι όποτοι άπηλευθερώθησαν από 'Ιαπωνικά στρατόπεδα συγκεντρώσεως και οι όποτοι υπέφεραν από μακράν έλλειψιν διαφόρων βιταμινών, ή δά διατροφή των ήτο πολύ κακή, ο αριθμός των κατεστραμμένων δοντιών ήτο μικρότερος από την των συνομιλήκων των οι όποτοι έζων υπό κανονικάς συνθήκας.

Κατάχρησις μαλακών υδατανθράκων. Εις την Κεντρικήν και Νότιον Εϋρώπην όπου τὰ δόντια είναι έν συγκρίσει καλά, ή τροφή είναι πλουσία και εις μαλακούς δατάνθρακας. Εις την Νέαν Ζηλανδίαν όπου υπάρχουν τὰ χειρότερα δόντια του κόσμου καταναλίσκονται αναλόγως μεγαλύτεραι ποσότητες προτείνων και όλιγότερα άμιλλώδη από ότι εις τὰς άλλας χώρας, διότι ή διαίτα άποτελείται κυρίως από κρέας, γάλα, αυγά και τυρί. Έξ άλλου δέν μπορούμε να υποστηρίξωμεν ότι ή προτείνη είναι ή άφορμή της καταστροφής των δοντιών, διότι οι 'Εσκιμώοι οι όποτοι ζουν έντελώς χωρίς κρέας έχουν υγιέστατα δόντια.

Κατάχρησις ζαχαρώσεως. Εις την Κεντρικήν Εϋρώπην όπου τὰ γάσματα συνήθως τελειώνουν με ένα γλύκισμα, τὰ δόντια δέν είναι καλά. Οι Νέγροι των Δυτικών 'Ινδιών οι όποτοι συνήθως μασούν ζαχαροκάλαμα έχουν θανατώσα δόντια. Η κατ' άτομον κατανάλωσις ζαχαρώσεως εις την Βόρειον 'Αμερικήν είναι μεγαλύτερα παρά εις την 'Αγγλίαν, έν τούτοις οι 'Αμερικανοί έχουν πολύ υγιέστερα δόντια.

Ανεπαρκής άσκησις των δοντιών. Εις την Νέαν Ζηλανδίαν αι ασθένειαι των δοντιών είναι περισσότεραι μεταξύ του Βρετανικού πληθυσμού και μεταξύ έκείνων των Μαόρι οι όποτοι ακολουθούν την Βρετανικήν διαίταν, σπανίζον όμως μεταξύ των Μαόρι οι όποτοι κρατούν την πατροπαράδοτον διαίταν. Εις την Νέαν Ζηλανδίαν ή τροφή των Βρετανών δέν έχει καμμίαν

φανερὰν ἑλλειψιν, μεγάλο ὅμως διακριτικὸν τῆς τροφῆς εἶναι ὅτι εἶναι ἐξαιρετικὰ μαλακῇ. Μπορεῖ κανεὶς σχεδὸν νὰ καταπιῇ κάθε τροφὴν χωρὶς νὰ τὴν μασήσῃ. Τὸ κρέας τὸ κόβουν εἰς πολὺ λεπτὰ κομμάτια.

Τὴν κόραν τοῦ ψωμιδοὺ συνήθως τὴν βγάζουν καὶ τὴν πετοῦν, καὶ τὸ πολὺ μάσημα εἰς τὸ τραπέζι θεωρεῖται «ἀγένεια».

Ο Ἀρ. Νιοῦμαν λέγει ὅτι πιθανὸν τὸ σκληρὸ ψωμὶ τὸ ὅποτον χρησιμοποιεῖται εἰς διαφόρους χώρας νὰ ἔχη ἄμμεσον σχέσιν μὲ τὴν κατάστασιν τῶν δοντιῶν.

Μεταξὺ τῶν προτάσεων τοῦ δια νὰ ἐξασφαλισθῇ μεγαλυτέρα μηχανικὴ ἐξάσκησης τῶν δοντιῶν μας, εἶναι νὰ προσθέσωμεν εἰς τὴν καθημερινήν μας διαίταν ὀλίγο σκληρὸ ψωμὶ ἢ ψωμὶ πλαιοῦ Σουηδικοῦ ἢ Ἰταλικοῦ τύπου. Πιστεύει ὅτι τὰ καρδιτὰ, τὸ σέληνο, τὰ μῆλα καὶ γενικὰ τὰ φρούτα δὲν ἔχουν μεγάλην ἀξίαν. Ἐπίσης δὲν ὀφείλουν τὰ σκληρὰ μπισκότα, οἱ φρυγανιῆς καὶ αἱ διάφοροι σκληραὶ τροφαί. Τὸ μάσημα τοῦ ζυχαροκαλάμου, λέει, «ἐνδύει ὅτι εἶναι χρησίμους εἰς τὴν θεραπείαν τῶν δοντιῶν τὰ ὅποια δὲν ἔχουν καλὰ ἀσκηθῇ, ἀλλὰ χρειάζεται μεγάλη προσοχὴ κατ'ἀρχάς, διότι ὀρισμένα ἐξ αὐτῶν τῶν ἀγυμνάσιων δοτιῶν μπορεῖ νὰ σπᾶσουν».

Ἐάν τὸ ρῦζι εἶναι ἡ βασικὴ τροφὴ ἐνὶ πληθυσμῷ, διὰ νὰ προλάβωμεν τὴν καταστροφὴν τῶν δοντιῶν πρέπει νὰ καταναλώνωμεν ρῦζι ὅχι πολὺ καλὰ φημένο, ὥστε ν' ἀφῆνωμεν εἰς τὰ δόντια ἀρκετὴν ἀργασίαν.

Ὅπου ὑπάρχει αὐτὴ ἡ συνθήκη, ὅπως εἰς περιοχὰς τῶν Φιλιππίνων, τὰ δόντια εἶναι θαυμάσια· ἐνῶ εἰς περιοχὰς τῆς Κίνας, ὅπου τὸ ρῦζι φήνε-

ται πολὺ, τὰ δόντια δὲν εἶναι ὀρθὰ. »Τὰ δόντια κατέπιν μιᾶς δλοκλήρου ζωῆς μασήσεως, ἴσως νὰ τριβῶνται καὶ νὰ μικραίνουν, ὅπως εἰς τὰ ἡλικιωμένους ἄλογα, ἀλλ' ὅμως δὲν καταστρέφονται. Πράγματι ἡ τριβὴ καὶ ἡ καταστροφὴ τῶν δοντιῶν δὲν συμβαίνει συνήθως ἢ μία ἀποκλείει τὴν ἄλλην, ἐκτὸς ἐταν μὲ τὴν τριβὴν τὸ δόντι μικραίνει πολὺ καὶ τὸ μάσημα γίνεται ὀδυνηρὸν.

Συμπέρασμα. Ἐάν ἀνασκοπήσωμε τοὺς συντελεστὰς οἱ ὅποιοι συνήθως φέρονται ὡς ὑπόλογοι τῆς φθορᾶς τῶν δοντιῶν, ὅπως π.χ. εἶναι ἡ ἑλλειψὶς ὀρισμένων στοιχείων ἀπὸ τὸ νερό, ἡ ἑλλειψὶς φθορίου, ἡ κακὴ ὀγεινὴ, τὸ ἀνεπαρκὲς μάσημα, οἱ κληρονομικοὶ παράγοντες, ἡ ἑλλειψὶς βιταμινῶν καὶ ἡ κατάχρησις ἀμύλλου καὶ ζυχαρώσεως εἰς τὴν τροφήν μας, καταλήγουμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὅλα αὐτὰ ἔχουν μικρὰν ἐπίδρασιν εἰς τὴν ἐνδημικὴν φθορὰν τῶν δοντιῶν καὶ δὲν ἐξηγοῦν τὴν παρουσιαζομένην ἰδιόρρυθμον γεωγραφικὴν κατανομὴν.

Πολὺ μεγαλυτέραν σημασίαν ἔχει ἡ οὐστιαστικὴ τῆς τροφῆς, οἱ τρόποι, αἱ συνήθειαι τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸ τραπέζι καὶ τὸ πόσον χρησιμοποιοῦνται τὰ μαχαίροπήρουνα.

Ἡ καταστροφὴ τῶν δοντιῶν μπορεῖ νὰ προληφθῇ καὶ ὡς ἕνα ὀρισμένον σημεῖον νὰ θεραπευθῇ, ἐάν ἐπαναφέρωμεν τὰ δόντια εἰς τὴν πραγματικὴν τὴν ἀργασίαν, τὸ μάσημα. Παρ' ὅλον ὅτι δὲν ὑπάρχουν μεγάλα ἐλπίδες διὰ νὰ πείσωμεν τοὺς λευκοὺς ἀνθρώπους νὰ τρώγουν γενικῶς σκληροτέρων τροφῶν, τὸ μεγάλο αὐτὸ μειονέκτημα τῆς σύγχρονου διαίτης μπορεῖ νὰ διορθωθῇ κατὰ πολὺ ἐάν προσθέσωμεν ἀρκετὰς «σκληρὰς» τροφὰς εἰς τὴν καθημερινήν μας διαίταν.»

ΝΕΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΓΛΩΣΣΕΣ

Τοῦ W. PERCIVAL

(Ἀπὸ τὸ «Modern Languages», Λονδίνο)

Διακόσιες περίπου βοηθητικὲς γλώσσες ἐπινοήθηκαν κατὰ ἐποχάς. Ὡστόσο ἀπὸ ὅλες αὐτὲς μόνο οἱ ἑξή καὶ λιγότερες μποροῦν νὰ ὑπολογισθῶν στὰ σοβαρὰ, εἴτε γιὰ τὴν ἀξία τους εἴτε γιὰ τὴν ὑποσήμενίαν ποὺ κέρδισαν. Ἡ Ἑσπεράντο εἶναι ἴσως ἡ γνωστότερη ἀπὸ ὅλες. Εἶναι γλώσσα ποὺ τὴν μεταχειρίζονται στὴν καθημερινήν τους ζωὴν χιλιάδες, ἀκόμη καὶ ἑκατοντάδες χιλιάδες ἄνθρωποι σὲς διάφορες χώρες. Εἶναι ἡ γλώσσα στὴν ὁποία ἐκδίδονται σχεδὸν ἑκατὸ περιοδικὰ καὶ ἡ ἀξία της ἔχει ἀποδειχθῇ σὲ διεθνεῖς συνδιασκέψεις. Μπορεῖ κανεὶς νὰ τὴν ἀκούσῃ σὲ ραδιοφωνικὲς ἐκπομπὰς βραχέων κυμάτων· μαθαίνει αὐτὴν εὐκόλως ἀπὸ ἀνθρώπους μὲ τὴν πῶς διαφορετικὴ ἐθνικότητα σ' ὅλο τὸν κόσμον. Ἡ Ἑσπεράντο ἔχει ἀκόμη τοὺς φανταστικοὺς ὁπαδοὺς της ποὺ αἰσθάνονται ἀπέναντι στοὺς πιθανοὺς μεταρρυθμιστὰς ὅπως ἡ Ρώμη ἀπέναντι στοὺς αἰρετικούς. Οἱ ἐχθροὶ τῆς Ἑσπεράντο τὴν βρίσκουν «φρικτὴ γλώσσα». Λένε πῶς ἂν ὕστερα ἀπὸ ἑξήντα χρόνια δὲν καθιερώθηκε σὰν διεθνὴς βοηθητικὴ γλώσσα, εἶναι ἐξ αἰτίας τῶν βασικῶν της σφαλμάτων. Μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι προὐχόντες Ἑσπερανιστὰς καὶ λένε ὅτι πολλοὶ ἐξυπνοὶ μηθητὲς χάνουν τὸ ἐνδιαφέρον τους ὕστερα ἀπὸ τρία-τέσσερα χρόνια καὶ ἡ αἰτία εἶναι ἡ «ἀνισορροπία» της καὶ ὅτι εἶναι ἐντελῶς ἀκατάλληλη γιὰ τὸ σκοπὸ γιὰ τὸν ὁποῖο δημιουργήθηκε.

Ἀνόμεσα σὲς ἄλλες ὑποψήφιες διεθνεῖς γλώσσες βρίσκεται ἡ Ἰδο (Ἰντο) μία παραποίησις τῆς Ἑσπεράντο ποὺ ἔγινε ἀπὸ τὸν Λουὶ ντε Μποφρόν, ἡ Interlingua (ἡ Latino

sine Flexione, Ἰντερλινγκουα ἡ Λατινικὰ χωρὶς κλίσεις) ἀπὸ τὸν Πιάνο· ἡ Novial (Νοβιολ) ἀπὸ τὸν γνωστὸ φιλόλογο Τσέσπερεν, ἡ Occidental (Ὄξιντιέντο) ἀπὸ τὸν Ἑνγκερντε Βουλ, ἡ Interglossa (Ἰντεργκλόσσα) ἀπὸ τὸν καθὴν ἡ Λ Χόγκμπεν, τὸ Basic English (Βασικὴ Ἀγγλικὴ) ἀπὸ τὸν Σ. Κ. Ὀγκνιεν καὶ πῶς τελευταία ἡ Mondial (Μοντιάλ) ἀπὸ τὸν Δ. Χέλκε Χάιμερ ἀπὸ τὸ Ὁρεμπρο τῆς Σουηδίας, ποὺ τὸ βιβλίον τοῦ κυκλοφόρησε στὰ 1943.

Ἡ ΒΑΣΗ ΤΗΣ ΜΟΝΤΙΑΛ

Στὴν Μοντιάλ ὑπάρχουν μόνο πέντε φωνήεντα. Τὰ σύμφωνα κ καὶ w συναντιῶνται μόνο σὲ κύρια ὀνόματα καὶ σὲ ἕντες λέξεις. Ὅλες οἱ λέξεις, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κύρια ὀνόματα καὶ τὶς ἕντες τελειοῦνται σὲ αὐτὴν ἢ σὲ h, l, m, n, r, s ἢ v. Ὁ τονισμὸς μοιάζει μὲ τὸν τονισμὸ τῆς Ἰταλικῆς καὶ Ἰσπανικῆς. Στὰ ἰδιαιτέρως χαρακτηριστικὰ τῆς Μοντιάλ συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ ἀπλότητα, ἡ φυσικότητα καὶ ὁ μεγάλος βαθμὸς διεθνισμοῦ συνδυασμένος μὲ ἀσπληροῦς κανόνες. Μὲ μονοδικὴ ἐξαιρέσις τοῦ βοηθητικοῦ ser = εἶμαι, ὅλα τὰ ῥήματα ὑπάγονται σὲ μιὰ συζυγία μὲ τὶς ἰδίους καταλήξεις καὶ γιὰ τὰ τρία πρόσωπα ἐνικού καὶ πληθυντικοῦ, τοῦ ἰδίου χρόνου. Ὁ πληθυντικὸς ὅλων τῶν ὀνομάτων τελειώνει σὲ φωνήεν μὲ ἕνα s. Τὰ ὀνόματα θηλυκοῦ γένους εἶναι θηλυκά καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἀρσενικά. Τὸ un εἶναι τὸ ἀόριστο ἀριθμὸ γιὰ ὅλα τὰ ὀνόματα καὶ τῶν δύο γένων. Τὸ le εἶναι τὸ ὀριστικὸ ἀριθμὸ γιὰ τὰ δύο γένη γιὰ τὸν ἐνικὸ καὶ τὸν πληθυντικὸ ἀριθμὸ μὲ τὸ

λο για τις απρόσωπες εκφράσεις π. χ. lo bel = το ωραίο. Κατά κανόνα το επίθετο δεν κλίνεται, όπως και στα Άγγλικά.

Το λεξιλόγιο της Μοντιάλ όπως και της Όξιντένταλ βασίζεται σε ρίζες που συναντούμε στις Ρωμανικές και Άγγλικές γλώσσες, και αυτό κάνει τη νέα γλώσσα πιο εύκολονόητη για τους εγγράμματους της Δυτικής Ευρώπης, της Βορ. και Νοτ. Αμερικής και της Αυστραλίας. Η σύνταξη είναι ατιλούστερη και κανονικότερη από ότι στις ρωμανικές γλώσσες. Έχει λίγους και απλούς κανόνες για την προφορά και τον τονισμό και είναι σχεδόν — αν και όχι εντελώς — αυστηρά φωνητική γλώσσα. Μπορεί κανείς, αν δεχθούμε τους ισχυρισμούς του έφευρετη, να την μάθει σε πολύ μικρότερο χρονικό διάστημα από ότι χρειάζεται για να μάθει οποιαδήποτε έθνική γλώσσα.

Μιά φανερή αλλά επίπονη αντίρρηση για τη χρήση της Μοντιάλ (ή της Όξιντένταλ για τον ίδιο λόγο) σαν βοηθητικής παγκόσμιας γλώσσας είναι ότι όπως όλες που βασίζονται σε ρωμανικές και άγγλικές ρίζες δεν ελκύουν ανθρώπους με μητρική γλώσσα τη γερμανική, τη ρωσική ή άλλες, ανατολικές. Μένει όμως το ερώτημα αν υπάρχει ήδη καμιά γλώσσα ή αν μπορεί να γίνει, που όλοι οι λαοί να μπορούν να τη μαθαίνουν εύκολα. Λένε ότι οι Ιάπωνες φοιτητές μάθαιναν εύκολα και μιλούσαν θαυμάσια την Έσπεράντο και ασφαλώς η Μοντιάλ δεν θα ήταν δυσκολότερη γι' αυτούς.

ΔΥΟ ΝΕΩΤΕΡΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Μιά άλλη καινούρια βοηθητική γλώσσα είναι η Νεολατίνο, έργο του κ. Αντρέ Σίλντ από τη Βασιλεία, που έγινε γνωστή για πρώτη φορά στα 1947. Και αυτή βασίζεται στις ρωμανικές γλώσσες και υπάρχει η γνώμη ότι συνδυάζει φυσικότητα και μεγάλη ακρίβεια. Έχει ήδη αποκτήσει το Δελτίο της, «Buletino del grupo Internacionale Neolatina de Correspondentes».

Ένας από τους ένθουςιωδεις υποστηρικτές της λέει ότι η Νεολατίνο είναι όμοιογενής, ενώ η Όξιντένταλ, αν και λιγότερο τεχνητή από την Έσπεράντο και την Ίντο, διατηρεί μιζογενείς λέξεις στο λεξιλόγιό της και μιζογενής είναι ακόμη και η σύνθεσή της.

Ένα άλλο ενδιαφέρον δημοσίευμα του 1947 είναι το «Projekte De Un Inter-Sistemat Gramatik De Auxilar Lingues» του καθηγητή Πάουλ Μιτροβιτς από το Σεράγεβο, που στα 1940 είχε δημοσιεύσει το «Les Problèmes Interlinguistiques». Ο καθηγητής Μιτροβιτς πιστεύει ότι «πέντε γνωστές βοηθητικές γλώσσες (Έσπεράντο, Ίντο, Λατίνο, Όξιντένταλ και Νόβιαλ) επεκράτησαν δριστικά και έχει φθάσει η στιγμή που απ' αυτές, με διεθνή συνεργασία, θα σχηματισθεί η Ιδεώδης διεθνής γλώσσα».

ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ

Για να γυρίσω τώρα από το πρακτικό στο θεωρητικό μέρος, είναι πιθανόν ότι οι περισσότεροι υποστηρικτές της Ιδέας των βοηθητικών γλωσσών θα δεχθούν τις ακόλουθες προτάσεις:

- 1) Ο κόσμος χρειάζεται μία διεθνή βοηθητική γλώσσα.
- 2) Εξ αιτίας του εθνικιστικού αισθήματος καμιά έθνική γλώσσα δεν είναι πιθανό να γίνει αποδεκτή από όλο τον κόσμο σά διεθνής βοηθητική γλώσσα.
- 3) Μόνο μία τεχνητή γλώσσα μπορεί να ανταποκριθεί στην ανάγκη της υπάρξεως μιάς διεθνούς βοηθητικής γλώσσας.
- 4) Ίσως να είναι δύσκολο, όχι όμως και αδύνατο για μία διεθνή επιτροπή από ανθρώπους που έχουν ασχοληθεί με το θέμα αυτό να διαλέξει τις πιο κατάλληλες από τις υπάρχουσες τεχνητές γλώσσες ή να συνθέσει μία που να συνδυάζει, ο,τι

καλύτερο υπάρχει στις πιο καλές απ' αυτές.

5) Οι κυβερνήσεις των κρατών που συμμετέχουν στον Ο. Η. Ε. θα συμφωνούσαν να δεχθούν τη γλώσσα που θα διάλεγε η Επιτροπή ως την πρώτη ξένη γλώσσα που θα διδάσκεται στα σχολεία της Μέσης Εκπαίδευσης.

6) Η γλώσσα που θα προτιμηθεί πρέπει να μαθαίνεται εύκολα, να είναι εύφωνική, με απλή γραμματική και κλίσεις και να συνδυάζει όσο γίνεται περισσότερη φυσικότητα και λιγότερες εξαιρέσεις και ακόμη «διεθνισμό». Η ορθογραφία της να είναι αυστηρά φωνητική. (Μερικοί, όπως ο συγγραφέας, θα επιθυμούσαν στη γλώσσα που θα προτιμηθεί να χρησιμοποιηθεί αποκλειστικά το διεθνές φωνητικό αλφάβητο.

ΤΑ ΠΕΙΡΑΜΑΤΑ ΤΟΥ ΙΑΛΑ

Από τα 1924 ο «IALA (International Auxiliary Language Association)», Σύνδεσμος Διεθνούς Βοηθητικής Γλώσσας, που έδρευε στο Λέξινγκτον Άρνεϊου 420, Νέα Υόρκη, εργάζεται πάνω σε σχετικά προβλήματα. Ο ΙΑΛΑ έχει συστήσει διάφορες υποεπιτροπές που επί εικοσι χρόνια και περισσότερο ασχολούνται με την έρευνα των βοηθητικών γλωσσών, με τη διδασκαλία τους, με την πραγματοποίηση διεθνών συσκέψεων, κτλ. Στα 1945 ο ΙΑΛΑ δημοσίευσε μία Γενική Έκθεση όπου άνηγγελλε τρείς πειραματικούς γλωσσικούς τύπους.

- 1) Το Νατουραλιστικό υπόδειγμα που δίνει τα χαρακτηριστικά των ρωμανικών γλωσσών.
 - 2) Το Σχηματικό υπόδειγμα Ε με ελάχιστη όμοιομορφία.
 - 3) Το Σχηματικό υπόδειγμα Κ, που χαρακτηρίζεται από μεγάλη όμοιομορφία και συμβιβάζεται με τον διεθνισμό.
- Ο ΙΑΛΑ θα ακολουθήσει το πρώτο υπόδειγμα εάν υιοθετήσει μια

πρωτότυπη ή κοινή ονομασία για κάθε λέξη που υπάρχει σε τρία από τα τέσσερα «κλειδιά» της, την Άγγλική, τη Γαλλική, την Ιταλική, την Πορτογαλική και την Ισπανική. (Οι δύο τελευταίες θεωρούνται ως μία γλώσσα). Η σημασία ή οι σημασίες των πρωτοτύπων λέξεων είναι εκείνες που και οι τέσσερις αυτές γλώσσες έχουν κοινές.

Το Σχηματικό υπόδειγμα Ε και Κ είναι εξέλιξη του πρώτου, με μεγάλη ή ελάχιστη όμοιομορφία στο σχηματισμό των λέξεων, την προφορά και την ορθογραφία, χωρίς να χάνει τίποτα από τον διεθνή χαρακτήρα του πρωτοτύπου. Το σύστημα αυτό απαιτεί σχετική μελέτη του σχηματισμού των λέξεων και των καταλήξεων στις κυριότερες έθνικές και τεχνητές γλώσσες και στο βασικό λεξιλόγιο. Οι καταλήξεις αυτές εκλέγονται σύμφωνα με τρείς κανόνες. Οι γλώσσες «κλειδιά» πρέπει ήδη να τις χρησιμοποιούν στο σχηματισμό νέων λέξεων» πρέπει να χρησιμοποιούνται συχνά στο νατουραλιστικό λεξιλόγιο» πρέπει να μπορούν να σχηματίζουν ένα λεξιλόγιο της καθημερινής ζωής. Ως τώρα τα τυποποιημένα μόρια και οι καταλήξεις είναι 15 τα πρώτα και 45 τα δεύτερα. Ωστόσο οι τελικοί αριθμοί θα είναι μικρότεροι.

Ο ΙΑΛΑ δεν έχει ακόμη διαλέξει ανάμεσα στα τρία αυτά σχήματα, αλλά κυκλοφόρησε ένα έρωτηματολόγιο στα ενδιαφερόμενα πρόσωπα και στα Ίνστιτούτα με 127 ερωτήσεις σχετικά με τα προτεινόμενα συστήματα.

Η Μοντιάλ και η Όξιντένταλ, έχουν μία φυσική ομοιότητα μεταξύ τους και με το Νατουραλιστικό υπόδειγμα του ΙΑΛΑ. Ο δρ Χάιμπερ ισχυρίζεται ότι η Μοντιάλ έχει όμοιογένεια και καταπληκτική απλότητα σε σύγκριση με την Έσπεράντο, και ακόμη εύφωνα που την πλησιάζει προς την Ιταλική και την Ισπανική.

Γιὰ τὰ μπορέσουν οἱ ἀναγνώστες νὰ συγκρίνουν μόνοι τους τίς τεχνικὰ αὐτὲς γλώσσες δημοσιεύουμε ἕνα κείμενο γολλικὸ καὶ τὴ μεταφρασὴ του στὴν Μοντιάλ, 'Οξιντενιάλ, 'Εσπεράντο, Βασικὰ Ἀγγλικά καὶ 'Ιντεργκλόσα. Οἱ μεταφράσεις ἔγιναν ἀπὸ τοὺς ἐξου- γέτας τῶν γλωσσῶν ἢ ἀπὸ εἰδικοὺς γλωσσολόγους.

FRENCH

Tristan Bernard, l'auteur humoristique, avait un jour pris place avec un ami dans un wagon de première classe pour aller à Versailles. Il aluma immédiatement un bon cigare, qu'il se mit à fumer avec une visible satisfaction. Alors un monsieur entra et dit d'un ton irrité à Tristan Bernard de jeter le cigare ou d'aller dans un autre compartiment. Aucune réponse. Le monsieur inconnu répète sa demande, mais en vain. Hors de lui d'indignation, il se précipite hors du compartiment et revient quelques instants après avec le contrôleur. «Ce monsieur-là n'a rien à dire ici», dit alors Tristan Bernard, «il a un billet de seconde classe, et c'est ici la première classe.» Confus et furieux, le voyageur dut présenter son billet au contrôleur et l'accompagner immédiatement dans un compartiment de seconde classe. Quand ils s'en furent allés, l'ami de Tristan Bernard lui demanda comment il avait pu savoir que c'était un billet de seconde classe. «Il sortait de la poche de son gilet», répondit Tristan Bernard, «et j'ai vu qu'il était de la même couleur que le mien.»

ESPERANTO

Tristan Bernard, la humora aŭtoro, sidigis unu tagon kun amiko en vagono unuaklasa por iri al Versailles. Li ekbruligis bonan cigaron, kiun li komencis fumi kun videbla kontento. Envenis sinjoro, kiu kun tono de irito petis ke T. B. forjetu la cigaron aŭ eniru alian kupeon. Neniam respondo! La nekonato ripetis sian postulon sed vane. Indignege, liis rapidis el la kupeo kaj post kelke la minutoj revenis kun la konduktoro. 'Tiu sinjoro ne rajtas paroli ĉi tie', tiam diris T. B. 'Li havas bileton duaklasan kaj ĉi tiu estas la unua klaso'. Konfuzita kaj furioza, la voĝaganto devis montri sian bileton al la konduktoro kaj akompani lin tuj al kupeo duaklasa. Kiamach foriris, la amiko de T. B. demandis al li kiel li scis, ke la bileto astes duaklasa. 'Ĝi elstaris el la poŝo de lia vesto' respondis Tristan Bernard 'kaj mi vidis ke ĝi havas la saman koloron kiel mia.'.

MONDIAL

Tristan Bernard, le autor humoristique, havi un dia predate place con un amico in un vagon de primer clase por andar a Versailles. Il alumavi inmediatamente un bonecigar, que il comenzavi de fumar con visible satisfacion. Alor un seniorentavi i dicavi in un ton irritate a Tristan Bernard de gectar le cigar o da andar in un altre coupartmente. Nul response. Le senior inconosate repeta su demande, ma in van fuos se de indignation, il precipita se fuor del compartimente i returna algue momentos dopo con le conductor. 'Cel senior ha nulo da dicar, ci', dicavi alor Tristan Bernard, 'il ha un billete de secunde classe, i cile le primer clase.' Confuse i furiose, le passagero devavi presentat su biliete al conductor i acompaniar lui imendiamente a un com-

partimente de secunda clase. Cuando li havi andate se, le amico de Tristan Bernard questionavi lui come il havi povate savar que lo evi un biliete de secunde classe. Il salia del poche de sui gilete, respondavi Tristan Bernard, 'i yo vidavi que il evi del mem color que le mi.'

OCCIDENTAL

Tristan Bernard, li autor humoristic, un die hat prendet plazze con un amico in un vagon de unesim-classe por ear a Versailles. Il strax inflammat un bon cigarre, quel il comensat fumar con visibil satisfaction. Alor un senior intrat e dit in un ton irritat a Tristan Bernard que il mey forj t-ter li cigarre o ear adia en un altri compartiment. Null resonse. Li inconoset senior rep ti su demande, ma in van. Furiosi pro indignation, il precipita, se ex li compartiment e reveni pos quele momentes con li conductor. 'Ti senior ne have nequó a dir ci', dit Tristan Bernard, 'il have un billete de duesim classe e ci es unesim classe.' Confusi et furiosi, il viageator devet presentat su billete al conductor e acompaniar le strax a un compartiment de duesim classe. Quande ili hat departet, li amico de Tristan questionat le qualmen il posset saver que it esset un billete de duesim classe. 'It salit ex su tasca', respondet Tristan Bernard, 'e yo videt que it esset del som colore quam mi.'

BASIC ENGLISH

Tristan Bernard, a writer noted for the humour of his stories, had taken a seat with a friend in a First to go to Versailles. Lighting a good Havana straight away, he was smoking it with a look of pleasure on his face when a man came in and made a sharp request to him to put the cigar away or go into another carriage. No answer. The newcomer made his request again, but without effect. Overcome by his feelings, he went quickly out of the carriage and came back a minute or two later with the ticket man. 'That person has no right to say anything here,' Tristan Bernard then said. 'His ticket is for a Second and this is a First.' Shamed and angry, the man had to let the ticket man see his ticket and go with him to a Second. When they had gone, Tristan Bernard was questioned by his friend as to how he had made the discovery that the man's ticket was for a Second. 'I saw the top of it in his inner pocket,' was Tristan Bernard's answer, 'and it was the same colour as mine.'

INTERGLOSSA

U comico grapho-pe, Tristan Bernard, kine syn amico-pe in maxima classi vagoni tendo un itinero a Versailles. An date pyro un cu cigara plus proto balle fumo syn semao de hedo. Un anthropi, su kine in post mu, dicte volo sy miso voco a Tristan Bernard allo de balle apo u cigara allo de itinero in hetro mero de vagoni. U grapho-pe no reacte. Itero, u xeno-pe dicte petitio minus resulto. Cholero miasu auto controlo, an balle auto e vagonica, plus kine verso post oligo soci syn-billeta-pe. Tristan Bernard dicte: An habe zero baso de disputo, causo u para cameri eque u maxima classi cameri, plus u para pepona habe u midor classi billete. Ge confusio syn maior cholero, un itinero-p, neceso date phanero auto billeta plus kine iso chron syn vagoni-pe a minor classi mero de Vagoni. Post mu kine apo, un amico-pe de Tristan Bernard dicte questio: qer quo sumpto pe poso detecte re eque u minor classi billeta. Bernard reacte per plu para verda: chron ae pre acte gravito e thoraci-marsupia, mi vise un iso chromo de mi billeta.

ΓΥΡΙΖΟΝΤΑΣ ΠΙΣΩ 200.000.000 ΧΡΟΝΙΑ

Τὰ μυστηριώδη ἴχνη τοῦ Τραίηλ "Αἴλαντ

Τοῦ Dr. NIGIL NIELSON

(Ἀπὸ τὸ «Social Democraten», Κοπεγχάγη)

Ἡ Πῆρεν Λάντ, ἡ βορειότερη περιοχή τοῦ κόσμου, ἡ γῆ πού βρίσκεται πῶς κοντὰ στὸ Βόρειο Πόλο, ἀνήκει στὴ Δανία. Σ' αὐτὴν πολὺ σπάνια πηγαίνουν ἄλλοι ἄνθρωποι ἐκτὸς ἀπὸ ἐξερευνητικὰ ἀποστολὲς. Πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο ἐπῆγαν ἐκεῖ πολλὲς ἀποστολὲς ἀπὸ τὴ Δανία καὶ τὸ περασμένο καλοκαίρι ἔγινε ἡ πρώτη μεταπολεμικὴ ἐπισκεψή. Οἱ τεχνικὲς πρόοδοι πού ἀνάμεσα σ' αὐτὲς τὸ ἀεροπλάνο δὲν ἦταν ἡ μεγαλύτερη, βοήθησαν τὰ μέλη τῆς ἀποστολῆς νὰ φθάσουν στὸ πεδίο τῆς δράσεώς τους μέσα σὲ λίγες ὥρες, ἐκεῖ πού πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο θὰ χρειάζονταν ὁλόκληροι μῆνες, καὶ νὰ ἰδρῦσουν ἕνα θερινὸ σταθμὸ γιὰ ἐπιστημονικὲς παρατηρήσεις στὸ Μπρέντλαντ Φιόρντ, περίπου 500 μίλια ἀπὸ τὸν Βόρειο Πόλο. Ἡ ἀποστολὴ ἔκανε πολλὲς ἐνδιαφέροντες ἀνακαλύψεις καὶ εἰδικὰ ἐπιβεβαίωσε τὴν πίστη διὰ τοὺς ἀρκτικοὺς παγετῶνες ὑποχωροῦν, καὶ ὅτι ὑπάρχουν μεταβολὲς στὴ θερμοκρασία. Τὸ ἡπιότερο κλίμα ἔκανε τὰ μέλη τῆς ἀποστολῆς νὰ σκεφθοῦν μήπως οἱ βόρειες αὐτὲς περιοχὲς θὰ μπορέσουν κάποια μέρα νὰ κατοικηθοῦν. Ἐνὰ ἀπὸ τὰ μέλη αὐτῆς τῆς ἀποστολῆς καὶ πολλῶν ἄλλων προηγουμένων ἦταν ὁ Δανὸς γεωλόγος Δρ. Νίγκιλ Νήλσον. Στὸ ἀρχαῖο πού δημοσιεύουμε διηγεῖται τίς ἐρευνες καὶ τίς προσπάθειες πού ἔκανε γιὰ νὰ ἀποδείξῃ ἡ τιτὴν τὰ ἀποτυπώματα ἐνὸς ἀγνώστου ζώου πού ζοῦσε πρὶν ἀπὸ 200 ἑκατομμύρια χρόνια.

Στις 8 Αὐγούστου τοῦ 1947 ἐτέλειωσε ἕνα μεγάλο ἀλλὰ ἀνάιμακτο κυνήγι καὶ τώρα πού γράφω ἔχω διπλά μου τὴ λεία μου.

Καλύτερα ὅμως θὰ ἦταν νὰ ἀρχίζα ἀπὸ τὴν ἀρχή. Ἡ ἀρχὴ ἦταν μιὰ ἀμμόπλακα πού βρέθηκε πρὶν ἀπὸ 10 χρόνια ὁ Ἑλβετὸς Δρ. Χ. Στάουμπερ σὲ μιὰ δανικὴ ἐξερευνητικὴ ἀποστολὴ στὴν Ἀνατολικὴ Γροιλανδία. Βρέθηκε στὸ Τραίηλ "Αἴλαντ μέσα σὲ στρώματα τῆς Τριασίου περιόδου, δηλ. τῆς περιόδου ὅπου ἡ γῆ ἔμπαινε στὴ μέση τῆς ἡλικίας, κάπου 200 ἑκατ. χρόνια πρὶν. Τὸ ἐνδιαφέρον πού εἶχε αὐτὴ ἡ ἀμμόπλακα ἦταν μιὰ διπλὴ σειρὰ ἀπὸ μικρὰ πατήματα πού σημειωνόνταν πολὺ ἀταλά καὶ μαρτυροῦσαν ὅτι προτοῦ σκληρύνει καὶ γίνεῖ πέτρα, ὅταν ἀποτελοῦσε ἀκόμη τὸ ἐπάνω στρώμα τῆς ἄμμου στὴν ἀκτὴ μιᾶς θάλασσας ἢ μιᾶς λίμνης, εἶχε περάσει ἀπὸ πάνω τῆς ἕνα μικρὸ ζῶο μὲ μεμβρανώδη πέλματα.

Ἡ διπλὴ αὐτὴ σειρὰ δείχνει πολὺ καθαρὰ ὅτι τὸ ζῶο περπατοῦσε στὰ πίσω του πόδια καὶ χρησιμοποιοῦσε τὰ ἔμπροσς κατὰ κανονικὰ διαστήματα γιὰ νὰ στηρίζεται ἐλαφρὰ ἢ ὅτι ἀπλῶς ἀκουμποῦσε μ' αὐτὰ στὴ γῆ.

Ἐγὼ γνωρίζω πολλὰ ζῶα τῆς Τριασίου γεωλογικῆς περιόδου τῆς Γροιλανδίας, κανένα ὅμως ἀπ' οὗτὰ δὲν μποροῦσε ν' ἀφήσῃ τέτοια ἴχνη. Ἐπειδὴ γιὰ πολλὰ χρόνια μάζευα καὶ ἐξέταζα ἀπολιθώματα τῆς Τριασίου περιόδου τῆς Γροιλανδίας ἦταν φυσικὸ νὰ θέλω νὰ βρῶ καὶ ἄλλα, καὶ μάλιστα καλύτερα διατηρημένα δείγματα ἀπὸ αὐτὰ τὰ μυστηριώδη ἴχνη.

Σκόπευα νὰ ἐξετάσω τὰ στρώματα τῆς περιόδου αὐτῆς στὸ Τραίηλ "Αἴλαντ ὅπου ὁ Στάουμπερ εἶχε κά-

νει τὴν ἀνακάλυψή του τὸ καλοκαίρι τοῦ 1946, οἱ πάγοι ὅμως δὲν μὲ ἄφησαν νὰ φθάσω στὴν περιοχή τῶν ἐρευνῶν μου παρὰ ἀργὰ τὸ καλοκαίρι, γι' αὐτὸ πέρασα ἕνα διάστημα τῆς ἐργασίας μου ἐξετάζοντας παρόμοια ἴχνη κάπου 100 χλμ. βορειότερα, ὅπου εἶναι εὐκολώτερο νὰ βρῇ κανεὶς τριασικὰ στρώματα πάνω στὰ βουνά, κατὰ μῆκος μιᾶς ἀκτῆς 40 χλμ. κοντὰ στὸ ἀκρωτήριο Στόρτς. Τίς δέκα μέρες πού ἔμεινα ἐκεῖ κατῴρθωσα νὰ βρῶ δύο ἀκόμη ἀμμόπλακες μὲ ἴχνη παρόμοια μὲ τῆς πλάκας τοῦ Τραίηλ "Αἴλαντ. Ὡστόσο τὰ ἴχνη αὐτὰ ἦταν σχεδὸν ἐντελῶς κατεστραμμένα, καὶ δὲν μοῦ ἔδωσαν καμιὰ καινούρια πληροφορία γιὰ τὸ ἀγνώστο ζῶο πού τὰ εἶχει ἀφήσει.

Τὸ ἐπόμενο καλοκαίρι ἔλαβα μέρος στὴ Δανικὴ ἐξερευνητικὴ ἀποστολὴ πού ἔγινε στὴν Πῆρεν Λάντ καὶ ἔτσι μοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ τελειώσω μὲ ἐπιτυχία τὴν ἐρευνά μου. Ἡ νοτιότερη βάση τῆς ἀποστολῆς ἀπείχε μόνο 8 ὥρες μὲ τὸ πλοῖο ἀπὸ τὴν περιοχή τοῦ Ἀκρωρίου Στόρτς καὶ αὐτὴ τὴ φορὰ ἀποφάσισα νὰ μὴν ἐργασθῶ στὸ ἀνατολικὸ μέρος τῆς ἀκτῆς ὅπως εἶχα κάνει τὸν προηγούμενο χρόνο, ἀλλὰ νὰ δοκιμάσω τὴν τύχη μου μακρύτερα πρὸς τὰ δυτικὰ ὅπου εἶχα νὰ λύσω καὶ ἄλλα προβλήματα.

Τὰ στρώματα τῆς Τριασίου περιόδου τῆς ἀκτῆς τοῦ Ἀκρωτηρίου Στόρτς ἔχουν πᾶχος 6-700 μ. καὶ ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ τραχιεῖς ἢ λεῖτες ἀμμόπλακες καὶ παχεῖα ἢ λεπτὰ στρώματα πηλοῦ. Πολλὰ ἀπὸ τὰ στρώματα αὐτὰ μὲ τίς ἀμμόπλακες ἀντέχουν τόσο πολὺ στὴ διάβρωση, πού σχηματίζουν ψηλὰ τεῖχη τὰ ὅποια ὑψώνονται ὡς 100 μ. ἐνὼ ἀνάμεσά τους οἱ πῶς χαλαρὲς ἀμμόπλακες καὶ τὰ στρώματα τοῦ πηλοῦ σχηματίζουν πλαγιὲς ἀπὸ ὅπου μπορεῖ κανεὶς νὰ περάσῃ εὐκολώτερα. Κάτω ἀπὸ τὰ στρώματα τῆς Τριασίου περιόδου ὑπάρχουν στρώματα τῆς Περμίου, καὶ πάνω ἀπ' αὐτὰ τῆς Κρητιδικῆς ἢ Βασιλικῆς περιόδου.

Τὴ νύχτα τῆς 23ης πρὸς τὴν 24ῃ 'Ιουλίου ἔμεινα στὴν ἀκτὴ πού βρίσκεται ἀνάμεσα στὸν 90 καὶ 100 ποταμὸ τὸ ἄλλο πρωί, μαζί μὲ τὸν βοηθό μου ξεκινήσαμε γιὰ τὴν πρώτη μας καλοκαιρινὴ ὁρειβατικὴ ἐξερεύνηση. Ἐγνωρίζα κάθε φαράγγι καὶ κάθε ὁπτόμη ἀκτῆ καὶ χαίρουν πού τὰ ξανάβλεπα. Πρῶτα ἀντικρύσαμε τὴν παράκτια λουρίδα πού ἦταν σχετικὰ ἐπίπεδη ὕστερα ἕνα μεγάλο ἀπότομο γκρεμὸ πού μποροῦσε κανεὶς νὰ τὸν περάσῃ στὰ μέρη ὅπου τὰ μικρὰ ποτάμια εἶχαν ἀνοίξει βαθιεῖς σχισμὲς. Ὑστερα φαράγγια πού προχωροῦσαν παράλληλα μὲ τὰ ποτάμια καὶ σὲ τέλος

Διπλὴ σειρὰ ἀπὸ τὰ ἴχνη στὴν ἄμμο τῆς Τριασίου περιόδου.
(Σχέδιο ἀπὸ μιὰ φωτογραφία τῆς Ἀποστολῆς)

από τις διατηρημένες πατημασιές, και πολλές φορές ανάμεσα σ' αυτές σχηματιζόταν ένα κανονικό αύλακι, πράγμα που φανέρωνε ότι το ζώο είχε μακρυά ούρά που σερνόταν στη γη.

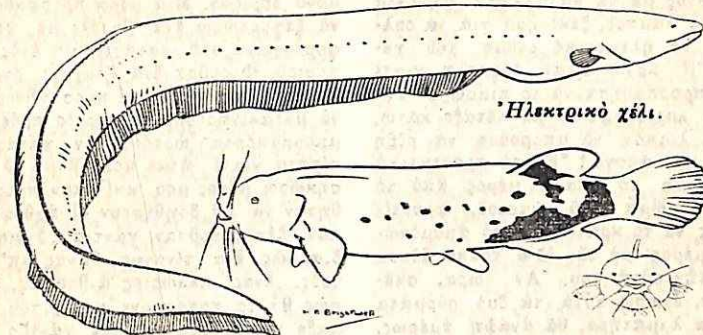
Τό κυνήγι είχε τελειώσει. Ήταν 8 Αυγούστου, και την άλλη μέρα το «Γάμα» το πλοίο της αποστολής θα μάς έπαιρνε για να συνεχίσουμε τη δουλειά μας βαρειότερα. Τι είδους ζώα ήταν αυτά που άφησαν τις χιλιάδες τὰ ίχνη στα στρώματα της Τριασίου περιόδου της Ανατολικής Γροιλανδίας; Τα δείγματα που πήραμε μαζί μας δεν έχουν εξεταστεί ακόμα. Όσοι όμως είπα πάρα πάνω θα ήταν ζώα που περπατούσαν με τα πίσω τους πόδια και μόλις άκουμπούσαν τα μπρος στο έδαφος. Τα πίσω πόδια είχαν δυνατό και μακρυά δάκτυλα ή απόσταση ανάμεσα στα άποτυπώματα των πίσω ποδιών, του άριστερου και του δεξιού, ήταν αρκετά μεγάλη. Τα εμπρός πόδια δεν θάβαν τόσο δυνατά όπως τα πίσω και το ζώο φαίνεται πως θα είχε μακρυά ούρά. Το γεγονός ότι το αύλακι που είχε άφησει ή ούρά διακρινόταν μόνο ορισμένες φορές, μπορεί να εξηγηθεί με το ότι το ζώο κρατούσε σηκωμένη την ούρά του όταν έτρεχε γρήγορα. Δεν είναι όμως ακόμη βέβαιο αν όλα τα άποτυπώματα που διαφέρουν σημαντικά στο μέγεθος και ως ένα σημείο και στο είδος, ανήκουν στον ίδιο τύπο ζώου ή σε πολλούς.

Τα περισσότερα άποτυπώματα μοιάζουν ότι έχουν γίνει κυρίως από πουλιά, και τα όμοια που έχουν βρεθεί σε νεότερα στρώματα, ιδιαίτερα στη Γερμανία, έχουν εξηγηθεί

με τον ίδιο τρόπο τα ελαφρότερα ίχνη που βρίσκονται ανάμεσα στα πίσω και τα εμπρός πόδια θεωρούνται ότι προέρχονται από τα φτερά των πουλιών. Όσοι είναι άπιθανο να υπήρχαν πουλιά τόσο νωρίς δηλ. στην αρχή της Τριασίου περιόδου. Επίσης δεν γνωρίζουμε κανένα θηλαστικό αυτής της περιόδου με τόσο παράξενο βάδισμα. Γι' αυτό είμαστε αναγκασμένοι να στραφούμε και να ζητήσουμε το είδος των ζώων που άφησαν αυτά τα άποτυπώματα ανάμεσα στα έρπετα. Εκείνα που συγκεντρώνουν τις μεγαλύτερες πιθανότητες είναι οι δεινόσαυροι που πολλά είδη τους περπατούσαν στα πίσω πόδια. Είναι γνωστό ότι στην Τριασική περίοδο υπήρχαν ορισμένοι τύποι δεινόσαυρων, αλλά στο στάδιο όπου βρίσκονται σήμερα οι έρευνες κάθε γνώμη δεν μπορεί να είναι παρά υπόθεση. Μόνο αν έχουμε την ευτυχία να βρούμε έναν καλά διατηρημένο σκελετό ενός τέτοιου ζώου θα μπορούσαμε να φθάσουμε στην τελική λύση του προβλήματος και η λύση αυτή μπορεί να είναι πολύ διαφορετική απ' ότι υποθέτουμε σήμερα, γιατί μπορεί να πρόκειται για ένα είδος ερπετών άγνωστο ως σήμερα.

Η έρευνά μας λοιπόν τελείωσε το περασμένο καλοκαίρι και κατέληξε στον προσδιορισμό μιας ζώνης με πάρα πολλά τέτοια άποτυπώματα, στα κατώτερα στρώματα της πρώτης Τριασίου περιόδου.

Τώρα όμως μάς σκανδαλίζει κάτι άλλο: να ψάξουμε να βρούμε τους σκελετούς του ζώου ή των ζώων που άφησαν αυτά τα ίχνη.

Το χέλι έχει ήλεκτρισμό

Του CHRISTOPHER W. COATES
(Από το «The Atlantic Monthly», Βοστώνη)

Από όλα τα ψάρια που έχουν ήλεκτρισμό το πιο γνωστό, στους επιστήμονες και στον κοινό άνθρωπο είναι το ηλεκτρικό χέλι, και εάν αυτοδιορισμένος αντιπρόσωπος αυτού του ψαριού στον τύπο, έχω επαινέσει και έχω δείξει τις ικανότητές του σε τόσο κόσμο, ώστε νοιώθω γι' αυτό κάτι σαν πατρική στοργή. Όσοι όμως η πρώτη μας συνάντηση δεν ήταν ευνοϊκή, γιατί στα 1929, όταν είδα το πρώτο μου ηλεκτρικό χέλι να κολυμπά ήρεμα στο παλιό έμβρυο της Νέας Υόρκης και διάβασα στην ταμπέλλα ότι ένα τέτοιο ζώο που έφθανε το 1 μ. περίπου θα μπορούσε με τον ήλεκτρισμό του «να ρίξει κάτω και

άλλο», ένοιωσα κάτι περισσότερο από αμφιβολία. Πώς θα μπορούσε ένα ζώο να παράγει ήλεκτρικό ρεύμα; Πού πήγαινε το ρεύμα μέσα στο νερό και πώς το ψάρι δεν πάθαινε ηλεκτροπληξία;

Στο ζήτημα αυτό τα επιστημονικά βιβλία δεν έβιωσαν τις αμφιβολίες μου. Μ' έλο που διάσημοι επιστήμονες σαν τον Γαλιλέο, τον Λόρδο Κάβεντις, τον Σερ Χάμφρυ Νταίλνι και τον Μαϊκάλ Φαρανταίη είχαν ασχοληθεί με τα ψάρια που έχουν ήλεκτρισμό, κανένας τους δεν έδωσε μια ικανοποιητική εξήγηση για τον ήλεκτρισμό τους, ούτε μέτρησης την ισχύ του. Ο Φαρανταίη καθόρισε πως εξωτερικά το ρεύμα ενός ηλεκτρικού χελιού περνά από το κεφάλι ως την ούρά του· αυτό όμως μόνο. Είχα την ελπίδα πως έγω θα κατάφερνα κάτι καλύτερο.

1. Ο Κρίστοφερ Κόουτς είναι Ιχθυολόγος του Ένυδρειου της Νέας Υόρκης.

ΚΑΜΙΑ φορά, λέει ο Δρ. Μόρς από το Κολοράντο, οι σκύλοι άρρωσταίνουν διανοητικά όταν έρχονται σε μεγάλη θρασύ με τους ανθρώπους.

Από το «THE NEW REPUBLIC», Νέα Υόρκη

Η ευκαιρία μου παρουσιάστηκε λίγα χρόνια αργότερα, όταν ως μέλος του προσωπικού του 'Ενυδρείου, εφοδιαζόμενος με τα κατάλληλα σύρματα και τις λάμπες, ξεκίνησα για να συλλέξω το ηλεκτρικό ρεύμα του χελιού. Η αρχή ήταν δύσκολη γιατί όταν προσπάθησα να το πάσω σ' ένα δίχτυ, κυριολεκτικά με πέταξε κάτω. 'Ισως λοιπόν να μπορούσε να ρίξη κάτω και άλογο! Έβασα προσεκτικά με σύρμα το επάνω μέρος από το μακρύ σώμα του ψαριού, φροντίζοντας να το κρατώ από το απομονωμένο μέρος' με τον ίδιο τρόπο έβασα και την ουρά του. 'Αν τώρα, σκέφθηκαν, έδωσα αυτά τα δυο σύρματα με ένα λαμπτήρα, θα ανάψει άμέσως. 'Όταν όμως διοχέτευσα το ρεύμα στο λαμπτήρα δεν έγινε τίποτα, δεν φάνηκε ούτε η παραμικρότερη λάμψη. Με τα δυο μου δάχτυλα άγγιξα τις άκρες των συρμάτων, αλλά δεν αισθάνθηκα τίποτα ως την ώρα που έσπρωξα έλατρά το χέλι με το βρεμένο ξύλινο χέρι μιάς απόχης. Το γαργάλημα που ένοιωσα στο χέρι μου απέδειξε ότι το ψάρι έκτόξευσε ηλεκτρισμό' και έμως ο λαμπτήρας εξακολούθησε να μην ανάψει. Τι είδους ηλεκτρισμός ήταν αυτός;

'Από τότε οι έρπυνές μου ήταν ελοάπογευτικές. Είχα περβή ότι όπου να μπορέσω να μετρήσω τον ηλεκτρισμό του χελιού, ή τουλάχιστον όπου να αποδείξω ότι αυτό ήταν ηλεκτρισμός, δεν θα μπορούσα να πάω σε κανέναν ειδικό φυσικό ή βιοχημικό και να του ζητήσω ν' απειρώση λίγη από την πολύτιμη ώρα του στο θέμα αυτό που μ' ενδιέφερε τόσο πολύ. 'Η δουλειά όμως δεν προχωρούσε καθόλου. Τα βολτάμετρα και τα γαλβανόμετρα που χρησιμοποιούσα είτε καίονταν είτε δεν έδειχναν τίποτα, ενώ οι ηλεκτρικοί λαμπτήρες και μέσα στο νερό και έξω, δεν παρουσίαζαν καμιά αντίδραση.

Θυμάμαι κανείς πώς ο μόνος τρόπος γ.ά να μετρήσω τον παράξενο αυτό ηλεκτρισμό ήταν να τον αισθάνομαι ο ίδιος—πράγμα που σκότωνε τα νεύρα.

Καθώς που έρχοταν σε επαφή με το χέλι δοκίμοι ότι είχε ηλεκτρισμό—ή αλήθεια είναι πώς πολλοί μόνο έβριζαν. Μία μέρα προσπαθούσα να ξεφορτώσω ένα βαρέλι με χάλια φορτωμένα στο κατάστρωμα ενός βαποριού. Φορτώνω ένα ζευγάρι βαρέλια λαοτιχένια γάντια και προσπαθώ να μετακινήσουμε το φορτίο προς την μπουκαπέρτα' ωστόσο δεν κατάφερα τίποτα γιατί ήταν πολύ βερύ να το σηκώσω μόνος μου, και όταν προσπάθησαν να με βοηθήσουν οι άχθοφόροι που δεν φορούσαν γάντια, ένοιωθαν διαρκώς ένα τίναγμα. 'Ενας απ' αυτούς, ένας παλιώριος ά.θρωπος, είπε πώς θα τα κατάφερνε μόνος του, άρπαξε το φορτίο με τον γάντζο του, και το σηκώσε μ' έλη του τη δύναμη. Το βαρέλι σηκώθηκε, το νερό χύθηκε τα χάλια άρρισαν να πέσουν σαν ένας γλυσταρός, μικρός καταρράκτης και όλος ο κόσμος πηδώντας θαβιά έβριστάρη στο κατάστρωμα προσπαθώντας να φύγει από το βαπόρι. Φαντασθήτε 14 παλιώρια χάλια που σφάδαζαν—μερικών το μήκος περνούσε τα 2.50 μ.—να έκτεζούσαν όλα μαζί το καθένα ηλεκτρισμό έκτακτου είδους βόλτα. 'Ακόμα δεν μπορεί να καταλάβω πώς μπορέσαμε να τα βάλουμε μέσα στο βαρέλι και τελικά στο ένυδρείο.

Η στροφή στην πορεία των έρπυνών μου έγινε κάποιο Σάββατο απόγευμα. Δοκίμαζα ένα νέο είδος λαμπτήρας, με «νέον»—έχι το είδος που χρησιμοποιούμε στις διαφημίσεις, αλλά ένα μικρό γλόμπο σαν αυτούς που χρησιμοποιούμε για τη νύχτα. Το πάτωμα του εργαστηρίου μου ήταν γεμάτο νερό και σκεπασμένο με ένα σωρό σύρματα. 'Όλα ήταν άνω-κάτω γιατί το χέλι με το όποιο πειραματιζόμουν είχε «φειθγ» πολύ άσχημα. Σε τέτοιες στιγμές προσπαθώ να θυμηθώ τον κανονισμό του Χάρδαντ τον σχετικό με τη «συμπεριφορά των ζώων», ότι τα ζώα και στα πιο σκληρά υπολογισμένα πειράματα φέρονται όπως τους άρρέσει, και να διασκεδάσω τη στενοχώρια μου. 'Ωστόσο εκείνο το απόγευμα ήμουν κουρασμένος, άπογοητευμένος και

απόρροκτος. Ξαφνικά, δέχτηκα έλη την ηλεκτρική έκκένωση του χελιού, πετάχτηκα στέν άέρα, και συγχρόνως είδα τον λαμπτήρα με το νέον να βγάλλει μιά θαιμνή παρτοκαλιά λάμψη. Τόσο δυνατό ήταν το τίναγμα, ώστε υπέθεσα ότι ή λάμψη που είδα ήταν παραιοποίηση από τον κλονισμό που είχα πάθει.

Χωρίς να έχω πολλές έλπίδες προσπάθησα να βρω πώς γινόταν ή έωση. 'Όπως ήταν φανερό ο λαμπτήρας βρισκόταν σε άπλή άμεση επαφή με το ψάρι. 'Εσπρωξα το χέλι με το χέρι μου, φορώντας λαοτιχένια γάντια, και ο λαμπτήρας έανάψαε. Και ξαφνικά κατάλαβα γιατί ώς τότε δεν μπορούσα να προσδιορίσω το ρεύμα. 'Η συνήθ σμένη ηλεκτρική συσκευή χρειάζεται ώρισμένη ώρα για να θερμανθώ προτού άρχισή να λειτουργή' οι ηλεκτρικοί λαμπτήρες που έχουμε στο έμποριο π. χ. χρειάζονται 1/60 του δευτερολέπτου. 'Η ηλεκτρική έκκένωση του χελιού ήταν άρκετά ισχυρή, αλλά τόσο μικρής διάρκειας που δεν μπορούσε να άπηρείση στα συνηθισμένα όργανα ή τους λαμπτήρες. Έμαθα άκόμη πώς είχε ισχύ τουλάχιστον 80 βόλτα, γιατί ήταν το κατώτερο όριο που χρειαζόταν για να ανάψει ένας τέτοιος λαμπτήρας με νέον.

Το πρώτο μου όργανο για να καταμετρήσω τον ηλεκτρισμό του χελιού ήταν μιά άπλή σειρά από λαμπτήρες με νέον που τους είχα συνδέσει με διάφορες αντίστάσεις. Μ' αυτάς μπόρεσα να υπολογίσω καλά την ισχύ του ηλεκτρισμού που είχε το χέλι και βρήκα πώς έφτανε τα 300 βόλτα και ότι ο Φραντσίη είχε βρή σωστά τη διεύθυνση που είχε το ηλεκτρικό ρεύμα—άπό το κεφάλι προς την ουρά στο έξωτερικό μέρος του σώματος του ψαριού. Τότε ένοιωσα πώς είχα άρκετές χειροπιαστές αποδείξεις για να πλησιάζω έναν ειδικό και να του ζητήσω να με βοηθήσει για να συνεχίσω τις έρπυνές μου 'Ο δρ. Ρίτσαρντ Τ. Κόξ του Πανεπιστημίου της Νέας Υόρκης που ήταν βουτηγμένος ως το

λαιμό στην άτομική φυσική, δέχτηκα να έρθη στο πολίό ένυδρείο και να δοκιμάσει στο χέλι το φορητό τώρα πιά μοντέλλο που είχε πάρει τελευταία, του Ταλαντογράφου Καθόλου 'Ακτίων.

Τα άποτελέσματα των πειραμάτων μας ήταν καταπληκτικά. Καταγραφήμας ηλεκτρισμό που ή ίσχύς του έφτανε τα 550 βόλτα και βρήκαμε ότι κατά μέσο όρο ή ηλεκτρική έκκένωση στο νερό έφθανε περίπου τα 40 βάτα—περισσότερο από έσο χρειάζεται για να πέσει κάτω άνθρωπος ή άλογο. Κάθε ηλεκτρική έκκένωση άιάρκούσε μόνο 2/1000 του δευτερολέπτου, το χέλι όμως μπορούσε να έκπέμψη 400 ή και περισσότερες το δευτερόλεπτο!

'Ηταν άφάνιαστο πώς ένα πλάσμα από κρέας και αίμα μπορούσε να έχη τόση ένέργεια. Πολύ γρήγορα όμως μάχμα ότι το κρέας του χελιού κατά το μεγαλύτερο του μέρος είχε μιά πολύ παράξενη σύθεση' είχε ηλεκτρικούς ιστούς. 'Όλα του τα όργανα—περιορίζονται στο 1/6 του έμπρός μέρος του σώματος του, και άκόμη και τα βραγία βρίσκονται κάτω από το σάγονι του' το υπόλοιπο από το μακρύ του του σώμα το πιάνουν 3 σειρές ηλεκτρικά όργανα. 'Αν το μετρήσουμε σε όγκο, σκαδόν το μισό άποτελείται από ηλεκτρικούς ιστούς. Τα όργανα αυτά άποτελούνται από μικρότερες ενότητες που χωρίζονται με λεπτά τοιχώματα από ιστούς άνθεκτικούς στον ηλεκτρισμό και ένεργούν όπως τα στοιχεία μιάς ηλεκτρικής μπαταρίας. Αυτά παράγουν τον ηλεκτρισμό, το καθένα τους περίπου 1/10 του βόλτα. Το χέλι έκπέμπει τις ισχυρές ηλεκτρικές του έκκένώσεις ένώνοντας όλες αυτές τις μικρές μπαταρίες. Πώς όμως γίνεται αυτό τόσες έκτακτου είδους φορές στο δευτερόλεπτο, δεν έξέρουμε. Αυτό άλλά ένα από τα μυστήρια του ηλεκτρικού χελιού.

Δεν υπάρχει άμφισβόλια ότι το χέλι προστατεύεται με τις ηλεκτρικές έκκένώσεις, αλλά ή σταθερή επανάληψη μικρότερων έκκένώσεων που

εκπέμπει την ώρα που κολυμπά έξυπνηται έναν άλλο σκοπό, επίσης χρήσιμο. Αυτό το ανακαλύψαμε παρατηρώντας προσεκτικά ένα χέλι μόνο του. Τα μεγάλα στην ηλικία ηλεκτρικά χέλια είναι τυφλά, γιατί παθαίνουν καταρράκτη όταν είναι νέα. Αυτό προέρχεται χωρίς αμφιβολία είτε από κλονισμό που παθαίνουν από τις δικές τους ηλεκτρικές εκκένωσεις, είτε από τις εκκένωσεις των άλλων χελιών. Ώστόσο όταν του ρίχναμε για τροφή ένα άλλο φάρι, το χέλι το εδρίσκει και το έτρωγε άμεσως. Φαινόταν έντελως άπιστο ότι το φάρι μπορούσε να δη μέσο από τους θολωμένους φακούς των ματιών του. Για να βεβαιωθούμε όμως ότι δεν χρησιμοποιούσε την όρασή του, επαναλάβαμε πολλές φορές το πείραμα σχεδόν σε απόλυτο σκοτάδι. Το χέλι δχι μόνο βρήκε εύκολα το φάρ του στο σκοτάδι, αλλά μπορούσε να διακρίνει ένα φάρι που του είχαμε ρίξει για τροφή και ένα μικρό ξύλο που έπλεε και είχε σχεδόν το ίδιο μέγεθος.

Χρησιμοποιούσε άραγε το χέλι τις μικρές του ηλεκτρικές εκκένωσεις για να βρή το φάρι; Δεν μπορούσαμε βέβαια να το κάνουμε να παύσει να εκπέμπει τον ηλεκτρισμό του, ίσως όμως να μπορούσαμε να το εμποδίσουμε να τον ξαναδέχεται, και αυτό κάναμε. Στο κεφάλι του ηλεκτρικού χελιού υπάρχουν οσφύρες από μικρές προσεχόμενες κοιλότητες, τοποθετημένες καθαρά στις δύο του πλευρές και στην κορυφή. Τέτοια διαμόρφωση δεν υπάρχει σε όλα χέλια· γι' αυτό σκεφθήκαμε ότι αυτές οι κοιλότητες θα είχαν σχέση με την ηλεκτρική ενέργεια. Βάψαμε λοιπόν το κεφάλι του χελιού μας με μονωτικό βερνίκι, κλείνοντας έτσι τις κοιλότητες από κάθε πιθανή ηλεκτρική δόνηση. Και όπως φανταζόμασταν, το χέλι δεν μπόρεσε να βρή τη λεία του, είτε ζωντανό φάρι ήταν είτε φάρι που ρίχναμε στη γυάλα. Κολυμπούσε μόνο εδώ και εκεί ο χαμένο. "Αν βάζαμε όμως το φάρι στα χείλια του το καταδρόχιζε και όταν βγάλαμε το βερνίκι το χέλι

μπορούσε ξανά να βρή την τροφή του με μεγάλη ευκολία.

Οι λεπτομέρειες για το εξαιρετικό αυτό χέλι -ραντάρ πρέπει να μελετηθούν ακόμη πολύ. Θα εξηγήσω όμως πώς νομίζουμε ότι γίνεται αυτό. Οι μικρότερες εκκένωσεις του χελιού εκπέμπουν ακτινοβολίες προς όλες τις κατευθύνσεις από το πίσω μέρος της ούρας του, δηλ. από το σημείο που παράγονται. Και όποτε έλθουν σε επαφή με κάποιο στερεό αντικείμενο μέσα στο νερό, ξαναγυρίζουν πίσω στις αίσθητήριες κοιλότητες που βρίσκονται στο κεφάλι του. Το χέλι στρέφοντας το κεφάλι του και ξαναεκπέμποντας ηλεκτρισμό προσανατολίζεται έτσι ώστε η άριστη και η δεξιά του πλευρά δέχονται συγχρόνως τις αντανάκλωμένες δονήσεις. Έστερα κατευθύνεται προς το αντικείμενο που του έχει στείλει πίσω τις δονήσεις. Όταν συλλογιστούμε ότι προσδιορίζει το αντικείμενο μέσα σε ένα σωρό άλλων δονήσεων (δπως π. χ. των τοιχωμάτων της γυάλας), ότι μ' όλο που οι δονήσεις αυτές έχουν την ίδια ταχύτητα με το φως, ότι το χέλι μπορεί να ξεχωρίσει πράγματα που απέχουν λίγα εκατοστά το ένα από το άλλο, και ότι μπορεί να κανονίσει τις κινήσεις του και ν' αντιληφθεί τη θέση της ζωντανής λείας, ή πραγματικά καταπληκτική του αυτή ικανότητα είναι που μας κάνει τη μεγαλύτερη εντύπωση.

Το ηλεκτρικό χέλι παρουσιάζει ενδιαφέρον στην ιατρική επιστήμη όχι για τον ηλεκτρισμό του μηχανισμό, αλλά για τη φυσιολογία του. Οι φυσιολογικές αντιδράσεις που γίνονται σ' ένα νεύρο όποτε περνά απ' αυτό μια δόνηση έχουν πρωταρχικό ενδιαφέρον για τους φυσιολόγους, και έχουν γραφτεί βιβλία επάνω σ' αυτό το θέμα και μόνο. Ένα νεύρο όμως είναι τόσο μικρό, ώστε για να υπολογίσουμε κανείς ποσοτικά τι ακριβώς χημικές αντιδράσεις γίνονται μέσα του, είναι σχεδόν αδύνατο. Η ηλεκτρική όμως εκκένωση του χελιού είναι της ίδιας

φύσεως με τη δίοδο μιας δονήσεως μέσα από ένα νεύρο και αφού εδώ έχουμε να κάνουμε με χιλιάδες φορές περισσότερους ιστούς, οι χημικές μεταβολές μπορούν να καταμετρηθούν πολύ εύκολότερα.

Με λίγα λόγια η έρευνα γίνεται με τον ακόλουθο τρόπο· αφαιρούμε ένα μικρό κομματάκι ηλεκτρικού ιστού από ένα χέλι που αναπαύεται· ύστερα προκαλούμε το χέλι να εκπέμψει ηλεκτρισμό και η ποσότητά του καταγράφεται πολύ προσεκτικά. Κατόπι παίρνουμε ένα άλλο κομματάκι ηλεκτρικού ιστού.

Αναλύοντας χημικά τα δυο αυτά κομμάτια, βρίσκουμε τις μεταβολές που έγιναν στο ηλεκτρικό όργανο την ώρα των ηλεκτρικών εκκένωσεων. Η μεταβολή που γίνεται είναι ανάλογη με την ποσότητα του παραγόμενου ηλεκτρισμού. Αυτού του είδους οι μελέτες βοήθησαν τίν δρ. Νταϊνβιν Νάχμανζον, της Σχολής Ιατρικής και Χειρουργικής, να επιβεβαιώσει δοκιμαστικά βασικές θεωρίες, σχετικές με τη φύση της

νευρικής ενεργείας—πράγμα που έχει βασική σημασία για τους βιολόγους, φυσιολόγους, νευρολόγους και ψυχολόγους. Και επειδή θα νομίσате ίσως πως αυτή η μικρή έγχειρηση βλάπτει το χέλι, γι' αυτό θέλω να τονίσω ότι, δχι μόνο δεν καταλαβαίνει τίποτε, αφού δεν στέλνει ηλεκτρικές εκκένωσεις την ώρα της έγχειρήσεως, αλλά έχει τέτοια ικανότητα να αναλαβάνη, ώστε μέσα σε λιγότερο από ένα μήνα δεν μένει ούτε σημάδι εκεί που αφαιρέθηκαν οι ιστοί.

Ακόμη και όταν εκπέμπει τις μεγαλύτερες του ηλεκτρικές εκκένωσεις, για 20 δλόκληρα λεπτά, φθάνουν πέντε λεπτά αναπαύσεως για να ξαναβρή τη φυσική του ζωτικότητα. Ένας από τους μεγαλύτερους επιχειρηματίες παραγωγής ηλεκτρικών σιγλών μελέτησε από καιρό το ηλεκτρικό χέλι. Ένας από τους ειδικούς της εταιρείας μου είπε πριν από λίγες ημέρες αναστενάζοντας: «Να μπορούσαμε τουλάχιστο να φτιάχναμε μπαταρίες που να δουλεύουν τόσο καλά όσο αυτό το χέλι!»

ΤΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ με το μαγικό μάτι που μπορούν να ταξινομήσουν 600 γράμματα το λεπτό, εφευρέθηκαν στο Σταθμό Έρευνών των Βρετανικών Ταχυδρομείων.

Με ένα έντελως μηχανικό σύστημα τα γράμματα θα άδειάζονται σ' έναν διαχωριστή που θα τα ξεχωρίζει από τα μικρά και τα μεγάλα δέματα.

Έστερα τα γράμματα θα περνούν από ένα φωτό-ηλεκτρικό μηχανήμα που καταμετρά το μέγεθός τους και ξεχωρίζει τα μικρά από τα μεγάλα.

Τα γράμματα όμως αυτά που είναι πολύ ανακατεμμένα πρέπει να τακτοποιηθούν και να μπουν κατά σειρά έτσι ώστε να φαίνεται το εμπρός τους μέρος. Αυτή τη δουλειά ως τώρα την κάνουν υπάλληλοι οι οποίοι τα σφραγίζουν όπου πρέπει.

Με το καινούριο σύστημα τα γράμματα θα περνούν από μια κινούμενη ταινία και θα ελέγχονται από τέσσερα φωτό-ηλεκτρικά «μαγικά μάτια»· αυτά θα εξετάζουν το γραμματόσημο και θα ταξινομήσουν 10 γράμματα το δευτερόλεπτο δίνοντάς τους την κατάλληλη θέση για να σφραγιστούν.

Μια άλλη τελειοποίηση με την οποία εξοικονομούνται εργατικά χέρια είναι ένα μηχανήμα με το οποίο ο υπάλληλος, που είναι ακόμη άπειρος, μπορεί να διαβάσει τη διεύθυνση, πατά ένα κουμπί και τυπώνει πάνω στο φάκελλο με όριστη χημική διάλυση μερικές άσπρες λέξεις.

Οι λέξεις αυτές αντιπροσωπεύουν το ιδιαίτερο γραφείο προσδιορισμού. Έστερα καθώς τα γράμματα περνούν από υπεριώδεις ακτίνες οδηγούνται το καθένα στο σωστό κουτί.

RITCHER CALDER, στο «The News Chronicle», Λονδίνο

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΑΙ ΤΗΣ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Αί κοιναι ενέργειαι των χωρών της Δυτικής Εύρώπης προχωρούν δμηδρα και καταλήγουν εις τον σχηματισμόν νέων οργανισμών, με καταπληκτικόν αριθμόν συγκακομένων τίτων. Η κατωτέρω περίληψις έγινε διά να βοηθήση τους αναγνώστας της «Εκλογής» εις τό να είναι πάντοτε καλώς πληροφορημένοι επί του εξαιρετικώς ζωτικού αυτού θέματος.

α) Κατά την τελευταίαν περίοδον του πολέμου εις την Εύρώπην, άνεγνωρίσθη υπό ώρισμένων Ευρωπαϊκών Κυβερνήσεων έπίσκομένων τότε έν Λονδίνο και ύπό της Μεγάλης Βρετανίας, ή όποία παρέσχε πόρους, χώρους εγκαταστάσεως και προσωπικών, ή ανάγκη συστάσεως διαφόρων έκτάκτων οργανισμών διά να μελετήσουν κοινά οικονομικά προβλήματα και να καταστρώσουν σχέδια διά κοινος μεταπολεμικής ενεργίας επί ζητημάτων ευρωπαϊκού ένδιαφέροντος. Κατά τό 1945 ιδρύθησαν τρεις οργανισμοί:

Εκτακτος Οικονομική Επιτροπή διά την Εύρώπην (EECE = Emergency Economic Committee for Europe) ή όποια άσχολείται με ζητήματα αφορώντα την παραγωγήν, τα εφόδια και την διανομήν.
Ευρωπαϊκή Οργάνωσις Άνθρακος (ECO = European Coal Organization).
Οργάνωσις Κεντρικών Συγκοινωνιών Κεντρικής Εύρώπης (ECITO = European Central Inland Transport Organization).

Οί οργανισμοί αυτοί ήσαν κατ' ανάγκην προσωρινοί και την συνέχισιν του έργου των ανέλαβεν, περί τό τέλος του 1947, ή Οικονομική Επιτροπή διά την Εύρώπην (ECE = Economic Commission for Europe) με τας διαφόρους άλλας της Επιτροπής (βλ. διάγρ. 1).

β) Η άνασυγκρότησις εις την Εύρώπην παρουσίασεν σχετικώς καλήν πρόοδον επί 18 μήνας κατά τό τέλος του πολέμου, με την βοήθειαν την όποίαν παρέσχεν ή Ούνορα και με τας διαφόρους πιστώσεις των Ηνωμένων Πολιτειών. Μετά όμως τον σκληρόν χειμώνα του 1947 ήκολούθησε, την άνοιξιν, ξηρασία, γεγονός

τό όποιον επέτεινε την ανάγκην μεγαλύτερας εισαγωγής τροφίμων και βιομηχανικών εφοδίων. Τόν Ιούνιον του 1947 έγινε έκκλησις του κ. Μάσσελ προς τας χώρας της Εύρώπης Δέκα έξ χώραι έσχημάτισαν την 'Επιτροπήν Ευρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας (CEEC = Committee for European Economic Cooperation), ή όποία ειργάσθη από Ιουλίου μέχρι Σεπτεμβρίου επί μιās εκθέσεως προς τόν Αμερικανικόν Υπουργειον Έξωτερικών. Τόν Απρίλιον του 1948 ο Πρόεδρος Τρούμαν υπέγραψε τό Νομοσχέδιον Οικονομικής Συνεργασίας (ECA = Economic Cooperation Act) ώστε να πραγματοποιηθή τό πρόγραμμα βοήθειας προς την Εύρώπην, και τά έθνη τά όποία θα έδέχοντο αυτήν την βοήθειαν έσχημάτισαν τόν Οργανισμόν Εύρωπαϊκής Οικονομικής Συνεργασίας (OEFC = Organization for European Economic Co-operation) του όποιου ή σύνθεσις φαίνεται εις τό διάγραμμα 3.

Έν τω μεταξύ ή Ολλανδία, τό Βέλγιον και τό Λουξεμβούργον συμπλήρωσαν την τελωνειακήν των ένωσιν (Μπε-Νε-Λουξ) την 1ην Ιανουαρίου 1948. Η Μεγάλη Βρετανία και ή Γαλλία ήρχισαν διαπραγματεύσεις με τας χώρας της Μπε-Νε-Λουξ και οι πέντε χώραι υπέγραψαν την Συμφωνίαν των Βουξελλών εις τας 17 παρελθόντος Μαρτίου και έθεσαν τας βάσεις του μηχανισμού δι' οικονομικήν, κοινωνικήν και πολιτικήν συνεργασίαν και κοινήν άμυναν, όπως φαίνεται εις τό διάγρ. 2.

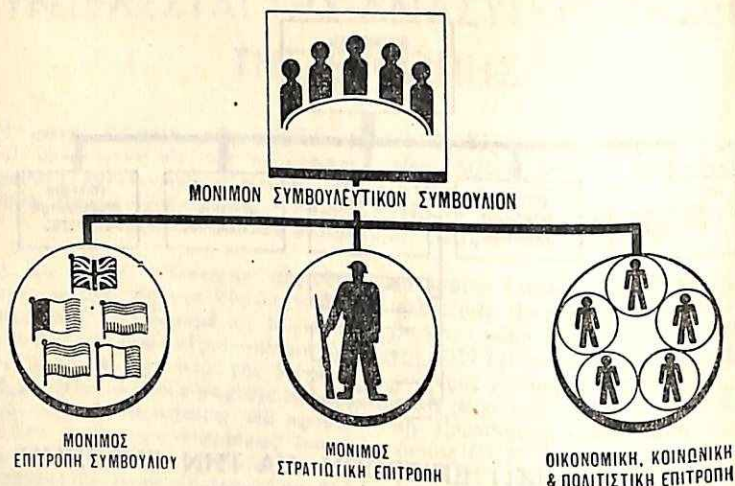

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗΝ

Μέλη: Όλαι αι χώραι της Εύρώπης αι όποιαι άνήκουν εις τόν Οργανισμόν Ηνωμένων Έθνών, δηλ. Βέλγιον, Δευκή Ρωσία, Τσεχοσλοβακία, Δανία, Γαλλία, Ελλάς, Ισλανδία, Λουξεμβούργον, Ολλανδία, Νορβηγία, Πολωνία, Σουηδία, Τσεχία, Ούκρανία, Ηνωμένον Βασιλείον, Σοβιετική Ένωσις και Γιουγκοσλαβία, συμπεριλαμβανομένων και των Ηνωμένων Πολιτειών. Αί Εύρωπαϊκαι χώραι αι όποιαι δέν είναι μέλη του Οργανισμού Ηνωμένων Έθνών μπορεί να γίνον δεκταί με συμβουλευτικήν ψήφον, πλην της Ισπανίας του Φράνκο. Η Επιτροπή μπορεί επίσης να συζητή μετά των Συμμαχικών Αρχών Κατοχής των κατεχομένων εδαφών προς τόν σκοπόν ανταλλαγής πληροφοριών.

Οργάνωσις: Η Επιτροπή αποτελείται έξ ενός αντιπροσώπου έκάστης των μελών χωρών. Αί συνεδριάσεις γίνονται (μέχρις σήμερον πάντοτε εις Γενεύην) κατά ήμεροσυνήθειας όριζομένης υπό της Επιτροπής εις προηγουμένης συνεδριάσεις, ή ενίοτε 13 ήμερών απο ατήσ ως γενομένης, προς τόν σκοπόν αυτόν, υπό του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβολίου των Ηνωμένων Έθνών ή υπό της πλειοψηφίας των μελών της Οικονομικής Επιτροπής διά την Εύρώπην. Ο Πρόεδρος και Αντιπρόεδρος εκλέγονται κατ' έτος εις την πρώτην της συνεδρίασιν. Κατά τό τρέχον έτος Πρόεδρος είναι ο κ. Φοιχάγκεν (Νορβηγία) και αντιπρόεδρος ο κ. Ρουτζίτσκι (Πολωνία). Γραμματεύς είναι ο κ. Γκάνναρ Μύρνταλ. Τεχνικαί Επιτροπαί συνέρχονται εις Γενεύην ή άλλοι, αναλογως των παρουσιαζομένων άναγκών.

Σκοποί: Να ευκόλυνη την συνδυασμένην δράσιν προς οικονομικήν άνασυγκρότησιν της Εύρώπης, να άνυψήση τό επίπεδον της Ευρωπαϊκής οικονομίας, να ενισχύση τας οικονομικάς σχέσεις των Ευρωπαϊκών χωρών, μεταξύ των και προς τας άλλας χώρας του κόσμου (βλ. άφθρον του Gunnar Myrdal, «Εκλογή», 8/1947).

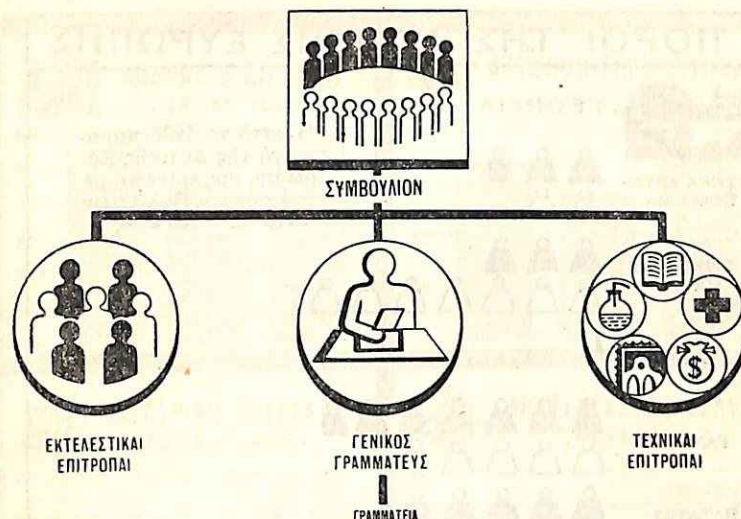

ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΣΥΣΤΑΘΕΙΣΑ ΥΠΟ ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ΒΡΥΞΕΛΛΩΝ

Μέλη: Βέλγιον, Γαλλία, Λουξεμβούργον, 'Ολλανδία, 'Ηνωμένον Βασίλειον.

'Οργάνωσις: Μία μόνιμος Συμβουλευτική 'Επιτροπή, αποτελουμένη ἐκ τῶν πέντε Ὑπουργῶν τῶν Ἐξωτερικῶν, συνέρχεται ἀπαξ τουλάχιστον ἀνά τρίμηνον, καὶ ἐναλλάξ εἰς τὰς πρωτεύουσας τῶν ἀνωτέρω χωρῶν. Ὁ πρόεδρος ἐκλέγεται ἀνά τρίμηνον καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἐπανεκλεγῇ ἀμέσως. Ἐνα μόνιμον Συμβούλιον τῆς 'Επιτροπῆς, αποτελούμενον ἐκ τῶν τεσσάρων πρεσβευτῶν εἰς τὸ Λονδίνον καὶ ἓνα Βρεταννὸν ἀντιπρόσωπον (σήμερον εἶναι ὁ κ. Γκλάντγουιν Τζέμπ) συνέρχεται τουλάχιστον ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος εἰς τὸ Λονδίνον. Γενικὸς Γραμματεὺς εἶναι σήμερον ὁ κ. Ἐντουσαντ Στάρ Μπουσμαν ('Ολλανδία). Ὅταν παρίσταται ἀνάγκη, οἱ πέντε Ὑπουργοὶ τῆς Ἀμόνης συναντῶνται εἰς τὸ Λονδίνον διὰ νὰ συζητήσουν ἐπὶ προβλημάτων ἀσφαλείας. Μία μόνιμος Στρατιωτικὴ 'Επιτροπή, ὑπαγομένη εἰς τὸ Συμβουλευτικὸν Συμβούλιον ἐδρεύει ἐν Λονδίῳ. Αἱ οικονομικαί, κοινωνικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἐπιτροπαὶ ὑποβάλλουν ἀναφορὰς εἰς τὸ Συμβουλευτικὸν Συμβούλιον.

Σκοποὶ: Νὰ ἐνισχύσουν καὶ νὰ διαφυλάξουν διὰ κοινῆς δράσεως εἰς ὅλα τὰ πεδία τὰς δημοκρατικὰς ἀρχάς, τὴν προσωπικὴν καὶ πολιτικὴν ἐλευθερίαν, τὰς συνταγματικὰς παραδόσεις καὶ τὸ κράτος τοῦ νόμου, τὰ ὁποῖα αποτελοῦν κοινὴν κληρονομίαν τῶν.

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Μέλη: Αὐστρία, Βέλγιον, Δανία, Ἰρλανδία, Γαλλία, Ἑλλάς, Ἰσπανία, Ἰταλία, Λουξεμβούργον, 'Ολλανδία, Νορβηγία, Πορτογαλία, Σουηδία, Ἑλβετία, Σουηδία, Ἑλβετία, Τουρκία, Ἡνωμένον Βασίλειον, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν δυτικῶν ζωνῶν τῆς Γερμανίας.

'Οργάνωσις: Μία ἐπιτροπὴ αποτελουμένη ἐξ ἑνὸς ἀντιπροσώπου ἐξ ἑκάστης τῶν 16 χωρῶν - μελῶν καὶ τῶν δυτικῶν ζωνῶν τῆς Γερμανίας συνέρχεται εἰς Παρισίους τῇ αἰτίῃ τοῦ Προέδρου κ. Πῶλ Ἀνρὺ Σπάκ ἡ ὁποιοδήποτε μέλους τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς. Οἱ Ὑπουργοὶ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Δανίας εἶναι ἀντιπρόεδμοι. Ὑπὸ τῆς 'Επιτροπῆς ὁρίζεται μία Ἐκτελεστικὴ 'Επιτροπὴ ἐξ ἑπτὰ μελῶν ἡ ὁποία σήμερον ἀποτελεῖται ἐξ ἀντιπροσώπων τῆς Γαλλίας, Ἰταλίας, 'Ολλανδίας, Σουηδίας, Ἑλβετίας καὶ Τουρκίας, μὲ πρόεδρον τὸν Σέρ Ἐντμοντ Χὼλ Πάτε ('Ηνωμένον Βασίλειον). Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς εἶναι ὁ κ. Ρόμπερτ Μάρτζολιν. Τεχνικαὶ 'Επιτροπαὶ ἀποτελοῦνται ἀπὸ τὰ πλέον ἐνδιαφερόμενα μέλη, ὅα μελετήσουν καὶ θὰ δώσουν τὴν γνώμην τῶν ἐπὶ τῶν προβλημάτων παραγωγῆς, χορηγήσεως ἀνθρακός, χάλυβος, λιπασμάτων, πλοίων, τροφίμων, ξυλείας, ἐργατῶν, ὑφαντουργικῶν καὶ χημικῶν προϊόντων.

Σκοποὶ: Νὰ ἐπεξεργασθῶν καὶ νὰ ἐκτελέσουν κοινὸν πρόγραμμα ἀνασυγκροτήσεως μὲ σκοπὸν τὴν δημιουργίαν μιᾶς οικονομίας ἡ ὁποία δὲν θὰ ἔχη ἀνάγκην μεγάλης ἐξωτερικῆς βοηθείας. Τὰ μέλη τῆς ὑποχρεοῦνται ὑπὸ τοῦ καταστατικοῦ χάρτου νὰ ἀναπτύξουν ὅσον εἶναι δυνατόν τὴν παραγωγὴν, νὰ ἐνισχύσουν τοὺς οικονομικοὺς τῶν δεσμούς, νὰ μειώσουν τὸ φράγμα τῶν ἐμπολιγίων, νὰ διατηρήσουν εἰς καλὴν κατὰστασιν τὴν ἐσωτερικὴν τῶν οικονομίων. Εἰς τὴν ὁδὸν τῆς Οἰκονομικῆς Συνεργασίας ἔχει ἀνατεθῇ εἰς τὸν κ. Πῶλ Χόφμαν. Ὁ ἀπεσταλμένος εἰς Παρισίους κ. Ἀβερὲλ Χάριμαν, ἀσχετὸν καθήκοντα συνδέσμου μετὰ τῆς 'Επιτροπῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Συνεργασίας, πρὸς συντονισμόν τῶν αἰτήσεων καὶ χορηγήσιν τῶν διαφορῶν ἐφοδίων.

ΠΟΡΟΙ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΑ

ΣΙΤΗΡΑ ΑΡΤΟΠΟΙΗΣΙΜΑ

ΣΙΤΗΡΑ ΜΗ ΑΡΤΟΠΟΙΗΣΙΜΑ

ΛΙΠΗ

ΓΑΛΑ

ΠΑΤΑΤΕΣ

Ἡ κατὰ τὸ 1938 παραγωγή τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης συγκρίνεται μετὰ τὴν τῶν Ἡν. Πολιτειῶν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ

ΑΝΘΡΑΞ & ΛΙΓΝΙΤΗΣ

ΤΣΙΜΕΝΤΑ

ΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΑ ΣΙΔΗΡΟΥ

ΧΑΛΥΨ ΑΚΑΤΕΡΓΑΣΤΟΣ & ΚΑΤΕΡΓΑΣΜΕΝΟΣ

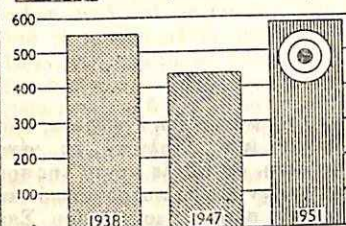
ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ

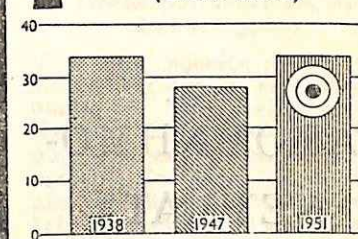
- 10 ἑκατ. τόνν. παραχθέντες εἰς Δυτικὴν Εὐρώπην
- 10 ἑκατ. τόνν. παραχθέντες εἰς Ἡνωμ. Πολιτείας
- 100 ἑκατ. τόνν. παραχθέντες εἰς Δυτικὴν Εὐρώπην
- 100 ἑκατ. τόνν. παραχθέντες εἰς Ἡνωμ. Πολιτείας
- 10 δισεκ. κλβ. εἰς Δυτικὴν Εὐρώπην
- 10 δισ. κλβ. εἰς Ἡν. Πολιτείας

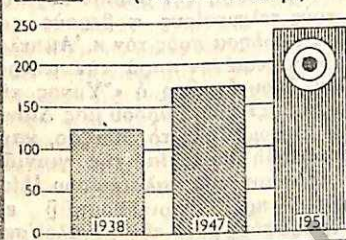
ΑΝΘΡΑΞ & ΛΙΓΝΙΤΗΣ (ἑκατ. τόνν.)

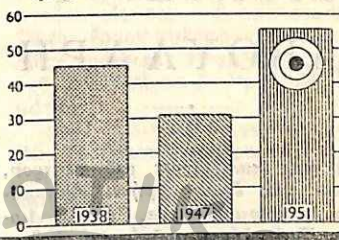
ΑΡΤΟΠΟΙΗΣΙΜΑ ΣΙΤΗΡΑ (ἑκατ. τόνν.)

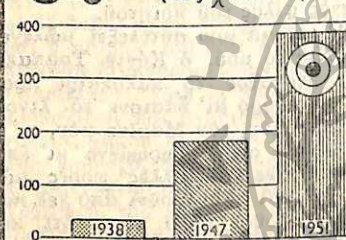
ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ (δισεκατ. κλβ.)

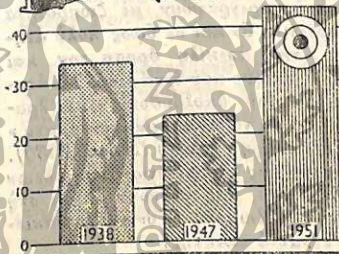
ΑΚΑΤΕΡΓΑΣΤΟΣ ΧΑΛΥΨ (ἑκατ. τόνν.)

ΓΕΩΡΓΙΚΑΙ ΜΗΧΑΝΑΙ (εἰς χιλιάδ.)

ΚΑΤΕΡΓΑΣΜΕΝΟΣ ΧΑΛΥΨ (ἑκατ. τόνν.)

Τὰ διαγράμματα τῶν δύο ἀνωτέρω σελίδων δείχνουν ποιοὶ εἶναι οἱ πόροι τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ ποιοὶ οἱ ἀνταξιμενεῖς σκοποὶ τοῦς ὁποίους ἔπρεπε διὰ τὴν παραγωγήν ὁ Ὄργανισμὸς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Συνεργασίας.

ΑΠΟΜΝΗΜΟ- ΝΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΤΑΒΟΥΛΑΡΗ

Από τους καλλιτέχνες του θεάτρου, μερικοί μᾶς ἔχουν ἀφήσει ενδιαφέροντα απομνημονεύματα. Ἐτσι ὁ Διονύσιος Ταβουλάρης τοῦ ὁποίου ἡ θεατρικὴ σταδιοδρομία ὑπῆρξε περίφημη, ἔγραψε λίγο πρὶν τελειώσει τὴ μακρὰ ζωὴ του (1840-1928) ἀπομνημονεύματα πού περιγράφουν μὲ ζωηρότητα καὶ ἀφέλεια, ἀν καὶ σὲ ὅφους πολὺ ἀτημέλητο, τὴν ποικίλη δράση του καὶ τοὺς ἀνθρώπους πού ἐγνώρισε. Τὰ ἀποσπάσματα πού ἀκολουθοῦν εἶναι ἐρηνισμένα ἀπὸ τὰ «Απομνημονεύματα» τοῦ Ταβουλάρη (ἔκδοση Πυρροῦ 1930). Οἱ ἀναμνήσεις τῶν πρώτων του χρόνων στὴ Ζάκυνθο, μᾶς φέρνουν κοντὰ στὴ ζωὴ τοῦ Σολωμοῦ. «Κόντε Ταμπακί-ερες» εἶναι ὁ ποιητής.

Μετὰ τὸν ἑξαφον θάνατον τοῦ πατρός μου, ἡ μαμά μου ἐπῆρε τὸν μικρότερον ἀδελφόν μου Σπύρον εἰς τὸ ἀρχοντεῖον τῶν ἀδελφῶν της, τῶν Βλαστών, τὸ ὁποῖον

μετὰ τρία μόνον ἔτη ἐγνώρισα, διότι ἡ γιαγιά μου Στυλιανή, τὸ γένος Καμπιώτη, μὲ ἤθελε κοντὰ της πρὸς παρηγορίαν εἰς τὸ πατρογονικόν της καὶ αὐτὴ, πλησίον τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος, ὅπου ἐφημέρευε ὁ ἱερεὺς Σ. Ταβουλάρης.

Κι' ἔτσι διελύθη ἡ πρώην εὐτυχὴς οἰκογένεια καὶ ἔστια Παναγιώτου Ταβουλάρη τὴν ὁποίαν ἐσχάτως μὲ τοὺς τελευταίους φοβεροὺς σεισμοὺς ἐπώλησα πρὸς τὸν κ. Ἀμπελόρβδην, κειμένην παρὰ τὴν μητρόπολιν, ὅπου ἐγράφη ὁ «Ὑμνος τῆς ἐλευθερίας» τοῦ Βάρδου μας Διονυσίου Σολωμοῦ εἰς τὸ Μετξάο, κατὰ τὴν ἀψευδῆ ὁμολογίαν τῆς γιαγιάς, στὸ ἱστέριον τοῦ παλαιότερου ἰδίου σπητιοῦ πρὶν ἀνοικοδομηθῆ εἰς τρεῖς ὁρόφους μετὰ τὸν μεγάλον σεισμόν.

Ὁ πατήρ μου—τὸν ὁποῖον συχνὰ ἀναφέρει ὁ Σολωμὸς καὶ εἰς ποιήματα καὶ εἰς ἐπιστολάς του—ἦτο στενὸς φίλος τοῦ ποιητοῦ.

Ἡ γιαγιά μου αὐτελεξεῖ μῶλεγε: «Νιονιό μου, ὁ Κόντες Ταμπακέρης περνοῦσε τὸ καλοκαίρι πρῶτ' ἀπὸ τὸ Φόρο κι' ἐπαιρνε τὸ λιγόντοურητό μου, τὸν Μαρῖνο μου, κι' ἐπηγαίνανε σὸ Σταυρωμένον κι' ἐκολυμπούσανε καὶ πολλὰς φορὰς μῶλε φερναν καὶ φλουσκοῦνι ἀπὸ κεῖ, πού μοσκοβολοῦσε οὐλο τὸ σπῆτι καὶ πάντα τοῦ εἶχα ἐτοιμὲς σφουγγόμπολες.

»Μιὰ ἄλλη μέρα, ἐξακολουθεῖ, ἡ γιαγιά μου ὁ Κόντες μοῦ λέει:

»Ἀρχόντισσα κάμε μᾶς δυὸ καφέδες. Το' ἔκαμα κ' ἔβαλλα καὶ ἐσσερρες φρίσες καὶ τὴν ἐκατέβασα σὸ

μετξάο μας. Ὁ Κόντες μὲ κάτι χαρτιά μπροστά του ὑπαγόρευε κι' ὁ πατέρας σου ἔγραφε. Ἐγὼ μιλιὰ, μὰ στάθηκα ἀπόξω πρὶν ἀνεβῶ τὴ σκαλίτσα τῆς μπασίας καὶ μοῦ κτυπάει μονοκοπινιάς ὁ μπαταδοῦρρος... ἀνοίγω σιγὰ καὶ νάσου ὁ νόμος σου ἀπὸ τὸ κυνήγι μὲ τὸ μουσκέτο του. Τῶνεψα νάμπη μ' ἀτεντιόνε, δίχως φωναῖς γιατί μέσα γράφουνε τί γράφουνε; μοῦ λέει. Γιὰ τὴ λιμπερτά μας—τοῦ λέω πού ἄκουσα.—Ἀνεβήκαμε—ὁ Κόντες σάν ἐνθουσιασμένος, ἐσουλατσόριζε μ' ἓνα χαρτί, σὰ μῆκα νὰ πάρω τὴ βαντιέρα κι' ὑπαγόρευε ὀρθός. Πήγαμε τ' Ἀγίου Στυλιανοῦ—γιατί μὲ λένε Στυλιανή, γλέπει—κι' ἔκαμα πρόσφορα κι' ἔπερνα στὰ ψηλῶματα κ' ἐλειτουρήσαμε μὲ ρόιδο· καὶ τσιμπήμο καὶ κάτσανε δίπλα ἐκεῖ στοῦ Στράνη καὶ τὸν ἀποτελειώσανε μιὰ δυὸ μέρες τὸν «Ὑμνο» ὅπως τὸν λέγανε «ἕμνο» καὶ πηγαίνανε συχνὰ κι' ἀπὸ τὰ ψηλῶματα Λατίνου Σάργετση, στ' ἀκρωτήρι «καὶ τὸν διαβάσανε—καθὼς μῶλεγαν.—Μιὰ φορὰ σπῆτι τὸν ἄκουσα κ' ἐγὼ ἀπὸ τὸν πατέρα σου. Ἦτανε ἓνα ἰνκάντο».

Καὶ τῶντι, σάν ἐνωθήκαμε πάλι μάννα, γιαγιά, ὁ παπὺς μας κι' ἐμεῖς τὰ δύο ὀρφανὰ σὸ ἴδιο πατρογονικό μας, μετὰ δύο ἔτη, κι' ἐμαθήτευσαν κι' ἄλλα δύο τρία ἔτη εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ Εὐσταθίου Χαρμάτη πού μ' ἐδίδαξε τόσο πατρικῶς, καθὼς καὶ ὁ πάππος τοῦ ἐδῶ κ. Ἀντωνίου Μάτηση δικηγόρου, ὁ συγγράψας τὸν «Βασιλικόν», τότε ἐκ περιεργίας ἀνασκαλίζον καὶ ἀναδιφῶν τ' ἀπειρα χαρτιά, χάμου πεταμένα στὴ σοφίτα μας, ἐσύναξα, διὰ λέγα καὶ διὰ βάζα πληθὺς ποιημάτων τοῦ Βηλαρά, τοῦ Τερτσέτη, τοῦ Πήλικα, καὶ χειρόγραφα «Ὑμνον ἐλευθερίας», «Φαρμακωμένη», Σατύρας, μερικὰ Ἰταλικά καὶ γράμματα καπνισμένα καὶ εἰς πολλὰ μέρη καταρτυπημένα πέρα πέρα, διότι φαίνεται ἦτο πανώλης ἡ χολέρα εἰς τὴν Εὐρώπην κι' ἐλαμβάνοντο τοιαῦτα προφυλάξεις. Σ' ἓνα πρωτόγραφο παλῶ ἐξεστήθισα τὸν

«Ὑμνο», πού ὅλοι οἱ παλῶι πού γνώρισα μῶλεγαν πῶς εἶχε καὶ τετράστιχα τοῦ πατέρα μου.

Ἡ κλίσση του γιὰ τὸ θέατρο ἐκδηλώνεται κίχλας στὰ παιδικὰ του χρόνια.

Ἐγὼ εἶχα προσέξῃ πολλὰς παραστάσεις τὰς ὁποίας πρὶν ἐδῶσεν ὁ θάσος τῶν Ἰταλῶν «Κολόμβου καὶ Περούου» εἰς Ζάκυνθον κι' ἐπῆρα θάρρος κι' ἐπρωταγωνιστοῦσα μόλις δεκαετῆς. Κατεβαίνει, μᾶς βλέπει εἰς μίαν κωμωδίαν ὁ Γενικός Εἰσαγγελεὺς καὶ σχεδιάζει νὰ μᾶς παρουσιάσῃ εἰς τὸ μεγάλο Δημοτικὸ θέατρο τοῦ Μώλου τὸ μισοῦλινο. Ἐκλέγει μίαν ἐπιτροπὴν ἀπὸ τοὺς κ.κ. Γεωργίον Κανδιάνον Δὲ Ρώμα, Ἰωάννην Πλέσσαν ὡς γραμματέα, καὶ μᾶς γυμνάζει εἰς τὸν «Συμβολαιογράφον Τάπα» ἔργον πολὺπρακτον διασκευασθὲν ὑπὸ τινος Κεφαλλήνος ἐκ τῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ρ. Ραγκαβῆ διηγημάτων.

Ἐκεῖ πάλιν πρωταγωνίστησα, λαβὼν τὸ δύσκολον μέρος τοῦ Συμβολαιογράφου, τὸ ὁποῖον καὶ ἔπαιξα ἐπιτυχῶς.

Ἰδούσα δὲ ἡ ἐπιτροπὴ τὴν ἐπιτυχίαν, συνεννοήθη μὲ τὸν κύριον Ἀνδρέα Φαραῶ ὁ ὁποῖος ἔσπευσε καὶ μετέφρασε διάφορα ἔργα τοῦ Κοτσεβοῦ καὶ μερικὰς κωμωδίας τοῦ Καρόλου Γολδόνη.

Τὰ εἰσπραττόμενα ἀπὸ τὰς παραστάσεις διενέμοντο εἰς οἰκογενεῖας ἀπόρους καὶ κατὰ προτίμησιν εἰς ἐκεῖνας πού οἱ ντιλετάντι ἐμεῖς, ἐδίδαμε ἰδιαιτέρας σημειώσεις διὰ νὰ μὴ ἐκτείνωνται σεβασταὶ ἀλλ' ἀναξιοπαθοῦσαι οἰκογένειαι, δημοσίαι.

Ὅμως αὐτὰ ἦταν ἀκόμη ἐρασιτεχνικά. Ἡ μητέρα του τὸν στέλνει κοντὰ σ' ἓναν θείο του στὴν Πόλιν πού θὰ τὸν διευκολύνῃ νὰ βρῇ μιὰ δουλειά.

Ἦτο τὸ ἔτος 1858. Ἀφοῦ ἀπεχαι-

ρέτησα όλους τους δικούς μου έμβηκα εις τὸ πλοῖον τοῦ Βυμβάση φίλου υἱογενεῖακῶ καὶ συγγενεῶς. Τὴν παρασκευὴν τῆς Διακαινησίμου, ἐνῶ ἡκούετο στὸ πρωτοτάξιδο καρὰβι ἡ φλογέρι ἡ νιόκαρα τοῦ Μανκαῦ ἀπὸ τὸ Πανηγύρι τῆς Πόλης, ἐγὼ ἤφαινα διὰ ἡγάθησα, διὰ ἐλάτυνα κ' ἐπόθησα, ὡς τότε, μὲ ραϊσιμένη καρδιά... καὶ ἀνεχώρησα νὰ εἶδω τὸν θῖον μου εἰς Κωνσταντινούπολιν, τὸν ἔξοχον ἱατρὸν Γεώργιον Νεράντζη.

Τὸ πλοῖον θὰ ἐξηκολούθει τὸν πλοῦν τευ εἰς Ρωσσίαν γιὰ Τιγάνι νὰ φρονήσῃ Εὐλα. Ἡ θάλασσα κατὰ τὸ Αἰγυῖον ἦ οὐ τρικυμώδης, ἀλλ' ὁση ἐπλησιάζεμε τὰ Ἀρδανέλλια, τοσφ' ἐγολήνευσεν καὶ μᾶς ὠθηθῆσε οὐριος ἐκ Νότου ἄνεμος. Ἐβλεπα τὰ νηοῖά μας ἐν ἑνὰ μὲ ὑπερήφανα παληὰ ὀνόματα ἑλληνικά, σκληρωμένα, μωρὰ. Σάν νὰ προαισθανόμουν πὼς χωρὶς μουνα, γιὰ πάντα κ' ἄρινα οὐτὰ τὰ νηοῖά οὐ ἀδοξῇ Τουρκοποτισιὰ καὶ πού δὲν ἰώλπιζα ποτεῖα σὴ ζωῇ μου νὰ τὰ ἰδῶ ἐλευθερὰ. Ἐπλησιάζαμεν εἰς τὴν Τυριάδα, καὶ ἡ ἰουα κ' ἐμάνθαναν ἰσχυρά πρᾶγματα ἀπὸ τὸν πλοῖον, τὸν πολυπύρον, κ' ἐτερόπληκτον ἀναπλῶν τὰ ἐπὶ τοῦ Ὁμήρου, τὰ ὁποῖα οὐ μόνον Ἑλληνιστὶ ἀρχοῖσι εἶχον μελετήσει, ἀλλὰ καὶ Ἰταλιστὶ ἐκ μεσσηφείας Μόντι, νομίζω, τοῦ ποιητοῦ τοῦ «Ἀριστοδήμου». Περὶ ὧντες πρὶν τὴν Ἀθῆναι, Λέσβον, Τσινταρλή, Σαῦρην μακροθεν, ἐνθυμήθηκα τὸν Σοφοκλῆ μὲ τὸν Φιλοκτήτην του, κ' ἔλεγα, ἐδτηγόμεν τὸ δρᾶμα στὸν καπετάνιο καὶ τῆς Σαπφούς καὶ τῆς Νιόβης τὰ βάσανα γιὰ τὰ παιδὰ τῆς τ' ἀδικησάντων καὶ πού νὰ φαντασθῶ τότε πὼς θὰ πῇ γοῖνα μίαν ἐρπὴν ἀπὸ τὴν Σαῦρην, ὡς διασάργης, νὰ ἰδῶ καὶ τὰ δεικνύει τῆς νὰ σταθῶν στὸ Σίτυλον βράχι, διὰ καὶ θὰ γράψω μετὰ ἐβδομήκοντα χρόνια δρᾶμα «ἡ ἐβδομάδα τῶν παθῶν» γιὰ νὰ προφηέψω πάλιν πρὶν τῆς ἐθνοσύμφωνας μας τὴν φοβερὰν καταστροφὴν στὸ

Σαγγάριο, καὶ τὴν κατάρα πού μᾶς ἔδωκε ἡ παρθένος Ρέα, ἐκβιασθεῖσα καὶ ἀτιμωθεῖσα ἀπὸ τὸν αἰοχρόβιον τυχοδιώκτην Ἑλληνα τὸν Σάγγαρο, στὸν βωμὸν τὸν ἅγιον τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθήνης.

Ἦτο Πάσχα. Ἀνοιξίς ἡ ἡμέρα Θεοῦ, ἔτος 1858 ἡμουν ἐπ' αὐτῇ τὴν γέφυραν τοῦ πλοῖου, φοροῦσα σὰ ναυτάκι, μὲ μαῦρο στενὸ πανταλόνι ἑνὰ κόκκινον χονδρὸ φανελλένιο ὑποκάμισον φαρδὺ μὲ λαϊκά καὶ ἀπὸ κάτω περασμένο ἑνὰ χονδρὸ μαῦρον μεταξωτὸ λαϊμοδέτη μ' ἑνὰ κόμπο μοναχὰ· στὰ μανίκια κουμπιὰ χρυσὰ καὶ ρεμπουλίκα λευκῇ, πλατύφυρη μὲ μεγάλη γυαλίστα ταινία καὶ λευκὸ πέτσινο ζωστήρα. Ἐφίλησα τὸ χεῖρ τοῦ γηραιοῦ πλοῖου· χου μ' ἐνθυμούμενη, ἀπεχειρήθησα τοὺς συμπολίτες μου νοῦτες, καὶ τὸν προρέα, ἄλλους ἀπὸ τὸ χωρίον Κατασιάρη, ἐμβήκα στὴν βάρκα τους καὶ μὲ δύο κουπιὲς μ' ἔβγαλαν σὲν Γαλιτῶ. Οἱ Τελῶναι ἡ λιμενάρχαι, δὲν ἐνθυμοῦμαι ἀν' ἐκείναις οὐτε τὸ διαβεβαιώ μου, ἑνὰ δὲν ληρομὼν πὼς ἀνέβηκα στὸ Σταυροπέδι ἀπὸ τὰ σκαλακία τοῦ Λεπένγλου πηδηκτὰ τρεχάτος ἔτσι ὅπως ἦμουν μὲ κόκκινον ποικίλισον καὶ μὲ τὸ μαῖον λαϊμοδέτη σφιγνέτωσμένον σάν Ἀμερικανὸς μόλις 16 ἐτῶν παιδάκι.

Καθὼς κύματα πρὸς τὸ Σορὰϊ Μπορνου καὶ ὁ ἥλιος βασιλεύει σάν κορώναι τοῦ Χριστοῦ μας λαμπερὴ μὲ διαμαντόπετρες πάνου στὰ ἐλευθερὰ ἄλλοτε καὶ χρυσοπάγγεια βουνα μας, γιὰ νὰ μοῦ δεῖξῃ ὡς μεγαλοπρεπέστερον τὸ ναὸ μὲ τὸν ὕψλὸν τροῦλον τῆς Ἀγίας Σοφίας, τοὺς Ἁγ. Ἀποστόλους καὶ τοὺς ἁγιστοὺς ὑψημακοὺς δαντελωτοὺς λεπτοὺς ὕψηλους μινωρέδες σάν κανδύλια τοῦ γροφῆματος τοῦ Γεντῆ-ἱεροῦ, πέσανε τὰ βλέμματά μου σὲ τοὺς ἀμέτρητους μπεγιεντέδες πού μετέφερον ἐκείνην τὴν στιγμήν στὰ χωρία τους σ' ὅλο τὸν Βοσπορὸ, τὶς χονδρὸμυσοὺς καὶ σ' ἐκείνην τὴν ἀντίθεσιν τῶν διαφωρηχρωματισμένων καὶ χρυσοπαρῶν φερνιξέδων, τῶν λευκῶν γιοσμά-

κίων, τῶν πότε δύο, πότε τεσσάρων, ποτ' ἑξή καὶ πότε ἀνά τετράδας κοπηλατῶν Τοῦρζων μὲ τὰ ξεσηθισμένα φαρδύμάνικα λευκά, μεταξοῦφοσμένα πονάμισά των, μὲ τὰ κοντὰ φασάκια των, πόλωμαναν μὲ δομὴ καὶ τέχνη μουσικὴ, ἁρμονικὴ, ἐξ ὁσκήσεως πολυγρονίου στὸ ἀκράτητον ρέμμα, κ' ἔβλεπε τὰ ἐλαφρὰ ἀκάκια νὰ πετοῦν σὰ φέλλοι σὲν ἀφρὸ τῆς θάλασσας σάν καρδύτσουφλα καὶ νὰ τρομάξῃς μήπως ἀναποδογυρίσουν, καὶ σοῦ πάρῃ τὸ ρέμμα, σοῦ κλέψῃ τέτοιες ὁμορφίες.

Ὁ Ταβουλάρης θέλει νὰ γίνῃ καλλιτέχνης τοῦ θεάτρου, θιασάρχης. Φεύγει πρὸς τὶς Ἑλληνικὰς παροικίας τῆς Βλαχομολδαῦας μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ βοῇ ἐκεῖ δουλειὰ σύμφωνα μὲ τοὺς ποθοὺς του. Ἀλλὰ στὸ μεταξὺ πρόπει νὰ ζήσῃ. Στὸ Γαλάτσι ὅπου ἔρτασε παρουσιάζεται γιὰ ὑπηρετίης σ' ἑνὰ σπίτι.

Δὲν ἤξερα πὼς στὰ 1856-1858 ἡ Βλαχομολδαῦα ἐπὶ Κιζῆς ἦτο—ὡς δ' ἐδίδον τότε οἱ καλοὶ ἄνθρωποι—ἐλ-υθερωτέρα τοῦ πρέτοντος, καὶ διὰ οἱ Βιγνάρει εἰς τὸς ἐσπεριδὸς των καὶ τοὺς χοροὺς ἔοβυναν δι' ὀλίγην ὥσταν τὰ φῶτα εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ βύλῃ διὰ νὰ φιληθοῦν ἐλευθέρως καὶ ν' ἀνασάσουν. Ἐγὼ καὶ τότε καὶ ὕστερα καὶ κατόπιν πού ξαναπῆγα τὴν βοήκα πολὺ ἡθικὴν.

Ἡ κοινωνία ἐκεῖ κατηγίνεται μὲ ἀγάπην εἰς τὰς ὁμαδίας Τεχνίας καὶ κρέχει εἰς τὰ δημόσια θεάματα μὲ πολλὴν ἐνθουσιασμόν.

Ἄγνωστος τότε ἀκολουθοῦσα τὴν ὑπηρετίαν, ἡ ὁποία μὲ ἔφερον εἰς ἑνὰ ἀρχοντικὸν εἰς τὴν Αὐλιστά-Μτογρέσκα. Τὸ στήθι ἐκεῖ δὲν εἶναι τόσο ψηλά. Μ' ἐπέρασε ἀπὸ τὸ ἰσόγειο. Ἐκεῖ ἦσαν πολλοὶ ὑπηρετίαι νέαι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ ὅλιγο κατέβησαν δύο νέαι κυρίαί λεγονσαι «ἡ τῶρα θὰ ἔλθῃ καὶ ἡ μαμά». Ἦλθε. Κατέταξε καὶ διέταξε τὰ φαγητὰ γεύματος καὶ δείπνου.

Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ νέαι μὲ παρατηροῦσαν, ὄρθιον, ὁσπελῇ, μ' εὐπρεπῆ στάσιν εἰς μίαν ὀπισθεν γωνίαν. Ἡ μία μάλιστα ἡ ὑπαύδης, σήκωσε τὰ φασαμέν της καὶ μ' ἔβλεπε προσεκτικῶς.

Ἡ Μαμά ἐρώτησεν ἔπειτα τὴν ψωνίστραν, ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ Κύριος; Ποῖόν ζητεῖ;

Κι' ἡ ὑπηρετία εἶπε—φαίνεται—Σὰς τὸν ἔσπερα γιὰ λακνὴ τῆς ἀμάξης, γκροῦλα, θυροῦν, ἡ καὶ γευματοθεράποντα—εἰ εἰδὲν εἶχα περὶ φιδόρο, οὐτε κατάλαβα τί λέγανε.

Ἡ Μαμά μὲ ἐρώτησε: «οἱ γρουματίαι»;

Ἐγὼ εἰπενα ἄναυδος. Δὲν ἤξερα τί θέλει, τί μὲ λέγει. Τοτε ἡ παντρεμένη σήκωσε πάλιν τὰ γυαλάκια της καὶ μ' ἐρώτησε γαλλιστὶ.

Καὶ τῆς ἀπήντησα ὅτι καὶ γαλλικά καὶ ἰταλικά καὶ ἀγγλικά γνωρίζω... Γνώφω δὲ ἀπταιστίως μ' ὀρτογορφαίν.

Ἡ μικροτέρα τότε μ' ἐρώτησε: Ξέρετε κ' Ἑλληνικά;

—Αὐτὴ εἶναι ἡ μητρικὴ μου διάλεκτος.

—Ὡς εἶσθε Γραικός;

—Μάλιστα.

—Μαμά, τῆς εἶπε—φαίνεται—ἀπ' ὅλα ἔχει. Ποτε τὸν ἐπῶν νὰ τοῦ δείξετε τὰ γράμματα.

Μὲ εἶπαν ν' ἀντιβῶ μαζί τους. Καὶ τὸς ἡκολούθησα.

Ὅτι πρόσταξε ἡ Μαμά μοῦ τὸ ἐξηγοῦσαν γαλλιστὶ.

Τὸ κυριώτερον ἦτο—ὑποθέτω—νὰ καθῶμαι μὲ λιβρέα πλοῖον τοῦ ἀματῆ καὶ ν' ἀνοίγω τὴν θυρίδα τῆς ἀμάξης νὰ βγαίνω εἰς ἐπισκέψεις καὶ θεάτρα ἡ χοροὺς... Καὶ σὲ σπῆτι νὰ σεοβίρω εἰς τοὺς ξένους τὸν καφέν, ἡ τὸ τσάι.

Τ' αἰὶνα μεταφραστικῶς καὶ μέσα μου στοχαζόμεν μὲ πόνο: «ἀπὸ δὴ ἄρα γε ν' ἀρχίσῃ ἡ διδασκί τῆς θεωρητικῆς τέχνης; ἀπὸ δὴ ἡ ἀκμὴς; Τί γὰρ αὐτὸ τάχα, πού μοῦ ὑπαγορεύουν, μοῦ ὑποβάλλουν προσηνύσεις εἰς τὸ νέον ἔργον μου, τὸ παθῆτον καὶ ἰδεολογικὸν μου ἐπάγγελ-

μα; ή γάναι μόνον μέσον και άνω-
φελής, περιττός τρόπος διά να χορ-
τάση κανείς στα ξένα ψωμί, προσφάτι
και να ζεσταθή χειμώνα καιρό;

Τότε ή παντρεμένη μ' έρώτησε
γαλλιστί: «Τί σκέπτεσαι;»

—Τίποτε. Δέν είπα ούτε ναί, ούτε
όχι.

—Έλα κοντά μου, είπε, να σου
δείξω τās στολές της ύπηρεσίας σου.

... Χτύπησε μεσημέρι — Με πήρε
κάτου ή εύμορφη ψωνίστρα, πού κι'
αυτή με άναμάλιασε και με ρωτούσε
έκει πώτριωνε τὸ τραπέζι γιά να
γευματίσουν δλαιο ένα σωρό ύπηρέ-
τριοι, άμαξάδες, μάγειροι: «Τσέ
βρέι μαμαλίγκα—ό—πουνι»; «Εγώ
νόμισα άν είναι καλή ή Μαμά κ' είπα
«Μομά - λίγκα» και μαυδωσε σε μία
γαβάθα να φάω τότε βρασμένο ά-
λευροκαλαμπόκι. Είδε πώς ξύνισα τὰ
μούτρα μου και μώρριξε άπάνου,
ζεματιστό βούτυρο και πρέντζα.

—Πρέντζα θά πη τουλουμουτύρι.
Κι' οί Μωραίτες κι' οί Έπανήσιοι
έτσι τη λένε.

Υστερα από διάφορες περιπέτειες
τις όποιες περιγράφει, επιστρέφει
στη Ζάκυνθο όπου κατάφερε επί
τέλους να καταρτίσει τὸ θίασό του.
Μ' αυτόν πηγαίνει σε διάφορες
πόλεις του υποδούλου και του ελεύ-
θερου έλληνισμού.

Φθάσαμε, κουτσά στραβά, άπένταροι
στάς Αθήνας. "Οι" είχα τώδωσα
να φάμε στην Κόρινθο και να φύ-
γουμε με τὸ κάρα, διότι γιά τις ά-
μαρτίες μου, ούτε ο Νέρων, ούτε ο
Αδριανός, άλλ' ούτε οί Συγγρο-
μάτεις είχαν άποτελειώσει τὸ κό-
ψιμο του Ισθμού, άλλὰ τὰ παιδιὰ
τάκοβε λόρδο.

Τὸ θέατρον «Μπούκουρα» τὸ είχε
ένοικιάσει τότε ο Μιχαλάκης Αζά-
πης (κατόπιν νομάρχης) τότε θεατρώ-
νης. Εκάμαμε ένα συμφωνητικό γιά
λίγες παραστάσεις, άλλ' έπειδή οί
φοιτηταί του Πανεπιστημίου με τὸν
Αντώνιον Βερβέρην διδάσκαλον καλ-

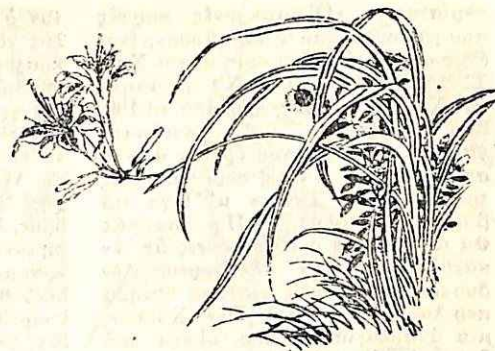
λιγραφίας, τὸν Σχινᾶν, τὸν Βερβέρην,
τὸν Γεώργιον Σουρήν και πολλούς
άλλους έδιδον εύεργετικάς και φι-
λανθρωπικάς ύπερ της Κρητικῆς Ε-
παναστάσεως (τοῦ 1866 67) δέν μᾶς
έπέτρεπον ν' άρχίσωμεν και παρ' ό-
λίγον να γίνη αίματηρά σύγκρουσις
μεταξύ Μανιατῶν και φοιτητῶν. Έν-
θυμούμαι ότι οί δύο Αζάπαι, ο έκ
Κρήτης επιστρέψας έθελούσιος μα-
χητῆς διδάσκαλος Κανελλίδης και
άλλοι Λάκωνες διά να μὴν έπιτρέ-
ψουν εις τούς φοιτητάς τὴν κατοχὴν
τοῦ θεάτρου εκλείσθησαν μέσα και
ἀπό τὰ παράθυρα είχαν στρέψει τὰ
όπλα κατά τῶν πλησιαζόντων πολ-
λῶν μαθητῶν.

Ἡναγκάσθην να συναντήσω εις τὸ
τότε Βυζάντιον καφεϊον (ἤδη φαρ-
μακοποιήκη Μαρινοπούλου) τὸν Ἀν-
τωνάκην τὸν Σχινᾶ, τὸν Γ. Σουρήν
και να τούς ύποσχεθῶ ότι θά δώσω
3-4 παραστάσεις και θά κατεβῶ κα-
τόπιν εις τὸν Πειραιᾶ. «Ρωμηοί» και
συμφωνήσαμε παραδόξως.

Τὰ μεσαιωνικά φορέματα έταξεί-
δευαν με τὸ ἀτμόπλοιον ὥστε με ση-
μερινῆς εποχῆς έδίδαξα τὴν «Αίμα-
τηράν κηλίδα», «Τὴν ζωὴν τοῦ χαρ-
τοπαίκτη», «Αρματολούς και κλέ-
πτας» και «Μήδειαν» όπου ένεφανί-
σθη και ή λεχὼ ὡς παρθένος Γλαύ-
κη χωρὶς να κρατῆς ὅμως θηλάζον
τὸ Νικηφόρειον ἄθλον.

Ἡ νίκη μας ἦτο ψηλαφητὴ και
γραφητὴ διότι ο Τιμολέων Φιλήμων
με τὸν «Αἰῶνα», ο Σοφοκλῆς Κα-
ρύδης με τὸ «Φῶς» και άλλας Σατυ-
ρικᾶς του: «Βέλος», «Κόσκινον»,
μᾶς έκοσκίνησε και μᾶς έφερε ἀπά-
νου-πάνου σεμιγδάλι και τούς τότε
μαθητάς εύτυχῶς κάτω - κάτω πίτου-
ρα. Ἡλθ' ἀπάνω εκ Πειραιῶς ο άει-
βραβεύόμενος Ἀντωνιάδης ο τυχη-
ρός ο της «Κρητικῆς», της «κα-
τάρας της Μάννας» τοῦ «παιδομαζώ-
ματος», έμπνευσμένος έποποιός και
μᾶς παρεκόλεσε σάν Κρητικός, να
δώσωμεν στὸ σχολεῖον Πειραιῶς
μίαν παράστασιν ὑπερ τῶν μαχομέ-
νων επαναστατῶν. Έδεχτήκαμε με
προθυμίαν.

Τ
Ο
ῦ
Α
Ρ
Τ
Η
ῤ
Ρ
W
A
L
E
Y

Σε διάφορες περιόδους της Εὐρωπαϊ-
κῆς ιστορίας, όταν ἤθελε κανείς να
μνηστὶς Δημόσιες Ὑπηρεσίες και στὸ
Διπλωματικὸ Σῶμα, έπρεπε ή να κα-
ταφύγῃ σε πλάγια μέσα δηλ. να βρῇ
ἀνθρώπους να τὸν ὑποστηρίξουν και
να γνωρίσῃ τὰ κατάλληλα πρόσωπα, ή
να ἔχη κάνει λαμπρές σπουδές στὸ
Πανεπιστήμιο ὥστε να περάσῃ ἀπὸ
πολὺ δύσκολες εξετάσεις. Σήμερα κα-
ταφεύγουμε στους ψυχολόγους γιά να ε-
ξετάσωμε τις ἀντιδράσεις τῶν ὑποψη-
φίων. Ἔτσι, σύμφωνα με τὸ σύστημα
τοῦ «house-party», ο δυστυχισμένος
νταρὸς ὑποψήφιος καλεῖται ο' ένα ε-
ξοχικὸ πύργο να περάσῃ ἀρκετῆς ἡμέ-
ρες κάτω ἀπὸ τὴν ἀγρυπνὴ παρακο-
λουήθησιν τῶν εξεταστῶν. Στὴν κλασι-
κὴ εποχὴ της Κίνας, όταν ὅλοι οί ἀ-
ριστοκράτες φιλοδοξούσαν να γίνουν
δημόσιοι ὑπάλληλοι, οί ὑποψήφιοι περ-
νοῦσαν ἀπὸ περιπλοκές εξετάσεις πού
μεταφυσικά θέματα, πού ή πρακτικὴ
τους ἀξία ήταν ὅση και ἐνὸς ση-
μερινοῦ σταυρόλεξου. Σ' ένα κεφάλαιο
της βιογραφίας τοῦ ποιητῆ Πό Τσου-ί
πού θά ἐκδοθῇ σε λίγο, (έκδ. Allen
and Unwin, Δοῦβίνο) ο Αρθουρ
Ουέλν μᾶς δίνει μιὰ ἐξαιρετικὴ περι-
γραφή τῶν εξετάσεων αὐτοῦ τοῦ εἶδους.
Απὸ τὴν ἰδια βιογραφία εἶναι παρμένα
τὰ ἀποσπάσματα πού ἀναδημοσιεύουμε.

Τὸ φθινόπωρο τοῦ 799, όταν ο
Πό-Τσου-ί ήταν 27 χρονῶν, πα-
ρουσιάστηκε στις ἐπαρχιακές ε-
ξετάσεις, στὸ Χουάν-Τσου πού βρι-
σκεται στὸ Κεντρικὸ Ἀνοῦ. Σ' αὐ-
τὲς τις εξετάσεις έπρεπε να γράψῃ
δύο πράγματα: ένα «fu» δηλ. μιὰ
έμμετρη ἐκθεση με θέμα τὴ φράση
«Πενυχταῖν ἀκριβῶς τὸ στόχο» και
ένα μικρὸ ποίημα με θέμα «Οί μα-
κρινές κορυφές πού φαίνονται ἀπὸ
τὸ παράθυρο». Καὶ τὰ δυὸ σώζον-
ται ἀκόμη.

Ἡ ἐκθεση αὐτῆς, τὸ «fu», ήταν
πολὺ περιεργῇ γιατί μαζί με τὸ θέ-
μα σου ἔδιναν και μιὰ φράση πού
κάθε λέξη έπρεπε να μνηστὶς τέ-
λος κάθε στίχου και να φτιάχνῃ ο-
μοιοκαταληξία. Στὸν Πό-Τσου-ί,
δῶσανε τὴ φράση «Οί διάφοροι
ἀρχόντες ἔδωσαν τις συμβουλές οί
ἱππότες κατάλαβαν τις συστάσεις
τους», πού στὸ πρωτότυπο ἐκφράζε-
ται με 8 λέξεις και δέν ὑπάρχει ἀμ-
φιβολία ότι εἶναι κάποιο ρητὸ. Ἡ
ἐκθεση πού ἔγραψε ο Πό-Τσου-ί
ήταν μόνο 11 γραμμές: κατορθῶνει
ὅμως να βάλλῃ και τις 8 λέξεις στὸ
τέλος της φράσεως και να κάνῃ ο-
μοιοκαταληξία.

Τὸ θέμα πάνω στὸ ὁποῖο ο Πό
έπρεπε να γράψῃ ένα μικρὸ ποίημα
ήταν ἐξαιρετικὰ κατάλληλο γιά τὴν

περίστασις: «Οι μακρονές κορφές που φαίνονται από τὸ παράθυρο», ἔτσι ἔνας στίχος ἀπὸ ἓνα ποίημα τοῦ Χσιέ Τ' Ιάο (464 - 699 μ. Χ.) Διοικητῆ τοῦ Χσουάν - Τσου γύρω ἀπὸ τὰ 490, πού ἔχει γράψει πολλὰ ποιήματα καὶ γιὰ τὰ τοπία πού ἔβλεπε ἀπὸ τὸ σπίτι του καὶ γιὰ τὶς περιπλανήσεις του στὸ βουνό Τσίνγκ - μ' Ιγκ, σὰ βίρεια τῆς πόλης. Ὁ Πό ἀσφαλῶς θὰ ἀποτύχαινε σὲς ἐξετάσεις ἀν δὲν καταλάβαινε τὴν ἀλληγορία. Δὲν δυσκολεύτηκε ὁμως γιὰ τὸ ποίημα περιλαμβανόμενον στὸ Βέν - Χιουάν, μιὰ ἀνθολογία τοῦ δου αἰώνα πού ἦταν τὸ κύριο βοήθημα τῶν ὑποψηφίων.

Ὁ Πό ἱκανοποίησε τοὺς ἐξετάστες του καὶ τοῦ δόθηκε ἡ ἀδεία νὰ πάρε μέρους σὲς Μεγάλες Ἐξετάσεις σὺν Τσίνγκ - Άν, τὴν ἐτόιμνη ἀνοιξη. Οἱ ὑποψήφιοι πού ἐσελγαν οἱ διοικητὲς τῶν ἐπαρχιῶν, βρισκόνταν στὴν κατηγορία τῶν «προσφιρών», στὴν ἴδια γρῆμῃ μὲ τὰ πορτοκάλια, τὸ ἐλφιντιόδοντο καὶ τὰ ἄλλα εἶδη πού ἐστελεῖσαν σὺν «φόρο» οἱ ἐπαρχίες στὴν πρωτεύουσα.

Εκείνη τὴν ἐποχὴ ἔνως ὑποψήφιος δὲν εἶχε πολλὰς ἐλπίδες νὰ πετύχῃ ἀν δὲν ὑπῆρχε κάποιο πρόσωπο μὲ ἐπιρροή πού νὰ τὸν συστήσῃ στυς ἐξετάστες. Τὴν πρώτη ἡμέρα τοῦ 800, ὁ Πό ἔστειλε ἓνα γράμμα σὺν Τσέν - Τσίνγκ, ἓναν ἡλικιωμένο πολιτικό πού κυρίως ἦ-

ταν ὁ ἀνώτερος ἀρμόδιος ὑπάλληλος γιὰ τὴν συντήρηση τῶν αὐτοκρατορικῶν τάφων. Ὁ τόνος τοῦ γράμματος μᾶς κάνει ἐντύπωση· εἶναι γρόμμα πολὺ κολακευτικὸ καὶ δουλικό. Ὡστόσο νομίζω δεῖ πρέπει νὰ τὸ δικαιολογήσωμε ἀν σκεφθοῦμε τίς συνθήκες ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Ἐνας νέος καὶ ἀγνωστος ἀνδρας, εἰσι ἐπρεπε νὰ ἀποταθῇ σὲ μιὰ σημαντικὴ προσωπικότητα καὶ ἓνα γράμμα λιγότερο ταπεινὸ καὶ δουλικό θὰ φαινόταν θρασύ. Τί ἀπάντηση πῆρε, ἀν πῆρε, ὁ Πό - Τσου - ἰ, δὲν ξέρουμε, ὥστόσο δὲν θὰ ἦταν καὶ πολὺ ἐνθαρρυντικὴ, ἀν κρίνωμε ἀπὸ τὸ τελευταῖο ποίημα πού ἔγραψε πρὶν ἀρχίσουν οἱ ἐξετάσεις, στὰ γεννέθλιά του, ὅπως φαίνεται, ὅταν ἔκλεινε τὰ 28 χρόνια:

Τὰ σκεπαστὰ ἀμάξια, τὰ τραγούδια καὶ τὰ φλόιντα γμιίζουν τὴν πόλιν μὲ τὸ θόρυβό τους· καὶ ἀνάμεσα σὲ όλα αὐτὰ ὑπάρχει κάποιος πού «στέκεται καὶ κοιτάζει τὴ γωνιά». Εἶναι θλιμμένος τὰ μεσάνυχτα ὅταν ἀνοίξῃ τὰ παντιζούρια καὶ οἱ ἀχτίδες τοῦ φεγγαριοῦ γμιίζουν τὸ δωμάτιο, καὶ κλαίει τὴν αὐγὴ ὅταν οἱ πρόαινοι λόφοι τὸν κάνουν νὰ θυμᾶται τὸ σπίτι του.

Ὁ ἀνοιξιάνικος ἀέρας φυσᾷ σὲ τὰ χωράφια, καινούρια μπουμπουκία ἀνοίγουν.

Τὸ ἀνοιχτὸ κίτρινο χρῶμα τῶν κλαδιῶν τῆς λιτᾶς γίνεται γυρὸ μὲ τὸ γάντισμα τῆς βροχῆς. Ἡ νύκτὴ μου ἔφυγε, εἶμαι σχεδὸν τριάντα χρόνων, καὶ ξέρω πὼς ἔχασα τὴν τελευταία εὐκαιρία στὴ ζωὴ νὰ χαρῶ νέος καὶ εὐτυχισμένος τὴν ἀνοιξη.

Ἡ φράση «στέκεται βλεπόντας τὴ γωνιά» σημαίνει «ἔμεινε ἔξω στὸ κρῦο» ἀλλὰ δὲν ξέρουμε τίποτα γιὰ τὶς περιστάσεις γιὰ τίς ὁποῖες παραπενοεῖται ὁ Πό.

Ἀπὸ τίς διαφορὲς ἐξετάσεις πού ἦταν καθιερωμένες ἐκείνη τὴν ἐποχὴ, μόνο δύο γί-

νονταν πὺν συχνά, ἡ Κλασσικὴ (Μίνγκ - Τσίνγκ) καὶ ἡ Φιλολογικὴ (Τσίν - Σιγ). Ἡ πρώτη περιελάμβανε ἐξετάσεις πάνω σὲ πέντε κλασσικὰ ἔργα· ἡ δευτέρη ἀπαιτοῦσε γνώση μόνο ἐνὸς κλασσικοῦ, ἀλλὰ περιελάμβανε τὴν ἐκθεσὴ, «fu», καὶ ἓνα ποίημα. Καὶ σὲς δύο ἐξετάσεις ἐπρεπε νὰ γράψῃ κανεὶς γενικά πάνω σὲ ἠθικὰς ἀρχὲς καὶ σὲ σύγχρονα διοικητικὰ προβλήματα. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑποψηφίων πού πῆγαιναν γιὰ τὴν Κλασσικὴ ἐξέταση ἦταν πολὺ μικρὸς γιὰ τὴν παραδέχονταν ὅτι ἡ ἐπίσημη ἀναγνωρισμένη ἐρμηνεία τῶν Κλασσικῶν ὅπως καὶ ἡ ἐξέταση δὲν ἦταν παρὰ μία δοκιμασία τῆς μνήμης. Ἡ Φιλολογικὴ ἐξέταση ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἐθεωρεῖτο δοκιμασία πού ἐδειχνε τὴν ἰδιοφυΐα καὶ τὴν πρωτοτυπία, καὶ ἐκείνοι πού τὴν περνοῦσαν μὲ ἐπιτυχία περιφρονοῦσαν αὐτοὺς πού πῆγαιναν στὴν κλασσικὴ ἐξέταση, παρομοιάζοντάς τους μὲ βόδια δεμένα στὸ ἀλέτρι.

Καὶ ὁ πατέρας καὶ ὁ παππὺς τοῦ Πό εἶχαν περάσει τὴν κλασσικὴ ἐξέταση, ὥστόσο οἱ εὐκαιρίες πού ἔδινε ἦταν περιορισμένες καὶ ὁ Πό Τσου - ἰ, ὁ ἴδιος, ἐδιάλεξε φυσικὰ τὴ φιλολογικὴ ἐξέταση πού ἔδινε μεγαλύτερες εὐκαιρίες γιὰ ν' ἀναπτύξῃ ὅλο του τὸ ποιητικὸ ταλέντο. Τὸ θέμα τῆς ἐκθέσεώς του (fu) σ' αὐτὴ τὴν περίστασι βραβιζόταν σὲ Ἀνάλεκτα XVII 2: «Ἡ φύση μᾶς φέρνει κοντὰ, ἡ ζωὴ μᾶς χωρίζει». Τὸ ρητὸ πού ἔδωσε τὴν ὁμοιοκαταληξία εἶχε μόνο ἕξη γράμματα. Ὡστόσο οἱ ὁμοιοκατάληκτες λέξεις ἐπρεπε νὰ μπουδν μὲ τὴ σειρά πού εἶχαν στὸ ρητό. Ἐνῶ σὲς ἐξετάσεις τοῦ Χσουάν Τσου μπορούσες νὰ τίς βάλλης ὅπου ἤθελες. Τὸ ποίημα ἐπρεπε νὰ εἶναι 350 λέξεις ἢ καὶ περισσότερες.

Τὸ θέμα τοῦ ποιήματός του ἦταν 5 λέξεις πού ἀν τίς μεταφράσωμε ἀκριβῶς σημαίνουν «Πράσινα νερά θυμίζουν κανονικὸ ρεύμα». Εἶναι ὁ πρῶτος στίχος ἀπὸ ἓνα ποίημα τοῦ Γέν - Γέν Τοῖ (384 - 456 μ. Χ.) καὶ σημαίνει περιληπτικά:

«Τὰ νερά πού ἔχουν νεφρίτες λίθους τὰ καταλαβαίνει κανεὶς ἀπὸ τὰ ὁμαλά της κύματα». Ὡστόσο ὑπῆρχαν πολλοὶ τρόποι μὲ τοὺς ὁποῖους μπορούσαν οἱ ὑποψήφιοι νὰ παρερμηνεύσουν εὐκόλα ὅλη τὴ φράση, ὅσοι βέβαια δὲν ἤξεραν τὸ ποίημα. Π. χ., «Πράσινα νερά» λέγεται ἓνας ποταμὸς σὺν Σαντονγκ καὶ μπορούσε ἐπίσης νὰ εἶναι τὸ ψευδώνυμο κάποιου πού ζοῦσε κοντὰ σ' αὐτὸν τὸν ποταμό. Ἐπίσης ἡ λέξη «fang» «ἴσιος, ὁμαλός», σημαίνει καὶ «τοπικός» καὶ μιὰ πολὺ πιθανὴ ἐξήγηση τοῦ στίχου θὰ μπορούσε νὰ ἦταν αὕτη: «Ὁ κ. Πράσινος Πατέρας κάνει ἐκθεση γιὰ τὰ τοπικὰ ρεύματα τοῦ ποταμοῦ». Ὡστόσο καὶ τὸ ποίημα αὐτὸ περιλαμβάνεται στὴν Ἀνθολογία Βέν - Χσουάν, πού δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὁ Πό τὴν ἤξερε ὅλη ἀπ' ἑξῆς καὶ ἀνακαταστά. Τὸ ποίημα του, πού σὺν σύνολο του δὲν μπορεῖ νὰ μεταφραστῇ, περιέχει καὶ μερικὰ πολὺ ὠρεῖα δίστιχα.

«Οἱ ριχτὲς λιμνοῦλες φαίνονται σὺν νὰ τίς χαϊδεύῃ ἡ αὐρα. Καὶ μιὰ ἀχτίδα τοῦ φεγγαριοῦ πέφτει ἀπάνω σὲ καθαρό ρυάκι».

Ο υποψήφιος έπρεπε να γράψει 5 δοκίμια. Τα πρώτα 4 είχαν για θέμα ζητήματα γενικών αρχών (θέματα γενικού περιεχομένου) μ'όλο που η εξέταση απαιτούσε τέλεια γνώση, τουλάχιστον ενός από τους κλασικούς, τα 4 αυτά θέματα είχαν τόσες αλληγορίες ώστε μόνο οι υποψήφιοι που ήξεραν το βιβλίο των Μεταβόλων, το βιβλίο Ιστορίας, τα 'Ανάλεκτα του Κομφουκιού, αλλά και τους Κλασσικούς Ταοϊστές μπορούσαν να γράψουν.

Τα ζητήματα αυτά στερεζονταν στις αρχές του παλαιού Κομφουκιανισμού του Χάν (περίπου των πρώτων αιώνων πριν και μετά από τον Χριστό), που πίστευε ότι ο Λάο - Τσέ ήταν δάσκαλος του Κομφουκιού και προσπάθησε να συνθέσει το μεταφυσικό σύστημα του Λάο - Τσέ και το ήθικο σύστημα του Κομφουκιού. Οι υποψήφιοι έπρεπε να ξέρουν να εξομαλύνουν τις αντιφάσεις ανάμεσα σ' αυτά τα δύο δόγματα.

Ο Πό πήγε 8 χρόνια αργότερα από το κανονικό σ' αυτές τις εξετάσεις, γιατί πέθανε ο πατέρας του και η οικογένεια αντιμετώπισε μεγάλες δυσκολίες. Σ' αυτό ήταν τυχερός γιατί ως τότε η επιτυχία των υποψηφίων, για πάρα πολλά χρόνια, έξαρτιόταν κατά μεγάλο μέρος από την ευνοία και τις παρασκηνιακές ενέργειες. 'Αλλά στα 800, ο κύριος εξεταστής ήταν ο Κάο - Γίνγκ, άνθρωπος με μεγάλο θάρρος και καταπληκτική εντιμότητα, που πήρε α-

πόφαση να σταματήσει μια για πάντα τις «επισκέψεις στα σημαίνοντα πρόσωπα» και τις διάφορες μορφές της αυτοδιαφημίσεως των υποψηφίων: π. χ. την έκδοση φιλολογικού συγγράμματος πριν από τις εξετάσεις (πράγμα που και ο Πό είχε κάνει). Στα 800, πρώτη φορά ύστερα από πολλά χρόνια ένας φτωχός και άρροσάτερος υποψήφιος είχε ελπίδες και ευκαιρίες να επιτύχει.

Ο Πό δύσκολα αποτίναξε τη δυσπιστία και την αποθάρρυνση με τις οποίες είχε ζήσει τόσο πολύ καιρό. Πολλές μέρες ύστερα, αφού το δονμά του δημοσιεύτηκε στον κατάλογο των υποψηφίων που επέτυχαν, «τον βασάνισε η σκέψη ότι με τη φτώχεια του και την ταπεινή του καταγωγή, θα ήταν αδύνατο να επικυρωθεί η σοφή απόφαση του δασκάλου του Κάο». Τη δέκατη ημέρα αφού είχαν βγεί τ' αποτελέσματα, έγραψε μια «παραίνεση προς εαυτόν» στην οποία λέει:

«Ορκίζομαι πως ως την ημέρα που θα πεθάνω θα ανταποδίδω συνεχώς αυτό που έκανα ο κύριός μου για μένα και για να το κατορθώσω θα κάνω ό,τι αυτός θέλη... "Όσο για την πρόδο μου στη ζωή, θα την αφήσω να έρθει μόνη της κανονικά, και δεν θ' αλλάξω τακτική για να αναδειχθώ... Στις εξετάσεις ήρθα σε πολύ καλή σειρά κ' είσι δημιουργησα ένα καλό δόγμα. Αυτός όμως δεν είναι λόγος για να υπερηφανεύομαι, ούτε να είμαι ευχαριστημένος από τον εαυτό μου».

ΥΠΑΡΧΟΥΝ ακόμη ελπίδες για τον άνθρωπο που μπορεί να κοιτάξει στον καθρέπτη και να γελάσει με ό,τι βλέπει.

«LAJUNE GLOBE», U. S. A.

Ο ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Κολμπανόβσκι, ένας Ρώσος ψυχολόγος, είπε σε μια δμλία του στη Μόσχα τώρα τελευταία, ότι η ζήλεια είναι «ένα άστικό συναίσθημα που βασίζεται στο συμφέρον» και ότι είχε την ελπίδα πως αργά «ή είναι δυνατόν να γονιωράσει από τη σοβιετική κοινωνία».

LANDQUIST, στο «Vecko - Journalen», Στοκχόλμη

ΙΟΥΔΑΪΣΜΟΣ

σάν πίστη και τρόπος ζωής

Του Rev. EPHRAIM LEVINE

(Ομιλία από το BBC, 'Εκπομπές 'Εσωτερικού)

Ποιά είναι η διδασκαλία του Ιουδαϊσμού; Κάποιος που κυνηγούσε την αλήθεια, λέει μια ιστορία. Πήγε στον Χιλλέλ, τον μεγάλο Έβραίο σοφό που έζησε στις αρχές του αιώνα μας, και του ζήτησε να του εξηγήσει τι είναι ο Ιουδαϊσμός με δυο λόγια και ο μεγάλος Χιλλέλ απάντησε: «Ο,τι σύ μισείς έτέρω μη ποιήσης». Αυτό είναι μια θαυμασία επιτομή μιας ολόκληρης θρησκείας. Δεν μπορώ όμως να συνοψιστώ τον μεγάλο Ραββίνο στην έτοιμολογία. Ο Ιουδαϊσμός, όπως και άλλες μορφές πίστης, αποβλέπει σ' αυτό το ύψηλο επίπεδο των σχέσεων των ανθρώπων μεταξύ τους. Η πορεία όμως για να φθάσει κανείς ως εκεί είναι μια μακρόχρονη και κουραστική άσκηση. Προϋποθέτει κατανόηση της έννοιας του Θεού και της σχέσης του ανθρώπου προς τον Θεό. Αυτόν όμως φέρνει στην αντίληψη των υποχρεώσεων του ανθρώπου απέναντι στον ίδιο του τον εαυτό, και βοηθεί τον αν-

θρώπο να αναγνωρίσει την ευθύνη του απέναντι στους όμοιους του. Ο Ιουδαϊσμός βασίζεται στην πίστη ότι ο Θεός είναι ένας, Θεός αγάπης και έλεους. Ότι ο Θεός έδωκε νόμο στον άνθρωπο και τον έβαλε στον Κήπο της Έδεμ για να φροντίσει τον κήπο και να τον διορθώσει, ότι ο κόσμος που κατοικήθηκε από τα πλάσματά Του πρέπει να υπακούει σ' Αυτόν. Αν ο Θεός αγαπά και ευσπλαγχνίζεται, και ο άνθρωπος πρέπει να αγαπά και να ευσπλαγχνίζεται. Αν ο Θεός βοηθάει αυτούς που υποφέρουν, και ο άνθρωπος πρέπει να κάνει το ίδιο.

Αυτή η σύγκρουση ανάμεσα στην πίστη στο Θεό και στην εφαρμογή της από τους ανθρώπους είναι που τείνει να απομακρύνει τον άνθρωπο από τη λατρεία του Θεού σ' αυτό ο Ιουδαϊσμός δεν διαφέρει από άλλες θρησκείες. Είμαστε πρόθυμοι να κατηγορήσουμε τη θρησκεία για όλα τα κακά της ανθρωπότητας, όταν εμείς οι ίδιοι φταίμε για την καταστροφή μας. Ο

Ιουδαϊσμός είναι μια πίστη και συγχρόνως ένας τρόπος ζωής. Δεν είναι μυστηριακή θρησκεία προοριζόμενη για τους λίγους. Δεν ζητεί ποτέ περισσότερο εκτός από την πίστη και την κατανόηση του κοινού ανθρώπου. Από την εποχή που ο Θεός έδωσε στον Μωυσή τις Δέκα Εντολές στο Όρος Σινά, όλους αυτούς τους αιώνες ο Ιουδαϊσμός στάθηκε μια δύναμη στον κόσμο και αυτό που ονομάζουμε πολιτισμό, οικοδομήθηκε πάνω στην διδασκαλία της Πεντατεύχου.

Ἰουδαϊσμός δίνει μίαν ἀπάντηση σ' αὐτὴ τὴν τάση. Λέει πὼς ὁ Θεὸς εἶναι ἕνας. Δὲν μπορεί ὁ καθένας νὰ φτιάχνῃ ψεύτικους Θεούς καὶ νὰ τοὺς προσκυνᾷ. Μπροστά σας εἶναι ἡ Ζωὴ καὶ ὁ Θάνατος. Διαλέξτε τὴ Ζωή. Ἄν θεληματικὰ ἀρνηθῆτε τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ ζητήσετε ψεύτικες διδασκαλίες, ἀγωνίζεστε γιὰ νὰ γκρεμίσετε τὴ θεία διδασκαλία. Εἰστε προικισμένοι μὲ ἐλεύθερη βούληση καὶ μὲ δύναμη νὰ σκέπτεσθε καὶ νὰ ἐνεργήτε. Ἄν προτιμήσετε νὰ χρησιμοποιήσετε ἀσχημα αὐτὰ τὰ δῶρα καὶ ἐπομένως βρεθῆτε σὲ τρομερὴ δυσκολία, γιατί τότε νὰ κατηγορήσετε Αὐτὸν ποὺ σὰς ἔμαθε τί εἶναι ὀρθό;

Αὕτῃ εἶναι μὲ λίγα λόγια ἡ ἰδέα τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ γιὰ τὴ σχέση Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. Τὸ φυσικὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἡ σχέση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν ἴδιο του τὸν ἑαυτό. Ὁ ἀνθρώπος ἀποτελεῖται ἀπὸ σῶμα καὶ ψυχὴ. Γιὰ τὸ Θεὸ καὶ τὰ δύο εἶναι ἐξίσου πολύτιμα. Ἡ Βίβλος καὶ τὰ διδάγματα τῶν Ραββίνων δίνουν ἰδιαίτερη σημασία στὴ διατήρηση τῆς ἀγνότητος τοῦ σώματος. Οἱ νόμοι τῆς υγιεινῆς καὶ τῆς ἀγνότητος ποὺ συναντοῦμε συνεχῶς στὸ Λευϊτικὸ βιβλίο, μᾶς θυμίζουν ὅτι ὁ ἀνθρώπος ποὺ δημιουργήθηκε κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ πρέπει ν' ἀγωνίζεται νὰ κρατᾷ ἀπὸ τὴν εἰκόνα αὐτῇ. Αὐτὲς οἱ ὁδηγίες γιὰ τὴν καθαρότητα ἔχουν σχέση μὲ πολλὰ θέματα. Ὅριζον ἀκόμη καὶ ποιά φαγητὰ ἐπιτρέπονται καὶ ποιά ὄχι. Οἱ κανόνες τῆς διαιτητικῆς καίθουν μεγάλο ρόλο στὴν Ἰουδαϊκὴ ζωὴ. Συχνὰ ἰσχυρίζονται ὅτι οἱ σύγχρονες συνθήκες τῆς υγιεινῆς ἀρρήστευσαν αὐτοὺς τοὺς κανόνες. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη ὁ ἀρχικός τους σκοπὸς ἦταν σχετικὸς μὲ τὴν υγιεινὴν—καὶ δὲν ἔχω καμμιὰ ἀπόδειξη ὅτι αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια—ἡ ἀξία τους ὡς πεδὸς ἀρχίας, βοήθησε στὴ διατήρηση τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ.

Δυσκολώτερο εἶναι νὰ ποῦμε τί

ἐννοοῦμε μὲ τὴ λέξη ψυχὴ. Ἰσως ἂν παρέθετα τὰ λόγια μιᾶς προσευχῆς ποὺ εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ λέμε κάθε πρωί, θὰ ἐκτιμούσατε αὐτὴ τὴ στενὴ σχέση μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου ποὺ κηρύσσει ὁ Ἰουδαϊσμός. «Θεέ μου, ἡ ψυχὴ ποῦ ἔσὺ μοῦ ἔδωσες εἶναι καθαρή. Ἐσὺ τὴν ἔπλασες, ἐσὺ τῆς ἔδωσες μορφὴν, ἐσὺ τὴν ἐμφύσησες σὲ μένα, ἐσὺ τὴν διατήρησες μέσα μου καὶ ἐσὺ θὰ μοῦ τὴν πάρῃς πίσω. Ὅσο ἡ ψυχὴ βρίσκεται μέσα μου θὰ σὲ εὐχαριστῶ, Ἐσὲνα Κύριε καὶ Θεέ μου, Θεέ τῶν πατέρων μου, Κύριε τῶν ψυχῶν». Τὸ σῶμα θὰ πεθάνῃ καὶ θὰ ξαναγυρίσῃ στὴ γῆ, ἀλλὰ ἡ ψυχὴ εἶναι αἰώνια.

Μιὰ ἄλλη ἀποψη τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ εἶναι ἡ ἱεροτελεστικὴ ζωὴ τῶν Ἰουδαίων. Εἶναι ἡ σύνθεση τῆς θεωρητικῆς διδασκαλίας καὶ τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Καμιά συστηματικὴ ἡμερήσια θρησκεία δὲν θὰ μπορούσε νὰ ζήσει ἐπὶ πολὺ βασισμένη μόνο στὴν ἡθικὴ. Κάποια ἐξωτερικὴ ἐκδηλώσιον χρειάζεται γιὰ νὰ δώσῃ ἕνα πρακτικὸ νόημα σ' αὐτὸ ποὺ πιστεύομε. Ἐτσι ὁ Ἰουδαϊσμός ἐπιβάλλει ἕνα σχῆμα ζωῆς στὸ ὁποῖο ἡ συναγωγὴ, τὸ σπίτι καὶ ὁ κόσμος ἐνώνονται γιὰ νὰ ἀφιερῶσουν τὴ ζωὴ στὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ. Σὲ παλαιότερα χρόνια ὁ Ναὸς ἦταν ἡ ἐνσωμάτωση τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀδελφωσύνης. Ἡ συναγωγὴ εἶναι ὁ σύγχρονος ναὸς, χωρὶς θυσίαι, ἀλλὰ μὲ προσευχὰς καὶ ἀγαθοεργίας! Τὸ Σάββατο, σὰν ἡμέρα ἀναπαύσεως, εἶναι ἡ παύση τῆς συνθησισμένης δουλειᾶς τῆς ἐβδομάδας. Ἡ προσευχὴ καὶ ἡ μελέτῃ τοῦ Νόμου δίνουν ἕνα φάρμακο γιὰ τὴς ἀνησυχίας ἀλόκληρης τῆς ἐβδομάδας. Οἱ ἐποχές, φέρνουν ἡ κάθε μιὰ τὴς γιορτὲς της μαζί μὲ κάποιο μήνυμα: Ἡ μιὰ γιὰ νὰ θυμίσῃ τὴν ἐλευθερίαν, ἡ Πεντηκοστὴ γιὰ νὰ διαλαλῇ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ Νόμου, ἄλλη γιὰ νὰ χαιρετίσῃ τὸν θερισμὸ καὶ νὰ προσφέρῃ εὐχαριστίας γιὰ τὰ δῶρα τῆς φύσης. Ὑστερα ἔρχονται οἱ μεγάλες

ἡμέρες, ὅπως ἡ πρωτοχρονιά μὲ τὴς παραινέσεις τῆς γιὰ μετάνοια καὶ προσευχὴ στὸ χρόνο ποὺ περνᾷ, καὶ ἡ Ἡμέρα τῆς Τιμωρίας, ποὺ μὲ τὴ νηστεία, τὴ μετάνοια καὶ τὴν προσευχὴ, ὁ ἀνθρώπος μπορεί νὰ ζητήσῃ νὰ συμφιλιωθῇ μὲ τὸν Θεὸ καὶ τὸν γείτονα του. Ὅλες αὐτὲς οἱ μεγάλες ἡμέρες καὶ οἱ ἱεροτελεστίες τοῦ σπιτιοῦ ποὺ ἐνώνουν τὴν οἰκογένεια, κρατοῦν ζωντανὴ τὴν ἀδελφωσύνην τοῦ Ἰσραὴλ.

Δὲν θὰ σὰς ἀφήσω ὅμως μὲ τὴν ἐντύπωση ὅτι ὁ Ἰουδαϊσμός εἶναι μιὰ στενόμεναι ἀπομονωμένη πίστις ποὺ δὲν ἀφήνῃ θέση στὸν κόσμο γιὰ τοὺς ἄλλους. Πολὺ ἀπέχει ἀπ' αὐτό. Δὲν ἔχετε παρὰ νὰ μελετήσετε τὴ Βίβλο σας γιὰ νὰ δῆτε πόσο μεγάλο μέρος ἀφιερώνουν οἱ προφητείες τῶν Ἑβραίων στὴν παγκόσμια ἰδέα, στὴν συνένωση ὅλων τῶν ἀνθρώπων, στὴν ἀναγνώριση τῆς θείας διδασκαλίας. Κάποτε ἰσχυρίζονται ὅτι αὐτὸ εἶναι μιὰ ἰδέα ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Θὰ ἀγνοήσετε ὅμως τὰ τελευταῖα 27 κεφάλαια τοῦ Βιβλίου τοῦ Ἡσαΐα μὲ τὸ μήνυμα τῆς παγκόσμιας ἀδελφωσύνης ἢ τὰ μεγάλα λόγια τοῦ Μαλακία; «Δὲν ἔχομε ὅλοι ἕνα Πατέρα; ἕνας Θεὸς δὲν μᾶς ἐδημιούργησε ὅλους;» Ἡ τὸ διδάγμα τοῦ Βιβλίου τοῦ Ἰωνᾶ, ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ εἶναι γιὰ ὅλα του τὰ παιδιά; Σὲ ὅλες τὴς σελίδες τῶν καιμένων τῶν Ραββίνων καὶ τοῦ μεταγενέστερου Ἰουδαϊσμοῦ, ὑπάρχουν λόγια σὰν αὐτά: «Ὅλοι οἱ δίκαιοι λαοὶ ἔχουν τὴ θέσιν τους στὸν μελλοντικὸ κόσμο». Ὑπάρχουν πολλὰ παραδείγματα αὐτῆς τῆς ἐλπίδας τῶν Ἰουδαίων γιὰ ἕνα κόσμο ἐνωμένο μὲ ἀγάπην καὶ ἀδελφωσύνην. Δὲν εἶναι μεμονωμένες φράσεις ποὺ τὴς συναντᾷ κανεὶς ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Ἐκφράζουν τὴν βαθύτερη συνείδησιν τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ὅτι ὅταν ἔρθῃ ἡ ὥρα, ὅλη ἡ ἀνθρωπότητα θὰ μαζευτῇ κάτω ἀπὸ τὸ λάβαρο τοῦ ἑνὸς Θεοῦ.

Μὲ τὴν ἰδέαν αὐτὴ συνδέεται καὶ

ἡ Ἰουδαϊκὴ ἰδέα γιὰ τὸν Μεσσία. Ὁ Ἰουδαϊσμός θεωρεῖ τὸν Μεσσία ὅχι τόσο σὰν ἕνα πρόσωπο, ἀλλὰ σὰν μιὰ ἐποχὴ, σὰν ἕναν καινούριο αἰῶνα. Ἡ προφητεία ἀναφέρει γιὰ μιὰ ἡμέρα ποὺ ὁ κόσμος θὰ δῇ καὶ θὰ καταλάβῃ. Μιλεῖ γιὰ μιὰ ἐποχὴ ὅπου οἱ πόλεμοι θὰ πάψουν καὶ ἡ γνώσις τοῦ Θεοῦ θὰ γεμίσῃ τὸν κόσμο, ὅπως τὰ νερά σκεπάζουν τὴ θάλασσα. Ὁ Ἰουδαϊσμός δὲν βλέπει τὸν κόσμο σὰν ἕνα χρυσὸν αἰῶνα στὴν πρώτη αὐγὴ τῆς ἱστορίας, ποὺ ἔχει πιά χαθῇ καὶ ποὺ ὁ ἀνθρώπος ἀγωνίζεται νὰ ἀνακτήσῃ. Ὁ Ἰουδαϊσμός πιστεύει σὲ μιὰ βαθμιαία ἀνακάλυψιν τοῦ Θεοῦ, καὶ σὲ μιὰ βαθμιαία ἀποκάλυψιν τοῦ ἀγῶνα τοῦ ἀνθρώπου νὰ πλησιάσῃ στὸ θεῖο ἰδεώδες. Ἡ δόξα τοῦ κόσμου δὲν ἔχει χαθῇ. Ποτὲ δὲν ἦρθε. Θὰ ἔρθῃ. Καλύτερα νὰ πιστεύωμε σὲ μέλλον παρὰ νὰ κλαίμε τὸ παρελθόν.

Μὲ ὅσα εἶπαμε δὲν μπορέσαμε παρὰ νὰ καλύψωμε μικρὸ μόνον μέρος τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ. Θὰ ἤθελα νὰ τελειώσω σημειώνοντας ὅτι ἡ ἡθικὴ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ βρίσκεται σὲ ὑψηλὸ ἐπίπεδο. Τὸ περίφημο ρητὸ «Ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν», τὸ βρίσκουμε στὸ 19ο κεφάλαιο τοῦ Λευϊτικοῦ. Δὲν εἶναι γενικὰ ἀναγνωρισμένο ὅτι αὐτὴ ἡ μεγάλη θρησκευτικὴ ἀλήθεια προέρχεται ἀπὸ τὴν Ἰουδαϊκὴ Βίβλο. Ἀλλὰ αὐτὸ τὸ 19ο κεφάλαιο εἶναι ἡ ἐπιτομὴ τῆς ὑψηλότερης ἡθικῆς διδασκαλίας ποὺ δόθηκε ποτὲ στὸν ἀνθρώπο. Σ' αὐτὸ τὸ κεφάλαιο θὰ δῆτε πὼς ὁ Ἰουδαϊσμός συμβουλεῖ ἀγάπην τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸν ἀνθρώπο, ἀκεραιότητα στὴν ἐργασία του, δίκαια μέτρα καὶ σταθμὰ, καταδικάζει τὸ ψεῦδος, περιφρονεῖ τὸν ἀναιδέη καὶ τὸν συκοφάντη, φροντίζει καὶ σέβεται τὸν ἀνάπηρο καὶ τὸν τυφλὸ καὶ ἄλλα παρόμοια ποὺ βοηθοῦν τὸν ἀνθρώπο νὰ ζῇ μὲ τὸν πλησίον του. Χωρὶς τὴν πρακτικὴ ἐφαρμογὴ του στὴ ζωὴ, ὁ Ἰουδαϊσμός θὰ ἦταν ἕνας κώδικας χωρὶς νόημα.

Η ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ Η

ΖΩΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Μπορεί ο άνθρωπος πού το πνεύμα του δημιούργησε τη μηχανή, αλλά συγχρόνως αιχμαλωτίστηκε απ' αυτήν, να εδραιώσει και πάλι τις ανθρωπιστικές αξίες και να πάρη αυτός πάλι τον έλεγχο των δυνάμεων της τεχνικής προόδου; Το ερώτημα είναι βασικό, όχι μόνον για όλα τα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα της εποχής μας, αλλά και γιατί

είναι το κλειδί της επιβιώσώς μας. Πολλοί προσπάθησαν να δώσουν μίαν απάντηση. Στις ακόλουθες σελίδες δίνουμε δυό απόψεις, αρχίζοντας με την χριστιανική πού διευτύωσε σε μία δμιλία του ο καθ. "Εμιλ Μπρουννερ από τη Ζυρίχη, στην "Ενωση Τεχνικών" της Στουτγκάρμης. Ο Μπρουννερ είναι από τους μεγαλύτερους συγχρόνους Προτεστάντες θεολόγους.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΗ

Του καθηγητή EMIL BRUNNER

Οι γεροντότεροι από μās, θα θυμούνται ίσως την εποχή όπου στο ερώτημα «Ανθρώπος και τεχνική—πού πηγαίνουν;» έπαιρναν την απάντηση με ένα χαμόγελο γεμάτο έμπιστοσύνη: «Στην πρόοδο, όλο και ποιο μεγάλη». Στην τεχνική σέ συνδυασμό με την επιστήμη βασιζόταν κυρίως ή έμπιστοσύνη των τελευταίων γενεών στην πρόοδο.

Σήμερα οι άνθρωποι έχουν αναπτύξει την τεχνική, σέ σημείο όπου ή πιθανότητα της φυλετικής αύτοκτονίας μέσα σέ μικρό χρονικό διάστημα έχει γίνει κάτι πού ό ρεαλισμός της πολιτικής είναι αναγκασμένος να τό αντιμετώπιση. Όσοόσο θα ακολουθούσαμε λανθασμένη άποψη σχετικά με τη σημερινή μας κατάσταση, αν συγκεντρώνουμε την προσοχή μας σ' αυτό τό έσχατο και τελικό αποτέλεσμα. Η άτομική βόμβα είναι, για να μιλήσουμε έτσι, απλώς τό μεσορράνημα της Ιστορικής μας εξέλιξεως.

ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΙ

Ό,τι συνέβη μέσα στα τελευταία διακόσια χρόνια, θα μπορούσαμε να

τό διατυπώσουμε μέσα σέ τρεις προτάσεις.

1) Η γοητεία πού άσκησε τό γοργό βήμα της τεχνικής προόδου έδειξε ότι ό άνθρωπος δέν μπορεί πιά να βλέπη την τεχνική σάν μέσο, παρ' όσον σκοπό.

2) Η συγκέντρωση του ένδιαφέροντος στην παραγωγή των διαφόρων μέσων έσύγχισε την έννοια αύτου πού πρέπει και αξίζει να επιδιώκεται. Δέν είναι πιά κάτι πού θύ μπορούσες κανείς να τό θεωρήση σάν περσοτική ή δείξα άσθένεια, αλλά ένα χρόνιο νόσημα. Ο άνθρωπος του αιώνα της τεχνικής προόδου είναι σέ πολλές περιπτώσεις άνίκανος να κάμη διάκριση ανάμεσα στα μέσα και στους σκοπούς.

3) Άκριβώς όπως ό δεύτερος απ' αυτούς τους κινδύνους είναι μεγαλύτερος από τον πρώτο, έτσι και ό τρίτος είναι ό χειρότερος απ' όλους και είναι, για να τον ονομάσωμε, ή άρκετά κωμική έμπιστοσύνη στην τεχνική και την έπιστήμη. Υπάρχουν σήμερα πολλοί πού μπορούν να έπαναλάβουν με όλη τους την καρδιά αυτό πού έγραψαν λίγα χρόνια πριν οι γερμανικές εφημερίδες: «ή σωτηρία μας είναι ή μηχανή». Ο πειρασμός είναι μεγάλος να πού-

με πώς δέν υπάρχει τίποτα πού να μās κάνη να στεκόμαστε έκπληκτοι μπροστά στο γεγονός ότι τό ήθικό και ανθρωπιστικό μέρος της εξέλιξεως του ανθρώπου δέ συμβάδισε με την έπαναστατική ταχύτητα της τεχνικής προόδου, και ότι δέν μās έχει δοθή ό καιρός να άφομοιώσωμε αύτην την τεχνική, ήθικά και κοινωνικά. Δυστυχώς ό ρυθμός της τεχνικής εξέλιξεως όχι μόνο δέν βοηδώνει, αλλά αντίθετα έντεινεται άκόμη περισσότερο.

Τα τεχνικά μέσα δέν τα δημιούργησε ό σύγχρονος άνθρωπος. Οι άνθρωποι ήθελαν την τεχνική δύναμη πριν άκομα την άποκτήσουν. Την ήθελαν και πίστευαν σ' αύτην χωρίς έπιφύλαξη, προτού άκόμα γεννηθή. Αυτό μπορεί να τό δη κανείς, συγκρίνοντας τον βασικό χαρακτήρα του Ροβινσώνα π.χ. με τον σύντροφό του στις περιπέτειες, τον βασανισμένο Όδυσσέα. Σέ άπόλυτη αντίθεση με τον Όδυσσέα, ό Ροβινσώνας Κρούσος άρχίζει να δουλεύη τεχνικά στο νησί του, και βήμα προς βήμα, με τα μέσα πού έχει στη διάθεσή του, υποτάσσει τη φύση. Σκοπός του έργου είναι να μās δώση την εικόνα ενός ανθρώπου πού άναμφισβήτητα ξέρει

να βοηθήση τον έαυτό του, την εικόνα δηλ. του καθαρά τεχνικού ανθρώπου.

ΟΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΡΙΖΕΣ

Πίσω από την τεχνική ανάπτυξη των τελευταίων διακοσίων χρόνων, βρίσκει μιά πολύ βαθύτερη πνευματική πρόδος, πού άρχίζει τουλάχιστον διακόσια χρόνια νωρίτερα, με την Άναγέννηση, και πού θα μπορούσα πάλι να την χαρακτηρίσω με τρεις τρόπους.

Μιά από τις κινητήριες δυνάμεις της σύγχρονης εποχής είναι ό άγώνας για την έλευθερία. Είμαστε πραγματικά περήφανοι γι' αυτό. Πρέπει ωστόσο να προσέξωμε ότι από την άρχή της αύτη την έλευθερία, αν και όχι πολύ ξεκάθαρα άκόμη τότε, την καταλάβαιναν σάν μιά άνευ όρων, σάν μιάν άπόλυτην ανεξαρτησία πού βρίσκει τη σαφέστερη έκφρασή της στα λόγια του Κάρολ Μάρξ, ότι ό άνθρωπος τότε μόνον είναι ελεύθερος, όταν όφείλει την ύπαρξή του στον ίδιο τον έαυτό του. Και για να είναι ελεύθερος ένας άνθρωπος πρέπει να άπαρνηθή την πίστη του στο Θεό, γιατί πίστη στο Θεό, σημαίνει άπώλεια της άνεξαρτησίας του.

Δεύτερο στοιχείο είναι η ανύψωση του δημιουργικού ανθρώπου σε τελικό κριτήριο. Κάθε τι που περικλείει ηθικότητα και υπευθυνότητα, πρέπει να υποταχθεί στο έργο της δημιουργίας. Η παραγωγή γίνεται το πραγματικό περιεχόμενο της υπέρβασης του ανθρώπου.

Το τρίτο στοιχείο, που πάλι είναι το βαθύτερο και πιο επικίνδυνο από όλα, είναι η ανύψωση του ισχυρού ανθρώπου σε αυτοσκοπό. Η επιθυμία αυτή για τη δύναμη που ήταν το πρόγραμμα του σύγχρονου ανθρώπου πολύ πριν ο Νίτσε το εκφράσει, είναι ένα είδος θρησκευτικού πάθους, ή γεμάτη πάθος επιθυμία της αυτοσωτηρίας.

Η αλήθεια είναι πως η μανιώδης επαναστατική εξέλιξη των τεχνικών μέσων παρατηρήθηκε σε μία περίοδο που πολύ λίγο βρισκόταν σε θέση να απορροφήσει τόσες πολλές αλλαγές. Αντιδραστικές ηθικές δυνάμεις, δεν έλλειπαν έντελως. Δεν χρειάζεται κανείς παρά να θυμηθεί τον τρόπο με τον οποίο οι σοβαρές καταχρήσεις που προκάλεσε η εκβιομηχανοποίηση την εποχή του μεγάλου καπιταλισμού, μετριόστηκαν σιγά-σιγά με νομοθετήματα εθιμοτυπικά για τους εργάτες, με την κίνηση για την οργάνωση των εργαζομένων συνδικάτων και με άλλες ανθρωπιστικές δυνάμεις. Τα θεμέλια όμως της από παραδοχή χριστιανικής ηθικής άρχισαν σ' αυτήν την περίοδο να διασάλευονται σημαντικά και στον 19ο και στον 20ό αιώνα η διασάλευση αυτή πήρε τη διάσταση μιας πολύ γρήγορης καταρρέσεως.

ΑΝΑΓΚΗ ΜΕΤΑΣΤΡΟΦΗΣ

Οι επιστήμονες θέλησαν να εξαλείψουν τον άμεσο κίνδυνο από τη ζωή του ανθρώπου προσπαθώντας να απομακρύνουν την ατομική βόμβα από τον κύκλο των πολιτικών και στρατιωτικών δυνάμεων. Ξέραμε πως παρ' όλη την καλή θέληση ή προσπάθεια αυτή δεν επέτυχε. Ίσως αν

τη δούμε από μίαν ευρύτερη σκοπιά μπορεί να είναι κάτι καλό. Άκριβώς ή άποτυχία της προσπάθειας είναι που χρειάζεται να κατανοηθεί σαν ένδειξη μιας βασικής μεταβολής, τόσο στην καρδιά όσο και στη σκέψη.

Από την άλλη μεριά πάλι δεν θέλω να πέσω στην αντίθετη πλάνη, να υπερασπισθώ άπλως την ανάγκη μιας εθνικής μεταστροφής με τη Χριστιανική έννοια—με την έννοια του άπλου ευαγγελικού κηρύγματος. Στη λέξη μεταστροφή πρέπει να δώσουμε ένα νόημα που να σχετίζεται μ' αυτό το ειδικό πρόβλημα. 'Αν το κακό βρίσκεται στο γεγονός ότι τα μέσα έχουν αποχωρισθεί από την εξυπηρέτηση των σκοπών, το γιατί—κό πρέπει να το ζητήσουμε στην επαυφορά των μέσων σ' αυτήν την υπηρεσία. 'Ο σκοπός πάλι πρέπει να νοηθεί σωστά, και συγχρόνως να κατέχη τη δύναμη με την οποία θα μπορούσε να υποταχθεί πάλι τα μέσα που έχουν γίνει αυτόνομα.

Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΖΩΗ

'Ανάμεσα στα μέσα και στους σκοπούς υπάρχει η ίδια σχέση που υπάρχει και ανάμεσα στο πράγμα και στο πρόσωπο. Κάθε τι που είναι «πράγμα» είναι μέσον. Οι σκοποί ανήκουν μόνο στην προσωπική ζωή. Η μεταστροφή λοιπόν με την οποία τα μέσα θα γίνουν και πάλι μέσα και το πρόσωπο θα γίνει και πάλι ένας σκοπός είναι μία επαναπροσωποποίηση της ζωής.

Έδώ μπορούν εύκολα να δημιουργηθούν δύο παρανοήσεις. Η προσωπική ζωή δεν είναι απλώς ατομική ζωή. Η προσωπική ζωή υπεβαίνει την αντίθεση ατόμου-κοινωνότητας. Η δεύτερη παρανόηση πηγαιίνει ίσως βαθύτερα και είναι δυσκολότερο να απαλλαγούμε απ' αυτήν. Είναι η παρανόηση του προσώπου σαν πνευματικού όντος σε αντίθεση με την υλική του υπόσταση. Η αντίθεση ανάμεσα στην πνευματικότητα και την υλικότητα είναι

τόσο εσφαλμένη, όσο και η αντίθεση ανάμεσα στο άτομο και την κοινωνότητα. Η προσωπική ζωή στέκει πάνω από την αντίθεση πνεύματος και ύλης.

Ζω προσωπικά, θα πη ζω σύμφωνα με τη μοίρα του ανθρώπου που βρίσκει την έκφρασή της στη Βίβλο που λέει ότι ο Θεός έπλασε τον άνθρωπο κατ' εικόνα και ομοίωσή του. 'Ο άνθρωπος είναι ένα πρόσωπο, όχι από τη φύση του ούτε από το πνεύμα του, αλλά χάρη στην εθύνη που έχει. Έχουμε τη ζωή μας όχι από μας αλλά από Κείνον που μας έφερε στη ζωή και καθώς μας έφερε ζητά μίαν απάντηση που είμαστε υποχρεωμένοι να του την δώσουμε, όχι μόνον με λόγια αλλά με τη ζωή μας ολόκληρη. Η κλήση του είναι η κλήση της αγάπης. Τό περιεχόμενο της εθύνης λοιπόν, είναι η αγάπη.

Μπορούμε τώρα να καταλάβουμε γιατί τα τρία συνθήματα του σύγχρονου ανθρώπου που μας άπασχόλησαν είναι εσφαλμένα: έλευθερία θα πη ανεξαρτησία, δημιουργικότητα χωρίς εθύνη και δύναμη χωρίς σεβασμό.

Πρώτα στο Χριστιανισμό, το κεντρικό ενδιαφέρον, το έχει η έλευθερία. Μόνον όταν είναι έλευθερος ένας άνθρωπος μπορεί ν' ανταποκριθεί στην κλήση του Δημιουργού. Αυτή η έλευθερία όμως δεν είναι ανεξαρτησία· αντίθετα μάλιστα είναι τέλεια εξάρτηση, εξάρτηση απ' Αυτόν που μας καλεί στη ζωή.

Δεύτερο, αν νοήσουμε τη ζωή μ' αυτόν τον τρόπο, το πρώτο και κύριο δεν είναι η δημιουργικότητα, αλλά εθύνη μέσα στην αγάπη και για την αγάπη. Η μεγαλύτερη μεγαλοφύα μπορεί να είναι τελείως απάνθρωπη, ενώ ένας που αγαπά υπεύθυνα είναι πάντα αληθινός άνθρωπος, ακόμη και αν οι πνευματικές του δυνάμεις δεν είναι μεγάλες ή αν δεν είναι μεγαλοφύα, ούτε ακόμη ένα άνθρωπος με ταλέντο.

Τρίτο, σ' αυτόν τον ορισμό του ανθρώπινου, δεν άρνούμεθα τη δύ-

ναμη. Η δύναμη όμως χαρακτηρίζεται από την πρώτη στιγμή από τον σεβασμό στην παρουσία του Παντοδύναμου που μας καλεί. 'Ακόμη και η δύναμη του ανθρώπου πάνω στη φύση χαρακτηρίζεται απ' αυτόν τον σεβασμό και συνεπώς δεν μπορεί σ' αυτήν να γίνει κατάχρηση. Πάνω απ' όλα δεν μπορεί να γίνει επιθυμία για την εξουσία με σκοπό την καταδυνάστευση ώριμων ανθρώπων αφού χαρακτηρίζεται από τον σεβασμό σ' Εκείνον, από τον όποιον προέρχεται κάθε δύναμη. Αυτή είναι η χριστιανική αντίληψη του ανθρώπου ως προσώπου, και της προσωπικής ζωής· θα ήθελε άμέσως ότι δεν είναι ούτε ατομικιστική ούτε κολλεκτιβιστική. Θα ήθελε άμέσως πως ούτε η αντίθεση πνεύματος—ύλης, ούτε πνεύματος—σώματος έχουν καμία σχέση μ' αυτά. Γιατί ο άνθρωπος, με τη σωματική του φύση, μέσα σε ένα υλικό περιβάλλον, είναι που καλείται να ασκήση υπεύθυνα την αγάπη και ακριβώς στη σφαίρα της ύλης πρέπει αυτή η αγάπη να εκδηλωθεί.

ΜΙΑ ΝΕΑ ΔΥΝΑΜΗ

Δεν είπα τίποτε για τη Χριστιανική ηθική ή για την ηθική και τα ήθη γενικά. Δεν είναι δυνατόν να παραμερίσωμε την πίστη στο Θεό και να ελπίσουμε ότι θα έπουλώσωμε το κακό της εποχής μας με την ηθικότητα και την ήθικη. Ήταν το μοιραίο λάθος της φιλελεύθερης και αστικής κοινωνίας των τελευταίων αιώνων να υποθέσει ότι υπήρχε μία φανερά ηθική ανεξάρτητη από την πίστη. Κι' αυτό προσετίμασε το δρόμο για την εσφαλμένη αυτονομία του τεχνικού ανθρώπου και των τεχνικών μέσων. Η ηθικότητα των ανθρώπων είναι πάντα ο καρπός μιας εθύνης βασισμένης στην πίστη στο Θεό. Μπορεί να διαρκέσει και μία γενιά και δύο—και τότε η δύναμη της εξαγνίζεται και περνά στην ανευθυνότητα.

Πιστεύω βαθύτατα πως τίποτα λι-

γώτερο από την επιστροφή μας στην Χριστιανική πίστη σὸν Θεό δεν μπορεί νὰ μᾶς σώσει. Ἀλλὰ ἡ ἐπιστροφή αὐτὴ πρέπει νὰ εἶναι συγχρόνως καὶ μία καινούρια ἀνακάλυψη.

Πρέπει νὰ εἶναι μία πίστη πού ἡ ἀνακάλυψή της θὰ γεννηθῇ ἀπὸ κείνους πού εἶναι εἰδικὰ ἀντιπροσωπευτικοὶ τύποι τῆς ἐποχῆς μας, ἀπὸ τοὺς ἐπιστήμονες καὶ τοὺς τεχνικούς. Ἄν μὲ ρωτῆσετε τί μποροῦν νὰ κάνουν οἱ ἐπιστήμονες καὶ οἱ τεχνικοὶ γιὰ νὰ γιστρέψουν τὴν κρίσιμη κατάστασή μας, τὸ μόνο πού μπορῶ νὰ πῶ — καὶ νομίζω πὼς εἶναι ἀρκετὸ, εἶναι: Μπορεῖτε καὶ σεῖς σὰν ἐκλεκτοὶ ἀντιπρόσωποι αὐτῆς τῆς γενεᾶς, περισσότερο ἀπὸ ὅποιονδήποτε ἄλλον, νὰ κἀνετε αὐτὸ πού ἡ ἐποχὴ μας ζητεῖ περισσότερο ἀπὸ ὅλα· μπορεῖτε νὰ γίνετε μάρτυρες αὐτῆς τῆς νέας ἀντιλήψεως τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς νέας προσωπικῆς ζωῆς πού οἱ ρίζες της θὰ βρίσκονται στὴ χριστιανικὴ πίστη καὶ σφραγίδα της θὰ εἶναι ἡ συνειδητὴ ἀγάπη.

Δὲν ἐξαρτᾶται μόνο ἀπὸ τὴ δύνα-

μή σας νὰ ἐνσωματώσετε καὶ πάλι τὴν ἀγαλίνωτη αὐτονομία τῆς τεχνικῆς μέσα σὲ τὰ πλαίσια τῶν ἀνθρώπινων σκοπῶν, ἀλλὰ — περισσότερο ἀπὸ ὅτιδήποτε ἄλλο — μπορεῖτε νὰ βοηθήσετε ὥστε νὰ ἀλλάξῃ τὸ καταστρεπτικὸ σύστημα μὲ τὸ ὁποῖο οἱ τεχνικοὶ ἐγιναν ἀπάνθρωποι καὶ νὰ ἐλευθερωθῇ ὁ δρόμος γιὰ τὸ νέο πού μᾶς χρειάζεται. Ἐμᾶς τοὺς θεολόγους πού τὸ κήρυγμα εἶναι ἐπαγγελματῶν μᾶς δὲν μᾶς ἀκούνε πιά. Ἐκεῖνοι πού ἀκούγονται εἰστε σεῖς. Αὐτὸ πού μπορεῖτε νὰ πῆτε σήμερον, μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ ἀποφασιστικὴ ἀρχὴ μιᾶς νέας μεταρρυθμίσεως. Αὐτὸ θὰ γίνῃ ἂν τὸ πῆτε μὲ τὴ δύναμη τῆς πεποιθήσεως καὶ τῆς ταπεινότητος, πού εἶναι τὰ διακριτικὰ σημεῖα τῆς προσωπικῆς πίστεως πού μέσα της βρίσκεται μία ἀσύγκριτη δύναμη. Αὐτὰ τὰ τελευταῖα χρόνια καταλάβαμε πόσο τερατῶδη πράγματα μπορεῖ νὰ κἀνῃ μία λανθασμένη πίστη. Στὴ γενεὰ μας ἐναπόκειται νὰ δείξῃ σὸν κόσμον τί μπορεῖ νὰ κατορθώσῃ μιὰ ἀληθινὴ πίστη.

Στὴ Συνεδρίαση τοῦ 1947 τῶν «Διεθνῶν Συναντήσεων» τῆς Γενεύης (Rencontres Internationales) πού θέμα της ἦταν ἀκριβῶς τὸ πρόβλημα «Τεχνικὴ πρόοδος καὶ ἠθικὴ πρόοδος» μεγαλύτερη ἐντύπωση ἔκαμε ἡ ὁμιλία τοῦ Ἰταλοῦ καθηγητῆ Γκουίντο ντε Ρουτζιέρο, πού ἔχει γράψῃ μιὰ ἐξαιρετικὴ ἱστορία τῆς φιλοσοφίας. Δημοσιεύουμε τὸ τελευταῖο μέρος τῆς ὁμιλίας, πού δίνει τὴν ἀποψη τοῦ φιλελεύθερου ἀνθρωπισμοῦ.

ΣΗΜΕΙΑ

ΜΙΑΣ ΝΕΑΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΕΩΣ

Τοῦ καθηγητῆ GUIDO DE RUGGIERO

Μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ἡ ἠθικὴ διαφθορὰ εἶναι συνέπεια ἀναπόφευκτη τοῦ θριάμβου τῆς τεχνικῆς; Θὰ ἦταν ἐνὰ συμπέρασμα ἐσφαλμένο. Κατ' ἀρχὴν ἡ πρόοδος τοῦ ἐσωτερι-

κοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ἠθικοῦ ἀνθρώπου στὴν πρὸ πλατεῖα ἐννοία τῆς λέξης, καθόριζε τὴν πρόοδο τῆς τεχνικῆς, καὶ αὐτὸ, ἀκριβῶς γιὰ τὸ ὅσο ἰσχυρότερη εἶναι ἡ συνεπίδωξη

τοῦ ἐγὼ καὶ ὅσο πρὸ ἀνώτερα καὶ μεγάλα εἶναι τὰ ἔργα πού ἐπιδιώκει ὁ ἄνθρωπος, τόσο πρὸ μεγάλο εἶναι τὸ κίνητρο νὰ δημιουργήσῃ νέα μέσα γιὰ νὰ κυριολογήσῃ σὸν ἐξωτερικὸν κόσμον. Ἄν σὲ μιὰ ὠρισμένη στιγμή ἡ σχέση αὐτὴ ἀντιστρέφεται, ἡ μεταστροφή δὲν εἶναι καρπὸς μιᾶς μοιραίας ἀνάγκης, ἀλλὰ ἔκφραση μιᾶς παθολογικῆς ἀποσυνθέσεως διαστρέφει τὸν πραγματικὸν σκοπὸ τῆς δράσης, προσδίδοντας σὲ μέσον τὴν ἀξία τοῦ αὐτοσκοποῦ. Ἄν λοιπὸν συμβαίνει αὐτὸ καὶ ἡ σχέση τῶν δύο ὄρων παρουσιάζει ἕνα φυσικὸ σχῆμα καὶ μιὰ τυχαία παραμόρφωση, τότε δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀδύνατο νὰ τὴν ἀποκαταστήσωμε στὴν πραγματικὴ της φύση.

ΜΙΑ ΝΕΑ ΔΥΝΑΜΗ

Δὲν μπορεῖ νὰ ἀρνηθῇ κανεὶς ὅτι ἀρχίζει νὰ ἀπλώνεται σὲ δλους μιὰ ἐντονη συνείδηση τοῦ κινδύνου πού κλείνει αὐτὴ ἡ κατάστασις. Ὅλο καὶ περισσότερο οἱ κυβερνήσεις ἀναγνωρίζουν τὴν ἀνάγκη νὰ ὑποτάξουν τὶς τεράστιες φυσικὲς δυνάμεις πού ἀποκαλύφθηκαν τελευταῖα, σὲ ἕνα παγκόσμιον ἀποτελεσματικὸν ἔλεγχον. Διεθνεῖς οἰκονομικὲς συμφωνίες ἔχουν κίολας ἀρχίσει νὰ σχεδιάζονται ἀνάμεσα στὶς διάφορες χώρες γιὰ νὰ ἀποφευχθοῦν ἢ καὶ νὰ ἐκλείψουν οἱ κίνδυνοι πού προέρχονται ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴ πληθώρα τῶν προϊόντων καὶ τῶν ἐργασιῶν χειρῶν σὲ ἐσωτερικὸν κάθε χώρας. Ἐνας περιορισμὸς τῆς ξεπερασμένης ἀρχῆς τῆς Ἐθνικῆς Κυριαρχίας θὰ εἶναι ὁ ἐπίλογος σ' αὐτὲς τὶς κοπιαστικὰς προσπάθειες πού ζητοῦν νὰ ἐγκαταστήσουν μιὰ ἐλεύθερη ροὴ τῆς Διεθνούς ζωῆς.

Ἀνάλογες προσπάθειες προσαρμογῆς γίνονται σὲ ἐσωτερικὸν τῶν διαφόρων κρατῶν. Ἡ πολιτικὴ ζωὴ, ἀκόμα καὶ ἀνάμεσα στὶς ἀνωμαλίες καὶ τὴν ἀναπόφευκτη σύγχυση, ἐναρχίζει, καὶ κανονίζει καὶ πάλι τὴν κατεύθυνση καὶ τὸ ρυθμὸ

τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς. Οἱ σχισμένοι ἱστοὶ τῶν κρατικῶν θεσμῶν ἐπουλῶνονται σιγὰ — σιγὰ καὶ ἀντιδρῶν μὲ περισσότερη εὐαισθησία. Μέσα στὶς μεγάλες ἀντιθέσεις τοῦ Καπιταλισμοῦ καὶ τῆς Ἑργασίας, πού ὑπακούοντες σὲ φυγόκεντρες δυνάμεις συγκεντρώνονται γύρω ἀπὸ τὸν Φασισμό καὶ τὸν Κομμουνισμό, διακρίνουμε κίολας κινήσεις πού τείνουν πρὸς τὴν ἐνότητα· καὶ αὐτὲς, χωρὶς νὰ ἐξαλείφουν αὐτὴν τὴν ἀντίθεση τὴν μετριάζουν.

ΗΘΙΚΕΣ ΑΞΙΕΣ

Ἐνὰ ἀπὸ τὰ πρὸ ἐνθουσιαστικῶν σημείων αὐτῆς τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἀφύπνιση τοῦ ἐνδιαφέροντος γιὰ κάθε τι πνευματικόν. Παντοῦ πολλαπλασιάζονται οἱ πολιτιστικοὶ λόγοι καὶ τὰ ἱδρύματα. Παντοῦ βλέπει κανεὶς τοὺς σοφοὺς νὰ φροντίζουν ὅλο καὶ πρὸς τὸ πρὸ νὰ γνωρίσουν αὐτὸ πού γίνεται ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα τῶν χωρῶν τους καὶ νὰ κἀνουν στοὺς ἄλλους γνωστὸ αὐτὸ πού συμβαίνει στὴ δική τους χώρα. Παρ' ὅλας τὶς δυσκολίες τῆς ἐπικοινωνίας, οἱ ἀνταλλαγὲς ἀνθρώπων καὶ βιβλίων, οἱ ἐκθέσεις καλλιτεχνικῶν ἔργων καὶ τεχνικῶν προϊόντων πολλαπλασιάζονται γρήγορα. Ἡ ἀνάγκη νὰ βγοῦμε ἀπὸ τὴν ἀπομόνωση, νὰ νικήσωμε τὶς δυσπιστίες, τὰ μίστη καὶ τὶς μνησικακίαις πού εἶχε δημιουργήσει ἡ ἀμοιβαία ἀκατανόησις γίνεται κάθε μέρα καὶ πρὸς δυνατὴ.

Ἡ ἀφύπνιση τῆς ἐπιθυμίας γιὰ τὸ πνευματικὸν εἶναι ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσα, γιὰτὶ σημαίνει ἀφύπνιση τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου. Ἄν ἡ κρίσις τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ προέρχεται κυρίως ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ μέσα τοῦ ἔχουν μετατραπῇ, ὅπως δὲν θὰ ἔπρεπε, σὲ σκοποὺς καὶ οἱ πραγματικοὶ του σκοποὶ ἔχουν γίνῃ μέσο, εἶναι φανερό ὅτι δὲν θὰ μπορούσαμε νὰ ὑπερπηδήσωμε τὴν κρίση παρὰ μόνον ἀποκαθιστώντας τὶς ἀνθρώπινες ἀξίες στὴ δίκαιη θέση πού τοὺς ἀνήκει.

Έδω μπαίνομε σ' ένα πεδίο όπου κάθε προγραμματική ανακοίνωση δεν είναι άρκετη για να εκφράση τη βαθειά έννοια αυτής της ανάγκης. Το καλύτερο που θα μπορούσαμε να κάνουμε είναι ν' αναφερθούμε στο προσωπικό και αυθόρμητο εκείνο αίσθημα της ανθρώπινης αξιοπρέπειας που παρ' όλο ότι δεν είναι σ' όλους το ίδιο, υπάρχει και δρᾷ σ' όλους μας. Όλοι ξέρομε πώς για να ζήσουμε πρέπει να τραφούμε, ξέρομε όμως άκόμα ότι δεν ζούμε μόνο για να τρώμε, ξέρομε ότι υπάρχει μιὰ ιεραρχία αξιών σύμφωνα με την όποια τρώμε για να ζούμε και δεν ζούμε για να τρώμε. Είναι φυσικό ότι αυτό το ανθρώπινο αίσθημα θα πρέπει να ξαναγεννηθῇ ύστερα από την πολύχρονη έκλειψή του και να ξαναγεννηθῇ ζωντανεμένο από τη σκληρή πείρα του παρελθόντος, αποφασισμένο να σπάση τὸ στενὸ κύκλο μέσα στὸν όποιο μάταια χανόταν.

Τὸ αίσθημα αυτό εκφράζεται μέσα σ' όλες τις προσπάθειες που οι άνθρωποι αρχίζουν να κάνουν για να βγούν από την κατάπτωση στην όποια είχαν βυθισθῇ. Και οι προσπάθειες αυτές θα είναι πολύ πιὸ αποτελεσματικές, ἂν τὸ στοιχειώδες αίσθημα που τις εμπνέει κατορθώση να ἐνσαρκωθῇ σ' μιὰ πλήρη αντίληψη της ζωῆς, αντίληψη που δίνει στην ανθρώπινη προσωπικότητα μιὰ σπουδαία θέση στή σειρά των αξιών, πού ἀνεβάζει την κοινωνία από την κατάσταση της ἀμορφης μάζας και την κάνει μιὰ συγκεντρωση ἐλευθέρων ατόμων, που κάνει την ἀναμόρφωση του ατόμου ἀρχή για μιὰ πλήρη ἀνασυγκρότηση, που τοποθετεῖ σ' μιὰ δίκαιη θέση τοὺς δημιουργούς και τὰ ὄργανα, τοὺς σκοποὺς και τὰ μέσα του πολιτισμοῦ.

ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ

Σ' αυτές τις «Συναντήσεις» άκουσα νά λένε ότι τὸ ἀλάνθαστο μέσο για νά ἐπιτύχωμε αὐτή την ἰσορροπία

θα ήταν νά μεταβάλομε την κεφαλαιοκρατική κοινωνία σ' κοινωνία κολλεκτιβιστική. Νομίζω όμως ότι ἡ ἐκλογή μεταξύ των δύο αὐτῶν οικονομικῶν συστημάτων δεν θίγει κατά βάθος τὸ ἐρώτημα που μᾶς ἀπασχολεῖ· νομίζω πὸς τὸ ἐρώτημα αὐτό τίθεται ἐξίσου και για τὰ δύο αὐτὰ συστήματα, γιατί βρίσκεται σὸ βάθος και των δύο, πρὶν ἀπὸ τὸ χωρισμό τους. Πραγματικά μπορεί νά υπάρξη ἕνας τυραννικός καπιταλισμός όπως μπορεί νά υπάρξη και ἕνας τυραννικός κολλεκτιβισμός, πού και οι δύο καταστρέφουν την ἐλευθερία και την ἀνθρώπινη προσωπικότητα.

Τὸ κοινωνικό στοιχείο ἔχει χωρίς ἀμφιβολία κεφαλαιώδη σημασία γιατί είναι μεσολαβητικό στοιχείο ἀνάμεσα στήν ατομιστική προσωπικότητα και την καθολικότητα των ἠθικῶν αξιών. Όσοσο μιὰ τέτοια κοινωνική ζωή στην όποια κυριαρχοῦν τὰ ἐγωιστικά συμφέροντα ατόμων και ομάδων και οι ἄγῳνες πού αὐτὰ δημιουργοῦν, δεν μπορεί νά κλείση μέσα της τὸ ἀντιφάρμακο των κακῶν πού αὐτή ἡ ἴδια δημιουργεῖ! Πρέπει ν' ἀνέβη κανείς σὸ ἀνώτατο ἐπίπεδο της ἠθικότητος, σὸ ἐπίπεδο των αξιών της ἐλευθερίας, της δικαιοσύνης, της ἀδελφότητος των ἀνθρώπων, για νά κρίνη τις κοινωνικές σχέσεις, νά τις βελτιώση και νά τις μεταβάλῃ. Και σὸ ἐπίπεδο αὐτὸ δεν ὑπάρχουν ἀστικὲς ἀξίες οὔτε ἀξίες προλεταριακές, ἀλλὰ ἀξίες ἀπόλυτα ἀνθρώπινες πού ἔχουν μέσα τους τὸ ἀντιφάρμακο για τις κακίες και τις ἀδικίες της σημερινῆς κοινωνίας.

Ἡ πλάνη του Μάρξ ήταν ότι γύριψε μέσα στην κοινωνία πού ἔχε μόνη της ὀργανωθῇ σύμφωνα με τις ἀρχές του ὡμοῦ συμφέροντος την πανάθεια των κοινωνικῶν δυστυχιῶν: και ἔτσι ἐπέσε στην οὐτοπία μιᾶς μελλοντικῆς κοινωνίας, χωρίς τάξεις, χωρίς ἄγῳνες, χωρίς σχέσεις οικονομικῆς και πολιτικῆς ἐξαρτήσεως: σ' μιὰ οὐτοπία

πού ἔρχεται σ' ἀντίθεση με τὴ δραματική ὄψη της ἀνθρώπινης ζωῆς. Και όμως ἐκείνο πού δημιουργήσε τὴ δύναμη του Μάρξ, δεν είναι ὁ ὕλισμός του οὔτε ἡ τεολογική του θεωρία, ἀλλὰ ἐκείνο τὸ αίσθημα της δικαιοσύνης, ἐκείνη ἡ ἐνατένιση πρὸς τὴ χειραφέτηση τοῦ ἀνθρώπου, πού ζωογονοῦν την οικονομική του θεωρία και ἔχουν βαθειὰ ἀπλήχηση στις καρδιές των καταπιεζομένων.

Ἡ ἔλλειψη όμως ἐνὸς ἀκριβοῦς κριτηρίου για τὴ διάκριση ἀνάμεσα σὸ ὁικονομικό και τὸ ἠθικό πεδίο, και ἡ τάση της οἰκονομίας και της τεχνικῆς νά σφετερίζονται την ἠθική,

εἶχαν μιὰ συνέπεια: νά μείνη τὸ μαρξιστικό εὐαγγέλιο πολὺ περιορισμένο, σ' τροπὸ πού σήμερα οι μαρξιστὲς φαντάζονται. ὅτι ἂν κερδίσουν τὸ οἰκονομικὸ μέρος, ὅλα τὰ ἄλλα θα ἔλθουν πολὺ εὐκόλα στὰ χέρια τους.

Αὐτὸ είναι ἡ οὐσαπάτη τους: τὸ εὐαγγέλιο τοῦ ὡμοῦ συμφέροντος περικλείνει δηλητηριασμένους καρπούς. Ἡ στενότητα της οἰκονομίας δεν ἐξαγοράζεται με την ἴδια τεχνική. Μόνο ἂν ἀνέβωμε σὸ πεδίο μιᾶς πραγματικῆς ἠθικῆς μπορούμε νά ἐλπίσωμε ότι θα ἔχωμε πραγματικά ξανορθῇ τὸν ἐαυτό μας

Ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος κινδυνεύει ἀπὸ τὴν τυραννία της μηχανῆς, τὰ τεχνικά του ἐπιτεύγματα δεν ἔχουν δώσει σὸ μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμοῦ της γῆς τὰ βασικά μέσα για μιὰ καλύτερη ζωή. Στὴ Συνδιάσκεψη της Γενεύης, για τὴν όποιαν ἀναφέραμε πᾶρα πάνω, ἔκανε ὁ Ἰνμνσία στήν ὀμιλία του για ὅλα αὐτὰ, με μεγάλη εὐγνωστία, ὁ Ἰνμνσία Σουάμι Σιντθβαράντα, μοναχὸς τοῦ τάγματος των Ραμακρινά. Και ἀπὸ τὴν ὀμιλία αὐτή δημοσιεύουμε και τὸ παρακάτω ἀπόσπασμα.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΤΡΟΦΗ

Του SWAMI SIDDHESWARANAND

Ας μὴν ξεχνᾶμε ὅταν ὑπολογίζομε ὅλο τὸν πληθυσμὸ της γῆς, πὸς 1 στοὺς 5 ἀνθρώπους είναι Ἰνδός, και ἂν στοὺς Ἰνδοὺς προσθέσωμε και τοὺς Κινέζους, τότε ἕνας στοὺς 3 ἀνθρώπους ἀνήκει στοὺς λαοὺς πού ζοῦν πέρα ἀπὸ τὴν Καύκασο. Ἀς προσπαθῶμε νὰ φαντασθοῦμε, ἔστω και για μιὰ μόνο στιγμή, τὴν ἀγρία δυστυχία πού βασίλευει σ' αὐτὴν τὴν ἀχανή ἡπειρο. Τί ἔκαναν για νά λύσουν τὰ προβλήματα της διατροφῆς και της ἐνδymασίας των κατοίκων της; ἢ για νά δώσουν ἱατρική περίθαλψη στὰ ἑκατομύρια τοὺς ἀνθρώπους πού ἀ-

ποτελοῦν τὸν ἐξαθλιωμένο πληθυσμὸ της; Ἀν ριξῶμε μιὰ ματιά μέσα ἀπὸ τοὺς αἰῶνες πού πέρασαν σ' αὐτὲς τις ἀφῳνες ἀνθρώπινες μάζες, σ' αὐτὰ τὰ ἑκατομύρια των ἀνθρώπων πού τοὺς ἔλλειψαν πάντα τὰ πιὸ ἀπαραίτητα μέσα για νά ζήσουν, τότε κατηγοροῦμε τοὺς ἐαυτοὺς μας, γιατί, παρὰ τις μεγάλες θρησκείες και τὴν ὑψηλή φιλοσοφία πού διακηρύσσουν τὴν ἐνότητα της ζωῆς, οι Ἰνδίες δεν εἶχαν τὴ δύναμη νά διαδώσουν στις μάζες τις ιδέες αὐτὲς και νά τις βοηθήσουν νά λύσουν τὰ ὀλικά τους προβλήματα. Ἐχουν περάσει 50 χρόνια πού ὁ Σουάμι Βιβεκάναντα δια-

κήρυξε ότι το σφάλμα δεν βαρύνει τον πνευματικό μας πλούτο, αλλά έμιας που είμαστε ανίκανοι να διαδώσουμε αυτές τις ιδέες στις μάζες. Οι σύγχρονοι γενεές πληρώνουν τις άμαρτίες που δημιούργησαν αυτά τα λάθη. Οι σύγχρονοι Ινδίες έχουν αρχίσει να λύνουν τα ζωτικά αυτά προβλήματα δίνοντας πρωταρχική σημασία στην υλική αίσθηση της ζωής, και αυτό, χωρίς να παραβιάσουν με κανένα τρόπο τις πνευματικές αξίες του πολιτισμού τους.

Οι Ινδίες δεν έχουν ειδικότητα σε έπαναστάσεις. Περνούν όμως τώρα μια εξέλιξη τόσο γρήγορη, που γίνεται με το ρυθμό μιας έπαναστάσεως. Γιατί να μιμηθούμε τη Δύση και τα έπαναστασιακά της συστήματα; Από αυτές τις πνευματικές παραδόσεις είναι που οι Ινδίες άντλησαν τη δυναμικότητά τους. Δεν είναι πια η έποχή που τηρούμε αυστηρά τις διακρίσεις ανάμεσα στις τάξεις, ή έποχή που τα δικαιώματα της φυλής είχαν ένα ψευδοθησκευτικό κύρος. Όλα αυτά τώρα δεν υπάρχουν πια.

Επιτρέψτε μου να σας αναφέρω ένα χωρίο του Σανκάρα που ήταν ένας από τους μεγαλύτερους ανθρώπους του πνεύματος, ένας μεγάλος σοφός των Ινδιών: «Η τροφή που τρώμε είναι κοινή περιουσία και κάθε κομμάτι που βάζουμε στο στόμα μας το επιθυμεί φλογερά κάποιος

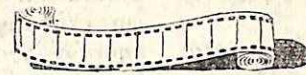
άλλος που θάθελε να το κάνει δικό του.

Αν συνεπώς παίρνουμε το μέρος της τροφής που μας ανήκει χωρίς να σκεπτόμαστε τα βάσανα των άλλων που δεν έχουν να τάνε, άμαρτάνουμε. Σ' αυτή μάλλον την αντίληψη, ότι η τροφή είναι «κοινή περιουσία» και στην ίση κατανομή της μεταξύ μας είναι που θα βρούμε τη λύση των υλικών προβλημάτων του κόσμου. Η Εύρωπη με τις τεχνικές της γνώσεις έδωσε στον κόσμο ένα σχέδιο δράσης. Οι Ινδίες με το πνευματικό τους πολιτισμό ζητούν κι αυτές την άπάντησή τους. Τα υλικά μέσα που η Εύρωπη προτείνει στον κόσμο θα έπρεπε να ένορμονισθούν με το πνευματικό ιδεώδες που προσφέρουν οι Ινδίες, αυτό το υπερ-θησκευτικό ιδεώδες, που τώρα είναι διεθνές. Σ' αυτό τον αγώνα για το ψωμί, ως χρησιμοποιήσουμε ανθρώπινα μέσα κι όταν αυτό το ψωμί εξασφαλιστεί, μακάρι τότε το ανθρώπινο στοιχείο που υπάρχει μέσα στον άνθρωπο να του δώσει να καταλάβει ότι δεν μπορεί να ζήσει μόνον «έπ' άρτω». Αν μέσα σ' αυτόν τον αγώνα που γίνεται για τη ζωή όλων, ο άνθρωπος χάσει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια του, πώς θα δημιουργήσει έπειτα το πνευματικό του μέλλον; γιατί το μέλλον αυτό δεν θα άρκεστη στα υλικά απόκτηματά.

Υστερα από δυο τρομακτικούς πολέμους, οι άνθρωποις κοινωνίες βρίσκονται μπροστά στη σκληρή ανάγκη να λύσουν το πρόβλημα του καθημερινού ψωμιού. Σήμερα, είναι η έποχή του σοσιαλισμού της φτώχειας και όχι του σοσιαλισμού του πλούτου που προέβλεπε ο Μάρξ. Η παντοδύναμη τεχνική δεν μας δίνει ψωμί· μας δίνει κυρίως μέσα καταστροφής. Οι άτομικές βόμβες δεν τρέφουν και ο άνθρωπος όφείλει πάλι να στηριχθεί στη γη, την παλιά του τροφή.

NICOLAS BERDYAEV

«ΟΛΙΒΕΡ ΤΟΥΪΣΤ»

Σε περασμένο ταύχος της «Εκλογής» (6/1948) δημοσιεύσαμε φωτογραφίες μαζί με σχετικό άρθρο, από την ταινία «Αμλετ» που θα παιχθεί στην Ελλάδα τον προσεχή χειμώνα. Έπειδή η δημοσίευση εκείνη, όπως μάθαμε, εύχαρίστησε πολύ τους αναγνώστες μας, στο σημερινό ταύχος δίνουμε φωτογραφίες μαζί με σχετικό άρθρο από μια άλλη μεγάλη αγγλική ταινία που θα παιχθεί στην Ελλάδα τον προσεχή χειμώνα. Η ταινία αυτή είναι ο «Ολίβερ Τουϊστ», από το ομώνυμο περφόρμα βιβλίο του Ντίκενς που έχει μεταφραστεί και ελληνικά. Ο «Ολίβερ Τουϊστ», γνωστός από την τρία έταιρία και τους ίδιους ανθρώπους που δημιούργησαν την άλλη ταινία πάλι από βιβλίο του Ντίκενς, τις «Μεγάλες Προσδοκίες» (βλ. «Εκλογή» 3/1947). Η έταιρία «Cineguild» ανεβάζοντας στην οθόνη το πολυδιαβασμένο αυτό έργο του Τσάρλς Ντίκενς, έδημιούργησε όχι μόνο μια εξαιρετική, ανθρώπινη αναπαράσταση ενός από τα πιο σημαντικά βιβλία που έχουν γραφτεί ποτέ, αλλά και ένα θαυμάσιο δείγμα εξαιρετικής τεχνικής και ήθοποιας. Το «Ολίβερ Τουϊστ», γραμμένο για να δείξει τις φοβερές συνθήκες μέσα στις οποίες ζούσαν τα όρφανά στις άρχες του περασμένου αιώνα, είναι βιβλίο με περιπέτειες, συγκίνηση, ρεαλισμό και παρουσιάζει θαυμάσιο έλικό για τον κινηματογράφο. Από την τεχνική πλευρά η διασκευή του ήταν πιο δύσκολη από τις «Μεγάλες Προσδοκίες». Το μεγάλο πρόβλημα ήταν να αποδοθούν με απόλυτο ρεαλισμό οι χαρακτήρες του βιβλίου που είναι συχνά ασύλληπτοι. Για πολλούς μήνες δεν μπορούσαν να βρουν παιδί για να παίξει

τον Ολίβερ. Ο Τζών Χόγουαρντ Νταίλβις, που τον διάλεξαν τελικά, έχει μεγάλη ικανότητα στο παίξιμο και ανταποκρίνεται στην περιγραφή του Ντίκενς: «ένα χλωμό, αδύνατο παιδί, με μικρό ύψος και μικρή περιφέρεια... αλλά με μια καλή, δυνατή ψυχή στο στήθος του...». Οι ήθοποιοι με επικεφαλής τους Ρόμπερτ Νιούτον, Άλεκ Γκούινες, Καίη Γουόλς και Φράνσις Σούλλιβαν, στάθηκαν θαυμάσια στους ρόλους τους. Κάθε σκηνή και κάθε λεπτομέρεια μελετήθηκε εξονυχιστικά για να αποδίδει με ακρίβεια το λονδίνο του 19ου αιώνα. Η ταινία «Ολίβερ Τουϊστ» είναι μια από εκείνες που θα προβάλλει η έταιρία «Ηγκλ. Λάιον» αυτό το μήνα στην Αθήνα.

Η ιστορία του Ολίβερ Τουϊστ αρχίζει σε ένα βρώμικο, φτωχό ένορμιακό ασυλο της Αγγλίας, μια άγρια χειμωνιάτικη νύχτα στις άρχες του περασμένου αιώνα. Μια άγνωστη κοπέλλα πεθαίνει εκεί ύστερα από τη γέννηση του γιου της. Προτού ξεψυχήσει προσπαθεί να μιλήσει στο γιατρό αλλά δεν έχει τη δύναμη και πεθαίνει χωρίς να πη ούτε ποιά είναι ούτε από που έρχεται.

Μόνο ένα κλειδί υπάρχει για την ταυτότητά της, ένα χρυσό μενταγιόν με μια μινιατούρα. Άλλα μόλις ο γιατρός βγαίνει έξω ή μαμή κ. Οίγγκαμμ παίρνει

τὸ μενταγιὸν ἀπὸ τὸ λαιμὸ τῆς κοπέλλας. Γιὰ κείνην τὸ κόσμημα δὲν ἀντιπροσωπεύει παρὰ λίγες δεκάρες πού θὰ πάρη ἀπὸ τὸ ἐνεχειροδανειστήριο.

Τὸ ἀγοράκι πού ὁ προϊστάμενος τῆς Ἑνορίας κ. Μπάμπλ ὀνόμασε Ὀλιβερ Τουϊστ μεγαλώνει στὸ ἄσυλο. Ὅπως λέει ὁ Ντίκενς, «... σ' αὐτὸ τὸ φτωχικὸ περιβάλλον, χωρὶς νὰ ἐνοχλῆται οὔτε ἀπὸ πολὺ φαί, οὔτε ἀπὸ πολλὰ ρούχα, ὁ Ὀλιβερ Τουϊστ ἔζησε τὰ πρῶτα τοῦ χρόνια».

Ὅπως ὅλα τὰ παιδιά πού ζοῦσαν ἀπὸ ἐλεημοσύνη τὸν 19ο αἰῶνα, ἔτσι καὶ ὁ Ὀλιβερ Τουϊστ πρέπει νὰ δουλεύη σκληρὰ γι' αὐτὴ τὴ μίσηρη ζωὴ του. Τὸν βάζουν νὰ κάνη διάφορες δουλειές, νὰ πλένη τὰ πατώματα, νὰ κάνη θελήματα, νὰ δουλεύη στὸ πλυντήριο τῆς ἐνορίας καὶ ὅλα αὐτὰ γιὰ λίγο ξερὸ ψωμί καὶ ἓνα πιάτο ἀραιὸ χυλό.

Ὅταν ὁ Ὀλιβερ εἶναι 9 χρονῶν ἔρχεται μιὰ μεγάλη ἀλλαγὴ στὴ ζωὴ του. Αὐτὸς καὶ τὰ ἄλλα παιδιά τοῦ ἄσylum σχεδιάζουν νὰ ἐπαναστατήσουν. Ὅλοι τοὺς πεινοῦν πολὺ καὶ ἀποφασίζουν νὰ ζητήσουν κι ἄλλο φαί. Κι ἔτσι μιὰ μέρα μόλις τελείωσαν τὰ παιδιά τὸ λιγοστό τους χυλό, ὁ Ὀλιβερ, κρατώντας τὸ πιάτο του διασχίζει τὴ μεγάλη τραπεζαρία τοῦ Ἀσylum καὶ φθάνει στὴ θέσι τοῦ Διευθυντῆ. Προτείνοντας τὸ ἄδειο πιάτο του ὁ μικρὸς λέει τρέμοντας: «Σὰς παρακαλῶ, κύριε, θέλω λίγο ἀκόμη».

Ὁ Διευθυντῆς καὶ οἱ ἄλλοι σύμβουλοι πιστεύουν ὅτι ὁ Ὀλιβερ ἔχει κακὴ ἐπίδραση στὰ ἄλλα παιδιά καὶ τὸν βάζουν νὰ δουλέψῃ στὸ μαγαζὶ τοῦ ἐργολάβου κηδεϊῶν Σόουρμπερρυ· ἄλλὰ καὶ ἐκεῖ ἡ ζωὴ του δὲν εἶναι καλύτερη ἀπὸ τὸ ἄσυλο. Ὁ μεγαλύτερος συνάδελφός του Νόα Κλαίημπλ, ἡ ὑπηρετρία Σαρλότ καὶ ἡ ἴδια ἡ γυναίκα τοῦ ἀφεντικού του τὸν κακομεταχειρίζονται πολὺ. Δουλειά του εἶναι νὰ γυαλίζῃ τὰ φέρετρα καὶ νὰ συνοδεύῃ τὸν κ. Σόουρμπερρυ στὶς κηδεῖες.

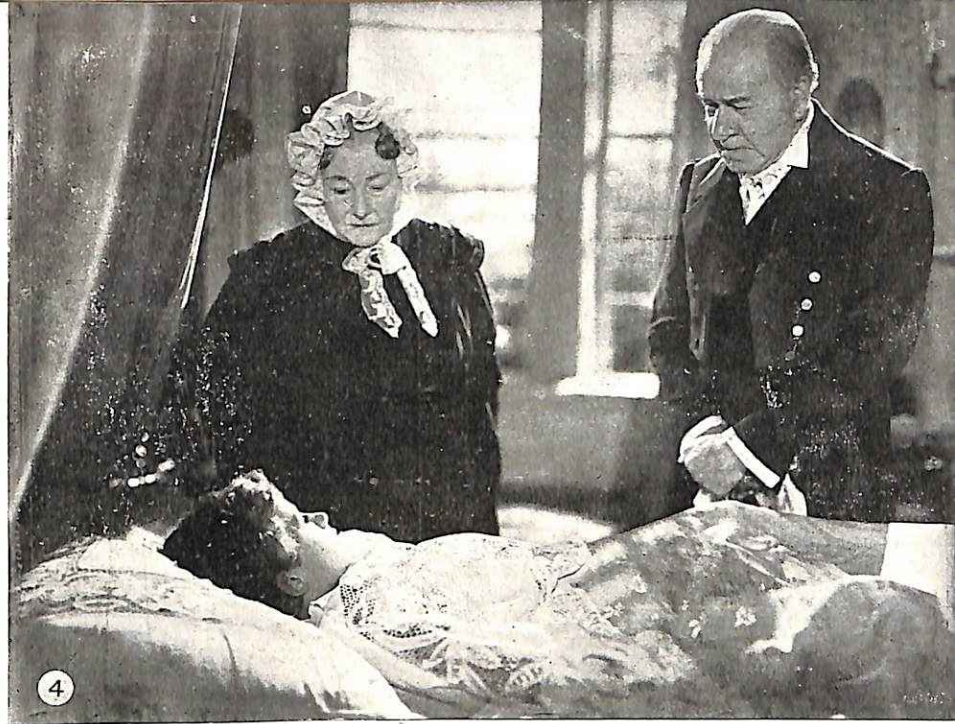
Μιὰ μέρα ὁ Ὀλιβερ δὲν μπορεῖ πιά νὰ ὑποφέρει περισσότερο τὶς βεισιές καὶ τὶς κοροϊδίες. Χτυπάει τὸν βασανιστὴ τοῦ Νόα Κλαίημπλ, παλεύει μὲ τὴν Σαρλότ καὶ τὴν κ. Σόουρμπερρυ πού ἤρθαν νὰ βοηθήσουν τὸν Νόα καὶ στὸ τέλος τὰ βάζει καὶ μὲ τὸν ἴδιο τὸν κ. Σόουρμπερρυ καὶ τὸν κ. Μπάμπλ πού τὸν φώναξαν βιαστικά. Ὑστερα ἀπὸ τὸ κατόρθωμά του ὁ Ὀλιβερ τρώει ἓνα γερὸ ξύλο καὶ φεύγει ἀπὸ τὸ μαγαζὶ τοῦ ἐργολάβου κηδεϊῶν.

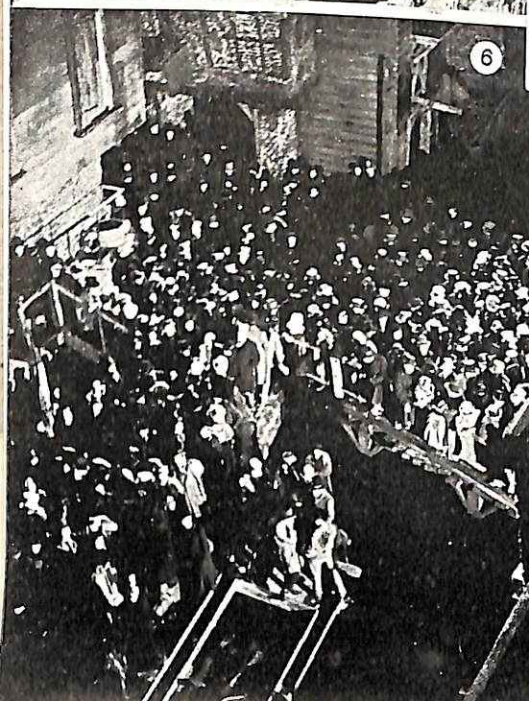
Μόνος καὶ χωρὶς φίλους ὁ Ὀλιβερ περπατᾷ ἐπτά ἡμέρες καὶ φθάνει στὸ Λονδίνο. Κατάκοπος καὶ κουρασμένος κάθεται στὰ σκαλιὰ τῆς Ἀγορᾶς Σμίθφλντ, ὅταν ἓνα ἀγόρι ἔρχεται κοντά του «... ἓνα παιδί μὲ πλακωτὴ μύτη, στενὸ μέτωπο καὶ χυδαῖο πρόσωπο, μὲ στραβὰ πόδια καὶ κακόβουλα μάτια, πού φοροῦσε ἓνα ἀνδρικό παλτὸ μακρὺ ὡς κάτω...»

Τὸ παιδί λέει πὼς εἶναι ὁ

Ὁ μικρὸς Ὀλιβερ, μὲ τὸ ἄδειο πιάτο στὸ χέρι, λέει στὸν διευθυντὴ τοῦ Ἀσylum: «Σὰς παρακαλῶ, Κύριε, θέλω λίγο ἀκόμη».

“Αρτφουλ Ντόντζερ (Artful Dodger, παρατσούκλι που σημαίνει: επιδέξιος τεχνίτης) και πείθει τον “Ολιβερ να πάει μαζί του σε μια φτωχική συνοικία του Λονδίνου. Περνώντας από κάτι φοβερά στενοσόκακα και βρώμικα σπίτια τα παιδιά φτάνουν σε μια μισογχεμισμένη πόρτα ανεβαίνουν μια στενή σκάλα μπαίνουν σε ένα δωμάτιο βρώμικο και αποκρουστικό.

Σε μια γωνία στέκεται και ψήνει λουκάνικα ο Φάγκιν, κοκκινομάλλης, ύπουλος, σωστός εγκληματίας. Μερικά στρώματα από παληούς σάκκους είναι στο πάτωμα και γύρω από ένα τραπέζι κάθονται τέσσερα-πέντε παιδιά καπνίζοντας και πίνοντας.

“Ο Φάγκιν μαθαίνει στα παιδιά να κλέβουν κυρίως από τις τσέπες των διαβατών και ζει από αυτό το εισόδημα. “Ο σαστισμένος “Ολιβερ χωρίς να πολυκαταλαβαίνει τι γίνεται, μένει μαζί

τους και μνεϊται στο επάγγελμα από τον Φάγκιν.

Μια μέρα ο “Ολιβερ βγαίνει με τον “Αρτφουλ Ντόντζερ και τον Τσάρλυ, ένα άλλο μέλος της συμμορίας για να τους παρακολουθήσει στη δουλειά τους. Την ώρα που οι μικροί κλέφτες παίρνουν το ρολόι του ηλικιωμένου κυρίου Μπρόουνλοου κάποιος τους βλέπει. Οι δυο σύντροφοι το βάζουν στα πόδια και αφήνουν μόνο τον “Ολιβερ που συλλαμβάνεται και κατηγορείται για την κλεψιά.

Εύτυχως γρήγορα ο “Ολιβερ αθωνάται και ο κ. Μπρόουνλοου συγκινημένος από τη χλωμάδα, την αδυναμία και το συμπαθητικό πρόσωπο του μικρού τον παίρνει στο σπίτι του. “Εκεί ο κ. Μπρόουνλοου και η οικονομός του ή κ. Μπένγουϊν δείχνουν στον “Ολιβερ τόση καλωσύνη και φροντίδα, όση δεν γνώρισε ποτέ στη ζωή του.

2. “Υστερα από την ανταρσία του εναγτίον εκείνων που τον βασανίζουν, ο “Ολιβερ τρώει ένα γερό ξύλο από τον κ. Σόουρμπερρυ ενώ η Σαρλόι, η Νοά και ο κ. Μπηντλ κοιτάζουν επιδοκιμαστικά.
3. “Ο Φάγκιν κάνει μάθημα στα παιδιά πως να κλέβουν απαρατήρητα, αλλά μόλις ο Τσάρλη Μπαίτς αρχίζει να φανερώσει πολλά από τα μυστικά της συμμορίας ο Φάγκιν εξαγριώνεται.
4. Κοντά στον κ. Μπρόουνλοου και την οικονόμο του κ. Μπένγουϊν, ο “Ολιβερ γνωρίζει για πρώτη φορά τη στοργή και την καλωσύνη.
5. “Η Νάνου μη μπορώντας να υποφέρει την κακία του Φάγκιν τον κτύπησε. “Ο Μπίλ Σάις σκύβει να την σηκώσει ενώ όλοι οι άλλοι, μαζί με τον “Ολιβερ που ξανάπασε στα χέρια τους, κοιτάζουν άφωνοι.
- 6-8. “Ο Μπίλ Σάις υποχρεώνει τον φοβισμένο “Ολιβερ να ανέβει μαζί του στη στέγη για να τον βοηθήσει να ξεφύγει από την αστυνομία που τον καταζητεί για το φόνο της Νάνου. Μια σφαίρα όμως βρίσκει τον Σάις και ο “Ολιβερ τον βλέπει με φρίκη να πέφτει στο δρόμο νεκρός. Σε λίγο ο βασανισμένος μίβερ τον βλέπει με φρίκη να πέφτει στο δρόμο νεκρός. Σε λίγο ο βασανισμένος μίβερ θα βρίσκεται επιτέλους κοντά στον παππού του.

‘Ο Φάγκιν όμως είναι έξω φρε-
ων για τη σύλληψη του ‘Ολιβερ
γιατί νομίζει ότι εξ αιτίας του ή
αστυνομία θα ανακαλύψει τη
συμμορία και ξέρει ότι τα πράγ-
ματα δεν θα είναι και τόσο ρό-
δινα γι’ αυτόν και κυρίως για
τον Μπίλλ Σάϊκς τον διαρρήκτη
συνένοχό του. ‘Ο Φάγκιν στέλνει
τη φίλη του Σάϊκς, τη Νάνσυ να
μάθει τι έγινε ο ‘Ολιβερ. ‘Ο Μπίλ
Σάϊκς και η Νάνσυ βλέπουν τον
‘Ολιβερ τυχαία την ώρα που
βγαίνει έξω για ένα θέλημα του
κ. Μπρόουνλοου. Και τον παίρ-
νουν, παρ’ όλη την αντίστασή
του, πίσω στον Φάγκιν που κρύ-
βεται με τη συμμορία του σε μια
συνοικία εκεί κοντά, στο Τζά-
κομπς ‘Αϊλαντ.

Στο διάστημα αυτό ένα άτομο
που λέγεται Μόνκς προσπαθεί
να μάθει πληροφορίες για την
γέννηση του ‘Ολιβερ από τον
προϊστάμενο της ένορίας, τον κ.
Μπάμπλ.

‘Η γυναίκα του Μπάμπλ θέ-
λοντας να κερδίσει μερικά χρή-
ματα δίνει στον Μόνκς το μεν-
ταγιόν που το είχε πάρει από
το ένεχειροδανειστήριο μετά τον
θάνατο της μαμής. ‘Ο Μόνκς
παίρνει το μενταγιόν και το πα-
ραδίνει στον Φάγκιν γιατί δεν
θέλει να μάθει ο κ. Μπρόουνλοου
την ταυτότητα του μικρού επειδή
έλπίζει αυτός να τον κληρονο-
μήση.

‘Ο κ. Μπρουνλόου όμως θέ-
λοντας να βοηθήσει τον ‘Ολιβερ προσ-
φέρει αμοιβή σε όποιον βοηθήσει
το παιδί. ‘Η Νάνσυ τρομαγμένη από

τις απειλές του Φάγκιν για τον
‘Ολιβερ πηγαίνει κρυφά και λεί-
πτει τον κ. Μπρόουνλοου που κρύ-
βονται όλοι. ‘Αποκαλύπτει ακό-
μη ότι είδε ένα μενταγιόν που
έδωσε ο Μόνκς στον Φάγκιν.
‘Από την περιγραφή της ο κ.
Μπρόουνλοου καταλαβαίνει πως
το μενταγιόν έχει μέσα την εικό-
να της χαμένης κόρης του. ‘Ο
μικρός ‘Ολιβερ είναι έγγονός του.
‘Ο Φάγκιν στο μεταξύ έστειλε
τον ‘Αρτφουλ Ντόντινερ να πα-
ρακολουθήσει την Νάνσυ και απ’
αυτόν ο Φάγκιν και ο Μπίλλ μα-
θαίνουν την προδοσία της Νάνσυ.

‘Εξοργισμένος από το νέο αυτό
ο Σάϊκς πηγαίνει να την βρει. ‘Η
κοπέλλα τρομάζει που τον βλέ-
πει τόσο αγριεμένο και τον έκε-
τεύει να μην της κάνει κακό. Μα
αυτός τρελλός από το θυμό του
δεν ακούει τίποτα άρπάζει ένα
ξύλο και την κυτπά άλυστρα. ‘Η
Νάνσυ σε λίγο πεθαίνει και ο μό-
νος μάρτυρας του φόνου είναι
ο σκύλος του Σάϊκς.

‘Αργότερα ο Μπίλλ καταλα-
βαίνει τί έκανε και φεύγει κα-
τατρομαγμένος γιατί δεν μπορεί
πιά να βλέπει το πτώμα της Νάν-
συ. Σε λίγες ώρες ο ‘Αρτφουλ
Ντόντινερ έρχεται να του πη-
κάει και αντί για τον Σάϊκς βρίσκει
τη Νάνσυ νεκρή. ‘Εντρομος βγαί-
νει φωνάζοντας έξω. Τα νέα της
δολοφονίας μαθαίνονται γρήγο-
ρα. ‘Ο κ. Μπρόουνλοου καταλα-
βαίνοντας ότι η δολοφονημένη
κοπέλλα είναι η Νάνσυ αποφά-
σίζει να μη χάσει καιρό και να
την εκδικηθεί. Είδοποιεί την ά-

στυνομία και αρχίζει το κυνήγι
για τον Σάϊκς, τον Φάγκιν και
τους συνενόχους τους.

Την ώρα που γίνονται αυτά ο
Φάγκιν και οι άλλοι μαζί με τον
δυστυχισμένο ‘Ολιβερ κλείνονται
σ’ ένα σπίτι του Τζάκομπς ‘Αϊ-
λαντ. ‘Ενας μικρός βγαίνει για
ένα και μαθαίνει ότι ο Μόνκς
συνελήφθη και η αστυνομία βρί-
σκεται στα ίχνη του Σάϊκς.

‘Ο σκύλος του Σάϊκς ξεφεύ-
γοντας από τον κύριό του πη-
γαίνει στο παλιό λιμέρι του
Φάγκιν και εκεί τον αναγνωρί-
ζει ο κ. Μπρόουνλοου που μαζί
με την αστυνομία μάταια γυρεύει
τους ενόχους.

‘Ολοι μαζί και πολύς κόσμος
ακολουθούν τον σκύλο με την
έλπιδα ότι θα τους οδηγήσει στο
κρησφύγετο της συμμορίας. Και
πραγματικά φθάνουν μπροστά
στο κλειστό σπίτι.

‘Ο Μπίλλ Σάϊκς είναι μέσα
μαζί με τους άλλους και με το
πιστόλι στο χέρι βάζει τα παι-
διά να στερεώσουν καλά τις
πόρτες. ‘Ο Ντόντινερ έχοντας στο
νοῦ του την εικόνα της νεκρής
Νάνσυ, βγαίνει από ένα παρά-

θυρο και φωνάζει στο πλήθος
πως ο Σάϊκς είναι εκεί. ‘Ο Σά-
ϊκς όρμα και τον κυτπά για να
σωπάσει και ύστερα διατάζει τον
‘Ολιβερ να πάρει ένα σκοινί και
να τον ακολουθήσει στη στέγη
για να ξεφύγει.

Καθώς ο Σάϊκς και ο ‘Ολιβερ
φτάνουν στη στέγη η αστυνομία
σπάει την πόρτα και πιάνει τον
Φάγκιν μαζί με τα παιδιά. Κρα-
τώντας πάντα το πιστόλι ο Σά-
ϊκς υποχρεώνει τον ‘Ολιβερ να
δέσει το σκοινί στην καπνοδόχο.
‘Αλλά ο ‘Ολιβερ καθώς το δένει
γκρεμίζει λίγες πέτρες, που πέ-
φτουν κάτω και προκαλούν την
προσοχή του πλήθους. ‘Ολοι α-
φωνοι κοιτάζουν τους δυο αν-
θρώπους απάνω στη στέγη.

‘Ο Σάϊκς δέχεται μια σφαίρα
και πέφτει νεκρός.

‘Ο μικρός ‘Ολιβερ κινδυνεύ-
οντας να γλυστρήσει ο ίδιος τον
παρακολουθεί με φόβη. Σε λί-
γο όμως έρχονται και τον γλυ-
τώνουν και μ’ αυτό τελειώνουν.
Τα βάσανά του. Μια καινούργια,
γεμάτη στοργή και ασφάλεια
ζωή αρχίζει γι’ αυτόν κοντά στον
παππού του.

Τρία σκίτσα για τον «‘Ολιβερ Τουίστ» του George Cruikshank, που ήταν
σύγχρονος του Ντίκενς και περίφημος εικονογράφος των βιβλίων του.

αιρέσεις και τις πράξεις, να τηρούν τον ίδιο ήθικα κώδικα και να περπατούν στα ίδια ήθικα παραγγέλματα. Έξεις και εδώ σχηματίζονται κάτω από την κοινωνική πίεση, δηλ. σταθεροί και ομοιομορφικοί τρόποι σκέψης και διαγωγής. Κατά βάθος δείχνει και εδώ η φύση τη σοφή σκοπιμότητα της οργάνωσής της. Για να διατηρήσει τη ζωή προίκει τα ζώα με ένστικτα — τον άνθρωπο με την Ικανότητα να σχηματίζει συμβιωτικές ομάδες και να αποικιά τις απαραίτητες για την ύπαρξη και τη συνολική αύξηση των ομάδων έξεις.

Αν, οτι ονομάζουμε ήθικη ζωή του ανθρώπου μπορούσε να περιοριστεί μέσα στον κύκλο των ενεργειών (κρίσεων, έφεσεων και προέσεων) που εκτελεί καθ' έξιν, σαν κοινωνικό δηλ. αυτόματο, προβλήματα για την ήθικη φιλοσοφία δεν θα υπήρχαν. Ο όφελιμισμός, με κοινωνικήν απόχρωση, θα τα είχε λύσει οριστικά. Είναι ολοφάνερο ότι τα τυπικά ήθικα παραγγέλματα έχουν ζωτική για τον κοινωνικό άνθρωπο χρησιμότητα: υποτάτουν το ατομικό στο συλλογικό συμφέρον και προστάζουν τον άνθρωπο να υπακούσει, για να εξασφαλίσει, με κάποιες θυσιές βέβαια, μόνιμα και ουσιαστικά όφελήματα — εκείνα που του προσφέρει η δαμάλη και αδιατάρακτη συμβίωση με τους ομοίους του. Το ψέμα, η επιορκία, η άσβεστια, η μισαλλοδοξία, η κλοπή, ο φθόνος και τα όμοια τους είναι πράξεις κοινωνικά επιζήμιες, αποδοκιμάζονται, λοιπόν ήθικα και απαγορεύονται. Η άμοιβαλότητα (δυσμίσους έτέρω μη ποιήσης) είναι ή κοινωνικά πιο χρήσιμη αρετή, και για τοϋτο εξαίρεται περισσότερο από κάθε άλλη — θα μπορούσε κανείς να πει ότι κλείνει μέσα της και συνοψίζει όλες τις αρετές. Όμως ή ήθικη ζωή του ανθρώπου δεν περιορίζεται μέσα στον στενό κύκλο αυτών των πράξεων. Απ' εναγίας μια δξύτερη παρατήρηση μάς πείθει ότι αρχίζει εκεί ακριβώς, όπου τελειώνει ή περιοχή των κάτω από την

κοινωνική πίεση σχηματιζόμενων ήθικων έξεων. Δηλ. από το σημείο όπου ο άνθρωπος ενεργεί όχι πια σαν κοινωνικό αυτόματο, αλλά έλεύθερα και υπεύθυνα σαν αυθύπαρκτη προσωπικότητα που χαράζει το δικό της δρόμο και παίρνει επάνω της όλο το βάρος μιας τόσο μεγάλης ευθύνης. Τότε που με την προαίρεση και την πράξη του αποτιμά τη ζωή και τα αγαθά της μ' έναν έντελως δικό του, προσωπικό τρόπο και θέτει αξίες ή κλιμακώνει τις υπάρχουσες με νέα μέτρα. Σ' αυτές τις περιπτώσεις ή κρίση και ή πράξη του δεν είναι πια ενέργειες καθ' έξιν που βρίσκουν τη δικαίωση τους σε μιάν υπερ-ατομική (άλλα και υπο-προσωπική) σκοπιμότητα, δεν δικαιώνονται από την προαγωγή του κοινού (και διά μέσου αυτού, του ατομικού) συμφέροντος, αλλά αποτελούν μιάν έλεύθερη και υπεύθυνη δημιουργία, έναν προσωπικό άθλο, με άλλες λέξεις: έργο πνευματικό, που όπως όλα τα πνευματικά έργα μέσα του κυρίως και κατά πρώτο λόγο έχει τη δικαίωσή του.

Υποστηρίζεται συνήθως ή γνώμη (αυτή λ. χ. είναι ή αντίληψη του Henri Bergson) ότι του είδους του του οι «υπερβάσεις» της κοινωνικά καθιερωμένες και καθηκοποιημένες ήθικης ισοδυναμούν με άνοιγμα του «κλειστού» κύκλου της (εδώ τα παραγγέλματα αφορμούν όχι πια τα μέλη μιας «κλειστής» κοινωνίας αλλά την ανθρωπότητα όλόκληρη) και ότι για τους άθλους τούτους Ικανές είναι μόνο οι πολύ μεγάλες, οι κορυφαίες μορφές της ανθρωπότητας Ιστορίας: ο Βούδας π. χ., ο Σωκράτης, ο Ίησους κλπ. Η άποψη αυτή δεν είναι έντελως όρθη. Βέβαια, ο Βούδας, ο Σωκράτης, ο Ίησους είναι πολύ μεγάλες ήθικες προσωπικότητες και το έργο τους ξεπερνά τα όρια ενός λαού ή μιας φυλής. Έκτος όμως από τους μεγάλους υπάρχουν και οι μικροί ήρωες της ήθικης ζωής, που το έργο τους δεν έχει βέβαια ανάλογη έκταση και βά-

θος, παρουσιάζει όμως τα ίδια ουσιαστικά γνωρίσματα: είναι έλεύθερο και υπεύθυνο, προσωπική πνευματική δημιουργία. Από τέτοιους μικρούς, αλλά γνήσιους ήρωισμούς λαμποκοπά κάποτε ή ζωή αήμαντων κατά τα άλλα ανθρώπων που μένουν άγνωστοι, άνώνυμοι μάρτυρες, γιατί από υπερηφάνεια δεν καταδεχονται να μιλούν για το κατόρθωμά τους, αλλά ζουν μέσα στη σιωπή και τον πόνο το έργο τους (ίσως μάλιστα δεν είναι και θέση να διατυπώσουν τον κανόνα που έδωσε τα μέτρα της αρετής τους). Αλήθεια λοιπόν ούτε θέλουν ούτε μπορεί να έχει το έργο τοϋτο. Ωστόσο είναι γνήσια ήθικά, κ' έχει όλα τα ουσιαστικά χαρακτηριστικά της πνευματικής δημιουργίας — είναι έλεύθερο και υπεύθυνο, όπως και το έργο των μεγάλων ήθικων αναμνηστών που με τη ζωή τους γράφουν τους σταθμούς της ανθρωπίνης Ιστορίας. Βέβαια ο ήθικος κανόνας ενός Βούδα («νέ-ήθικος κανόνας έσους Βούδα») κερως τον εαυτό σου για να φτάσης στη μακαριότητα μέσ' από την άνυπαρξία), ενός Σωκράτη («εί άναγκαίον εϊεί άδικείσθαι ή άδικείν») ή του Ίη-αν άδικείσθαι ή άδικείν») ή του «πώς αγαπάς τους φίλους σου τίποτα δεν είναι — μήπως έτσι δεν κάνουν και οι ληστές; — αγαπά τους έχθρούς σου») παραβαλλόμενος με το έργο τούτων των μικρών ήθικων άθλητών έχει ασύγκριτο μεγαλειό. Σημαίνει μιάν επανάσταση που μεταξιώνει όλες τις έως τότε έγκυρες αξίες και άνοίγει νέο στάδιο στην πνευματική δραστηριότητα του ανθρώπου.

Κατά βάθος όμως ξεταξόμην ή διαφορά εδώ είναι όχι στην ούσία, αλλά κατά βαθμόν. Και το έργο του ανθρώπου, το πιο μικρό έστω, που λυτρώνεται από τον κοινωνικό αυτόματισμό των ήθικων έξεων και έλεύθερα, επομένως υπεύθυνα, αποτιμά με τον δικό του τρόπο τα αγαθά της ζωής και παίρνει (με την προαίρεση και τις πράξεις του) θέση προσωπική απέναντι στα

προβλήματα της, έχει άναμφισβήτητα γνήσια ήθικη ποιότητα.

Το κλίμα των ήθικων άθλων είναι ή πάλη. Το φαινόμενο της ήθικης πάλης, επειδή έχει τραγικό χαρακτήρα, άπασχολεί πολύ την τέχνη του Λόγου, αλλά από τους ήθικοφίλοσόφους δεν έμελετήθηκε με όσην αξίζει προσοχή. Και όμως μάς βοηθεί να έννοήσουμε βαθύτερα την ούσία της ανθρωπίνης αρετής. Είναι πλέον να νομίζουμε ότι μπορούμε να συλλάβουμε το νόημα της αρετής, όταν για τυπικό παράδειγμα της παίρνουμε τη «φρόνημη» και «μετρημένη» διαγωγή του ανθρώπου μ' Ισχυρή ζωικότητα και ορησμένα πάθη που προσπαθεί, και χωρίς μεγάλες δυσκολίες καταφέρνει, να είναι τίμιος στις συναλλαγές του, να λέγει την αλήθεια, να τηρεί τις υποσχέσεις του, να είναι φιλόπληλος και δίκαιος στις κρίσεις του, εργατικός και πειθορικός πολίτης κ.ο.κ. Η νοικοκυροσύνη και ή τάξη ενός τέτοιου «άγαθού βίου» είναι χωρίς άμφισβησία αξιοζήλευτες ιδιότητες, αλλά δεν μπορούν να δώσουν το μέτρο της ανθρωπίνης αρετής, ούτε να άποκαλύψουν στον στοχαστικόν έρευννητή το βαθύτερο νόημά της. Η «φρόνηση» σ' αυτές τις περιστάσεις είναι τις περισσότερες φορές άποτελεσμα έξεων (ή και υπολογισμού) — έτσι συνήθως λειτουργεί το κοινωνικό αυτόματο, ο άνθρωπος με την τυποποιημένη ήθικη συνείδηση. Αν τύχει μάλιστα και ή μοίρα του χαμογελάσει, ένας τέτοιος τύπος ανθρώπου ζει ήσυχος και εύτυχής. Κάποτε όμως (και αυτό δεν συμβαίνει πάρα πολύ σπάνια, όπως νομίζουμε) ή ζωή με τα άπρόοπτα της δημιουργεί τόσο περίπλοκα προβλήματα που κάνουν το νοικοκυρεμένο και τακτικόν άνθρωπο να ξυπνήσει απότομα από το λήθαργο της ήθικης άδράνειας. Εύκολα και σύμφωνα με τους αποφασηματικούς κανόνες της τρέχουσας «ήθικης» αυτά τα προβλήματα δεν μπορούν να λυ-

ζει μόνη και άβοήθητη τὸν έντελῶς δικό της δρόμο είτε θέτοντας νέες άξίες είτε κλιμακώνοντας τις υπάρχουσες σύμφωνα με μιὰ νέα, «προσωπική» προοπτική τῶν σχέσεών τους. Καί τοῦτο έπειδὴ ο' αὐτὲς τις περιπτώσεις ὁ κανόνας μετὸ κοινωνικό χρῆσμα, ὁ ποιοσδήποτε κανόνας, είτε ὁ παλαιὸς είτε ὁ νέος, δὲν ικανοποιεῖ τὴν άτομική συνείδηση κατὰ τὸ μέτρο τῆς προσωπικῆς εὐθύνης πού αἰσθάνεται. Τότε πιά ἡ ἠθική ενέργεια, ὅταν ὀλοκληρωθεῖ μέσα στήν εὐτυχὴ έκβαση τῆς πάλης, εἶναι καθαρὰ πνευματικὴ δημιουργία, καί ὅπως κάθε ἀληθινὴ δημιουργία στήν περιοχή τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ἔχει καί αὐτὴ τὴ σφραγίδα τῆς προνομιακῆς προσωπικότη-
τας — ὅπως δηλ. ἀτομικό. Ὁ Lénv-Bruh1 καί γενικά οἱ κοινωνιολόγοι βλέπουν στὰ ἠθικά προβλήματα κατὰ κανόνα τὴν κοινωνική τους πλευρά. Γι' αὐτοὺς κοινωνική εἶναι κατὰ πρῶτο καί κύριο λόγο ἡ φύση τῶν δυνάμεων πού διαμορφώνουν καί διακαθορίζουν τὴν ἀτομική συνείδηση σὲ ὅλα ἀνεξάρτητα τὰ ἐνεργήματά της. Γιὰ τοῦτο καί στὸ φαινόμενο τῆς ἠθικῆς πάλης δίνουν τὴν ἐξήγηση ὅτι ἀντιτιθέμενες καί ἀσυμβίβαστες μεταξύ τους κοινωνικὲς ἀνάγκες καί καταστάσεις συγκρούονται μέσα στήν ἀτομικὴ ψυχὴ πού εἶται μεταβάλλεται σὲ ἓνα οὐδέτερο θέατρο πολέμου χωρὶς οὐσιαστικὴ συμβολὴ στὸν ἀγῶνα καί στήν έκβασή του... Καί ὅμως οἱ κινήσεις ἐδῶ δὲν γίνονται ἀπάνω σὲ ἓνα οὐδέτερο καί ἀπαθείς ἔδαφος, ἀλλὰ ἐκφράζουν τὸν προσωπικὸν ἀγῶνα μιᾶς ζωσανθῆς ψυχῆς, ἓναν ἀγῶνα πού συνθέτει τὴν ἱστορία της καί μπορεί

κάθε στιγμή νὰ γίνεαι μοῖρα της. Τὰ στοιχεῖα πού μέσα της παλεύουν γιὰ νὰ επικρατήσουν, δὲν τῆς εἶναι ξένα· καί ἂν ἀκόμη τῆς ἔχουν ἐπιβληθεῖ ἀπ' ἔξω σὰν κανόνες συμπεριφορᾶς καθιερωμένοι ἀπὸ τὴν συλλογικὴ ζωὴ, τώρα πιά εἶναι δικές της ἔξεις, ἐπομένως κατὰ έντελῶς πάλι δικό της, καταστάσεις καί στάδια καί πείρα τῆς ζωῆς της. Στὶς συγκρούσεις ἁλοπὸν τοῦ εἶδους τοῦτου, κατὰ κάποιο τρόπο μετὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ της ἔχει ν' ἀντιμετωπεῖ ἡ ἀτομικὴ ψυχὴ. Αὐτὸ κυρίως εἶναι πού παραβλέπουν οἱ κοινωνιολόγοι ἠθικοφιλόσοφοι: παραγνωρίζουν ὅτι ὁ ἄνθρωπος στὶς πνευματικὲς λειτουργίες του (καί μιὰ ἀπ' αὐτὲς εἶναι ἡ ἠθικὴ) εἶναι μιὰ αὐτοδύναμη προσωπικότητα, υπεύθυνη, δημιουργική. Ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του ἀντλεῖ τὴ δύναμη ὅταν ἀπέναντί στήν «ἐξωτερική» πίεση βιβαίῳνει μετὸ πεισματικὴν ὑπερηφάνειαν τὴν ἐλευθερία του θέτοντας μετὸ τὴ δική του ἠθικὴ προαίρεση καί πράξη τὸν νέο κανόνα — τὸ νόμο του — καί παίρνοντας ἀπάνω του ὀλόκληρη τὴν εὐθύνη γι' αὐτὴ τὴν ἀνταρσία. Βέβαια οἱ ἄθλοι αὐτοῦ τοῦ τύπου εἶναι σπάνιοι· λίγοστοί εἶναι (συγκρινόμενοι μετὸ μεγάλο πλῆθος) οἱ ἠθικά ἐλεύθεροι καί δημιουργικοὶ ἄνθρωποι, καί λίγοστὲς εἶναι οἱ σιγμὲς τῆς ζωῆς πού χαρίζουν στὸν ἐκλεκτὸ ἄνθρωπο αὐτὸ τὸ αἶσθημα τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας. Ἀλλὰ κατὰ βάθος αὐτοὶ οἱ λίγοι εἶναι πού σώζουν «τὸν ἄνθρωπο» μέσα στοὺς πολλούς, καί αὐτὲς οἱ λίγες στιγμὲς κατεξιώνουν ὅλη τὴν ἄλλη ζωὴ — ἀποτελοῦν τὴ λάμψη καί τὸ ὕψος της.

Τὸν περασμένο χειμῶνα ἡ Εὐρώπη ἔχασε 187.500.000 πουλιὰ

(Ἀπὸ τὸ «Basler Nachrichten»)

Τὸς χειμωνιάτικους μῆνες στὴν Ἰταλία καί τις ἄλλες Μεσογειακές χῶρες, ἑκατομῦρια ἀποδημητικὰ πουλιὰ, κυρίως έντομοφάγα, σκοτώνονται κάθε χρόνο γιὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν εἴτε γιὰ τροφή εἴτε γιὰ διακόσμηση. Ἐκτός ἀπ' αὐτὸ, ἡ κακοκαίρια, ἡ έντατικὴ προσπάθεια πού ἀπαιτεῖται ἡ πτήση σὲ μακρινὲς ἀποστάσεις καί οἱ πολυάριθμοι ἄλλοι κίνδυνοι στοὺς ὁποίους εἶναι ἐκτεθειμένα τὰ πουλιὰ μᾶς δίνουν τὸ δικαίωμα νὰ ὑπολογίσουμε ὅτι συνολικά ἡ θνησιμότητά τους εἶναι περίπου 95%, χωρὶς αὐτὸ νὰ εἶναι ὑπερβολή.

Υπολογίστηκε ὅτι πρὸς τὸ τέλος τοῦ καλοκαιριοῦ τοῦ 1947, ὅταν εἶχαν ξεπαταχτῇ οἱ νεοσοὶ, ὀπῆρχαν περίπου 500 ἑκατ. πουλιὰ στὴν Εὐρώπη, ἐκτός ἀπὸ τις μεσογειακές περιοχές. Τὰ πουλιὰ πού ἀποδημοῦν σὲ μεσημερινὲς περιοχές εἶναι περίπου τὰ μισὰ αὐτοῦ τοῦ ἀριθμοῦ, δηλ. 250 ἑκατ. Οἱ ἀπώλειες ἀπὸ φυσικὲς αἰτίες πρέπει νὰ ὑπολογισθοῦν σὲ 60 ἑκατ. Ἀπὸ ὅμως μόνο 12½ ἑκατ. ξαναγύρισαν, ὁμοῦ μετὰ οἱ μεσογειακοὶ λαοὶ πρέπει νὰ κέρησαν γιὰ λογαριασμό τους 187½ ἑκατομ. πουλιὰ ὄλων τῶν διαστάσεων σὲ ὁλόκληρο τὸ χειμῶνα.

ἴσως νὰ φαίνεται ἀπίστευτο, ἀλλὰ ἂν ἡ λεία εἶχε ἐλαττωθῇ, πῶς θὰ ἦταν δυνατό νὰ ὑπάρχουν ἀκόμη κυνηγοὶ πουλιῶν; Μόνο ὅσοι γνωρίζουν τὰ συ-

στήματά τους ξέρουν πόσο εἶναι τὸ χρηματικὸ κέρδος καί τὰ ἔξοδα πού χρειάζονται. Ἄν τὰ κέρδη δὲν ἦταν τόσο μεγάλα, θὰ ἦταν πῶς εὐκολο νὰ συνεννοηθῇ κανεὶς μετὰ τοὺς ἐνδιαφερομένους. Τὸ μεγάλο κέρδος πού ἀποφέρει τὸ κυνήγι τῶν πουλιῶν εἴτε γίνεαι γιὰ τροφή εἴτε γιὰ ἄλλο σκοπὸ, εἶναι ὁ κυριώτερος λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο οἱ Μεσογειακοὶ λαοὶ ὑπερασπίζονται τόσο ἐπίμονα τὴν δράση τους σ' αὐτὸ τὸ πεδίο καί ἀρνοῦνται νὰ καταλάβουν τὴν ἀξία, ἀπὸ οἰκονομικὴ καί ὕγεινὴ ἀποψη, πού ἔχουν τὰ πουλιὰ ὡς έντομοφάγα ζῶα.

Ὅλα τὰ πουλιὰ πού ἀποδημοῦν πρὸς τὰ νότια, ἀπ' τὴ βόρεια, τὴν ἀνατολικὴ, τὴ δυτικὴ καί τὴν κεντρικὴ Εὐρώπη πρὸς τὴν Ἀφρική, ἀκολουθοῦν ὠριαμένους δρόμους πού περνοῦν κυρίως ἀπὸ ἀκτὲς καί πεδιάδες. Ἔτσι εἶναι δυνατό νὰ σκοτωθοῦν πολλὰ πουλιὰ μαζί καί αὐτὸ ὑποβοηθεῖται πολὺ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ πουλιὰ εἶναι κουρασμένα ἀπὸ τὴ μακρινὴ καί κουραστικὴ πτήση τους. Ἐὰν τὰ πουλιὰ δὲν πολλαπλασιάζονταν τόσο πολὺ, ὅπως ὁποτε θὰ εἶχαν ὡς τώρα ἐκλείψει.

Οἱ καταστροφὲς πού προξενοῦνται κάθε χρόνο ἀπὸ έντομα φθάνουν κιόλας, στὴν Ἑλβετία μόνο, τὰ 4.000.000 φράγκα. Τέτοιου εἶδους καταστροφὲς δὲν περιορί-

ζονται μόνο στην Εύρωπη αλλά συμβαίνουν και στην Αφρική και στην Νοτιοδυτική Ασία καθώς φαίνεται από τις ασθένειες που μεταδίδονται από τα έντομα στους ανθρώπους και στα ζώα. Και δεν μπορεί βεβαίως η φθορά που προκαλεί η έλנוσσία στην υγεία των ανθρώπων π.χ. στις νότιες περιοχές της Εύρωπης να υπολογιστεί σε χρήματα.

Πολύ λίγοι άνθρωποι έχουν έστω και μια άμυδρή εικόνα των πραγματικών διαστάσεων του επαγγέλματος του κυνηγού πουλιών. Μερικές από τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται έχουν περιγραφηθεί από έναν έμπειρο γνώχονα ως εξής:

«Όταν πλησιάζει ο χειμώνας μεγάλα και μικρά πουλιά αρχίζουν το μαλρυνό τους πέταγμα προς τον ήλιόκουστο νότο. Ψηλά όμως, πέρα από τις λαλπίες, έχει όπου αστραφτερά φωλάματα και άμπέλια σκεπάζουν τις κοιλάδες και τις πλαγιές των λόφων, ο θάνατος παραφυλάει. Στο Μιλάνο, στη Βερύνα, στη Φλωρεντία, σωροί από σκοτωμένους σπίνους, έρυθρίες, αηδόνια και σμήνη άλλων μικρών πουλιών άραδιάζονται πάνω στους πάγκους για να πουληθούν...

«Η Δομδαρδία με την αξιοθρήνητη φήμη της ότι έχει παγιδεύουν πουλιά, τροφοδοτεί τις πόλεις της με εκατομμύρια απ' αυτές τις λιχουδιές. Οι πεδιάδες έχουν πολλά μικρά θασάκια ειδικά φυτεμένα λές, για να χρησιμοποιούν για δόλωμα.

«Μία μέθοδος παγιδεύσεως που ευνοείται πολύ από τους προσεκτικούς Δομδαρδούς είναι τα τεράστια δίχτυα που τ' απλώνουν πάνω στα φαράγγια

κατά μήκος του δρόμου που ακολουθούν τα πουλιά. Η λεία και εδώ είναι καλή.

«Οι Τσοκάνοι φυτεύουν τις κοιλάδες τους με σειρές από πράσινους θάμνους και τους σκεπάζουν με μεγάλα δίχτυα λεπτά σαν Ιστούς άράχνης. Οι άνθρωποι με τις κραυγές τους παρασύρουν τις χαμηλοπετούσες τσίχλες από τα γειτονικά δάση και τους γύρω θάμνους μέσα σ' αυτές τις παγίδες. Τα όρνθκια κ' οι κορυδαλλοί είναι εύκολη λεία γι' αυτή τη μέθοδο. Τα όρνθκια κυρίως πιάνονται στην περιοχή της Ρώμης και κοντά στη Νεάπολη, γύρω απ' το Σορρέντο και στο Κάπρι.

«Η πονηριά που χρησιμοποιείται στο πιάσιμο των πουλιών στην Ιταλία διαπιστώνεται από τα διαφορετικά δολώματα για κάθε είδος πουλιών. Συχνά έχουν ένα πουλί να τριγυρίζει εκεί για να παρασύρει τα άλλα. «Αν ένα σμήνος πουλιών κατέβει σε μια τέτοια παγίδα ένα άορατο δίχτυ πέφτει επάνω τους και πιάνονται όλα μαζί.

«Το άπλωμα ή το φύτμα κλαδιών λεμονιάς έχει γίνει ιδιαίτερη τέχνη.

«Μία άλλη μέθοδος το ίδιο αποτελεσματική, είναι ένας μικρός καθρέφτης σε σχήμα καπέλλου κληρικου από πολυάριθμα κομμάτια γυαλιού πάνω σ' ένα κόκκινο φόντο, που λαμποκοπούν κι αστράφτουν στον ήλιο. Οι άκτινες προσβάλλουν τα άπροστάτευτα πουλιά και καθώς κατεβαίνουν δέχονται τη σφαίρα του «φιλάθλου» κυνηγού.

«Σε πολλές επαρχίες ξεκινούν για παραφύλαγμα τη νύχτα. Με λάμπες και δαυλούς τρομάζουν τα αποκοιμισμένα πουλιά που πέφτουν άπροστάτευτα στη γη και κεί τα σκοτώνουν».

δηλ. των πουλιών κατά μάζες για τροφή ή για διακόσμηση.

Πάρα πολύ λίγα είναι γνωστά σχετικά με την αξία αυτών των πουλιών και μόνο έμπειρογνώμονες μπορούν να εκτιμήσουν το μέγεθος του αριθμού των εντόμων που καταστρέφουν και που φθάνει κατά μέσο όρο στο ένα τρίτο και περισσότερο του βάρους τους μέσα σε μια μέρα. Και μόνο αυτό το γεγονός θα έπρεπε να αυξήσει την αξία τους πολύ. Έχουν ακόμη να θρέψουν και τα μικρά τους που είναι σχεδόν άκόρεστα.

«Άλλα μεγαλύτερα πουλιά, έντομοφάγα και σκυληγοφάγα, χρησιμοποιούν τα μακρυνά τους ράμφη για να ξεκαθαρίζουν το έδαφος από τα μικρόδια και τις βρωμιές.

Αυτά τα έντομοφάγα πουλιά φυσικά προτιμούν όγρες και ελώδεις περιοχές, μέρη που ευνοούν ιδιαίτερα δ-θνοδς προστασίας που να επεκτείνει τη δύναμή του και στη διάσωση των έντομοφάγων πουλιών μας. «Ωστόσο ένα είναι βέβαιο — ή σήμερινη ελάττωση του αριθμού των πουλιών που όφειλται στην παγίδευσή τους στην Ιταλία και σε άλλες μεσογειακές χώρες, έχει κιόλας τόσο προχωρήσει, ώστε χρειάζονται επείγοντα μέτρα. Μερικά από τα ωραιότερα, τα πιο ωφέλιμα πουλιά, κοντεύουν να εξαφανισθούν έντελως. Το αηδόνη, άλλοτε τόσο κοινό είδος πουλιού, θα γίνει γρήγορα θύλος.

Οι χημικοί και οι επιστήμονες επινοούν ότι μπορούν, αλλά χωρίς τέλεια επιτυχία. Μόνο η επιμελημένη δουλειά των αποδημητικών πουλιών μπορεί να φέρει αποτελέσματα.

Η ζωή των πουλιών είναι ουσιαστικής στη φυσική τάξη των πραγμάτων. Ο αρχικός αριθμός τους ήταν ίσως υπερβολικός. Τα πουλιά όμως που καταπο-θώνουν να ξεφύγουν τις αυξανόμενες

επιθέσεις εναντίον τους στις Μεσογειακές χώρες και κυρίως στην Ιταλία δεν είναι άρκετά, παρά τη μεγάλη τους εγγονία, για να καταπολεμήσουν τον υπερβολικά εύγανο κόσμο των εντόμων. Κάθε δυνατό μέσο πρέπει να χρησιμοποιηθεί για να σταματήσει αυτή η μεσαιωνική προσκόλληση στη μαζική καταστροφή των αποδημητικών πουλιών που πάρα πολύ λίγοι τα έχουμε. Παρά τις χημικές μεθόδους καλλιέργειας ή καταστροφής που προέρχεται από τα έντομα προξενεί όλο και μεγαλύτερη άνηouxία. Η καταστροφή αυτής της μαστίγας γίνεται όλο και πιο δύσκολη, εάν βέβαια πρόκειται να γίνει χωρίς να πειραχθεί η υγεία των ανθρώπων και των ζώων και χωρίς να σκοτώνουμε τα πουλιά.

Οι έμπειρογνώμονες στο ζήτημα αυτό πρέπει να θεωρηθούν υπεύθυνοι για τη λήψη των αναγκαίων μέτρων, για την εφαρμογή ενός συστήματος διεθνούς προστασίας που να επεκτείνει τη δύναμή του και στη διάσωση των έντομοφάγων πουλιών μας. «Ωστόσο ένα είναι βέβαιο — ή σήμερινη ελάττωση του αριθμού των πουλιών που όφειλται στην παγίδευσή τους στην Ιταλία και σε άλλες μεσογειακές χώρες, έχει κιόλας τόσο προχωρήσει, ώστε χρειάζονται επείγοντα μέτρα. Μερικά από τα ωραιότερα, τα πιο ωφέλιμα πουλιά, κοντεύουν να εξαφανισθούν έντελως. Το αηδόνη, άλλοτε τόσο κοινό είδος πουλιού, θα γίνει γρήγορα θύλος.

Οι έμπειρογνώμονες πρέπει φυσικά να έχουν την υποστήριξη του κόσμου γενικά για να πετύχουν το δύσκολο έργο τους. «Εάν εξακολουθήσει η απάθεια για το πιάσιμο των αποδημητικών πουλιών, θα έχουμε καταστρεπτικά αποτελέσματα. Δραστικά μέτρα πρέπει να ληφθούν προτού είναι πολύ αργά.

Ο ΑΓΩΝΑΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ

(Από το «National Zeitung», Βασιλεία)

Τα έντομοφάγα πουλιά αφήνουν τις βόρειες χώρες όταν τα έντομα είναι σπάνια και καταφεύγουν στον θερμότερο νότο όπου η τροφή τους είναι άφθονη. Τοπογραφικές συνθήκες ανα-γ-

κάζουν αυτά τα πουλιά να ακολουθήσουν ειδικούς και γνωστούς δρόμους, που άπλοποιούν πάρα πολύ το πατροπαράδοτο και αξιοθρήνητο έθιμο που επικρατεί στην Ιταλία, το πιάσιμο

4. Μιά 'Αμερικανίδα νοικοκυρά

Tης MARGARET COLE

(Από τὸ «The New Statesman and Nation, Λονδίνο)

Οἱ περισσότεροι ἐπισκόπεις τῆς Νέας Ὑόρκης, τοὐλάχιστον ὅσοι ἔρχονται γιὰ λίγο καιρὸ καὶ γράφουν σχετικὰ, φαίνεται ὅτι μένουν στὰ ἑξοδικὰ τοῦ Κεντρικοῦ Μανχάταν. Ἀλλὰ ὅσο ἡ Νέα Ὑόρκη εἶναι ἡ Ἀμερικὴ, ἄλλο τόσο καὶ τοὺ Μανχάταν εἶναι Νέα Ὑόρκη. Γιὰ νὰ πάρῃ λοιπὸν κανεὶς μιὰ ἰδέα πῶς ζοῦν οἱ συνηθισμένοι ἄνθρωποι, θὰ ἦταν πολὺ καλὺτερά νὰ μείνῃ μὲ μιὰ οἰκογένεια κάπου μακρύτερα. Δὲ χρειάζεται νὰ εἶναι πολὺ μακριὰ. Ἡ ἐντύπωση ποὺ ἔχει πολλὸς κόσμος ὅτι ὅλοι ἢ σχεδὸν ὅλοι οἱ Νεοϋρκέζοι ζοῦν δεκάδες μέτρα ψηλὰ στὸν ἀέρα, διαμρῦνεται πολὺ γρήγορα ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. Πολλοὶ λίγοι μένουν στὸν πύργου τοῦ Ροκφέλλερ, τοῦ Ἐμπάιρ Στίιτ Μπήλ-ντινγκ καὶ τὰ ἄλλα παρόμοια τοῦ Ροκφέλλερ, τοῦ Ἐμπάιρ Στίιτ Μπήλ-ποῦ δὲν εἶναι ἐντελὲς οὐρανοξύστης· ἐνὰ πολὺ μεγάλο μέρος τοῦ πληθ-σμοῦ μένει σὲ τριώροφα ἢ τετράωροφα σπιτία, ὅπου ἀνεβαίνει κανεὶς μὲ τὰ πόδια ἢ σὲ ἀκόμη μικρότερα.

Τὸ σπίτι πὺν μὲν εἶναι λίγο μακρύτερα, δέκα λεπτά μὲ τὸ σιδη-
ρόδρομο ἀπὸ τὸ τέλος τῆς πόλεως, πᾶν σ' ἕνα ἀκρωτήριο τοῦ μακροστεννοῦ
Λόγγου Ἀϊλάντ, πὺν ὀνομάζεται Λόγγου Νέκ. Καθὼς σ' ὄλες αὐτὲς τίς
αὐταπάτη, ὅτι οἱ Ἕνωμένους Πολίταις εἶναι γεμάτες ἀπὸ αὐτοκίνητα πὺν
τρέχονα σὰ δαιμονιζόμενα, διασπύδεται ἐπίσης. Δὲν μπορεῖτε νὰ τρέχετε
γρήγορα στὸ Γκρέϊτ Νέκ καὶ ἐπομένως καὶ σ' ἕνα μεγάλο μέρος τοῦ Λόγγου
Ἀϊλάντ. Ἀκόμη καὶ στοὺς δρόμους πὺν ἔγιναν τὴν ἐποχὴ τοῦ Ρουζβέλτ
καὶ χρησιμεῖον μόνο γιὰ αὐτοκίνητα — ἀπαγορεύονται τὰ φορητά, τὰ
ποδήλατα, οἱ μοτοσυκλέτες, τὰ ἀμαξάκια, τὰ φορεῖα — τὸ ὄριο ταχύτη-
τος εἶναι 40 μίλ.

Ἡ οἰκογένεια πού με φιλοξενεῖ ἀποτελεῖται ἀπὸ 3 ἄτομα, ἓνα νέο νῶν καὶ πού δὲν πρόκειται νὰ μείνῃ μοναχοπαῖδι βέβαια. Ζοῦμεν στὸ ἰσόγειο ἐνδὸς τριώροφου σπιτιοῦ, καὶ τὸ νοίκι εἶναι 1080 δολλάρια τὸ δωμάτιο μὲ ἓνα τετράγωνο χώλλ πού χρησιμοποιεῖ γιὰ τραπεζαρία, ἓνα μικρὸ μπάνιο καὶ μιὰ μικρὴ κουζίνα. Ἀπέχει λίγα λεπτὰ μὲ τὰ πόδια ἀπὸ ἓνα δρόμο γεμάτο μαγαζιά καὶ ἀπὸ τὸ σταθμό, καὶ εἶναι ἓνα μοντέρνο διαμέρισμα μὲ πολλὰ ἀνάσεις.

Ἡ οικιακὴ ζωὴ δὲ εἶναι πραγματικὰ τόσο εὐκόλῃ ὅσο καὶ ὀδυνησικὰ φωτιεὶς ἢ τζάκια, οὓς οἱ σωτήρες τοῦ καλοριφερ μαντρίζουν τοὺς τέλιος ποὺ ἐμποδίζουν τὰ ἔντομα νὰ μπαίνουν. Ὑπάρχει ἕνα μεγάλο ἥλε-

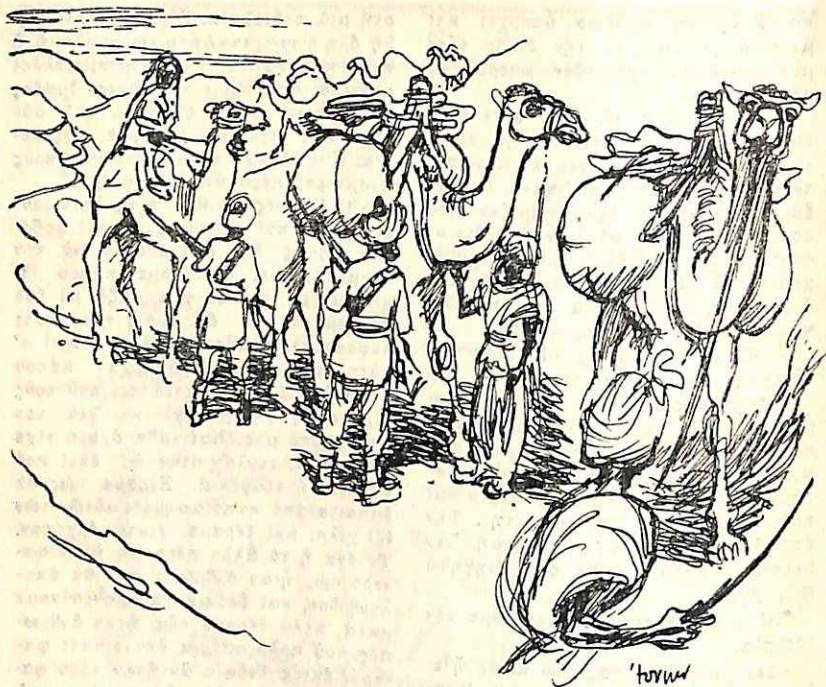
κινητικό ψυγείο που δούλεψε συνεχώς και έχουμε πάντα ζεστό νερό που χρησιμοποιούμε για τα πιάτα, το λούσιμο των μαλλιών και τις κάλτσες· όλα τα άλλα ρούχα πηγαίνουν στις πλυστικές και στεγνωτικές μηχανές που βρίσκονται στο υπόγειο.

ποὺ βρῃσκονται στὸ ὑπόγειο.
 Ὅσο γιὰ τὰ ψώνια, πηγαίνουμε σ' ἓνα μεγάλο κατάστημα ὅπου κά-
 νουμε προμήθειες γιὰ ὅλη τὴν εβδομάδα· ἐκεῖ μπορεῖ κανεὶς νὰ ψωνίσῃ
 ὅ,τι θέλει, νὰ πληρώσῃ καὶ νὰ τοῦ τὰ φέρουν ὕστερα στὸ σπίτι. Μπορεῖ
 κανεὶς ἐπίσης νὰ ψωνίσῃ θανάσια ἀπὸ τὸ παράθυρο. Παραγγέλνεις ὅ,τι
 θέλεις χωρὶς νὰ πληρώσεις ἢ νὰ καταθέσεις τίποτα (ἐκτός ἐὰν τὸ ποσὸν
 εἶναι μεγάλο) καὶ σὰς τὰ στείλουν στὸ σπίτι· ἀποφεύγετε ἔτσι καὶ τὸν
 φόρο πωλήσεως τῆς Νέας Ὑόρκης. Ἐὰν στὸ μεταξὺ μετανοιώσεις γιὰ
 τὸν ἐκλογὴ σας ἢ ἀντίληφθῇς διὰ τὸ βαλάντιόν σας εἶναι πολὺ ἐλαφρὸ,
 μπορεῖτε νὰ τὰ στείλετε πίσω καὶ νὰ ξαναψωνίσετε.

ἡ ποικιλία τῶν τροφίμων φυσικά είναι πολύ μεγάλη. Ἀκόμη και ἂν εἶναι καλὴς βιολογικῶς ἐμπέτης, μορστὴ ἢ θέρψη τῆν οἰκονομίαν του καλὰ μὲ κοινοσφαιρισμένα φαγητὰ καὶ τὰς ἑσθλας ἐξδομάδας, χωρὶς ἂν ἀνησυχίῃ καθόλου. Καὶ ἴαν ἐσχάρῃ ἐπιτελὼς ἂν πωσίσῃ, μορστὴ νὰ νὰ ἀνησυχίῃ καθόλου. Καὶ παρωτὸ στὸ Νιράγκι Στόρε.

[illegible]

Τό κόστος τῆς ζωῆς αὐξάνει μέ μεγάλη ταχύτητα καί ὅλοι εἶναι ἀνήσυχτοι γι' αὐτό. Τό κρέας εἶναι πολύ ἀκριβό καί δέν εἶναι καλῆς ποιότητος. Τ' αὐγά καί τό βούτυρο εἶναι ἀρκστά ἀκριβά ἐπίσης. Τά ροζὰ ποικίλλουν τόσο πολύ, ὥστε δέν μπορεί νά γίνῃ ἀποτελεσματική σύγκριση. Μπορεῖ νά πληρώσωτε ἕνα μεγάλο ποσό ἢ καί ἐπιτελῶς λογικό ἄν καί δέν ἔχω δη τίποτε πραγματικά γιά ν' ἀρχίσουμε ἀπ' αὐτά, καί στοιχίζει πολλά, 5 σελ. γιά μεταβατικά γιά ν' ἀρχίσουμε ἀπ' αὐτά, καί ἕνα τεράστιο ποσό γιά καλές θέσεις στό θέατρο καί γιά ἕνα καλό γευμα. Ἐνα πακέτο τοιγάρα στή Νέα "Υόρκη κοστίζει ἕνα σελίνι. Ὑπόκειται ἡ "Ενα πακέτο τοιγάρα στή Νέα "Υόρκη δέν μπορούν νά περ ἀντιπαραστήσουν ἐδ μερικέες συνουσίες δι οἱ Νσο - Υορκέσι δέν μπορούν νά περ ἀντιπαραστήσουν ἡ ἀλήθεια διως εἶναι δι περπατοῦν πολύ. Ἐδω περπατοῦν γιά πατήσουν" ἡ ἀλήθεια διως εἶναι δι περπατοῦν στο πάρκο. Στο Μαν- νά φωνάζουν καί νά βγαίνουν τά παιδιά ἀπό τή γῇ στους ὑπόγειους δρόμους χέτταν περπατοῦν μιλία δόκλητρα κάτω ἀπό τή γῇ στους ὑπόγειους δρόμους καί στά ἰσόγια των τεραστίων οἰκοδομιῶν" καί στίς γωνίες τῶν δρόμων περιμένουν ὀλομονετικά ν' αλλάζουν τά φωτα γιά νά περᾶσουν ἀπάναντι.

καταγράψαμε κάθε άνθρωπο που περνούσε: έμπορους χαλιών, που έρχονταν από τις πεδιάδες· έμπορους άλλων από τις όρεινες περιοχές, το όφηλο όροπέδιο απ' όπου γίνονταν τόσο συχνά έπιδρομές, ανθρώπους που έφερναν πουπουλένια παπλώματα με θαυμάσια κεντήματα του χεριού για να τα πουλήσουν στα καταστήματα της Παγκάνα, κοσμηματοπώλες με όπάλια και ζαφείρια. Γράψαμε το όνομα του καθενός και έλέγχσαμε αυτά που μάς έλαγες. Αυτό γινόταν στα περάσματα Κιθήρ και Νόμαντ· και ο όλη τη βραχύωδη περιοχή που έκτεινόταν πέρα από τις δύο διαβάσεις, όπου συνήθως υπάρχει διαταγή να πυροβολή κανείς μόλις δει κάποιον από μακριά, υπήρχαν φρουροί ένας σε κάθε μέτρο.

Αυτό συνεχίστηκε πέντε ήμέρες. Και τότε έφθασαν τα νέα. Ήλθε σάν

φήμη, όπως γίνεται σε όλες τις όπηρεσίες, αυτό όμως δεν εσήμαινε ότι ήταν ψεύτικη. Ο άνθρωπος για τον όποιο φρουρούσαν οι άνδρες μου, είχε περάσει και βρισκόταν στην Παγκάνα. Κανείς δεν ήξερε πού βρισκόταν· ή αστυνομία όμως ήξερε ότι είχε έρθει και είχαν μάθει, δεν έξρω πώς, ότι δεν βρισκόταν πια πέρα από μάς. Η πληροφορία μου ήταν ότι θα έπρεπε να είχε μπή στην Παγκάνα. Και αισθανόμουν όπως νοιώθει κανείς λίγο πριν από τη βροντή, ότι ο Γενικός Έπιθεωρητής βρισκόταν στο όρομο για τον τομέα μου.

Επαίρνα όρκο ότι δεν μου είχε ξεφύγει, ήθελα ωστόσο να τ' αποδείξω. Φύλαγα μια σειρά από βραχύδεις λόφους από τους όποιους περνούσε ή διάβαση Νόμαντ. Συγκέντρωσα τα όνόματα και τα στοιχεία κάθε ατόμου που είχε περάσει από και, από τον

καιρό που είχα αναλάβει τη φύλαξη αυτής της διαβάσεως: Σουλεϊμάν μπέν Ίμπραήμ, έμπορος χαλιών· Φεϊζούλ Ντίν, έμπορος άλλων· Γιακούμπ μπέν Ίσαμήλ, κοσμηματοπώλης· Νταούντ, άκονιστής από το Καρμαγκάρ και ένα σωρό άλλα άτομα, που ή ταυτότητά τους είχε εξακριβωθεί με μεγάλη άκρίβεια. Άρχισα να αισθάνωμαι πιο ήσυχος.

Όπως το είχα καταλάβει ο Γενικός Έπιθεωρητής ήρθε· πήρε άναφορά από όλους μου τους αξιωματικούς που βρισκόνταν· αυτή την όρεινή γραμμή των αναθεματισμένων λόφων, και διάβασε την περιγραφή κάθε ατόμου χωριστά. Όλοι αυτοί οι άνθρωποι ήταν γνωστοί, και όλους τους περιμέναμε να περάσουν την έποχή άκριθώς που είχαν έρθει. Ο άκονιστής συνείθιζε να έρχεται μία φορά το χρόνο από το Καρμαγκάρ, σιγά-σιγά πεζός, σπρώχνοντας τον παράξενο παληό του τροχό. Έκανα 160 χλμ. το μήνα και ύστερα ξαναγύριζε πίσω.

Ο άκονιστής αυτός έκανε μια μεγάλη μά κανονική περίοδεία, κάπου 900 χλμ., και ο όλο του το όρομο άθελαν μαχαίρια, για τους άνδρες που ήθελαν τα μαχαίρια τους κοφτερά. Από την Παγκάνα, όπου συνήθως έμενε μια βδομάδα, πήγαινε στις γύρω περιοχές και ύστερα γύριζε πίσω στο Καρμαγκάρ. Τόν είχα δει πολλές φορές, μόνο του, να σπρώχνει το εύλινο μηχανήμά του με τον πέτρινο τροχό, φορώντας ένα ψηλό γούνινο καπέλλο και ένα θερμάτινο άπανωφόρι, με πολύχρωμα πουκάμισα και χοντρά, όφρανά παντελόνια, γκρίτζες κάλτσες και πέδιλα.

Έξερα έπίσης και όλους τους άλλους, και αυτούς τους είχα δει άκόμη περισσότερες φορές.

Μπορούσα περίφημα να άπαντήσω σε όλες τις έρωτήσεις του Γενικού Έπιθεωρητή. Και του άπάντησα σε όλες. Και δεν ήρθε τίποτα που να μ' ν

και εν τάξει στις άπαντήσεις μου. Όστόσο, παρ' όλα αυτά, ο καταόκοπος είχε περάσει. Ο Γενικός Έπιθεωρητής μου το άνακοίνωσε έπίσημα.

Έφυγε λοιπόν άκεπτικός, και καινή την ήμέρα ήρθε και μάς άντικατέστησε το σώμα από το όποιο είχαμε παραλάβει τις θέσεις μας. Έγώ και ο έπί κεφαλής αξιωματικός που ήρθε να με άντικαταστήσει κουβεντιάσαμε για τον τομέα μας και διαβάσαμε μαζί τον κατάλογο των ατόμων που είχαν περάσει. Όταν φθάσαμε στο όνομα του άκονιστή από το Καρμαγκάρ, που το μόνο όνομα που είχε ήταν Νταούντ, όσο τουλάχιστον ήξερα, μου είπε: «Μά αυτός πέρασε από μένα στις 15 του μηνός».

Άλληλοκοιταχτήκαμε και δεν είπαμε λέξη. Καταλάβαμε ότι ο ένας από τους δυο μας είχε άφήσει να περάσει αυτός ο φοβερός καταόκοπος. Ποτέ δεν έμαθα ποιος. Είχε έρθει περνώντας έκατοντάδες χιλιόμετρα άγονης γής, για να χυθεί σάν το δηλητήριο σε μια στέρνα, κι ή στέρνα αυτή ήταν ή Παγκάνα· κι ένας από τους δυο μας τον είχε άφήσει να περάσει. Όπως όποτε θα έπρεπε να ήταν αυτός, ο ένας από αυτούς τους δυο άκονιστές, γιατί δεν υπήρχαν δυο στο όρομο που έρχόταν από το Καρμαγκάρ.

Κοιτάξαμε ο ένας τον άλλο για πολλή ώρα πριν να μιλήσουμε, και ύστερα το μόνο που θυμάμαι πώς είπαμε και οι δυο μαζί ήταν: «Αυτό θα

είναι φοβερό για την Παγκάνα». Τό μόνο που μπόρεσα να κάνω ήταν να κουνησω το κεφάλι μου. «Ο Ένας» από τους δύο μας τότε είχε αφήσει να παράση. Ένας άνθρωπος δεν φαίνεται να είναι τίποτα. Ούτε μια σπιθα μέτρα ο Ένας βαρέλι μπαρμυδι. Ούτε όσο η Παγκάνα ήταν έτοιμη να πάρη φωτιά.

«Δεν έμεινε παρά να πάω να το πω στον Γενικό Έπιθεωρητή και ξεκίνησα άμέσως. Δεν σκέφτηκα τις συνέπειες. Κι όπως πήγαινα σκεπτόμουν άλλα χειρότερα πράγματα από τη συνάντησή μου με τον Γενικό Έπιθεωρητή. Αρχισα να συλλογίζομαι τι θα γινόταν στην Παγκάνα. Πόλεμος, δολοφονία, κάποιες ημέρες και ύστερα ποιος ξέρει τι. Κανείς δεν μπορεί να προβλέψει τότε τελειώνει ένας πόλεμος. Και εφ'όσον είχα ένα νεκρό αξιωματικό της αστυνομίας να έρχεται προς τα μένα. «Έγινε μ' α δολοφονία», μου είπε: «Μπα;» το είπα χωρίς ενδιαφέρον, γιατί οι φόντοι δεν ήταν τίποτα σπάνιο.

«Είχα ακριβώς συμβεί αυτό που εγώ είχα πριν από λίγο. Μια σύγκρουση συμφερόντων σαν κι αυτά που προσκατεύουν τα εργατικά συνδικάτα.

— Το πήρε τη δουλειά του, μου

είπε ο νεαρός φίλος μου, και ο άλλος τον μαχαίρωσε». Είχαν άπλωσε συναντηθ' οι δύο άκονιστές. «Μπορείς να μου δείξεις το πτώμα;» ρώτησα.

«Βρίσκεται εκεί κοντά στο δρόμο». «Έτρεξα και το είδα. Ήταν το σώμα κατεκτόητο, και είχε μια μαχαίρι ακριβώς στην καρδιά. Ο πραγματικός άκονιστής δεν ήθελε δεύτερο στην περιφέρειά του. Ήταν απλώς μια εμπορική διαφορά. Ο πραγματικός μέλος ενός Έργατικού Συνδικάτου, όπως το λέμε — έστοι και αν αυτός ήταν το μόνο μέλος — και δεν ήθελε τον άλλο στο δρόμο του. Ο κατεκτόητος είχε ξεγελάσει 3—4 χιλιάδες ανθρώπους, δεν γλότησε όμως από τον άκονιστή του Καρναγκάρ. «Αυτός ο άκονιστής έμεινε στην Παγκάνα», είπα με κάποια υπερβολή βέβαια, αλλά με ειλικρίνεια έκείνη την ώρα.

«Τι θα ήταν καλύτερο να γράψουμε στην έκθεση για άφορμή του θανάτου του;».

«Η λίσσα Ιωάν», είπε ο νεαρός φίλος μου.

«Ήταν μια ζεστή ημέρα, εγώ όμως ήμουν κατεκτόητος και χωρίς τη ζέση γι' αυτό συμφώνησα. Και γράφαμε στην έκθεση ότι πέθανε από ήλιαση».

Η ιεραρχία εις τα άνδρακωρυχεία της Ε.Σ.Σ.Δ.

ΤΟΥ ANDRÉ PIERRE

(Από το «Une Semaine dans le Monde» Παρίσι)

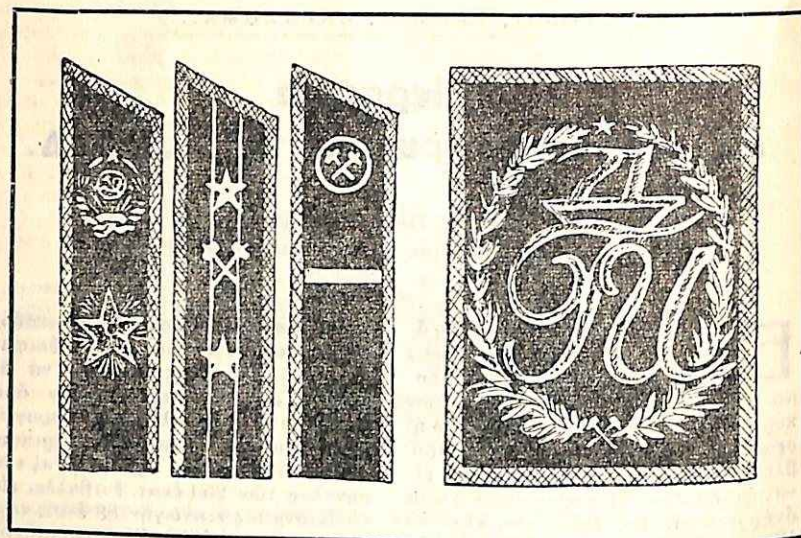
Είς την Σοβιετική Ένωση, όπως και εις όλες τις άλλες χώρες του κόσμου, το πρόβλημα του άνδρακωρυχείου είναι των κυριωτέρων μεριμνών της Κυβερνήσεως. Το πρόγραμμα το οποίον προβλέπεται από το πενταετές σχεδίο εννοεί φιλοδοξούν. Η παραγωγή ή ότοια ανήρχετο εις 166 εκατ. τόν. κατά το 1940 πρέπει να φθάσει εις τα 250 εκατ. τόν. κατά το 1950. Άραγε θα το επιτύχουν;

Ο πόλεμος έβλεψε σοβαρώς την βιομηχανίαν άνδρακωρυχείου. Είναι άληθές ότι η ΕΣΣΔ διοθέτει πολλά άνδρακωρυχεία κατεκτόητα εις περιοχές αι όποιαι δεν υπέφεραν από την εισβολήν (μεταξύ άλλων τα Σιβηρικά κοιτάσματα του Κουζ'νέτς και της Καρμαγκάντ), είναι όμως γεγονός ότι τα πλέον άξιόλογα κοιτάσματα του Ντόνετς, υπέστησαν πολλά από την γερμανικάν καταστροφή. Η περὶ τας γερμανικάν καταστροφάς, η περὶ τας άνεκατελήφθη από τα σοβιετικά σιδηροδρομικά Σερβίσιον εν τω 1943. Κατά την διάρκεια των τεσσάρων τελευταίων ετών η άνασυγκρότησις έχει πραγματοποιήσει άναμνηστική ως μεγάλας προσόδους. Διά να έννοήσωμεν την γενομένην προσπάθειαν άρκεί νά σημειώσωμεν ότι έχρηστάθη νά άποσυνθούνη 600 εκατ. κυβικά μέτρα ύδατος από τα φρέατα τα όποια είχαν πλημμυρίσει οι Γερμανοί.

Ήδη από το 1945 το Ντόνετς (λεκανοπέδιον Ντόν) είχε φθάσει και υπερβή το ήμισυ της παραγωγής του 1940. Χάρις εις την επιδιόρθωσιν

πολλών φρεάτων και την άνοικοδόμησιν των εγκαταστάσεων έπιφανείας, το Ντόνετς φθάνει νά άποδίδη σήμερα περισσότερον από τα 2/3 της προπολεμικής παραγωγής, ήτοι 57 εκατ. τόν. περιπου. Άλλά το πενταετές σχέδιον, επί του συνόλου των 250 εκατ. έπιβάλλει εις το Ντόνετς έξαγωγήν 88 εκατ. τόνων κατά το 1950. Η προσπάθεια θα είναι λοιπόν σκληρά διά το Ντόνετς όπως και δι' όλες τας άλλας άνδρακωρυχείους περιοχάς.

Κατά τόν παρελθόντα Σεπτέμβριον η «Πρόβδα» υπέστην ότι εις τας άρχας του 1947 η παραγωγή γαιανθιάκων ήτοι κατωτέρα των προβλεψών, γεγονός το όποιον ειχεν έμποδίσει την ανάπτυξιν των άλλων κλάδων της έθνικής οικονομίας. Σήμερα άκόμη μερικά τράστ, όχι μόνον δεν έκπληρώνουν τας υποχρεώσεις, αλλά μένουν κάτω του διορισθέντος από το σχέδιον όρίου και το όργανον του Κομμουνιστικού Κόμματος υποδεικνύει άρνητικώς άδικαιολογητους, τόσον εις τα όρυχία του Κόμματος όσον και εις τα του Νόνα. Η χώρα δεν μπορεί νά τας άνεχθῇ. Τα έργοστάσια μεταλλουργίας, οι ηλεκτρικοί σταθμοί, οι σιδηροδρομοί και πολλοί άλλαι έπιχειρήσεις άπαιτούν τόν άπαραίτητον άθρακα διά τας τρενάδας άνάγκας και διά την άποθήκευσιν προμηθειών διά τόν χειμῶνα. Ο σβεικός θείων διά τόν χειμῶνα. Ο σβεικός χυός περιμένει από τούς άθρακωρυχείους, όχι μόνον νά έκτελέσουν, αλλά άκόμη και νά υπερβούν το σχέδιον.

Ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ: Διακριτικά τοῦ γενικοῦ διευθυντοῦ τῆς ἀνθρακοβιομηχανίας, τοῦ διευθυντοῦ ἀνθρακωρυχείων δευτέρας τάξεως, τοῦ ἀρχηγάτου ἀνθρακωρυχείων δευτέρας τάξεως, τοῦ μαθητοῦ τῆς σχολῆς ἀνθρακωρυχίων.

Ἡ αὐξήσις τῶν ἀποδοχῶν τῶν ἀνθρακωρυχίων δὲν εἶναι μόνον τεχνικὸν πρόβλημα. Εἶναι ἐπίσης καὶ κυρίως πρόβλημα ψυχολογικόν. Τοῦτο ἀνεγνωρίσθη εἰς τὴν Μεγάλῃ Βρεταννίαν, εἰς τὸ Ρούρ, εἰς τὴν Γαλλίαν, εἰς τὴν Πολωνίαν. Διαπιστώνεται ἐπίσης καὶ εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἑνωσίαν, ἃν καὶ ἐκεῖ δὲν ἐπιτρέπονται οὔτε ἀπεργαίαι, οὔτε σάμποτάζ.

Ἐξαναγκασμένοι νὰ ἐργάζωνται εἰς μίαν ἐργασίαν ἐξαιρετικῶς ἐπιπονον, οἱ Σοβιετικοὶ ἀνθρακωρυχοί, ἔχουν, ὅπως καὶ οἱ συνάδελφοί των τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν, σοβαρὰς ἀνάγκας. Ἡ Κυβέρνησις ἔλαβε κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος μίαν σειρὰν εὐεργετικῶν δι' αὐτοὺς μέτρων, διὰ νὰ τοὺς ἱκανοποιήσῃ καὶ νὰ τοὺς προτρέψῃ εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς παραγωγῆς. Κατ' ἀρχὴν παρέχει εἰς αὐτοὺς κοινωνικὰ πλεονεκτήματα. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὰ ἀτυχήματα, οἱ ἀνθρακωρυχοί θὰ ἀ-

πολαμβάνουν εἰς τὸ ἑξῆς εὐνοϊκώτερας μεταχειρίσεως ἢ οἱ ἐργάται τῶν ἄλλων κατηγοριῶν. Εἰς περίπτωσιν προσκαίρου ἀνικανότητος, ἢ ὅποια ὁμως δὲν ὀφείλεται εἰς ἀτύχημα κατὰ τὴν ἐργασίαν ἢ εἰς ἀσθένειαν προερχομένην ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος, θὰ παρέχωνται μετὰ ἓνα ἔτος ἀδιάκπου ἐργασίας εἰς τὴν ἰδίαν ἐπιχείρησιν, ἐπιχορηγήσεις αἱ ὁποῖαι θὰ ἀνέρχονται εἰς τὸ ποσὸν τοῦ μισθοῦ. Εἰς τὸ τέλος κάθε ἔτους ὅλοι οἱ ἐργάται τῶν ἀνθρακωρυχείων (ἐργάται, τεχνικοὶ, μηχανικοὶ) θὰ λαμβάνουν ἓνα φιλοδώρημα τὸ ὅποion θὰ φθάσῃ τὰ 10—30% τοῦ μισθοῦ ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐτῶν ἐργασίας. Ἐκτός τούτου κάθε ἀνθρακωρυχος ὁ ὅποιος φθάσῃ εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν 50 ἐτῶν καὶ συμπληρώσῃ 25 ἐτῶν ὑπηρεσίαν εἰς τὸ ἐπάγγελμα θὰ λαμβάνῃ μίαν ἐπιχορήγησιν ἰσην πρὸς τὸ ἥμισυ τοῦ μισθοῦ του. Τὸ δικαίωμα αὐτῆς τῆς

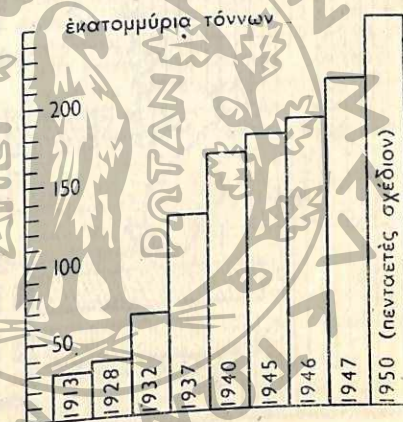
ἐπιχορηγήσεως ὑπάρχει ἀκόμη καὶ ἂν ὁ ἐπιχορηγοῦμενος ἐξακολουθῇ νὰ ἐργάζεται, ὅποιοσδήποτε καὶ ἂν εἶναι ὁ μισθός του.

Εἰς αὐτὰς τὰς ὕλικας ἱκανοποιή-προστίθενται καὶ αἱ ἠθικαί. Ἡ Κυβέρνησις ἔχει ἐπινοήσῃ τὸν τίτλον τοῦ «ἐκλεκτοῦ ἀνθρακωρυχοῦ» ὁ ὅποιος προβλέπει εἰδικὸν παρὰσημον. Ἡ διάκρισις αὐτὴ θὰ δοθῇ εἰς ὅλους ὅσοι μετὰ δέκα ἐτῶν ἐργασίαν θὰ ἔχουν ἐπιδείξει ζῆλον εἰς τὴν ἐργασίαν των (αὐξήσιν ἀτομικῆς ἀποδόσεως, τεχνικῶς βελτιώσεις κλπ.). Οἱ «ἐκλεκτοὶ ἀνθρακωρυχοί» θὰ λαμβάνουν δωρεὰν μίαν «τιμητικὴν στολὴν». Διὰ νὰ ἐκδηλωθῇ ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς χώρας πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους οἱ ὅποιοι κατασκευάζουν, ὅπως ὁ Λένιν, τὸν «ἄρτον τῆς βιομηχανίας» θὰ ἐφορτάζεται κατ' ἔτος τὴν τελευταίαν Κυριακὴν τοῦ Αὐγούστου «ἡ ἡμέρα τοῦ ἀνθρακωρυχοῦ». Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὑπάρχει ἡδη «ἡ ἡμέρα τῶν τροχοδρομικῶν», «ἡ ἡμέρα τῆς ἀεροπορίας», «ἡ ἡμέρα τῶν ὁδηγῶν τῶν τάνκς», καὶ «ἡ ἡμέρα τοῦ πυροβολικοῦ». Ἡ ἐφορτὴ τῶν ἀνθρακωρυχίων θὰ προστεθῇ εἰς εἰς ὅλας τὰς ἄλλας καὶ θὰ δοθῇ εἰς τοὺς εὐκαίρια νὰ ἐκθειασθῇ ἡ ἀξία τῶν ἡρώων τοῦ ὑπεδάφους.

Ἐκτός ὅμως τῶν ἀνωτέρω καὶ ἄλλῃ ἀκόμη ἀπόφασις ἐλήφθη: νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὰς ἀνθρακοβιομηχανίας ὥρισμένη ἱεραρχία μετὰ πρῶτον τοὺς Σιδηροδρόμους, τὰ ΤΤΤ καὶ ἄλλας δημοσίας ὑπηρεσίας. Ὅλοι οἱ μισθωτοὶ τῶν σοβιετικῶν ἀνθρακωρυχείων θὰ φοροῦν στολὴν μετὰ διακριτικὰ τοῦ βαθμοῦ των. Ἡ τὰ διακριτικὰ τῶν βαθμῶν περιλαμβάνει περισσότερας τῶν 18 διαφορετικῶν διακριτικῶν ὀνομασίας. Εἰς τὴν πρώτην σειρὰν εἶναι «ὁ γενικὸς διευθυντὴς τῆς ἀνθρακοπαραγωγῆς». Κατόπιν «ὁ γενικὸς διευθυντὴς τῶν ἀνθρακωρυχείων πρώτης τάξεως», «ὁ ἀνθρακωρυχεὶων πρώτης τάξεως», «ὁ ἀνθρακωρυχεὶων δευτέρας τάξεως», «ὁ γενικὸς διευθυντὴς τῶν ἀνθρακωρυχείων

τρίτης τάξεως». Ὑστερα ἀκολουθοῦν τέσσαρες βαθμοὶ διευθυντῶν οἱ ὅποιοι δὲν εἶναι πλέον «γενικοί», τρεῖς βαθμοὶ «μηχανικῶν», τέσσαρες «τεχνικῶν», τρεῖς «ἐργοδηγῶν». Ἡ Ε.Σ.Σ.Δ. μένει ὅπως ἀκριβῶς ἡ παλαιὰ τσαρική Ρωσία, ἡ χώρα τοῦ «thein» (βαθμός). Αἱ ἐφημερίδες ἔχουν δημοσιεύσει φωτογραφίας τῶν νέων διακριτικῶν μετὰ ἀφθονα ἄστρα, διασταυρωμένα σφυριά, στεφάνους δάφνης.

Τὴν ἐπομένην τῆς δημοσιεύσεως τῶν διαταγῶν καὶ τῶν κυβερνητικῶν ἀνακοινώσεων, ὁ τύπος ἐδημοσίευσε μίαν σειρὰν ψηφισμάτων εἰς τὰ ὅποια οἱ ἀνθρακωρυχοὶ ὄλων τῶν περιοχῶν εὐχαριστοῦσαν τὸν σύντροφον Στάλιν «τὸν μεγάλον ἀρχηγὸν τῶν λαῶν», «τὸν πατέρα μας καὶ τὸν κύριόν μας», «τὸν καλύτερον φίλον τῶν ἀνθρακωρυχίων», διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν του στοργὴν πρὸς αὐτούς. Θὰ ἦτο πραγματικῶς ἀνόητον νὰ θεωρήσῃ κανεὶς ὅλα αὐτὰ ὡς αὐθόρμητον ἐκδήλωσιν τῆς εὐγνωμοσύνης των. Εἴτε ἔρχονται ἀπὸ τὸ Ντόνμπας αἱ μαρτυρίαι αὐταί, εἴτε ἀπὸ τὸ Κούμπας, ἀπὸ τὴν περιοχὴν τῆς Μόσχας ἢ τῆς Τουλᾶ, ἀπὸ τὸ Καραγκάντα ἢ ἀπὸ τὴν ἀπομακρυσμένην Σκαλίνα, εἶναι ὅλοι συν-

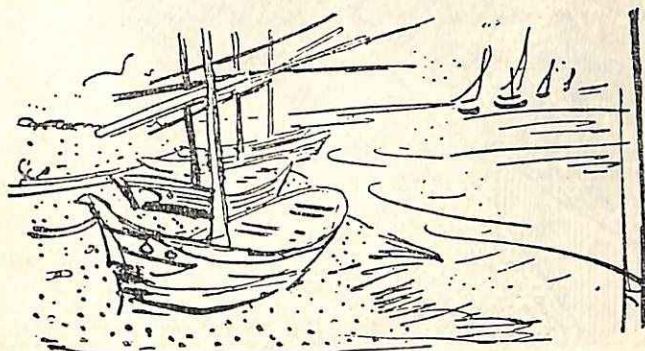
ΑΣΘΕΝΕΙΕΣ ΤΟΥ ΔΕΡΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

(Από το «Science News», Αγγλία)

Τὰ σχέδια ΤΟΥ ΒΑΝ ΓΚΟΓΚ

Του GABRIEL WHITE¹

(Άρθρο γραμμένο ειδικά για την «Εκλογή»)

Μέσα στα τελευταία δυο χρόνια είδαμε να γίνονται στην Ευρώπη πολλές εκθέσεις με έργα του Βαν Γκόγκ. Παντού είχαν μεγάλη επιτυχία, πουθενά όμως τόσο μεγάλη όσο στην Αγγλία. Έχουμε διαπιστώσει και παραδεχθῆ πιά πως ένα σημάδι του καιρού μας είναι ότι σε όλο τον κόσμο υπάρχει μια δίψα για την τέχνη και αυτή η δίψα είναι πολύ εκδηλη στην Βρεταννία. Η δύναμη όμως που ασκεί το έργο αυτού του καλλιτέχνη χρειάζεται κάποια ιδιαίτερη

ρη εξήγηση. Δεν είναι γοητεία που την προκαλεί ο πόθος για το καινούριο, το επαναστατικό ή το γενικό ενδιαφέρον για την υψηλή τέχνη του παρελθόντος που πάντα βρίσκεται σε μια καλλιεργημένη κοινωνία.

Ίσως η πιο πρόχειρη και πιο αληθινή εξήγηση είναι πως την δημοτικότητα αυτή την επιζητήσε ο ίδιος ο καλλιτέχνης. Σκοπός όλων της ζωής ήταν να δημιουργήσει μια τέχνη με όλη την αξιοπρέπεια και τη σοβαρότητα κάθε μεγάλης τέχνης αλλά συγχρόνως με απήχηση και στους απλούς ανθρώπους, έτσι ώστε οι πίνακές του να είναι χαρά

Ο Δρ. Τζ. Ρόμπερτσον, από τη Γλασκώδη, θεωρείται αθέμιτα στο ζήτημα των σχέσεων ανάμεσα στην κακή υγεία και την πνευματική κατάσταση και πιστεύει ότι ωρισμένες ασθένειες του δέρματος έχουν την αιτία τους στην ψυχική κατάσταση του ατόμου. Η θεωρία αυτή συμβαίνει να εξηγή και την ιστορία του Ίωβ της Παλαιάς Διαθήκης που το σώμα του ήταν γεμάτο πληγές.

Μας θυμίζει ότι ο Ίωβ, ήταν ένας πολύ πλούσιος άνθρωπος που έλεγε ότι ο πλούτος του ήταν η ανταμοιβή του για την καλή και δίκαιη ζωή που ζούσε. Όταν του έκλεψαν τα πουλιά και τα ζώα του, όταν κάηκαν τα σπαρτά του και ο ανεμοστρόβιλος σκότωσε τους έπτά γιούς του και τις τρεις κόρες, δεν μπορούσε να καταλάβει γιατί ο Θεός φαινομενικά τον είχε εγκαταλείψει. Σε όλη του τη ζωή δεν είχε φύγει από το δρόμο του Θεού και τα πλούτη του ήταν η δικαιοσύνη του. Τώρα όμως, πράγμα ανεξήγητο, τα είχε χάσει. Ήταν κάτι που δεν μπορούσε να καταλάβει και το σώμα του άρχισε να γεμίζει με ανυπόφορες πληγές.

Ο Δρ. Ρόμπερτσον αναφέρει ένα σωρό παρόμοιες περιπτώσεις, από την προσωπική του πείρα, στις οποίες μια φανερή αδικία συνέπεσε με άνωθεν ασθένειες του δέρματος.

Μία κοπέλλα που εργαζόταν πάντα χρόνια σ' ένα καπνουργοστάσιο, έπαθε μία δερματίτιδα στα χέρια που δεν ένοιωσε να περάσει. Με την εξέταση φάνηκε ότι η ασθένεια άρχισε όταν η άρχιεργία έδειχνε μία αδικαιολό-

γητη αντίπαυση για αυτήν και της έκαμε τη ζωή της μαρτυρική. Μεταφέρθηκε σε άλλο τμήμα, στο ίδιο εργοστάσιο όπου έκανε την ίδια δουλειά, και μέσα σε λίγες ημέρες το δέρμα της άρχισε να καλυτερεύει.

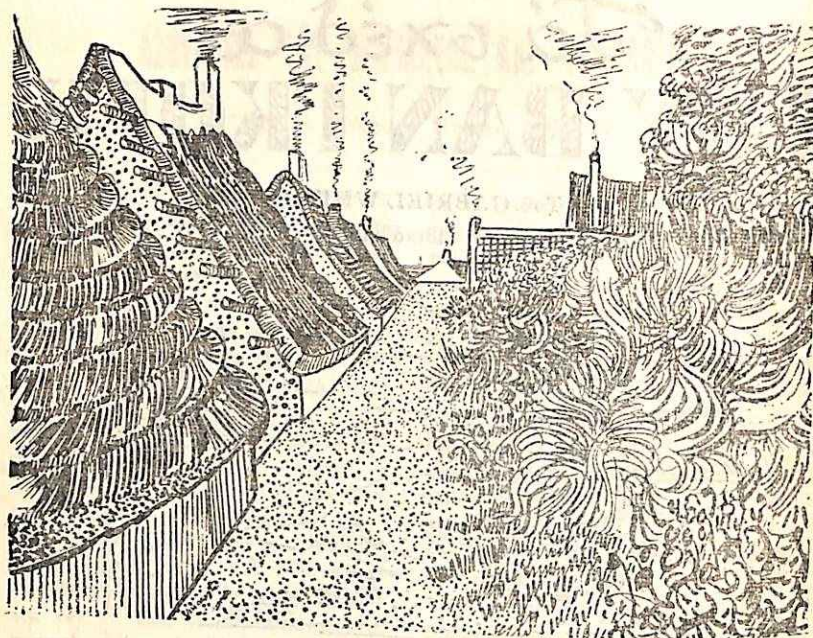
Ένας άλλος εργάτης μεταφέρθηκε από τη δουλειά του σε ένα ναυπηγείο όπου πραγματικά αισθανόταν σαν ψάρι έξω από το νερό. Εκεί μία μέρα έκοψε το πόδι του, έπαθε μία δερματίτιδα που δεν ένοιωσε να υποκύψει σε καμία θεραπεία, και μόνον όταν ξαναγύρισε στην παλιά του δουλειά, πήγε καλύτερα.

Δεν πρέπει να κάνουμε το λάθος, σε παρόμοιες περιπτώσεις, να υποθέτουμε ότι οι ασθένειες υποβάλλονται κατά κάποιο τρόπο από τους ασθενείς που δεν είχαν την διάθεση να γίνουν καλά. Η αλήθεια είναι εντελώς το αντίθετο, αλλά η ασθένεια του δέρματος προέρχεται από την μεγάλη στενοχώρια και χειροτέρευση καθώς η λύπη δούλεψε μέσα στους ανθρώπους αυτούς και ζήτους να ξεσπάσει.

Όταν η κακή ψυχική τους διάθεση διορθωνόταν, ή όταν καταλάβαιναν τη σχέση μεταξύ της αρρώστιας τους και της στενοχωρίας τους, καλυπτόταν.

Από την επιστημονική άποψη πολύ λίγα πράγματα ξέρουμε για τις σχέσεις ψυχικής διαθέσεως και ασθενειών. Αυτό που έχουμε πραγματικά είναι η καλή γνώση, όπως η περίπτωση του Ίωβ. Μετά τα καινούρια φάρμακα όμως και τη νέα φυσιολογία την έχουμε, και τώρα την ανακαλύπτουμε πάλι και την αναπτύσσουμε, αφού συνειδητοποιήσαμε την πλήρη μας άγνοια.

1. Ο Γκαμπριέλ Χουάιτ συγγραφέας του άρθρου είναι βοηθός του Καλλιτεχνικού Διευθυντή στο Συμβούλιο Καλών Τεχνών της Μεγ. Βρεταννίας.

Δρομάκι στο Σαϊν - Μαρί, 'Ιούνιος 1888.

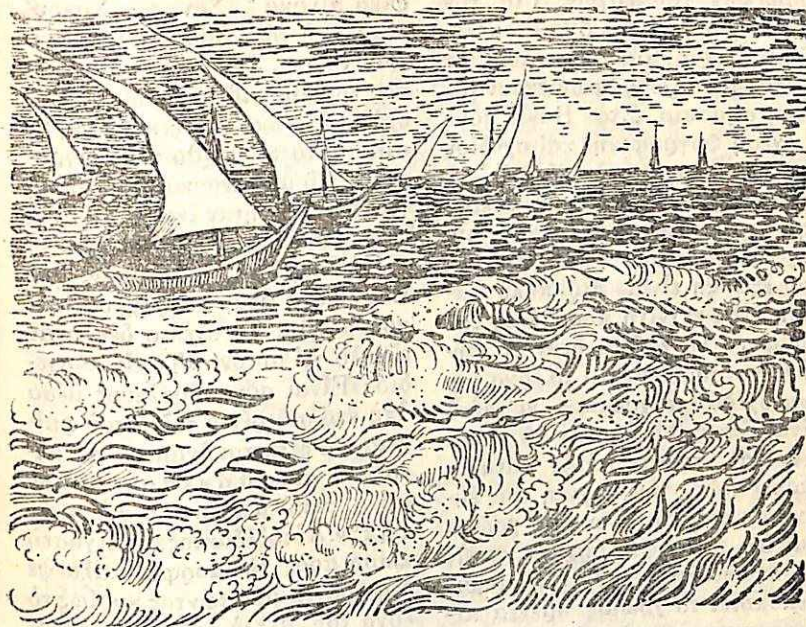
και απόλαυση του τεχνίτη και του γεωργού πιο πολύ, παρά του πλούσιου και του γραμματισμένου. «Βέβαια ένα σχέδιο πρέπει να έχει μια καλλιτεχνική αξία, κατά τη γνώμη μου όμως αυτό δεν πρέπει να αποκλείει το ότι και ο μέσος άνθρωπος πρέπει να βρίσκει κάτι σ' αυτό»². 'Η έπιθυμία του αυτή να εξυπηρετήσει τους συνανθρώπους του, του έφερε πλούσια ανταμοιβή. Καμιά τέχνη, από την εποχή της απλής μεσαιωνικής βιοτεχνίας, δεν είχε τόσο άμεση απήχηση και δεν ζήτητε λιγότερα από τους άλλους, εκτός από το να μπορούν να απολαμβάνουν τις συνηθισμένες

φυσικές χαρές της καθημερινής ζωής και να αισθάνονται συμπάθεια για τα βάσανα και τις λύπες της.

Είναι ενδιαφέρον να συγκρίνω τον Βάν Γκόγκ με ένα σύγχρονο καλλιτέχνη, τον Σερά³ που ήθελε κι' αυτός να φέρει την τέχνη κοντά στον κοινό άνθρωπο. Ο Σερά ωστόσο και εκατό χρόνια να περάσουν τις ίδιες λίγες πιθανότητες θα έχει να γίνει δημοφιλής όπως είχε και στην επο-

2. L. T. 245 (βλ. βιβλιογραφία στο τέλος του άρθρου).

3. Georges Seurat, Γάλλος ζωγράφος (1859-1891) αρχηγός των νεο-ιμπρεσιονιστών.

Καράβια με πανιά, 'Ιούνιος 1888.

Σχέδιο έμπνευσμένο στο Σαϊν - Μαρί που δείχνει καθαρά την ιαπωνική επίδραση κυρίως στο ωραίο σχεδιασμό των κινιάων. «'Αφηρα την πέννα μου να ηγηγίει μόνη της» (L.T. 500) γράφει στον Γέο

χή του, γιατί η τέχνη του υπήρξε κληρονόμος μιας πολύ παλιάς παραδόσεως που απαιτούσε μια λεπτότατη εκτίμηση, κάθε άλλο παρά συνηθισμένη στους κοινούς ανθρώπους. Είναι άραγε παράξενο που ο αισθηματικός και άδוקος ιδεαλισμός του σύγχρονου αστικού υλιστικού πολιτισμού βρήκε την πιο καλή του μορφή σε μια τέχνη που ήθελε να εκφράσει τη χαρά της ζωής στην όμορφη άνοιξη, στη ζεστή καλοκαιρινή λιακάδα, στη νύχτα και στην αστροπεγγιά ακόμη και

στην «όμορφη κακοκαιρία» ενώ ο άνθρωπος φθάνει στην ευγενέστερή του μορφή στα γεράματα, σε μια τίμια ζωή, στον αγώνα εναντίον της φτώχειας; Τώρα που η παραδοξότητα έχει παλιώσει, η ζωγραφική του Βάν Γκόγκ δεν παρουσιάζει κανένα μυστήριο.

Η καινούρια αξιολόγηση της τέχνης του Βάν Γκόγκ που έγινε δυνατή με τις εκθέσεις αυτές θα μάς οδηγήσει ίσως σε μία γενικότερη εκτίμηση της συγκριτικής αξίας των σχεδίων και των ζω-

γραφικῶν του ἔργων. Γιὰ τὸν καλλιτέχνη καὶ γιὰ ὅποιον μελετᾷ τὴν τέχνην, τὰ σχέδια τῶν περισσότερῶν ζωγράφων ἔχουν μεγάλη σημασία. Στὸν Βὰν Γκόγκ ἡ σχέση ζωγραφικῆς καὶ σχεδίου ἔχει ἰδιαίτερα στενὴ σχέση⁴. Ἄν ἐξαιρέσωμε μίαν σύντομη «ἐκρηξη» στοὺς τελευταίους λίγους μῆνες τῆς ζωῆς του, ἡ καλλιτεχνικὴ του ἐξέλιξη εἶναι πιὸ πολὺ ἐξέλιξη ἑνὸς τεχνίτη παρὰ ἑνὸς ζωγράφου. Τὸ χρῶμα ἦταν γι' αὐτὸν ἓνα σύμβολο καὶ τὸ ἔργο του ἓνα σχέδιο σὲ χρῶμα — κι' αὐτὸ εἶναι ὅπως θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι. Ἄν καὶ πρῶτος αὐτὸς καταλαβαίνει πὼς τὴν ἀρχικὴ του ἐμπνευση τοῦ τὴν ἔδωσε τὸ χρῶμα καὶ ὅχι ἡ μορφὴ, ἀρχίζει κανεὶς νὰ ὑποπτεύεται — ἐπειδὴ χρησιμοποιοῖ τὸ χρῶμα ἀρκετὰ περιορισμένα — πὼς ἡ τελειότερη ἔκφραση ἐκείνου πού ἔβλεπε βρίσκεται στὰ μονόχρωμα σχέδια του.

Θὰ ἦταν ἴσως καλὸ νὰ ταξινομούσαμε ἐδῶ τὰ σχέδια του σὲ τρεῖς κατηγορίες. Πρῶτα τὶς σπουδὲς ἐκ τοῦ φυσικοῦ πού συχνά εἶναι τέλεια ἐπεξεργασμένες συνθέσεις, ἀποτελέσματα πολὺωρης δουλειᾶς μπροστὰ στὸ θέμα του⁵. Ὑστερα ἔρχεται ἡ τυπικὴ ἀνάπτυξη ἑνὸς θέματος μέσα στὸ ἐργαστήριό σάν προπαρασκευὴ γιὰ ἓνα πίνακα ἢ σάν ἓνα ἀπλὸ σχέδιο ἀπὸ ἓνα ἄλλο σχέδιο (αὐτὸ θὰ τὸ ὠνόμαζε κανεὶς ἀντίγραφο, μόνο πού σπάνια ἔχει τὰ ἐλαττώματα πού ὑπάρχουν σχεδὸν πάντα σὲ ἓνα ἀντιγραφόμενο σχέδιο) ἢ τὸ σχέδιο ἀπὸ ἓνα ζωγρα-

φικὸ πίνακα⁶. Σὰν τὸν Χοκουσάι⁷ πού τόσο πολὺ ἐθαύμαζε ὁ Βὰν Γκόγκ, ἔγινε «ἓνας ἄνθρωπος τρελλὸς γιὰ τὸ σχέδιο». Στὸ σχέδιο ἔβρισκε μιά ξεκούσαση ὕστερα ἀπὸ τὸ μόχθο τῆς ζωγραφικῆς⁸ ἢ μιά ἀναγκαστικὴ ἀλλαγὴ γιατί δὲν ἦταν ἱκανὸς νὰ ἀνανεῶν ἀμέσως τὰ χρώματά του.

Ἡ ἐποχὴ τῆς μαθητείας τοῦ Βὰν Γκόγκ ἦταν μακρόχρονη καὶ πολὺμοχθη. Τὸ σχέδιο δὲν ἦταν εὐκόλο γι' αὐτόν. «Τί εἶναι σχέδιο; Εἶναι σάνα δουλειᾶς μέσα ἀπὸ ἓνα σιδερένιο τοῖχο πού φαίνεται νὰ στέκεται ἀνάμεσα σὲ κεῖνο πού αἰσθάνεσαι καὶ σὲ κεῖνο πού μπορεῖς νὰ κάνῃς⁹». Αὐτοδίδακτος, μὲ λιγοστὴ κλίση πρὸς τὴ μορφὴ, πάλαιψε ἕξη χρόνια μελετώντας κυρίως τὸ ἔργο τοῦ Μιλλέ καὶ τὶς εἰκονογραφήσεις Ἀγγλικῶν περιοδικῶν καὶ μόνο ἡ εἰλικρίνειά του καὶ ἡ ἀδεξιότητά του στὴν ἐκτέλεση, τὸν ἐμπόδισαν νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν πρώτη του φιλοδοξία, νὰ γίνῃ ἓνας εἰκονογράφος. Θὰ εἶδε πολὺ λίγα ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν μεγάλων δασκάλων ἔστω καὶ σὲ ἀνατυπώσεις. Ἐνας ἄλλος καλλιτέχνης, ὁ Μώβ, προσπάθησε νὰ τὸν διδάξῃ ἀλλὰ χωρὶς ἐπιτυχία καὶ ἡ σύντομη φοίτησή του στὴν Ἀκαδημία τῆς Ἀμβέρσας τελείωσε ἀπότομα μὲ τὴ συνηθισμένη διαμάχη μὲ τὴ δι-

4. L. T. 223, 294.

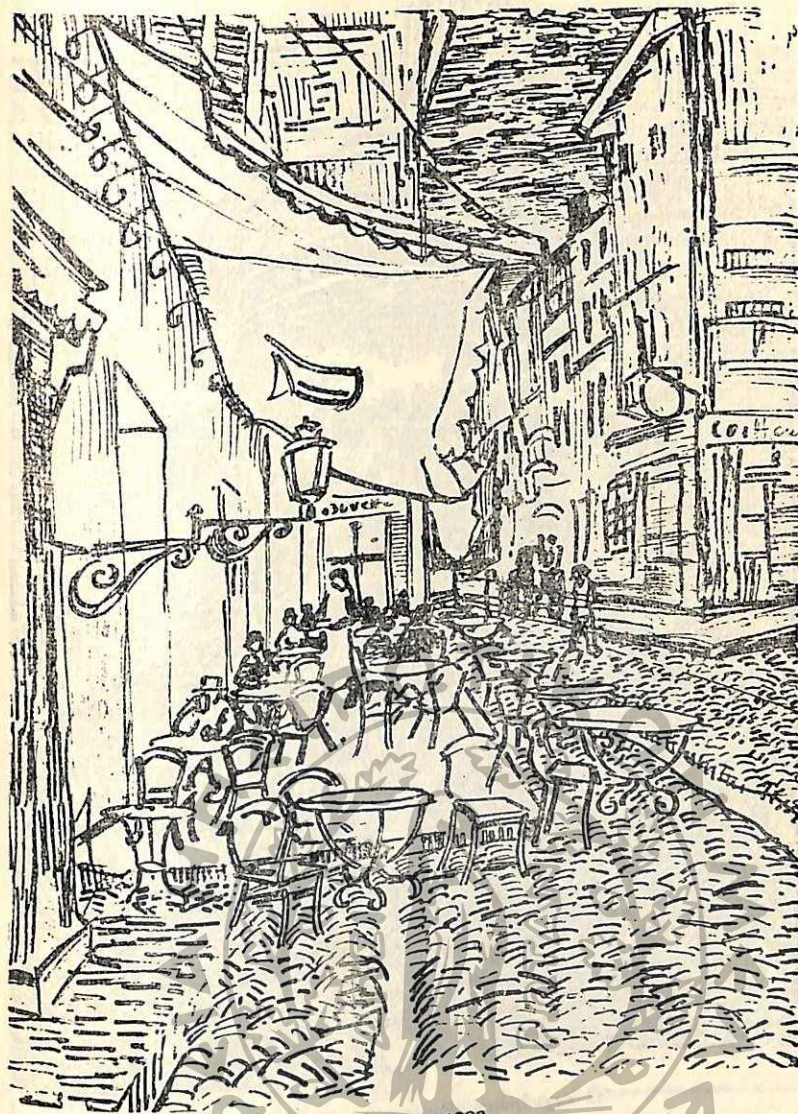
5. L. T. 507.

6. L. T. 511, 519.

7. Μεγάλος καλλιτέχνης τῆς Ἰαπωνίας (1760 - 1849) εἰκονογράφησε βιβλία, ποιήματα, ἱστορίες μ' ἓνα στυλ χιουμοριστικὸ καὶ αἰσθηματικὸ συγχρόνως.

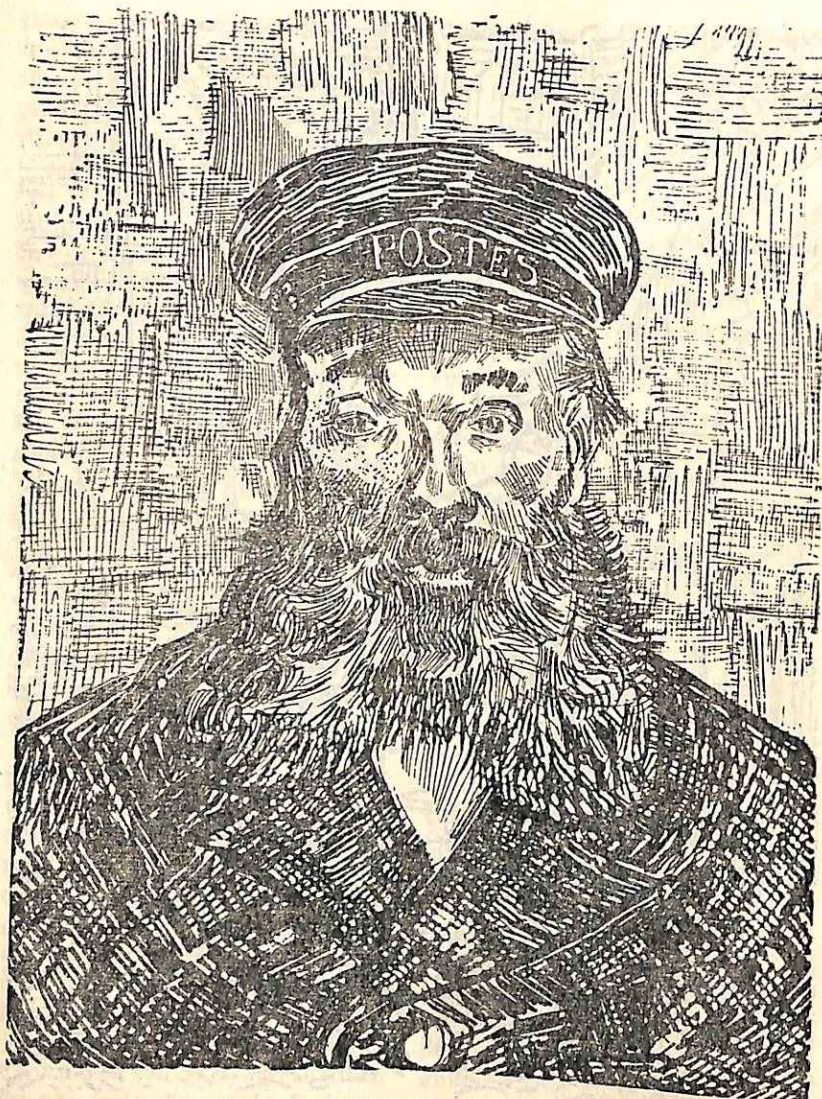
8. L. T. 539.

9. L. T. 539.

Καφενεῖο, 1889.

Τὸ σχέδιο αὐτὸ ἴσως εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πρόχειρα γιὰ τὸ «Καφενεῖο τῆς νύχτας» δπου τὸ θέμα ἔχει τελειῶν ἀλλάξει. Ἐδῶ εἶναι μιά σκηνὴ στὸ φῶς τῆς λάμπας τοῦ δρόμου.

Ό ταχυδρόμος Ρουλέν, Αύγουστος 1888.

Ένα από τα καλύτερά του σχέδια πορτραίτων. Τα γένεια έχουν σχεδιαστεί με ρεαλιστικό τρόπο, αν και οι γραμμές και οι καμπύλες δείχνουν τη θανασιώδη αλλεργία που θα ακολουθήσει στο τελικό πορτραίτο του Ρουλέν που βρίσκεται στο Μουσείο Kröller - Müller, όπου η γενειάδα του έχει πραγματικά δλύμνια μεγαλοπρέπειας.

Σκίτσο ενός χωρικού, Αύγουστος 1888.

σιμοποιεί περισσότερο χρώμα στα σχέδιά του. Στο "Αρλ δουλεύει πολύ με μελάνη γιατί αυτό είναι το καλύτερο μέσο για να επιτύχη σκληρή, καθαρή γραμμή. Άλλα αργότερα, ιδι-κώς στο Σαιν-Ρεμύ μεταχειρίζεται το μολύβι όλο και πιο πολύ, είτε επειδή του προσφέρει μεγαλύτερη ποικιλία στίς σκιές, είτε επειδή μ' αυτό μπορεί να δουλέυη πιο γρήγορα, γιατί δεν είναι πια ικανός να συγκεντρώνεται πολλές ώρες, όπως όταν έφτιαχνε τα μεγάλα του σχέδια.

Τα θέματα της τέχνης του Βαν Γκόγκ καθωρίστηκαν πολύ νωρίς. Στην αρχή το ενδιαφέρον του στράφηκε στην αγροτική ζωή ενώ συγχρόνως είχε το αυθόρμητο αίσθημα του Όλλανδού για το τοπίο. Η «νεκρή φύση» διανθισμένη με λίγο αίσθημα ήταν το ίδιο έκλυσιτική, αν και η ελκυστικότητά του δεν την αφήνει να γίνεται ανούσια. Η μελέτη των Γάλλων καλλιτεχνών δίνει ένα πιο αντικειμενικό χαρακτήρα στη δουλειά του. Μόλις όμως πηγαίνει στο "Αρλ το ενδιαφέρον του για το ανεκδοτικό και ανθρώπινο στοιχείο ξαναγυρίζει. Γίνεται αυτοβιογραφικός: το σπίτι του, το δωμάτιό του, η καρέκλα του...

Ο άγρος γίνεται η σκηνή της συμβολικής δουλειάς του γεωργού, ο κήπος είναι ο τόπος των έρωτευμένων και τα πορτραίτα είναι οι τυποποιήσεις των ανθρώπινων χαρακτήρων. Τέλος η φύση και η ανθρώπινη διάθεση

γίνονται ένα. Ο αγώνας του ανθρώπου με τη φύση και η διαμάχη της φύσης με τον εαυτό της, όλα γίνονται ένα κομμάτι της πάλης που διεξάγεται μέσα στην ψυχή του καλλιτέχνη.

Τα σχέδια που δημοσιεύονται εδώ έχουν διαλεχθή πιο πολύ κατά τις τεχνικές δυνατότητες που προσφέρει η ανατύπωσή τους, παρά γιατί μπορούν να εισαγούν όπως πρέπει το σχεδιαστικό έργο του Βαν Γκόγκ. Από τα λίγα αυτά σκίτσα είναι δυνατό να καταλάβουμε τον Βαν Γκόγκ, όταν έγραφε: «Όποιος έχει στα χέρια του τα σχεδιάσματα ενός ζωγράφου μπορεί να είναι πάντα βέβαιος (τουλάχιστον κατά τη γνώμη μου) πως ανάμεσα στον ζωγράφο και σ' αυτόν υπάρχει ένας δεσμός που δεν μπορεί τόσο εύκολα να σπάσει, έτσι, για ένα καπρίτσιο»¹³.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. ΓΡΑΜΜΑΤΑ

V. W. Van Gogh: Lettres de Vincent van Gogh à Emile Bernard (Γράμματα του Βενσόν βαν Γκόγκ στον Έμιλ Μπερνάρ).
Éd. Vollard, Παρίσι, 1911

Brieven aan zijn broeder.
Wereldbibliotheek, "Αμστερνταμ, 1923

Letters of Vincent van Gogh to his Brother, 1872-1886 (Γράμματα του Βενσόν βαν Γκόγκ στον αδελφό του).
Éd. Constable & Co, Ltd., Λονδίνο, 1927
(ε.λ.τ.)

13. I. T. 399.

Further Letters of Vincent van Gogh to his Brother. 1886 1889, (Νέα γράμματα του Βενσόν βαν Γκόγκ στον αδελφό του).
Éd. Constable and Co, Ltd, Λονδίνο, 1929
(ε.λ.τ.)

Lettres de Vincent van Gogh à son frère Théo (Γράμματα του Βαν Γκόγκ στον αδελφό του Τέο).
Éd. Grasset, Παρίσι, 1937

Letters to Emile Bernard (Edited by Douglas Lord). (Γράμματα στον Έμιλ Μπερνάρ).
Éd. Cresset Press, Λονδίνο, 1938

Β. ΚΑΤΑΛΟΓΟΙ

Vincent van Gogh, 1853 1890: An Exhibition of Paintings and Drawings. Arts Council of Great Britain. ("Έκθεση ζωγραφικής έργων και σχεδίων του Βαν Γκόγκ").
Λονδίνο 1947

Vincent van Gogh: An Exhibition of Paintings and Drawings. Museum of Modern Art. ("Έκθεση ζωγραφικής έργων και σχεδίων του Βαν Γκόγκ").
Νέα Υόρκη, 1935

Γ. ΓΕΝΙΚΑ

J. de la Faille: «L'œuvre de Vincent van Gogh, Catalogue raisonné 4 vols. (Τό έργο του Βαν Γκόγκ»).

Vol. 3 «Dessins, aquarelles, lithographies, texte».

Vol. 4. Dessins, aquarelles, lithographies, planches».

Les Editions van Oest, Παρίσι και Βρυξέλλες 1928

J. A. Meier-Graafe: Vincent van Gogh. R. Piper & Co, Μόναχο, 1921.
(Εκδ. αγγλικής μεταφράσεως Medici Society, Λονδίνο 1922)

W. Muensterberg: Vincent van Gogh, drawings, pastels, studies. (Ο Βαν Γκόγκ, σχέδια, παστέλ, σπουδές).
Éd. Falcon Press, Λονδίνο, 1947.

W. Uhde. Vincent van Gogh (104 Reproductions of Paintings and Drawings) (Ο Βαν Γκόγκ, 104 ανατυπώσεις ζωγραφικών έργων και σχεδίων).
(Εκδ. Phaidon Press, Βιέννη 1936, επίσης Γαλλική και Αγγλική έκδοση)

Σχέδιο από το ίδιο γράμμα είνονίζεται ένα έξοχικό τοπίο και είναι εμπνευσμένο από ένα θέμα που τον κυνηγούσε ο όλη του τη ζωή: την όμορφη της έσοχής μέσα στη βροχή.

“Ένας σκηνοθέτης βλέπει ποδόσφαιρο

Του TYRONE GUTHRIE
(Από το «The Listener»,
Λονδίνο)

μέσα σ' αυτά. Όστόσο, χρειάζονταν 25 λεπτά για να φθάση κανείς από το τέλος στην αρχή της ούρας. Οι άντρες ήταν καταπληκτικά περισσότεροι, — θ' αναλογοῦσαν εβδομήντα σέ μια γυναίκα — και οι περισσότεροι με τὰ ρούχα της δουλειάς, κυρίως με φόρμες.

Τὸ απόγεμα ἦταν ὥρατο, ἀλλὰ κρύο — ἡ σωστή ἔκφραση εἶναι τσουχτερό — καὶ τὸ μαργαριταρένιο φῶς τοῦ Ἀπρίλη ἔλαμπε σὰ μεγάλα μαῦρα κτίρια. Οἱ ἄνθρωποι δὲν πολυμιλοῦσαν — οἱ περισσότεροι περίμεναν ὑπομονετικά στὴν οὐρά, καὶ ὑπομονετικά ρουφοῦσαν τὰ νέα, τὸ φάρμακο πού τοὺς ἔδιναν οἱ ἄσσοι τοῦ τύπου: Ρωσία, Τσεχοσλοβακία Μάργκαρετ Λόκγουντ, Μπαντού Μίνστρελ, Ρωσία, Μπαντού, Λόκγουντ, Ρωσία, Λόκγουντ, Μπένες... Ἡ διαδρομὴ ἦταν εἴκοσι λεπτά καὶ τὸ τελευταῖο μίλι πηγαίναμε ἀργά, βῆμα πρὸς βῆμα γιατί ὅλος ὁ πληθυσμὸς τοῦ Λάνκασαϊρ πήγαινε στὸ γήπεδο με λεωφορεῖα καὶ τράμ, τραῖνα, ποδήλατα καὶ αὐτοκίνητα. Χιλιάδες πήγαιναν με τὰ πόδια. Τὸ θέαμα ἦταν

σπάνιο ἀλλὰ βασίλευε ἡσυχία — κανεὶς δὲ μιλοῦσε στὸ λεωφορεῖο ὅλοι εἶχαν πέσει με τὰ μούτρα στὶς ἀπογευματινὲς ἐφημερίδες — στὴ Ρωσία, τὴν Μάργκαρετ Λόκγουντ, τὸν Μπένες, τὰ Ἱεροσόλυμα.

Τὸ πλῆθος ἦταν μεγάλο, ἐβδομήντα δυὸ χιλιάδες. Στὴν ἀπέναντι πλευρὰ τοῦ γηπέδου ὁ κόσμος φαινόταν σὰν μιὰ πελώρια μακρουλή πολύχρωμη τούφα, πού κάθε της στολίδι ἦταν καὶ ἓνα ἀνθρώπινο πρόσωπο — πραγματικὸ πρόσωπο σὰν τὸ δικό σας καὶ τὸ δικό μου — δυὸ μάτια, μιὰ μύτη καὶ ἄλλα ἐξωτερικά καὶ ἐσωτερικά χαρακτηριστικά, ἐπιθυμίες, ιδέες καὶ ἄλλα πολλά. Πέρα καὶ πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τῶν ἀνθρώπων ἦταν οἱ ἀμέτρητες σειρὲς ἀπὸ τὶς στέγες καὶ τὶς καπνοδόχους τῶν σπιτιῶν τῶν προαστείων. Καὶ πέρα ἀπὸ τὰ σπίτια ἓνας μεγάλος μαῦρος πύργος, ἓνα εἰρηνικὸ ἔργο Βικτωριανοῦ - Γοτθικοῦ ρυθμοῦ πὺν ὑψωνόταν στὸν οὐρανὸ πέρα ἀπ' αὐτὸν ἐξέχωριζε ἡ ὀροσειρὰ Πέννιν λουσμένη στὸ λαμπερὸ φῶς καὶ πάνω ἀπ' αὐτὴν πελώρια ψηλὰ σύννεφα, γκρίζα με χρυσοκίτρινες ἀποχρώσεις.

Τώρα ἡ σιωπὴ ἔδωσε τὴ θέση της σὲ μεγάλη βοή, καὶ ξαφνικά ἡ βοή ἐγινε βρυχηθμός, τὸ δυνατό γρύλλισμα ἑνὸς ἄγριου ζώου. Οἱ ὀμάδες βγήκαν στὸ γήπεδο ἀπὸ κάποιο μέρος πὺν ἔτρεμοι με ὑπόγεια σπηλιά' ἔτρεχαν πάνω κάτω στὴ χλόη τοῦ

γηπέδου πὺν φαινόταν σὰν ψευτικὸ τριγυρισμένο με τὶς 72.000 θεατές' ἡ «Ἐνωση τοῦ Μάντσεστερ» με μπλέ ζέρσεϋ καὶ ἡ «Πολιτεία τοῦ Μάντσεστερ» με κόκκινα — ἡ μήπως εἶπα ἀνάποδα τὰ χρώματα; Ἀλλὰ τί σημασία ἔχει;

Δὲν θὰ προσπαθῶ νὰ περιγράψω τὸ μάτς — γιατί δὲν ἔχω τὰ προσόντα πὺν χρειάζονται. Ἀντί γι' αὐτὸ θέλω νὰ σὰς περιγράψω πὺς μοῦ ἔδωσε τὴν ἐντύπωση ἑνὸς δράματος. Νομίζω πὺς εἶναι λογικὸ ἓνας ἄνθρωπος με τὸ δικό μου ἐπάγγελμα καὶ τὴν πείρα νὰ βλέπῃ τὰ ἄλλα πράγματα μέσα ἀπὸ τὸ πρίσμα τοῦ θεάτρου' ὅπως θὰ ἦταν λογικὸ γιὰ ἓναν ἀνθρωπολόγο νὰ παρακολουθήσῃ μιὰ κηδεῖα με πὺν ἀναλυτικὸ πνεῦμα ἀπὸ τὸν κοινὸ ἄνθρωπο καὶ νὰ κἀν παραβολὴ με ὅμοιες ἱεροτελεστίες πὺν γίνονταν σὲ ἄλλες ἐποχές καὶ ἄλλες κοινότητες' ἡ ὅπως θὰ ἦταν λογικὸ ἓνας παπὰς νὰ πᾶι στὸ θέατρο καὶ νὰ προσέξῃ τὶς ἱεροτελεστίες τῆς λατρείας ἑνὸς θεοῦ.

Ἄς ξαναγυρίσω ὅμως στὸ Μάντσεστερ καὶ στὸ μάτς. Ἀπὸ τὴ στιγμή πὺν ἄρχισε τὸ παιχνίδι τὸ μεγάλο πλῆθος ζωντάνεψε' ὅχι βέβαια πὺς ὡς ἐκεῖνη τὴν ὥρα εἴμαστε ἄψυχοι — γιατί πολλοὶ ἀπὸ μᾶς ἦταν φανατικοὶ ὁπαδοὶ τῆς μᾶς ἢ τῆς ἄλλης ὀμάδας, κι ἄλλοι πάλι οὐδέτεροι. Ἀλλὰ ὅλοι εἴμασταν συγκεντρωμένοι σ' ἓνα πράγμα, καὶ μοιραζόμασταν τὴν ἴδια συγκίνηση — εἴμασταν ὅλοι ἓνα θηρίο, καὶ

Ὁ Τάυρον Γκάθρη εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους σκηνοθέτες τῆς Ἀγγλίας καὶ ἔχει διατελέσει διευθυντὴς τῶν θεάτρων «Όλντ Βικ» καὶ «Σάντλερ Ουέλς». Τὸ ἄρθρο πὺν δημοσιεύουμε εἶναι μιὰ ἐκπομπή πὺν ἔκανε ὁ Γκάθρη ἀπὸ τὸ BBC καὶ παρουσιάζει μιὰ νέα καὶ ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσα ὄψη ἑνὸς ποδοσφαιρικοῦ μάτς.

Τὸ «μάτς» ἔγινε σὰ μέσα τῆς εβδομάδας καὶ δὲν ἄρχισε πρὶν ἀπὸ τὶς ἔξη καὶ τέταρτο. Ὁ κόσμος πῆγε ἐκεῖ κατενθεῖαν ἀπὸ τὴ δουλειά του. Ἄν συνήθως στὴν οὐρὰ τοῦ λεωφορεῖου στεκόταν ἓνας ἄνθρωπος, τώρα ἦταν 10.000. Ὑπῆρχε θαυμάσια ὀργανωμένη ὑπηρεσία με εἰδικὰ λεωφορεῖα — μιὰ ἀτέλειωτη γραμμὴ, με εὐγενικοὺς καὶ πατρικοὺς ἐπιθεωρητὲς πὺν ἡ δουλειά τους ἦταν νὰ μᾶς φορτώνουν καὶ νὰ μᾶς στοιβάζουν

χωριζόμεσταν, όπως κάθε άλλο θηρίο, σε αλληλοσυγκρουόμενες αντιδράσεις και συναισθήματα· ωστόσο όμως είμασταν ένα.

Στο σύνολό μας πάντως είμασταν ένα ευγενικό ζώο. Και αν παραβάλουμε τον εαυτό μας π.χ., με το πλήθος που παρακολουθεί ένα μάτς μπέιζ - μπώλ στη Νέα Υόρκη ή ένα μάτς χόκεϊ στον πάγο στο Μοντρεάλ, δεν είμασταν καθόλου αιμοδιψείς. Δεν φωνάζαμε όλοι μαζί, δεν ένθαρρύναμε με μανία τους παίκτες να κάνουν βίαια πράγματα, ούτε και βρίζαμε εκκείνους που δεν έπαιζαν καλά... Θυμάμαι μία φορά στο Μοντρεάλ πώς ένας παίκτης του χόκεϊ που έκανε ένα μεγάλο λάθος βομβαρδίστηκε από τους θεατές με τις γαλότσες τους· ο ουρανός γέμισε από γαλότσες που πετούσαν στον αέρα, και από φρεβρές στριγγλιές και βριζιές. Έδω όμως βρισκόμασταν στο Λάνκασαϊρ όπου ένας αιώνας ζωής μέσα στις πυκνοκατοικημένες βιομηχανικές πόλεις είχε κάνει τους ανθρώπους να αποκτήσουν μια θεική ύπομονη για τους συνανθρώπους τους. Οι τρόποι έδω ίσως να μην έχουν τη λεπτότητα της πρωτεύουσας, αλλά έχουν πολλή, μα πάρα πολλή καλωσύνη. Μουγκρίζαμε και αποδοκιμάζαμε όταν υποψαζόμασταν ένα κακό παίξιμο και φωνάζαμε δυνατά για να επιδοκιμάσουμε μια καλή μπαλιά. Φαντάζομαι πώς ο θόρυβος που κάναμε ήταν επιθετικός. Αλλά πάλι,

πώς μπορεί η αντίδραση να είναι κάτι άλλο και όχι επιθετική όταν το κίνητρο είναι, όπως ήταν σ' αυτό και όπως είναι σε όλα τα αγωνίσματα, μια απομίμηση μάχης; Και μήπως αυτός δεν είναι ένας καλός τρόπος να εκδηλώνη κανείς τα πολεμικά του ένστικτα; Όπωςδήποτε καλύτερος από το κυνήγι της αρκούδας, τις ταιρομαχίες, το κυνήγι της άλεπούς ή των πουλιών. Τα ζώα που παρίσταναν έδω για μας πληρώνονταν για να κάνουν αυτή τη δουλειά, και δεν διατρέχανε παρά ένα πολύ μικρό κίνδυνο να σκοτωθούν. Όπως ήταν φυσικό, σ' έναν αντίδο όπως ήμουν εγώ, η τέχνη και η ταχύτητά τους έκαναν μεγάλη και πολύ καλή εντύπωση. Μου έκανε μεγάλη εντύπωση, όπως και άλλες πολλές φορές, η ομοιότητα που υπάρχει ανάμεσα σ' αυτές τις ποδοσφαιρικές ομάδες και στο μπαλέτο. Και τα δυο εξαρτώνται από την κολή διάταξη μιας ομάδας ανθρώπων σ' ένα συμβατικά καθορισμένο χώρο. Στην περίπτωση του μπαλέτου, το ρυθμό τόν δίνει η μουσική· στο ποδόσφαιρο η κίνηση ή κίνηση των προσώπων, ατομικά και ομαδικά, είναι με αντίδραση στον ρυθμικό παλμό της μουσικής και της μπάλλας.

Ακόμη, όπως και στο μπαλέτο, είναι φανερό ότι ένα από τα μεγαλύτερα θέλητρα του ποδοσφαίρου, είναι και η γοητεία των «άστρων» του. Όσο για μέ-

να, η μεγάλη απόσταση ανάμεσα στους παίκτες και σε μένα ήταν ένα σοβαρό εμπόδιο για να εκτιμήσω πώς έπαιζε καθένας και για να ξεχωρίσω τα πρόσωπα. Επειδή δεν ξέρω απ' αυτά τα πράγματα, παρακολούθω μία ομάδα κόκκινα ή μπλε ανθρώπια, που τα ξεχωρίζω μόνο από το χρώμα των μαλλιών τους. Όσο όσο φαινόταν πώς για όλους τους άλλους ήταν πρόσωπα πολύ γνωστά—ο Στάν και ο Τόμμυ, ο γέρο Ουίλφρεντ άκουα να μιλάνε για τα κατορθώματα, τα επαγγέλματα και τα καρίτσια τους· λεπτομερέστατη κριτική γινόταν για τη φόρμα και το παίξιμό τους.

Είναι αλήθεια φανερό, ότι αυτό το στοιχείο της προσωπικότητας, του αφηρωϊσμού, ή της γοητείας του άστρου είναι ένα από τα μεγαλύτερα θέλητρα του παιχνιδιού. Και επειδή έτσι είναι τα πράγματα, βρίσκω πώς είναι παράξενο ότι σε ένα παιγνίδι που έχει γίνει τόσο εμπορικό δεν το εκμεταλλεύθηκαν περισσότερο αυτό το στοιχείο. Το γήπεδο είναι τόσο ψυχρό και άσχημο—τσιμεντένια καθίσματα, που σε σφυγμολογικές ρεκλάμες συμβουλεύουν να αγοράσεις εκείνο τον καπνό ή εκείνη τη μπύρα· και στη μέση, όπως και στην αρχή και στο τέλος του παιχνιδιού, τα μεγάφωνα έπαιζαν διάφορους δίσκους τόσο άνοστους, με τόση απόλυτη έλλειψη χαράς. Ανορωτίζμαι αν το ένστικτο που αναγκάζει τους φα-

νατικούς να φέρνουν ροκάρες και να τις κτυπούν διαρκώς, το ένστικτο που εκφράζεται με μπουτονιέρες και χάρτινα καπέλα με της μιάς ή της άλλης λέσχης τα χρώματα—αν αυτή την τάση προς το χρώμα και τη μουσική δεν θα έπρεπε κανείς να την καλλιέργησει και να την βοηθήσει, και αν η όλη υπόθεση θα ήταν πιο άστεία αν ήταν περισσότερο εύθυμη. Και όμως, και όμως μέσα σ' αυτό το γκριζό λυκόφωτο των προαστίων του Μάντσεστερ, ποιός ξέρει αν αυτή η «εύθυμία» δε θα ήταν παράξενα έξω από τη θέση της και προσβλητικά πλαστή; Δεν νομίζω πώς η αντίληψη της ευχάριστης ώρας που έχουμε εμείς ότι περικλείνει απαραίτητα και εύθυμία. Και πραγματικά διασκεδάσαμε πολύ. Ήταν πολύ ενδιαφέρον. Ήταν θαύμα.

Παράλληλα με την απομίμηση της μάχης του μάτς, νομίζω πώς μπορούσα να αισθανθώ και μίαν άλλη μάχη και ίσως σημαντικότερη, που γινόταν, σχεδόν ασυνείδητα. Μια σύγκρουση ανάμεσα στην ξεχωριστή προσωπικότητα του καθενός από μας, με τα ατομικά του συναισθήματα, και συγκινήσεις, τις ατομικές αρχές της ευπρέπειας και της καλής συμπεριφοράς από το ένα μέρος και το μεγάλο ασυγκράτητο, πεζό, αναξιοπρεπές, θηρίο που φώναζε και μούγκριζε, και με το οποίο είχαμε γίνει ένα—κατά ένα μέρος, όχι έντελως. Η ομαδική και η ατομική ψυχή αγωνι-

ζονταν, σάν τὴν ομάδα μὲ τὰ μπλέ, γιὰ νὰ ἐπικρατήσῃ.

Νομίζω πὼς ἡ ἐντύπωσή μου γιὰ τὸ κοινὸ ἀποτυπώνεται θανάσιμα μὲ τὸ ζευγάρι πού κάθονταν ἀκριβῶς πίσω μου: πατέρας καὶ γιός. Ὁ πατέρας ἦταν ἕνας εὐγενικός, συμπαθητικὸς ἄνθρωπος, μὲ φόρμα καὶ μαῦρο πανωφόρι· ὁ γιός, ἕνα παχουλὸ παιδάκι περίπου 8 χρονῶν, πού τὸν ἔλεγαν ὅπως ἔμαθα ὕστερα, Χέρμπερτ. Ἐτρώγαν μαζί ζαχαρωτὰ ἀπὸ ἕνα χάρτινο χωνάκι, μὲ ἀπόλυτη σιωπὴ, μιὰ σιωπὴ πού διακόπηκε μόνο δυὸ φορές — τὴ μιὰ ὅταν ἡ Ἐνωση τοῦ Μάντσεστερ τὰ εἶχε πολὺ σκούρα καὶ μόνο ὁ τερματοφύλακας ἔσπασε τὴν κατάστασιν μὲ μιὰ του ἡρωϊκὴ κίνησιν... αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη καὶ ἡ μόνη φορὰ πού ὁ νεαρὸς Χέρμπερτ ἔβγαλε μιὰ διαπεραστικὴ στριγγιλιὰ πού θ' ἀκούσθηκε καὶ στὸ Περού: ἡ ψυχὴ του θάρρεῖς βγήκε ἀπὸ τὸ στόμα του μ' ἕναν δαιμονισμένον ἤχο. Γύρισα πίσω καὶ εἶδα τὸ μικρὸ προσωπάκι του πού ἔμοιαζε μὲ πουιίγγα, παραμορφωμένον: τὰ μάγουλά του ἦταν κόκκινα σὰ φωτιά καὶ τὰ μάτια του λάμπανε σάν δυὸ ἀστέρια. Ὑστερα τὸ ζευγάρι ξανάπεσε στὴ σιωπὴ ὡς τὸ τέλος τοῦ παιχνιδιοῦ. Ἡ σφυρίζουσα εἶχε ἀκουστῇ, ἡ ομάδα μὲ τὰ κόκκινα καὶ ἡ ἄλλη μὲ τὰ μπλέ εἶχαν φύγῃ ἀπὸ τὸ γήπεδο, τὸ λυκόφωτο ἔφευγε γρήγορα καὶ εἶχε ἀρχίσει νὰ πέφτῃ μιὰ ψιλὴ ἀπριλιάτικη βροχὴ, τὸ μεγάλο, πυκνὸ πλῆθος — θη-

ρίο χωρίζονταν σὲ 72.000 χωριστὰ μέρη. Τότε ἀκούστηκε ἕνας βαθύς, πολὺ βαθύς ἀναστεναγμὸς ἀπὸ τὸν Χέρμπερτ· δὲν θὰ μάθω ποτε ἂν ἦταν ἀπὸ ἀπελπισία ἢ εὐχαρίστησιν, γιὰτὶ ὅλο πού εἶπε ἦταν «Ἐ! μπαμπά!». Καὶ ὁ πατέρας του ἀπάντησε, «Ἐ! πάει τέλειωσε!» — καὶ ὕστερα ἔπιασε τὸν μικρὸ ἀπὸ τὸ χέρι λέγοντας «Ἐλα Χέρμπερτ, πάμε».

Ὑστερα ὅλοι σκορπιστήκαμε στοὺς δρόμους — ἡσυχιοι, χωρισμένοι, μοναχικὰ ἄτομα ξανά — καὶ εἶδαμε πὼς τὸ λυκόφωτο εἶχε γίνῃ σκοτάδι: τὰ φῶτα τοῦ δρόμου εἶχαν ἀνάψει, καὶ μᾶς ἔκαναν νὰ φαινόμαστε σάν γλωμά, πράσινα φαντάσματα. Σὲ ἕνα φωτισμένον παράθυρο ἦταν τρία μικρὰ κοριτσάκια μὲ ἄσπρα νυχτικά πού τοὺς εἶχαν ἐπιτρέψει νὰ μείνουν νὰ δοῦν τὸν κόσμον πού περνοῦσε: μιὰ ἄλλη μορφὴ χωρὶς σακάκι φώναζε ἀπὸ μιὰ σκοτεινὴ πόρτα — «ψιψίκα, ψιψίκα!» — καὶ ὕστερα ἀκούστηκε νὰ ρωτᾷ χωρὶς νὰ ἀπενθύνεται σὲ κανένα «Ποιὸς κέρδισε». Πολλὲς φωνὲς μαζί ἀκούστηκαν ν' ἀπαντοῦν μέσα στὸ σκοτάδι: «Κανένας, ἦρθαν ἰσόπαλοι».

Καὶ ὕστερα τὰ λεωφορεῖα τὸ ἕνα μετὰ τὸ ἄλλο φωτισμένα, σὲ ἀτέλειωτη γραμμὴ, γύριζαν στὴν πόλιν, φορτωμένα μὲ σιωπηλοὺς φιλάθλους, συνυμένους στὶς ἀπογευματινὲς ἐφημερίδες: Ρωσία, Τσεχοσλοβακία, Μάργκαρετ Λόγκουντ. Ποιὸς νίκησε; Κανένας, ἦρθαν ἰσόπαλοι.

Τὰ ἀγροκτήματα τῆς Δανίας

Τῆς MARGARET DIGBY

(Ἀπὸ τὸ «The Geographical Magazine», Λονδίνο).

Η Δανία εἶναι μιὰ χώρα πού δὲν ἔχει καθόλου χωριά. Ἐχει ἑξαπαρχιακὲς πόλεις, πού μπορεῖ νὰ εἶναι λιμάνια καὶ κέντρα σημαντικῶν βιομηχανιῶν, ὅπως εἶναι π.χ. ἡ ναυπηγικὴ. Ἐξω, στὴν ὑπαιθρον, ἡ ἐκκλησία τοῦ χωριοῦ μὲ τὸ σκαλισμένον καὶ φρεσκοβαμμένον της καμπαναριὸ ὑψώνεται ἐρημικῇ. Βρίσκει κανεῖς ἐπίσης καὶ πιδ παλὰ κτίρια: στρογγυλοὶ τύμβοι καὶ κύκλοι ἀπὸ ὀγκολιθοῦς τῆς ἐποχῆς τῶν παγετῶν ὅπου κάποτε συνεδροῦσαν οἱ προεστοί, διακόπτουν τὴν ὁμοιομορφία τῶν λειβαδιῶν καὶ τῶν χωραφιών.

Ὅλη ἡ ὑπαιθρος εἶναι σπαρμένη μὲ χαμηλὲς ἀγροικίες μὲ ἄσπρους τοίχους, πού μερικὲς φορές εἶναι οἱ καμιοὶ ἀπὸ ξύλον, μὲ κεραμιδιὰ ἢ καλαμίνες σκεπὲς καὶ μὲ ἕνα ἐπιβλητικὸ τετράγωνον σύμπλεγμα ἀγροικῶν κτιρίων γιὰ τὴ στέγασιν τῶν ζώων ἢ τῶν πουλιῶν, τὸν κρύον καὶ ἄνεμον αὐτῆς τῆς πιδ ἀνεμοβαρὺ χειμῶνα αὐτῆς τῆς πιδ ἀνεμοχτες δὲν ὑπάρχουν καὶ ἂν ὑπάρχει καὶ πού μοιάζει μὲ φράχτη εἶναι μᾶλλον γιὰ νὰ κρατᾷ τὸν ἀέρα παρὰ γιὰ νὰ φράξῃ. Τὰ ζῶα εἶναι πάρα πολλὰ: κυρίως κόκκινες δανικὲς ἀγελᾶδες, ἡ ἀσπρόμαυρες ἀγελᾶδες τῆς Γιουτλάνδης βόσκουν δεμένες σὲ σειρές· θεωροῦν τὰ χωράφια μεθοδικὰ σάν θεριστικὰ μηχανεῖς.

Δὲν ὑπάρχουν πολλὲς μόνιμες βοσκὲς ἀλλὰ πολλὴ γλῶσση, τριφύλλι ἢ ἄλλο χόρτον πού βγαίνει κατὰ καιροῦς. Οἱ Δανοὶ εἶναι εἰδικοί στὴν καλλιέργεια ἐκλεκτῶν χόρτων καὶ κάνουν ἐξαγωγή στὸ ἐξωτερικόν. Ἡ οὐσιαστικὴ γεωργικὴ χώρα τους, παύσασιν πολλὴ σήκαλη, σιτάρι, κριθὰρι καὶ βρώμη. Οἱ ἐσοδεῖς τῆς

εἶναι ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες τοῦ κόσμου καὶ αὐτὸ δὲν ὀφείλεται στὴ γενναιοδωρία τῆς φύσης, γιὰτὶ πρὶν ἀπὸ λίγα ἀκόμη χρόνια ἕνα μεγάλο μέρος ἀπὸ τὸ ἔδαφος τῆς Δανίας ἦταν ἄγονον, τραχύ, γεμάτον ἔλη.

Σ ἡμερὰ ἡ Δανία εἶναι φτιαγμένη ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως καὶ ἡ Ὁλλανδία. Στὰ τελευταῖα ἐικοσιπέντε χρόνια τοῦ 19ου αἰῶνα καὶ στὶς ἀρχὲς τοῦ 20ου, οἱ Δανοὶ ἐργάστηκαν σκληρὰ γιὰ νὰ ἀποξηράνουν τὰ ἐλώδη τοῦς χωράφια, νὰ θρέψουν τὰ ρεῖκια, τὰ βοῦρλα καὶ τὶς φτωχὲς τοὺς βοοὲς μὲ ἀβέστη καὶ ἀργιλλοκιμωλία, κοπριά καὶ λιπάσματα, γιὰ νὰ μεταβάλουν σὲ εὐφορὴ γῆ ὅ,τι ἦταν πρὶν λίμνη ἢ φιδόν.

Ἕνας ἰδιωτικὸς ὁργανισμὸς, ἡ «Heath Society» ἀνέλαβε τὸ ἔργο νὰ διορθώσῃ κάπως τὴν ἀπώλεια τοῦ Σλέσβουργκ, πού εἶχαν καταλάβει οἱ Γερμανοὶ στὰ 1864: «αὐτὸ πού χάσαμε στὸ ἐξωτερικόν πρέπει νὰ τὸ ξαναφτιάξουμε στὸ ἐσωτερικόν». Ἀργότερα τὸ Κράτος βοήθησε χρηματικὰ αὐτὴ τὴν ἐπιχείρησιν καὶ στὸ τέλος ἀνέλαβε τὴν εὐθύνη νὰ πραγματοποιήσῃ δικὰ του σχέδια.

Στὰ χρόνια τῆς ἀνεργίας, ἀνάμεσα στοὺς δύο πολέμους, ἐπέτυχαν μὲ μιὰ ἐνέργεια δύο πράγματα: ἐνῶ συγχρόνως δημιουργοῦσαν δουλειὰ γιὰ τοὺς ἀνέργους, ἀποξέραναν τὴ γῆ καὶ αὐτὸ τὸν τρόπο σὲ μιὰ περίοδον πού δὲν ξεπερνᾷ τὰ χρόνια τῆς ζωῆς ἐνὸς ἀνθρώπου, κάπου 2.000.000 στρέμματα παραγωγικῆς γῆς προστέθηκαν στὴν γεωργία αὐτῆς τῆς μικρῆς χώρας.

Τὸ δανικὸ ἀγρόκτημα, ὅπως καὶ τὸ δανικὸ χωράφι, εἶναι προτὶν

σκέψης και όχι τύχης. Στα τελευταία χρόνια του Μεσαίωνα, οι χωρικοί ήταν κολλημένοι στα μεγάλα κτήματα, ποτέ όμως δεν έμεναν χωρίς δική τους γη. Τους προσηλάσαν οι βασιλιάδες της Δανίας, και στο τέλος του 18ου αιώνα, μια σειρά αγροτικές μεταρρυθμίσεις τους έδωσαν πρώτα προσωπική ελευθερία, ύστερα εξασφάλιση των μισθίων και τέλος πλήρη κατοχή της περιουσίας τους.

Την ίδια εποχή, οι άρχες έπληραν μέτρα για να εμποδίσουν τη διάσπαση των αγροκτημάτων σε μικρά τμήματα. Αυτό συνέβαινε με το συστημα της κληρονομίας και προίκας, κάτι που είναι η κατάρα πολλών αγροτικών χωρών. Καθώς μεγάλωνε ο αγροτικός πληθυσμός, άκολούθησε, στα τελευταία χρόνια του 19ου αιώνα, ειδική πολιτική του διακανονισμού των γαιών.

Πολλές από τις περιοχές που είχαν αποξηρανθεί και πολλά από τα μεγάλα κτήματα τεμαχίστηκαν. Κοντά στους δρόμους κτίστηκαν ώριες, μικρές φάρμες, που ή καθενιά τους είχε κήπο με όπωρο· φρούτα δέντρα και σταύλο, ενώ πίσω υπήρχε μία χαμηλή ορθογώνια αποθήκη για τα γεννήματα, τα λαχανικά και τις ζωοτροφές. Ωστόσο η ζήτηση ήταν πάντα μεγαλύτερη από την προσφορά.

Σήμερα χαρακτηριστικό της δανικής γεωργίας είναι ακόμη το μικρό ή μέτριο αγρόκτημα. Το αγρόκτημα μπορεί να έχει 20, 40, 80 ή και περισσότερα στρέμματα. Όλη σχεδόν η δουλειά γίνεται από τον γεωργό και την οικογένειά του. Στα αγροκτήματα που χρησιμοποιούν έρ-

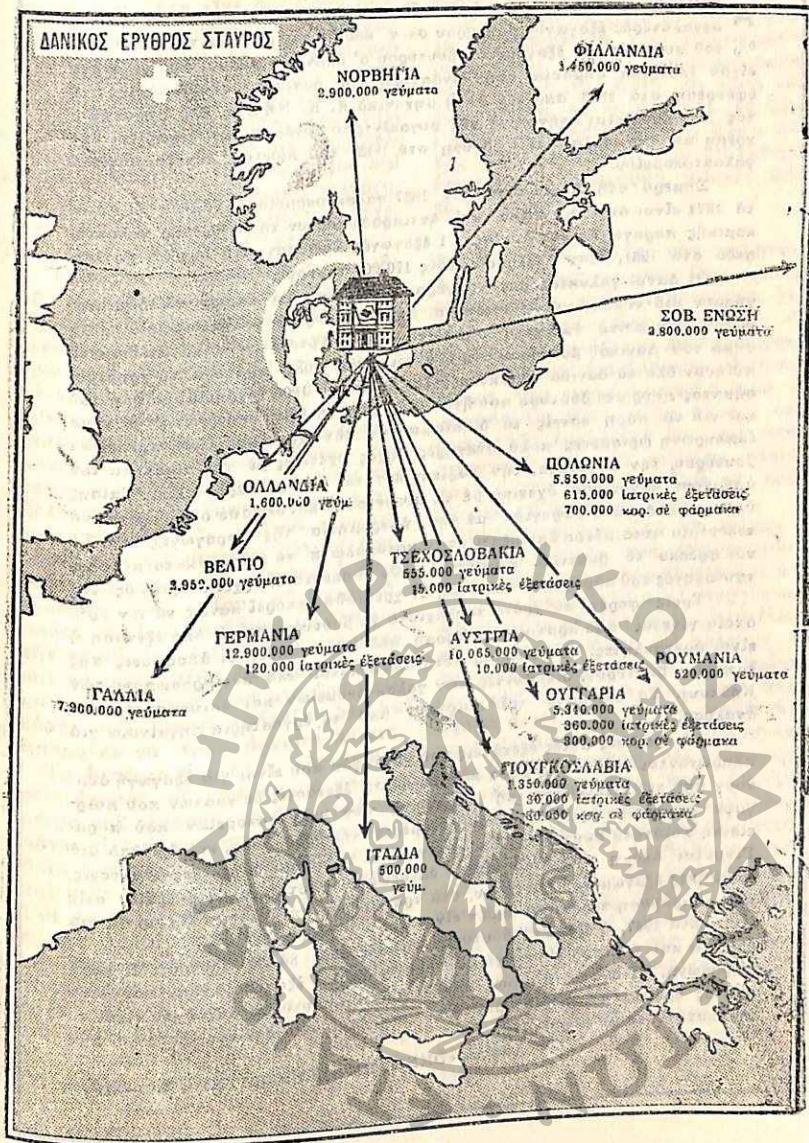
γάτες, αυτοί σπάνια είναι άντρες με οικογένεια, γιατί αυτοί είναι εργατεστημένοι σε δική τους φάρμα και δεν θέλουν να αλλάξουν αφεντικό, εκτός αν είναι υποχρεωμένοι. Οι εργάτες είναι κυρίως νέοι και κορίτσια, γιοι και κόρες γεωργών, που μένουν στο σπίτι του αφεντικού τους, τρώνε μαζί του στο τραπέζι, μοιράζονται την οικογενειακή του ζωή και έτσι αποκτούν πείρα για τις δουλειές της φάρμας και του σπιτιού, κάτι που αν λαβούμε υπ' όψη την ανθρώπινη φύση, δεν θα μπορούσαν να το μαθούν τόσο πρόθυμα και με τόσο καλή διάθεση από τους γονείς τους.

Μ' όλο που η δουλειά είναι σκληρή και οι ώρες πολλές, οι συνθήκες της ζωής σε αυτά τα αγροκτήματα είναι καταπληκτικά καλές. Τα σπίτια είναι ευρύχωρα, καλοκτισμένα, καλοεπιπλωμένα και πολύ νοικοκυρεμένα. Υπάρχουν βιβλία, ραδιόφωνα, περιοδικά και έφημερίδες.

Έχουν γραφή πολλά για τις «Ανώ ερες Δανικές Σχολές», που έχουν δώσει στην αγροτική δανική κοινωνία μεγάλο μέρος από την δημογόνεια και τη μόρφωσή της. Τα σχολεία ούσα στο πνευματικό πεδίο—όπως η αξιοποίηση των γαιών στο ύλικο—ήταν η απάντηση στο κακό που έκανε η Γερμανία στη Δανία σχεδόν πριν από έναν αιώνα. Δεν διδάξαν ούτε την τεχνική, ούτε τη γεωπονία. Γι' αυτό το σκοπό υπήρχαν γεωπονικές σχολές, που ιδρύθηκαν αργότερα.

Οι Ανώτερες Δανικές Σχολές έπρεπε να σφυρηλατήσουν μία κοινότητα και ένα έθνος όχι με τους

ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΔΑΝΙΚΟΥ ΕΡΥΘΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

Από την αρχή της γερμανικής κατοχής ως το τέλος του 1947 τα 4 εκατ. των Δανών προμήθευσαν, με τον Δανικό Ερυθρό Σταυρό, 56.980.000 γεύματα στον πληθυσμό διαφόρων Ευρωπαϊκών χωρών με δέματα ή κατ'αποστάσεις. Επίσης εξέδιδε διανομή φαρμάκων με συνολική αξία 1.080.000 δανικές κορώνες. Ο παρσατατικός χάρτης αναδημοσιεύεται από το Denmark Illustrated, της Κοπεγχάγης.

ΒΟΥΤΥΡΟ ΑΠΟ 1647 ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΑ

Α ΚΡΙΒΩΣ πριν από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, η Δανία ήταν ο μεγαλύτερος εξαγωγός βουτύρου στον κόσμο, προμηθεύοντας τα 25-30 % του συνόλου του εξαγομένου βουτύρου ο' όλον τον κόσμο. Αυτό γινόταν ελπίδα ιστορική σημασία στην ανάπτυξη της δανικής γαλακτοκομίας: η εμφάνιση στα 1880 από τον Δανό μηχανικό Α. Κ. Νήλσεν, του μηχανήματος που βασίζεται στην αρχή της φυγοκέντρου δυνάμεως και ξεχωρίζει την κρέμα από το γάλα, και η ίδρυση στα 1882 του πρώτου συνεταιριστικού γαλακτοκομείου.

Σήμερα στη Δανία υπάρχουν 1637 γαλακτοκομεία. Άνόμενα ο' αυτά, τα 1374 είναι συνεταιριστικά και αντιπροσωπεύουν τα 90 % της γαλακτοκομικής παραγωγής της Δανίας. Οι εξαγωγές έφθασαν στο υψηλότερο επίπεδο στα 1931, όταν ξεπέρασαν τους 170 000 τόννους.

Οι Δανοί γαλακτοκόμοι γρήγορα κατάλαβαν ότι έπρεπε να δημιουργήσουν μια τυποποιημένη ποιότητα. Στα 1900 μερικά γαλακτοκομεία εισήγαγαν ένα κοινό εμπορικό σήμα—το Λούρ.—Αυτό ήταν το κατατεθειμένο σήμα του Δανικού βουτύρου στο εξωτερικό και πολύ γρήγορα το χρησιμοποιήσαν όλα τα δανικά γαλακτοκομεία. Από το 1906 η χρησιμοποίηση του σήματος Λούρ στο βούτυρο που ήταν για εξαγωγή έγινε υποχρεωτική με νόμο και για να πάρη κανείς το δικαίωμα να την χρησιμοποιήσει πρέπει να εκπληρώνη όρισμένες, πολύ αυστηρές αρχές σχετικές με την ποιότητα του βουτύρου, την αγγύτητα, την περιεκτικότητά του σε νερό κ.λ.π. Επίσης υπάρχουν κανονισμοί σχετικά με τη συσκευασία και σε κάθε δέμα πρέπει να υπάρχει καθαρά ή σφραγίδα με την ημερομηνία της παραγωγής του. Το τελευταίο αυτό μέτρο επιτρέπει στον καταναλωτή να ελέγχει κατά πόσο είναι φρέσκο το βούτυρο. Επίσης σε κάθε πακέτο υπάρχει ο αριθμός της ταυτότητας του παραγωγού και έτσι, αν χρειασθώ, μπορεί κανείς να τον βρή.

Τρεις φορές το χρόνο τουλάχιστο το βούτυρο περνά από εξέταση ή οποια γίνεται από κρατική επιτροπή που το αναλύει· οι αποφάσεις της είναι αμετάκλητες. Η επιτροπή αυτή αποτελείται από αντιπροσώπους των εμπορών βουτύρου, διευθυντές των γαλακτοκομείων και επιθεωρητές του Κράτους. Τα δείγματα που παίρνουν από τα εργαστήρια πηγαίνουν για ανάλυση.

Οι κρατικές αυτές εξετάσεις του βουτύρου που είναι για εξαγωγή συμπληρώνονται κάθε έβδομα και με άλλες εξετάσεις δειγμάτων που παίρνουν από την τελική γενική παραγωγή των γαλακτοκομείων που παράειδικη ποιότητα βουτύρου. Έτσι ελέγχονται καλυπτόμενα οι τελικές αναλύσεις. Γίνονται ακόμη «αίφνιδιστικές» επιθεωρήσεις στα γαλακτοκομεία, στις αποθήκες εξαγομένου βουτύρου, στα τράινα και τα λιμάνια. Οι ποινές για κάθε παράβαση των κανονισμών είναι πολύ αυστηρές.

Στα 1947, η εξαγωγή βουτύρου έφθανε τους 86.000 τόννους. Η κακή σοδειά και η μικρή εισαγωγή ζωοτροφών από το εξωτερικό έλαττωσαν την παραγωγή. Η αναλογία όμως του εξαγομένου βουτύρου αυξήθηκε γιατί το κράτος έμειωσε τη μερίδα βουτύρου που έπαιρνε ο δανικός λαός και την αντικατέστησε με μαργαρίνη.

Από το «DENMARK ILLUSTRATED», Κοπεγχάγη

υστερισμούς του εθνικισμού, αλλά πάνω σε αληθινά ρεαλιστικά θεμέλια. Σ' αυτές τις σχολές διδασκόνταν η ιστορία, η ποίηση και η λογογραφία· σημαντική θέση είχε δοθεί στη μουσική και στις ήθικες διδασκαλίες.

Ήταν και είναι τα πανεπιστήμια του Δανού αγρότη, όχι τόσο για τις γνώσεις ή για την πνευματική διαμόρφωση που του δίνουν, όσο γιατί τον φέρνουν σε επαφή με τους μέλλοντες γεωργούς της γενιάς του και με την άκλή και δυναμική κοινότητα όπου ζει στην ηλικία που δέχεται τις πιο δυνατόν εντυπώσεις.

Ένα από τα αποτελέσματα αυτής της εκπαίδευσης ήταν η ανύψωση της δανικής γεωργίας στη θέση των ελευθέρων επαγγελματιών και συγχρόνως η αύξηση της παραγωγής της με τρόπο καταπληκτικό, χάρη στο συνεταιριστικό κίνημα. Τα συνεταιριστικά γαλακτοκομεία που βλέπει κανείς ο' όλη τη χώρα έγιναν από γεωργούς που ήξεραν ο ένας των άλλων τόσο καλά ώστε δεν χρειάστηκε να ενοχληθούν και να σχηματίσουν τυπική εταιρεία. Δεν πλήρωσαν καμία έγγραφη, ωστόσο η υποχρέωση κάθε μέλους αυτής της ομάδας να είναι υπεύθυνο με όλη του την περιουσία για την επιχείρηση και να προμηθεύει όλη του την παραγωγή γάλατος, ήταν μια ασφάλεια τόσο, που καμία τράπεζα δεν θα μπορούσε να τους αρνηθεί δάνειο.

Το εμπόριο βουτύρου της Δανίας στις αγορές του εξωτερικού και ο' στερη το εξωτερικού θεμελιώθηκε πάνω σε δυο πράγματα: στην άμοιβαία εμπιστοσύνη των παραγωγών και στην ποιότητα του προϊόντος. Για να διατηρηθεί αυτή η ποιότητα, οι Δανοί γεωργοί τυποποίησαν την παραγωγή τους όχι μόνο στο γαλακτοκομείο αλλά και στο σταύλο· η έκτροφή των αγελάδων, η διατροφή και η αναπαραγωγή τους γίνονται επιστημονικά. Το ίδιο συμβαίνει και με τα καπνιστά χοιρινά κρέατα. Για ν' ανταπεξέλθουν στις ανάγκες του εξαγωγικού εμπορίου, δημιού-

ργησαν ένα έντελως τεχνητό είδος χοίρου, τόσο στερεότυπο που είναι σαν να βγαίνει από τη μηχανή, κάτι σαν τη μαζική παραγωγή αεροδυναμικών αυτοκινήτων.

Η δανική γεωργία δεν ήταν πάντα τόσο έντακτη, τόσο ειδικευμένη, ούτε τόσο στενά προσαρμοσμένη στην αγορά της. Κατά τα μέσα του 19ου αιώνα, το σιτάρι και τα ζωα (κυρίως αγελάδες) ήταν η βάση αυτής της γεωργίας, που διαλύθηκε έντελως με τη συρροή στασιού από το εξωτερικό.

Η μεταβολή αυτής της γεωργίας σε γαλακτοκομική βιομηχανία, χοιροτροφία και πτηνοτροφία, δεν ήταν μια τυφλή υποταγή στην ανάγκη. Έγινε ύστερα από προσεκτική σκέψη και εκτελέστηκε με το σύστημα των συνεταιρισμών, που εφαρμόστηκε τόσο στην αγορά των γεωργικών εργαλείων όσο και στην παραγωγή και την πώληση. Ωστόσο ο Δανός γεωργός έφθασε πάλι σε μια κρίσιμη περίοδο.

Ακόμη και πριν από τον πόλεμο η Άγγλική αγορά, που απορροφούσε τα περισσότερα εμπορεύματά του, δεν ήταν πια όπως άλλοτε. Η ανεργία και η Συμφωνία της Οτάβας είχαν ελαττώσει τις πωλήσεις. Ο πόλεμος άπομόνωσε τη Δανία για έξη χρόνια και την απέκλεισε από κάθε άλλη αγορά εκτός από τη γερμανική. Και κατά χειρότερο ακόμα, ο αποκλεισμός έκοψε έντελως την εισαγωγή φθηνών ζωοτροφών που έτρεφαν τους δανικούς χοίρους και βοηθούσαν στη μεγάλη παραγωγή γάλακτος.

Αναγκαστικά ο αριθμός των χοίρων ελαττώθηκε. Οι αγελάδες έμειναν περίπου ίδιες, αλλά η απόδοσή τους ελαττώθηκε, πράγμα που ίσως να ήταν καλό για την υγεία τους, αλλά μεγάλη ζημιά για την αγροτική οικονομία.

Σήμερα η Δανία ύστερα από την κατοχή είναι πάλι χώρα του ελεύθερου κόσμου. Οι αγορές άνοιξαν και διψούν για τα ωραία προϊ-

όντα που μπορεί να τους προμηθεύσει. Άλλα τα προϊόντα που παράγουν τώρα οι Δανοί είναι πολύ ακριβά και δεν μπορούν πια να συντηγαστούν τους παραγωγούς του Νέου Κόσμου. Όλα φαίνεται ότι συνωμοτούν εναντίον τους: το ύψηλο βιοτικό επίπεδο, το κόστος των βιομηχανικών προϊόντων μιας χώρας με μεγάλους μισθούς και χωρίς πρώτες ύλες, ή περιορισμένη έκταση της χώρας, ή αδυναμία της εξαγωγής ζωοτροφών σε χαμηλή τιμή σε όποιονδήποτε ποσότητα. Τι πρέπει να κάνουν; Η μηχανοποίηση ίσως να ελάττωνε λίγο το κόστος των βιομηχανικών προϊόντων, γιατί η δανική γεωργία, παρ' όλη την εξαιρετική παραγωγή της, δεν είναι αρκετά μηχανοποιημένη. Άλλα τα άγροκτηματα είναι μικρά.

Άραγε οι συνεταιρισμοί θα δώσουν στο Δανό γεωργό μικρά έργα, λεία ή θα θέσουν στη διάθεση της κοινότητας μεγάλα γεωργικά μηχανήματα;

νήματα; Το πρόβλημα όμως είναι ακόμη μεγαλύτερο. Θα ευθνη άμαγε πάλι μια μέρα όπου θα έχουμε ξανά ελεύθερη διεθνή αγορά τροφίμων και πρώτων ύλων; Ο Δανός γεωργός θα μπορούσε πάλι να αγοράσει ελεύθερα το καλαμπόκι και το μπαμποκόσπορό του από τον Νέο Κόσμο και να πουλήσει ελεύθερα τα αυγά, το χοιρινό και το βούτυρό του;

Ο ισοαδής και αν είναι η απάντηση σ' αυτά τα ερωτήματα μπορεί κανείς να είναι βέβαιος ότι ο Δανός όγροτης θα φάει οπωσδήποτε σ' αυτήν. Ίσως να' αλληση άλλο θα προχωρήσει με σύνεση, με λογική και δημοκρατική συζήτηση και με τη θυσία διαρθρωμένη συνεταιριστική του κίνηση. Και όποιονδήποτε και αν είναι ο μελλοντικός τύπος της γεωργίας στη Δανία, ο Δανός γεωργός θα έχη πάντα στη διάθεσή του την αξιοζήλευτη κληρονομιά της εξαιρετικής βοσκής και των ζώων που κατέφθωσαν να επιτύχουν οι πρόγονοί του.

«ΜΙΑ ΦΟΡΑ τα άγρια θηρία συζητούσαν το ζήτημα του αποκλεισμού. Το λεοντάρι μίλησε πρώτο και κοιτάζοντας τον από πρότεινε να καταργηθούν κέρατα. Ο άετός, γυρίζοντας στον ταύρο, ζήτησε να μην υπάρχουν πια να εξαλειφθούν τα νύχια. Τελευταία έμεινε να μιλήσει η αρκούδα, και αυτή πρότεινε να καταργηθούν άνωθεν όλα τα μέσα επιθέσεως και άμυνας, για να μπορεί να τους αγκαλιάσει όλους με αγάπη.»

Μύθος που αποδίδεται στον Οδύσσειαν Τσώρτσιλ

Ο Βασιλιάς της Άσινης και άλλα ποιήματα

(The King of Asine
and Other Poems)

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΕΦΕΡΗ

(Μεταφρασμένο από τα ελληνικά από τους Bernard Spencer, Nanos Valaoritis, Lawrence Durrell και με εισαγωγή του Rex Warner, εκδ. John Lehmann, Λονδίνο)

Η σύγχρονη Έλληνική ποίηση, με την αυτοπαποίθησή της, την απάρκεια και την συγκινητική της νοσταλγία για ένα μυθικό παρελθόν, έχει να προσφέρει πολλά στα έθνη που δεν έχουν αυτοκρατορίες ή στα έθνη που αρχίζουν να τις χάνουν. Και ο κ. Γιώργος Σεφέρης, για τον οποίο ένας κριτικός στο 'Αγγλικό περιοδικό «Ορίζων» στα 1944 είπε πως αν είχε γράψει στην 'Αγγλική, Γαλλική ή Γερμανική γλώσσα θα είχε αλίκη ή τότε γίνει διάσημος, είναι ένας από τους λαμπρότερους εκπροσώπους της. Οπως ή «Ερημη Χώρα» («Waste Land») του Τ. Σ. Έλιοτ (που άρ- γότερα ο Σεφέρης τη μετέφρασε ελληνικά) έτσι το πρώτο του βιβλίο, ληνικά) έτσι το πρώτο του βιβλίο, ή «Στροφή», που δημοσιεύτηκε στα 1939 σηματοώνει μία στροφή στην ποίηση της χώρας του και για τους Έ- ους λόγους υπήρξε μία απομάκρυνση από τη Γεωργιανή Ιλαρότητα, μία καινούρια κατεύθυνση του βήους και ένας ναυτορισμός στην έκφραση που έφινε πολλούς αναγνώστες. Οστόσο, ένας παλαιότερος ποιητής, ο Κωστής Παλαμάς ήταν ανάμεσα σε κείνους που έπαινεσαν το βιβλίο και σήμερα ο κ. Σεφέρης, όπως ο κ. Έλιοτ, έχει κερδίσει τον σεβασμό όλων μέσα στους φιλολογικούς κύκλους, σαν ένα «enfant terrible» που άργότερα απέκτη-

σε μίαν αναμφισβήτητη θέση στη λογοτεχνία του τόπου του. Άλλα το έργο του κ. Σεφέρη, αντίθετα με το κ. Έλιοτ δεν έχει περιπλεχθή ούτε από τον μυστικισμό ούτε από τη θρησκεία. Ο ποιητής εξακολουθεί να χαίρεται όλα τα καλά — και δεν είναι λίγα — της ειρηνολατρίας.

Στη δημοσία ζωή του, όπως σημειώνει στην εισαγωγή του ο κ. Ρέξ Γουόρνερ, έχει διακριθεί. Όπως οι ποιητές των δημοκρατιών της Λατινικής Αμερικής έχει μία δεύτερη σταδιοδρομία αφιερωμένη στη διπλωματία και την υπηρεσία του δημοσίου.

Αφού σπούδασε στο Παρίσι έγινε υποπρόξενος και άναπληρωτής του Γενικού Προξένου στο Λονδίνο. Άργότερα άχρημάτισος πρόξενος στην Άλβανία και σύνθεσμος με τον ξένο τύπο στην Αθήνα. Μετά την Γερμανική εισβολή στα 1941, έφυγε με την Ελληνική Κυβέρνηση στην Κρήτη, ύστερα στο Κάιρο, και τέλος στη Νότια Αφρική, όπου ήταν Πρώτος Γραμματέας στην Έλληνική Πρεσβεία της Πραιτώριας. Εξαγύρισε στο Υπουργείο των Εξωτερικών και εργάστηκε στο Λονδίνο, στο Κάιρο και στην Ιταλία ως τον Μάιο του 1945, όπότε ανέλαβε τη διεύθυνση του ιδιαίτερου γραφείου του Αντιβασιλέως Αρχιεπισκόπου Λαμασκηνού, μία θέση που την

κράτησε ως την παλινδρόσωση της μοναρχίας.

Η ζωή αυτή στάθηκε ασφαλώς πολύ χρήσιμη στο έργο του. Τόν βοήθησε να ένωθι με τη χώρα που του έμπνέει το καλύτερο μέρος του έργου του και του άναψε την νοσταλγία, μία από τις άμοιρές που δίνει η έξορία. Το δεύτερο βιβλίο του, «Μυθιστόρημα», δείχνει αυτό το πράγμα με έναν άδιόρατο πατριωτισμό, που είναι έντονος άκριβως γιατί φανερώνεται τόσο λίγο. Δεν είναι σωθιστής, ούτε εθνικός ποιητής — γιατί έχει άρκετο αίσθημα του χιούμορ — ωστόσο σ' αυτό το ποίημα με τις ήυχες εικόνες, ή 'Ελλάδα γίνεται μία αλήθεια κάτω από τόν ήλιο, ένωμένη με τό παρελθόν της και αυτό φαίνεται πιά ζωντανά γιατί ή ύπαρξή της καλείται στη ζωή όχι με τό θόρυβο της ιστορίας αλλά με τά δάκτυλα που χτυπούν πάνω στην πέτρα τών νεκρών πηγών ή με τούς 'Αργοναύτες, που μαζί τους ταυτίζονται έλοι θσοι έπολέμησαν για την 'Ελλάδα' άκόμη και από:

...τά δέντρα που άνασαινουν τη μαύρη γαλήνη τών πεθαμένων.
Κι' έπειτα τά χαμόγελα, που δεν προχωρούν, τών αγαλμάτων.

The trees which breathe the black calm of the dead
And then the smiles, which do not move, of the statues.

Τά αγαλματα αυχά είναι πραγματικά πιά ζωντανά γι' αυτόν από τούς ανθρώπους, γιατί αντιπροσωπεύουν τόν άρχαιο νεκρό που γλύτωσε την κατάρα της καταστροφής για να άναστηθι πάλι: οι ζωντανοί σέ σύγκριση μ' αυτόν περιγράφονται:

Στεφογυρίζοντας μέσα σέ σπασμένες πέτρες, τρείς ή έξι χιλιάδες χρόνια

Ψάχνοντας σέ οικοδομές γκρεμισμένες που θά ήταν ίσως τό δικό μας σπίτι

Προσπαθώντας να θυμηθούμε χρονολογίες και ήρωικές πράξεις...

Wandering through broken stones, for three or six thousand years
Digging in ruined buildings which once, perhaps, were our homes
Trying to remember dates and heroes...

Είναι χαρακτηριστικό που μία φωτογραφία να έχει ο Γιώργος Κατσιμπαλής, μία άλλη σύγχρονη μορφή τών ελληνικών γραμμάτων, δείχνει τόν Σεφέρη να ξεπροβάλλει άνάμεσα από δύο σπασμένες κολώνες.

Στην ποιήσή του όμως ποτέ δεν ξεπροβάλλει ο ίδιος. Η 'Ελλάδα και ή ιστορία της πάντα τόν βασανίζουν. Λέει με ειλικρίνεια, και όλες οι εικόνες της μοναξιάς τόν φέρουν πίσω στο παρελθόν και στο θρόνο.

Τ' άστρα της νύχτας με γυρίζουν στην προσδοκία

Του 'Οδυσσέα για τούς νεκρούς μέσ σ' άσφοδίλια.

Μίς σ' άσφοδίλια σάν άράξαμε έδώ

πέρα θέλαμε να βρούμε
Τη λαγκαδιά που είδε τόν 'Αδωνι λαβόμενο.

The stars of night bring me back to the longing

Of Odysseus for the dead among the asphodels.

Here where we moored we wished to find among the asphodels

The valley which saw Adonis wounded.

Έπειδή τά αγαλματα αντιπροσωπεύουν τό χαμένο, συχνά ταυτίζονται μέσα στην ποιήσή του με τό ίδιο θέμα, τών χαμένων φίλων, τών χαμένων παιδικών χρόνων, όλων τών πραγμάτων που δεν τά έχομε πιά και που ή άπουσία τους δημιουργεί την ίδια συγκίνηση της νοσταλγίας. Έτσι:

Οι φίλοι μας έφυγαν
Ίσως να μην τούς είδαμε ποτέ, ίσως
Να τούς συναντήσαμε όταν άκόμη ο ύπνος

Μας έφεραν πολύ κοντά στο κώμα που άνασαινει

Ίσως να τούς γυρεύουμε γιατί γυρεύουμε την άλλη ζωή,

Πέρα από τ' αγαλματα.

Our friends have gone, perhaps we never saw them, perhaps

We met them when sleep

Was still leading us near the breathing wave

Perhaps we seek them because we seek the other life,

Beyond the statues.

Δεν υπάρχει όμως τρόπος, όπως τό ήξερε και ο Καβάφης, ο 'Ελληνας ποιητής της 'Αλεξανδρείας, να φέρη κανείς πίσω μία παρουσία που κάποτε άγάπησε, σκηνές ή ήμέρες' γιατί ή ανάμνηση ενός πράγματος με δση άγάπη και άν έχη οικοδομηθι,

...μου δίνει μία γέυση στοιχειωμένου καραβιού

με μία γοργόνα σταυρωμένη τότες που ήταν όμορφη,

πάνω στο τιμόνι.

a haunted ship

With a Mermaid crucified to the wheel when she was still beautiful;

Όστόσο ο κ. Σεφέρης έχει τόν μύθο του και ο μύθος του είναι ο είδωλολατρικός μύθος του ανθρώπου που άναζητά και πρέπει να βρη ένα άνοιγμα στο λεπτό πέπλο που χωρίζει αυτόν τόν κόσμο από τόν άλλο, τόν κόσμο τών αγαλμάτων και εκείνων που «μία φορά αγαπούσαμε».

Μία έσωτερική ειρήνη ζητά ο Σεφέρης μία απόλαυση που μόνο από την γνώση και την άγάπη του παρελθόντος μπορεί να βγη, μία ένωση του εγώ και του Έθνους, έναν καθαρά ποιητικό μύθο.

Συμπόνοια μπορεί να υπάρξει μόνο για τούς συντρόφους που έχασαν αυτόν τόν μύθο.

Και βύθισι μέσα στον ήλιο σάν κοράκι
πέρα άπ' τά μάρμαρα

Who, like the crow flying beyond the ruins,

Were swallowed in the sun

Για κείνους από τούς συντρόφους που δεν ξέρουν πώς να πεθάνουν δεν υπάρχει καν έλσος' μόνο άνια. Η άναζήτηση του κ. Σεφέρη δεν είναι για τό θάνατο, όπως δεν είναι ούτε για τη ζωή, όπως την ξέρουν τά διασκοπμένα για δύναμη έθνη. Η άναζήτησή του όμως για τη χαρά φέρνει πολλές απογοητεύσεις, σάνα μη βρίσκει κανείς παρά μία τρομαγμένη νυχτερίδα μέσα στη σπηλιά όταν ζητάει τόν μυθικό βασιλιά της 'Ασιόνης που μόνο μία λέξη στην «Πιάδα» μάς τόν ξαναθυμίζει. Τά σημάδια τών χειρών του μπορεί να τ' άγγιζη κανείς πάνω στις πέτρες της σπηλιάς... Η άληθινή έκανοποίηση τών μύθων είναι τόσο ζωντανή, σο και τό άγγιγμα αυτό. Γιατί λοιπόν είναι τόσο δύσκολο να την φθάσουμε;

Στην 'Αγγλική μετάφραση πραγματικά έξαιρετική από τούς κ. κ. Μπ. Σπένσερ, Ν. Βλαχωρίτη και Α. Ντάρρελ, ο κ. Σεφέρης γίνεται έλεγειικός ποιητής, που έχει να προσφέρει πολύ περισσότερα από τούς περισσότερους σύγχρονους ποιητές της Βρετανίας. 'Αποφεύγει τις μακρολογίες, οι εικόνες του είναι έντονες και φυσικές. Μπορεί να κάνει την πιο άπείχνη παρομοίωση και έμεισως να την άπαλύνει, όπως στο ποίημα «Ο Στρατής Θαλασσινός στη Νεκρή Θαλάσσα» με τη σάτυρά του για την 'Ιερουσαλήμ:

Και την ψυχή με τό ανεξάντλητο κουράγιο, καθώς λένε.

Είναι και τά καράβια που τούς ταξιδεύουν

Όλόρθους σάν μπαλουμμένους δεσποτάδες

Μέσα σ' άμπάρια, για ν' άράξουν ένα βράδυ

Στά φύκια του βυθού άπαλά.

*And the souls with the endless courage
as they say;
It is the ships that carry them
Standing erect like stuffed bishops in
the hold*

*Only to end one evening, lightly
On the sea-weed of the deep.*

Έχει τὸ μυστικὸ νὰ φτιάχνῃ ἕνα ὁλό-
κληρο μῆνυμα ἢ ἕνα ποίημα μέσα σὲ
λίγες γραμμές.

Ὁ κ. Σεφέρης εἶναι πάνω ἀπ' όλα
ἕνας οἰγούρος ποιητής. Ἐμβαθύνει θ-
μῶς καὶ ἀνησυχεῖ, γιὰ τὸ μῦθος του
εἶναι ἀναπόφευκτα ἀνήσυχος σὲ μιὰ
ἀποχὴ οὐσιαστικὰ ἄστατη. Ὁ κ. Δθ.

ρηνς Ντάρρελ σὲ ἕνα ποίημα «Γράμμα
στὸν Ἑλληνα Σεφέρη» (ἀπὸ τῆ συλλο-
γῆ του «A Private Country») ἔχει
τὴν ἔκφραση:

*The black sun's kisses opening
Upon their blindness, like two eyes
Enormous, open in bed against one's
own.*

Ἄν καὶ δὲν ἦταν ἡ πρόθεση τοῦ κ.
Ντάρρελ, αὐτὲς οἱ γραμμὲς δείχνουν
κάτι ἀπὸ τὴν οἰωνιστικὴ ἀτμόσφαιρα
καὶ ἀπὸ τὴν ἀντύπωση τοῦ στοιχειω-
μένου καὶ τοῦ ἀνήσυχου ποῦ δίνει ἡ
ποίησις τοῦ κ. Γ. Σεφέρη.

Ἀπὸ τὸ «The Times Literary Supplement», Λονδίνου.

Εἶτε βραδιάζε.

Εἶτε φέγγει

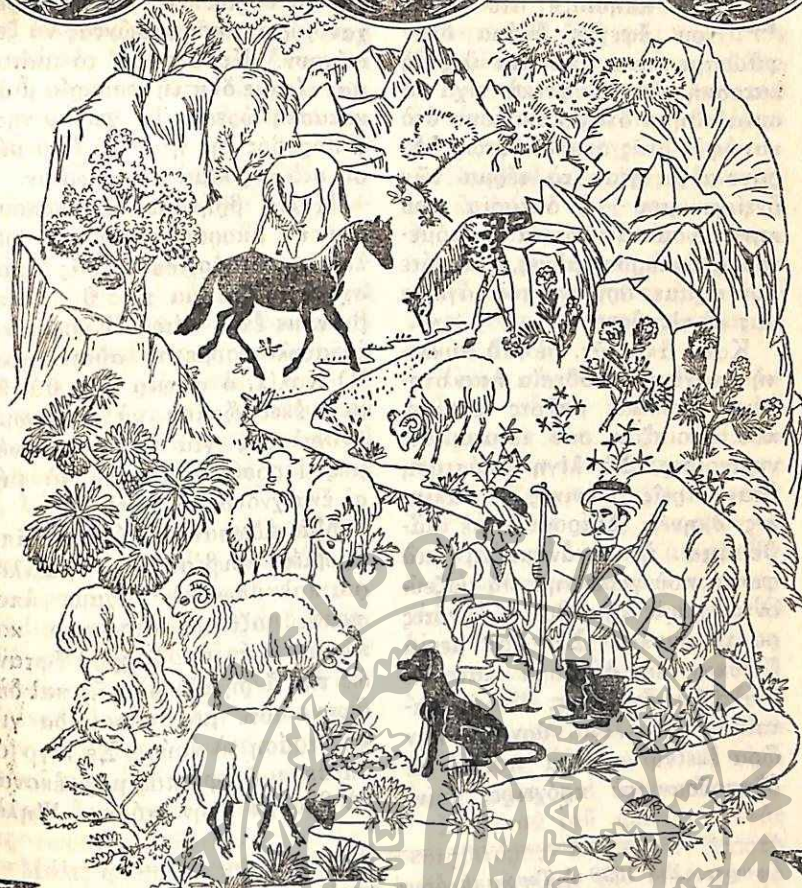
Μάνει λευκὸ

Τὸ γίαισμι.

Γ. ΣΕΦΕΡΗΣ

(Ἡμερολόγιο Καταστροφῶν)

Με τοῦ Θεοῦ τοῦ Κουρδιστάν

Τοῦ FRANÇOIS BALSAN

(Ἀπὸ τὸ βιβλίο του «Les Surprises du Kurdistan»
Ἐκδόσεις J. Susse, Παρίσι)

Τὸ ἀπόσπασμα ποῦ δημοσιεύουμε στὶς παρακάτω σελίδες εἶναι ἀπὸ
τὸ βιβλίο τοῦ Φρανσουά Μπαλσάν «Οἱ ἐκπλήξεις τοῦ Κουρδιστάν»
ποῦ τελευταία κυκλοφόρησε καὶ σὲ ἀγγλικὴ μετάφραση μὲ τὸν τίτλο
«Τὰ πρόβατα καὶ τὸ Σεβρολέν». Ὁ συγγραφέας εἶναι ἕνας γάλλος

Με τοὺς βοσκοὺς τοῦ Κουρδιστάν

Εὐτυχῶς τὸ κουραστικὸ ταξίδι πλησίαζε στὸ τέλος του· ἔφεγγε ἀκόμα ὅταν φθάσαμε πάνω ἀπὸ μιὰ θερινὴ κατασκήνωση. Ξαφνικὰ εἶχα τὸ συναίσθημα ὅτι βρισκόμουν στὸ κατώφλι μιᾶς ἀνακαλύψεως. Ἄραγε αὐτὸ ἦταν τὸ τέρας τῶν ὀνείρων μου — ἡ ὀπτασία πού κηνυγοῦσα ἀτελείωτα χιλιόμετρα, ὀλόκληρους μῆνες, ἀπὸ τότε πού εἶχαμε ἀρχίσει τὸν ἀγώνα μας μετὰ τὴν ἀρχή;

Κάτω ἀπὸ μᾶς, σὲ μιὰ κυκλικὴ ἀπάνεμη τοποθεσία ἦταν στημένες δώδεκα μαῦρες σκηνές, πού ἔμοιαζαν σὰν κοιμισμένες νυχτερίδες. Σὲ λίγη ἀπόσταση ἦταν τρεῖς κωνικὲς κατὰλευκες σκηνές. Μπροστὰ σὲ κάθε μιὰ ἦταν ἀναμμένη μιὰ φωτιά πού γύρω της θὰ μαζεῦονταν χωρὶς ἀμφιβολία ἀργότερα τὰ σκυλιά. Σὲ μιὰ μεριά ἔβροσκαν τὰ διάφορα κατοικίδια ζῶα, ἀγελάδες, ἄλλα, κατσίκες καὶ λίγα ἀρνιά. Τὴν ὥρα ἐκείνη σβέλτα παιδιὰ τὰ ὀδηγοῦσαν σὲ πρόχειρες μάν-

τρες ἢ τὰ ἔδεναν σὲ πασσάλους γιὰ τὴ νύχτα. Τὰ ἄλλα ἔτρεχαν γύρω προσπαθώντας νὰ ξεφύγουν. Κάτω ἀπὸ τὰ μάτια μας εἶχαμε ὅλη τὴ φασαρία μιᾶς κατασκηνώσεως. Τὸ χρώμα της, ὁ θόρυβός της ἦταν τὰ ἴδια μέσα στὸ πέρασμα τῶν αἰώνων.

Μόλις βρήκαμε ἀνθρώπους πού θὰ μπορούσαν νὰ μᾶς φιλοξενήσουν ἀρχίσαμε νὰ μᾶς ἐπιστολῶμε τὸ ζήτημα πῶς θὰ κατεβύναμε ἐκεῖ κάτω. Ἐπρεπε νὰ ἐγκαταλείψουμε τὸ αὐτοκίνητο. Ὁ Χαλίλ, ὁ σωτὴρ μας, θὰ ἔμενε ἐκεῖ ὥσπου νὰ στείλωμε ἀνθρώπους γιὰ τὴν ἀποσκευὴ μας. Προσέχοντας πολὺ τὰ βήσῃ ἕνα χνουδωτὸ πάπλωμα.

Μᾶς ἔδωσαν στρώματα ἀπὸ προβιές, κουβέρτες καὶ μαξιλάρια καὶ ὅπως δὲν εἶχαμε ἀποσκευὴς μαζί μας στρώσαμε καὶ πέσαμε γρήγορα. Τὸ χαλὶ ἔφτανε ὡς τὴν ἄκρη τῆς σκηνῆς καὶ δὲν ἄφηνε οὔτε μιὰ χαραμίδα γιὰ νὰ περάσει τὸ κρῦο. Σὲ λίγο οἱ σπίνες μιᾶς φωτιᾶς μᾶς ἔκαναν νὰ βγοῦμε στὴν πόρτα. Ψηλές

φλόγες χόρευαν στὸ σκοτάδι καὶ πλήθαιναν μετὰ τὴν ἀνταύγειά τους πάνω στὴς πέτρινες πλαγιὲς τοῦ βουνοῦ πού μᾶς προφύλαγε. Πολὺ ψηλά, κάποια ἀπ' αὐτὲς τὴς πλαγιὲς φοροῦσε μιὰ ἄσπρη σκούφια. Μιὰ σκούφια ἀπὸ χιόνι πού κρατοῦσε ἀπὸ τὸ χεῖμῶνα.

— Σὲ τί ὕψος βρισκόμαστε; ρώτησα.

— Ἐδῶ; Κάπου 3.000 μ., ἀλλὰ οἱ κορφὲς γύρω μας φθάνουν τὴν 4.000, μᾶς εἶπε ὁ Ναφί. Γιὰ ἐπιβεβαίωση δὲν χρειάζοταν τίποτ' ἄλλο παρὰ νὰ νοιώσετε τὸν καθαρό, τσουχτερὸ ἀέρα, νὰκούσετε τὸ κελάρυσμα τοῦ νεροῦ στὸ ρυάκι, καθαρὸ λυωμένο χιόνι, νὰ προσέξετε τὰ γαυγίσματα τῶν σκυλιῶν καὶ τὰ δεμένα ἄλλα πού τὰ τύφλωνε ἡ λάμψη τῆς φλόγας.

Ἡ φωτιά πού διαρκῶς τῆς ἔρριχναν ξύλα εἶχε μιὰ κόκκινη λάμψη πού μᾶς ζέστεινε καλὰ, ἀκόμη καὶ ἀπὸ ἀρκετὴ ἀπόσταση. Τὸ φαγητὸ ἦρθε ἀπὸ τὴν κατασκήνωση· φάγαμε στὴ σκηνή μας ἔχοντας ἀνοιχτὴ τὴν πόρτα πρὸς τὴν ὑπαίθρια θεριάστρα μας. Ματὰ μας ἀρχίσαμε γὰ κατεβαίνουμε ἕνα στενὸ μονοπάτι πού προχωροῦσε κυκλικὰ.

Μόλις φθάσαμε κάτω ἕνα γέρος προχώρησε πρὸς τὸ μέρος μας μαζί με ἄλλους ἡλικιωμένους καὶ πίσω τους ἀκολουθοῦσε ὀλόκληρος στρατὸς ἀπὸ τσιγγάνους. Ἦταν ἡ ἴδια τελετὴ τῆς ὑποδοχῆς πού γινόταν καὶ στοὺς φυλάρχους. Ὁ Ρεῖσης σταμάτησε μπροστὰ μας καὶ μᾶς

χαιρέτησε μετὰ μιὰ ἐπίσημη κίνησιν τοῦ χειοῦ, σκύβοντας τὸ κεφάλι. Παρατήρησα ὅτι εἶχε ὅλη τὴν εὐρωστία τῆς φυλῆς του, ὅχι ὅμως καὶ τὴ συνηθισμένη λεπτότητα. Ἡ ζωὴ στὰ βουνὰ τὸν εἶχε κάνει φαίνεται νὰ χάσει ὅλη τὴ γλυκύτητα καὶ τὴ χάρι πού θὰ εἶχε ἴσως κάποτε. Ψιθύρισε κάποιο εὐγενικὸ χαιρετισμό.

(Ἀφοῦ οἱ ταξιδιώτες ἦσαν καφὲ ἦρθε νὰ τοὺς χαιρετήσῃ ὁ Ναφί Μπέη πού τοὺς ὀδήγησε σὴν δική του κατασκήνωση).

Οἱ ὁμορφες σκηνές ἦταν στημένες γύρω ἀπὸ τὴν κεντρικὴ μετὰ πολλὴ ἄνεση.

Ὅσοι μένουν σ' αὐτὲς κοιμοῦνται μετὰ τὰ πόδια πρὸς τὸ κέντρο καὶ ἔτσι μένει ἀνάμεσα στὰ κεφάλια τοὺς ἀρκετὸς χώρος γιὰ νὰ βάζουν τὰ πράγματά τους. Στὰ ἐφόδια ἐνὸς καραβανιοῦ ὑπάρχουν καὶ διάφορα μικρὰ εἶδη ἐπιπλώσεως πού δίνουν στὴ σκηνὴ μιὰ σπιτικὴ ἀτμόσφαιρα. Ὁ Ναφί Μπέης εἶχε ἀφθονοὺς τέτοιους πολυτέλειες, χαλιά καὶ γούνες. Ἀπλώσαμε τὰ γυμνά μας πόδια

Ἐνα κανάτι μετὰ κρασί πέρασε ἀπ' ὅλους. Ὑστερὰ ἀπὸ τὰ αὐτὰ ἦρθε γάλα καὶ ἀχνιστὸ τσάι.

Στὰ μισὰ τοῦ φαγητοῦ ἑνὰς «σερβιτόρος» ἔφερε μιὰ βραστή κότα πού εἶχαν τὴν εὐγένεια νὰ μᾶς στείλουν οἱ Τοῦρκοι ἀξιωματικοί. Περιποιηθήκαμε πολὺ τὸν ἀπεσταλμένο τους καὶ τοῦ προσφέραμε τρεῖς φορές ἀπὸ τὰ νόστιμα φαγητά μας.

Ὁ Ναφί Μπέης ἀκούγε τὴς ἐρωτήσεις μας ἤρεμα. Στὴν ἀρχὴ

ἔμπορος. Στὰ 1938 ἡ Τουρκικὴ ἀγορὰ ἀνοίξε καὶ ἔγινε γνωστὸ πῶς οἱ περιο-
βάται. Ἄν καὶ ἀπαγορεύονταν νὰ πάνε ἐκεῖ δημαιοργάφοι καὶ ἀρχαιολόγοι, ὁ
Μπαλὸν πῆρε μιὰ ἀδεια μετὰ ἀρκετὲς δυσκολίες γιὰ νὰ πάη γιὰ δουλειά. Ἀπὸ
τὸς καὶ ἡ γυναῖκα του μετὰ ἕνα Τοῦρκο σωτὴρ καὶ διαρρηγέα ἐξήλθον ἀπὸ
τὸ ἔλαξιν μετὰ ἕνα αὐτοκίνητο Σεβρολὲτ καὶ πῆγαν στὴς ὄρεινὲς βοσκὲς τοῦ Νεμ-
πινά. Τὸ κομμάτι πού ὀδημοσιεύουμε περιγράφει τὴ διαμονή τους στὴ θερινή
κατασκήνωση τοῦ Μπέη Ναφί, ἐνὸς πλούσιου ζωεμπόρου τοῦ Σιγῆ, πού εἶχε
πολλὰ κοπάδια πρόβατα. Τὸ βιβλίο τοῦ Φρανσουά Μπαλὸν πῆρε στὰ 1945 τὸ
«Βραβεῖο Γκαλονά» τῆς Γαλλικῆς Γεωγραφικῆς Ἑταιρείας.

ἀπαντούσε σύντομα και ἀόριστα ἀλλὰ ὅταν εἶδε ὅτι ἐνδιαφερόμασταν πραγματικά και δείχναμε μὲ εἰλικρίνεια τὴν περιέργειά μας γιὰ τὸν τρόπο τῆς ζωῆς του, δέχτηκε νὰ μᾶς τὴν περιγράψῃ. Φαίνεται πὼς ἦταν συνηθισμένος πρὸ πολὺ σὲ καθαρά τυπικὲς ἐρωτήσεις και στὴν ψυχρὴ εὐγένεια, και τοὺς ἔδινε τὴν προσοχὴ πού ἄξιζαν.

Ἡ κυριώτερη κατοικία του ἦταν στὸ Σίριτ, ὅχι μακριὰ ἀπὸ τὰ νότια τοῦ Μπιτλῖς. Ἐκεῖ εἶχε ἀρχίσει τὴν καριέρα του σὰν μικροζωέμπορος και ἡ δουλειά ὡς τώρα, κάθε ἀνοιξη, ὅλο και μεγάλωνε. Ὁ Ναφί πῆγε στὸ βουνὸ μὲ τὰ ἄλογα και τὰ πράγματά του και βέβαια μὲ τὰ σκυλιὰ και τοὺς ἀνθρώπους του. Ἀγοράζοντας διαρκῶς μικρὰ ἀρνιά ἀπὸ τὰ κοπάδια πού συναντοῦσε στὶς περιπλανήσεις του, εἶχε ἀποκτήσει περιουσία, 15.000 ζῶα πού ἔβοσκαν στὶς πλαγιὲς τοῦ Νεμπιρνάο.

Σ' αὐτὰ τὰ τόσα καλοδιαλεγμένα ζῶα πρόσφερε μὴ ἀνεκτίμητη εὐκαιρία γιὰ νὰ ἀναπτυχθοῦν και νὰ βελτιωθοῦν, τὴ θερινή τοις διαμονὴ σὲ ὄρεινὲς βοσκές. Μικρὴ ἦταν ἡ διάρκειά της γιατί τὸ χιόνι ἔμενε ἄλυωτο τὰ δύο τρίτα τῆς χρονιάς· ἄξιζε ὅμως τὸν κόπο γιατί ὅταν στὸ τέλος Αὐγούστου οἱ βοσκοὶ μαζεύουν τὶς σκηνές τους (τὸ χιόνι ξανόρχεται τὸν Σεπτέμβριον) τὰ ζῶα ἔχουν γίνῃ ἀγνώριστα.

Τὸ κοπάδι πού κατεβαίνει στὴν κοιλάδα ἔτοιμο γιὰ τὴν

ἀγορά, εἶναι ἀπὸ ζῶα παχειὰ και ὁμοιογενή. Οἱ Τοῦρκοι ζωέμποροι τὸ περιμένουν νὰ ἔρθῃ γιὰ νὰ κάνουν τὶς προμήθειές τους. Ὁ Ναφί πηγαίνει τὰ ὑπόλοιπα ζῶα στὸ παρακλάδι τῆς δουλειᾶς του στὸ Ἀλεππὸ τῆς Συρίας ὅπου οἱ Σιτχίδες ἀπὸ τὶς μεγάλες φυλές τὰ ἀγοράζουν γιὰ νὰ ἀνανεώσουν τὰ δικά τους κοπάδια.

Γιὰ πολλὴ ὥρα τὸν ἀκούγαμε καθὼς διηγόταν τὶς περιπέτειές του, τὸ σύστημά του, ζωηρεύοντας τὶς περιγραφές του μὲ πολλὰ ἀνέκδοτα.

Ὁ γέρο-Ριτσης ἦρθε πολὺ ταπεινὰ νὰ μᾶς εὐχηθῇ καληνύχτα και νὰ ζητήσῃ ἕνα τσιγάρο. Κάπνισε δυὸ και ἔφυγε κρατώντας ἕνα τρίτο. Ἔτσι διαλυθήκαμε και πῆγαμε γιὰ ὕπνο στὴ σκηνὴ τοῦ Ναφί Μπέη πού θὰ τὴν μοιραζόμασταν μαζί του.

Στὸ Νεμπιρνάο ξυπνᾶτε ἀπὸ τὸν ἥλιο. Ἀνατέλλει φλογισμένος και φωτίζει τὸν κόσμον φέρνοντας στὸν κοιμισμένο ζῆστη και φῶς. Ἀμέσως ἀκούγεται ἀπὸ παντοῦ κίνηση. Τὰ σκεπάσματα σηκώνονται, οἱ σκηνὲς ἀδειάζουν. Οἱ ἄνδρες ἀνάβουν τὴν πρώτη πίπα τους, οἱ γυναῖκες ἑτοιμάζουν τὴ φωτιά γιὰ τὸ πρωινό, τὰ παιδιὰ τρέχουν στὴ νοτισμένη χλόη.

Σταθήκαμε νὰ ἀναπνεύσουμε μὲ ἡδονὴ μπροστὰ στὴν πόρτα μας. Εἴμασταν ἀκόμη ζεστοὶ σὰν φούρνοι ἀπὸ τὸ σλήπινγκ-μπάγκ, μὰ τὸ τσουχερὸ κρύο

μᾶς ὑποχρέωσε γρήγορα νὰ ζητήσουμε τὶς ζακέτες και τὰ κασκόλ μας. Μόλις ντυθήκαμε καλά, τρέξαμε στὸ παρατηρητήριό μας. Θὰ μπορούσαμε νὰ δειρευτούμε μὴ πρὶν γραφικὴ θέα; Κάτω ἀπὸ ἕνα κύκλο ἀπὸ μικρὲς κορυφές, κοντὰ στὴν κορυφὴ μὲ τὸ αἰώνιο χιόνι ἀπὸ ὅπου κατεβαίνουν τὰ ρυάκια, ταξίδευαν σύννεφα, γκρίζα ἢ βαμένα ρόδινα ἀπὸ τὸν ἥλιο. Σὲ πολλὲς μεριὲς ἀνέβαινε καπνὸς ἀπὸ τὶς ἀναμένες φωτιές.

Μᾶς εἶχαν ἀνάψει τὰ ἀπομεινάρια τῆς χθεσινῆς μας φωτιάς. Ἐκαιγαν ἕνα εἶδος θάμνου μισόζας πού τὸ ξύλο της εἶναι πολὺ σκληρὸ και τρίζει καθὼς ἀνάβει. Κάτι γαῖδουράκια πού γύριζαν ἀπὸ ἕνα πρωῒνὸ περίπατο στὰ λειβάδια, ἔρχονταν κατεβαίνοντας ἕνα ἕνα τὸ ἀπότομο μονοπάτι. Ἦταν φορτωμένα βαρεῖα και ἔμοιαζαν μὲ παρᾶξενὰ ζῶα, σὰν κολοσσιαῖοι σκαντζόχοιροι.

Τὰ ἄλογα ἐλευθερώνονταν ἕνα ἕνα ἀπὸ τὶς μάντρες ὅπου τὰ εἶχαν δεμένα γιὰ τὴ νύχτα· μόλις αἰσθάνονταν τὸν ἑαυτὸ τους ἐλεύθερο ὁρμούσαν και ἔτρεχαν καλπάζοντας γιὰ νὰ ζεσταθοῦν ὕστερα ἀπὸ τὴν τσουχερὴ παγωνιά τῆς νύχτας. Τὴν ὥρα πού ἐμεῖς ἤμασταν ἀναπαυτικά ξαπλωμένοι στὰ ζεστὰ κρεβάτια μας, τὰ ζῶα ἔτρεμαν ὥρες ὁλόκληρες νοσταλγώντας τὴ στιγμή αὐτὴ τῆς ἐλευθερίας.

Τὰ παιδιὰ, παρές-παρές πηγαιναν κάτω στὸ νερό. Ἐνα κο-

ριτσάκι μὲ γαλάζιο μεταξωτὸ φουστάνι κουβαλοῖσε ἕνα κοῖβὰ πρὶν μεγάλο σχεδὸν ἀπ' αὐτό. Στὸ γυρισμὸ ἕνα πρὶν μεγάλο παιδί τὴν βοηθοῖσε. Ἀπὸ τὶς σκηνές τοῦ Ρεῖς ἔρχονταν ἕνα ὁμορφο τραγοῦδι, ἄγριο και παθητικό. Δὲν μπορούσαμε ὅμως νὰ δοῦμε τὸν τραγουδιστή.

Ἀφοῦ ἤπια λίγο ἄχνιστὸ καφέ και ἀρκετὸ κατσικίσιο γάλα σκέφθηκα νὰ κάνω μερικὲς ἐπισκέψεις.

Μὴ ἐπίσκεψη στὸν φίλο μας, τὸν γείτονά μας θὰ ἦταν μὴ εὐγενικὴ πράξη. Μπήκαμε στὴν περιοχὴ τοῦ ἀπὸ τὴν ἀντίθετη πλευρὰ τῆς σκηνῆς του και χρειάστηκε νὰ διασχίσουμε ὁλόκληρη τὴν κατασκήνωσιν γιὰ νὰ φθάσουμε. Ἡ πρωῒνὴ δουλειὰ ἦταν στὸ κορύφωμά της. Ἀνάμεσα σὲ κοπάδια κότες πού κηνυγοῦσαν τὴν τροφὴ τους, οἱ γυναῖκες χτυποῦσαν τὸ γάλα σὲ ἄσικα ἀπὸ δέρμα κατσίκας. Οἱ πρὶν πολλὲς δούλευαν δυὸ-δυὸ διακόποντας τὴ μονοτονία μὲ κάτι μελαγχολικά τραγοῦδια. Τὰ ζωηρὰ χρώματα—κόκκινο, μενεξελί, πορτοκαλλί, κίτρινο—τῶν φουστάνιων τους καθὼς κουνιόνταν ρυθμικά, σχηματίζαν ἕνα χαριτωμένο ρευστὸ μωσαϊκό.

Ὁ Ναφί μᾶς μίλησε μὲ λεπτομέρειες γιὰ τοὺς θησαυροὺς τοῦ Νεμπιρνάο. Τὸ ψηλὸ ὄροπέδιο κυματίζει ἐλαφρὰ ἀνάμεσα στὶς κορυφές, πού θαρρεῖς και εἶναι οἱ φρουροὶ του και αὐλακώνεται ἀπὸ χαριτωμένους μικροὺς ρεματίες. Μόλις τὰ χιόνια λυώ-

σουν, στο τέλος Ίουνίου, ή γή σκεπάζεται με ένα κοντό χορτάρι. Παντού βρίσκονται φυτά που δείχνουν πόσο πλούσιο είναι το χώμα. Τα μεγάλα κοπάδια του Ναφί Μπέη χαίρονται φαί μόλις περάσουν τα δύσκολα άπότομα μονοπάτια.

Τίποτα όμως δεν γίνεται στην τύχη. Τα ζώα δεν αφήνονται ελεύθερα για να βοσκήσουν όσο θέλουν. Ο Ναφί άφου περάσει καβάλλα άπό όλες τις πλαγιές τις χωρίζει σε τμήματα για να τις εκπεταλλευθής όσο μπορεί καλύτερα. Οι 15.000 πρόβατα χωρίζονται σε είκοσι κοπάδια με εξακόσια ως οκτακόσια κεφάλια το καθένα. Τα άρνάκια μένουν χωριστά. Άλλα ζώα που προορίζονται μόνο για τα σφαγεία των μεγάλων πόλεων κρατιούνται επίσης χωριστά. Τελευταία έρχονται, άνάλογα με την ηλικία τους, τα είδη που είναι κατάλληλα για άναπαγωγής ή για μεταπούλημα, ώστε να βελτιώνονται τα κοπάδια. Καί δεν άναφέρω τις προβατίνες που έργο τους είναι να τρέφουν καλά με το ώραίο τους γάλα τους ίδιους τους βοσκούς.

Καθένα άπ' αυτά τα κοπάδια όρίζεται για ένα τμήμα της περιοχής, όσο είναι δυνατό πιό κατάλληλο. Έκεί βόσκουν με τέτοιο τρόπο ώστε όταν στο τέλος Αυγούστου θα είναι έτοιμα να φύγουν, θα έχουν θερίσει κανονικά όλο το χορτάρι. Όλη αυτή ή δουλειά είναι καθαρά οργανωμένη με βάση την άρχή της χρησιμότητας.

Ύπάρχουν έκατό άλογα που κύρια δουλειά τους είναι να βοηθούν στην επικοινωνία με τους βοσκούς και να τους πηγαίνουν την τροφή τους. Τα άλογα συνεχώς βρίσκονται σε κίνηση και συχνά διασχίζουν μεγάλες αποστάσεις για να φτάσουν σε κείνους που είναι μακριά άπό το κέντρο. Ζωτική σημασία έχει το να έχουν άντοχή και υγεία και να μπορούν να μυρίζονται τον κίνδυνο και να προειδοποιούν.

Οι θύελλες σ' αυτό το ύψος έχουν άπίστευτη manía. Πολλές φορές κατεβαίνουν και κοπάδια λύκοι. Έπειτα, παρ' όλο τόν καθαρό άέρα υπάρχει πάντα ή πιθανότητα της άρρώστειας που τη μεταδίδει ένα νεοφερμένο ζώο. Καί τότε, όπως έγινε στο διάστημα της διαμονής μας, μπορεί να άρρωστήση κανένας βοσκός και είναι φοβερά επιτακτική ή ανάγκη να βρεθής άμέσως ό αντίκαταστάτης του.

Οι βοσκοί μαζί με όλο το άλλο προσωπικό είναι έκατόν πενήντα. Είναι όλοι τους όπλισμένοι με πιστόλια, συχνά με παλιά τουφέκια για τα όποια διηγούνται πολλές ιστορίες. Ο ήχος μιας πιστολιάς ευτυχώς είναι άρετός για να κρατήση τα άγρια ζώα μακριά, γιατί θα ήταν άληθινό θαύμα αν καμιά σφαίρα τους έφθανε ποτέ στο στόχο της!

Μετά τόν Ναφί Μπέη που έχει και άλλες δουλειές να κυνηγήσει και μένει εκεί ό ίδιος μόνο λίγο καιρό, τη μεγαλύτερη ευθύνη την έχει ένας βοηθός του που

άποφασίζει για καθενί σπουδαίο. Η κατασκήνωση όπου μένουμε και που χρησιμεύει για άρχηγείο, να πούμε, έχει μόνο τα απαραίτητα έφόδια. Δεν υπάρχει καιρός για άνάπαυση. Θα στοιχημάτιζα όμως πως αυτοί οι κτηνοτρόφοι, αυτοί οι γεννημένοι να ζούν στο βουνό, βρίσκουν την άνάπαυση κάνοντας άκριβώς το έπάγγελμα που αγαπούν τόσο. Έχουν μια έντελώς δική τους ευαισθησία. Έτσι μπορούν να χαίρονται σιωπηλά το ήλιε βασιλέμμα και την άχνή αύγή του βουνού. Η καρδιά τους κτυπά πιό δυνατά όταν βλέπουν με πόση δεξιοτεχνία ένας σκύλος οδηγεί το κοπάδι του με μια πλατειά κυκλική κίνηση. Δεν αναλύουν όμως τα αίσθηματά τους και άσφαλώς θα χαμογελούσαν με όικτο αν διάβαζαν ποιά ήταν τα δικά μου τις ώρες που έζησα μαζί τους.

Είπα πως στις σκηνές τους υπάρχουν μόνο τα απαραίτητα, όπλα, πυρομαχικά, χαλινάρια και

μερικά τρόφιμα· πολύ λίγα, γιατί το γάλα είναι ή βάση της τροφής τους. Εκεί κοντά σε ένα υπαίθριο νοσοκομείο είναι δεμένα τα άρρωστα ζώα μακριά άπό τα άλλα. Γρήγορα έγιναν φίλος ενός πρόβατου με παχειά ούρα, σοκολατένια προβιά και στριφτά κέρατα, που κούτσαινε. Δεν είχε πιά τη δύναμη να περπατά για να τρώη· το έτρεφαν εκεί που στεκόταν. Μια προβατίνα όχι πολύ νέα πιά, είχε βήχα σαν ιδιότροπη κυρία.

Η πιό ζωηρή μου έντύπωση άπό την κινήτη πρωτεύουσα του Ναφί είναι ή τρομερή άνάπτυξη που έχουν τα ζώα σ' αυτές τις θαυμάσιες όρεινές πλαγιές. Όταν πήγα μια μέρα να δώ τα κοπάδια άπό κοντά, τα ζώα με τις φωνές του βοσκού τους και του σκυλιού ήρθαν κοντά μου και άρχισαν να τρέβωνται επάνω μου και να με μυρίζουν.

Νόμισα ότι βρισκόμουν άνάμεσα σε γίγαντες καθώς τα σύγκρινα με τα δικά μας, στην πατρίδα μου.

ΤΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ δεν είναι ένας τρόπος σκέψης, δεν είναι ένας τρόπος μορφώσεως, δεν είναι ένας τρόπος ζωής. Το ραδιόφωνο υπάρχει για να έξυπηρετεί, για να βοηθάει, για να δίνει έρετη τη σκέψη έτσι ώστε οι άνθρωποι να σκέπτονται μόνοι τους. Ύπάρχει για να έξυπηρετεί την πνευματική μόρφωση έτσι ώστε οι άνθρωποι να γνωρίσουν όλο και καλύτερα τις τέχνες, να πηγαίνουν στο θέατρο και στις συναυλίες, να διαβάζουν βιβλία. Καί τέλος υπάρχει για να βοηθή στη δημιουργία μιας κοινότητας μέσα στην οποία το ραδιόφωνο είναι μόνο ένα πολύ μικρό μέρος μιας ολοκληρωμένης και ικανοποιητικής ζωής.

Sir WILLIAM HALBY, Γεν. Διευθυντής του B.B.C.

«ΕΔΩ ΛΟΝΔΙΝΟΝ!»

“ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΗΧΩ,”

Μολονότι ή 14η Όλυμπιάδα αποτελεί πιά μιάν εύ-
χάριστη ανάμνηση, τὸ BBC ἐξακολουθεῖ νά παίρ-
νη γράμματα ἀπὸ τοὺς ἀκροατές του σ' ὅλο τὸν κόσμον
ποὺ ἐκφράζουν τὸν ἐνθουσιασμό τους γιὰ τὶς ζωντα-
νὲς ραδιοφωνικὲς ἐκπομπὲς ποὺ τοὺς ἔφεραν τόσο κοντὰ
στὸ μεγάλο αὐτὸ διεθνὲς ἀθλητικὸ γεγονός. Γιὰ νὰ σχη-
ματίσετε μιὰ ἰδέα τῆς τεραστίας ὀργανώσεως χωρὶς τὴν
ὁποία θὰ ἦταν ἀδύνατο νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ σκοπὸς αὐτός, πα-
ραθέτουμε τὰ ἐξῆς στοιχεῖα:

Γιὰ τὰ ὀλυμπιακὰ του προγράμματα τὸ BBC χρησι-
μοποίησε 914 πρόσωπα. Στὸν ἀριθμὸ αὐτὸ συμπεριλαμ-
βάνονταν 116 δικοὶ του σχολιαστὲς καὶ ρεπόρτερς καὶ 120
ἄλλοι ποὺ ἀντιπροσώπευαν 60 ραδιοφωνικὲς ὀργανώσεις,
28 διαφορετικῶν χωρῶν. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ ὑπο-
λοίπου προσωπικοῦ ἦταν μηχανικοί.

Οἱ περιγραφὲς καὶ τὰ σχόλια ραδιοφωνήθηκαν ἀπὸ τὸ
ραδιοφωνικὸ κέντρο τοῦ Γουέμπλεϋ σὲ 41 γλώσσες, ἀπὸ
τὴν Ἰσλανδικὴ ὥς τὴν Κορεανή.

Στοὺς διαφοροὺς ἀγωνιστικοὺς χώρους χρησιμοποιή-
θηκαν 129 μόνιμα μικρόφωνα, ἐκτὸς τῶν φορητῶν ἡχολη-
πτικῶν μηχανημάτων.

Μεταξὺ 29ης Ἰουλίου καὶ 14ης Αὐγούστου ἔγιναν 6066
ἡχογραφήσεις.

Κατὰ μέσον ὁρο κάθε μέρα ἀφιερώνονταν 140 ὥρες
γιὰ τὶς ὀλυμπιακὲς ἐκπομπὲς στὶς διάφορες γλώσσες.

Ἐγιναν 596 ἀναμεταδόσεις ἀπὸ εὐρωπαϊκοὺς ραδιο-
φωνικοὺς σταθμοὺς καὶ 105 ἀπὸ σταθμοὺς τῆς Νοτίου
Ἀμερικῆς. Τὸ σύνολο τῶν μεταδόσεων ἀπὸ τὸ Γουέμπλεϋ
ἐφθάσε τὶς 1545.

Σ Υ Ν Δ Ρ Ο Μ Η

Ἐκλογῆς

Όνομα

Εὐώνυμον

Πόλις

Διεύθυνσις

ΕΞΑΜΗΝΟΣ

ΔΡΧ.

10.000

ΕΤΗΣΙΑ

ΔΡΧ.

20.000

Συμπληρώσατε μὲ κεφαλαῖα γράμματα καὶ καθαρὰ τὸ ὄνομα
τελώνυμόν σας καὶ τὴν διεύθυνσίν σας καὶ διαγράψατε τὸ τε-
ράγωνον τὸ ὁποῖον δὲν σᾶς ἐνδιαφέρει.

Ἀποστείλατε, παρακαλοῦμεν, διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς
τὸ ποσὸν τῆς συνδρομῆς σας, ἐξαμήνου ἢ ἐτησίως, εἰς τὸ Πρα-
κτορεῖον Ἐφημερίδων Ἀθηναϊκοῦ Τύπου, Σωκράτους 43,
Ἀθῆναι, μετὰ τοῦ παρόντος δελτίου καὶ θὰ λαμβάνετε τακτι-
κὰ τὴν ΕΚΛΟΓΗ εἰς τὸ σπῆτι σας. Τὸ καλύτερον δῶρον διὰ
τοὺς φίλους σας εἶναι μιὰ συνδρομὴ τῆς ΕΚΛΟΓΗΣ, τοῦ πε-
ριοδικοῦ ποὺ σᾶς κατατοπίζει εἰς τὰ διεθνῆ ζητήματα.

**Τὰ γράμματα
τῶν ἀναγνωστῶν μας**

Λες εικονογραφημένες μας εφημερίδες; Έμεις οι εργαζόμενοι γυναικες, που έχουμε τόσο λίγο ελεύθερο καιρό έξω από το γραφείο μας—(αντίθετα με τους κυρίους του κόσμου που μπορούν να αναπαυθούν το βράδυ) δεν μπορούμε τα βαστάσουμε τη βαρεία φιλολογία. Ύστερα από 8 ώρες εργασία στο γραφείο, πρέπει να σταθούμε στην ούρα για να πάρουμε γάλα, ψάρια, λαχανικά—και ύστερα πρέπει να μαγειρεύουμε, να καθαρίσουμε το σπίτι και να μπαλώσουμε.

H. B., Frankfurt - am - Main, Γερμανία

Πρό πάντων θέλω να μείνης ανεπηρέαστη. Όχι όργανο εσωτερικών μόνο

όποθέσεων, αλλά ένα περιοδικό που να εμπνέεται από διεθνείς αρχές. Πρέπει να έχεις υπ' όψιν σου ότι η ειρήνη του κόσμου βρίσκεται στο χέλος του γκρεμού. Προσπάθησε όσο μπορείς να την υποστηρίξεις.

E. Σ., Μαθητής Χανιά - Κρήτη.

Μάσα στα τόσα σου άρθρα που δημοσιεύεις δεν θα ήθελες, αν μπορούσες, να δημοσιεύσεις και κάτι προσκοπικό, κάτι για την παγκόσμια αυτή αδελφότητα, για τον Έλληνα πρόσκοπο που πολεμά στο πλευρό του στρατιώτη; Μου φαίνεται πως θα είναι πολύ επίκαιρο σε τούτη την εποχή το θέμα αυτό.

Π. Δ. Κ., Πειραιάς

Τα άρθρα που δημοσιεύονται στην «Εκλογή» με την άδεια των δικαιούχων εκφράζουν τις υπεύθυνες απόψεις των συγγραφέων. Απαγορεύεται η αναδημοσίευση κάθε άρθρου ή εικόνας χωρίς την άδεια των συγγραφέων και των εκδοτών.

Η «Εκλογή» πωλείται σε όλα τα βιβλιοπωλεία και τα περίπτερα. Κυκλοφορεί κάθε μήνα με 132 εικονογραφημένες σελίδες. Αγοράζετε την «Εκλογή» σας από τον Βιβλιοπώλη σας ή από το «Πρακτορείον Εφημερίδων Αθηναϊκού Τέπου», Σωκράτους 43, και στις επαρχίες από τα γραφεία του ίδιου Πρακτορείου.

Η «ΕΚΛΟΓΗ» έρχεται να συμπληρώσει τη μόρφωση του κάπως μορφωμένου κοινού. Από όλους τους κλάδους της πνευματικής πορείας συγκεντρώνει την πρόοδο και το ενδιαφέρον και τα παρουσιάζει στον αναγνώστη με μορφή ψυχολογημένη, εύκολονόητη, άνετη και εύχρηστη.

Αποτελεί έτσι ένα είδος «Εγκυκλοπαίδειας» που αναλαμβάνει να κατατοπίζει σε ότι αξιόλογο συμβαίνει στην ύφήλιο. Γι' αυτό η «ΕΚΛΟΓΗ» προσφέρει μια συμβολή πολύτιμη στην ψυχική τόνωση που χρειάζεται ο άνθρωπος ο κατατρεγμένος από τα βάσανα του βίου, και μάλιστα στην εποχή μας. Είναι ένα παράθυρο που ανοίγεται μπρος στην κίνηση του κόσμου και που αφήνει τον αντίλαλο της δημιουργίας να πλημμυρίζει το νου και την ψυχή με όρεξη για εργασία και προσπάθεια, με αισιοδοξία και ελπίδες.

Ν. ΔΟΥΡΟΣ

Τακτικός Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Αθηνών

(Ἀναδημοσιεύεται μετὰ τὴν ἄδεια τῶν ἰδιοκτητῶν τοῦ περιοδικοῦ «Punch», Λονδίνο)